

PODLASKI ABSOLWENT

Podlaskie Obserwatorium
Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

ANALIZA LOSÓW ZAWODOWYCH
ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH,
WYBRANYCH KIERUNKÓW,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ
W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku

Białystok
2011

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

ZESPÓŁ AUTORSKI:

Dr Jerzy Głuszyński, TNS Pentor, redakcja naukowa
Dr hab. Piotr Kwiatkowski, TNS Pentor
Anna Kowalewska, Instytut Badawczy ProPublicum
Jacek Szut, TNS Pentor
Dr Ewa Glińska, Politechnika Białostocka

RECENZJA:

Dr Iwona Kukulak-Dolata

ISBN 978-83-62258-25-3

**© COPYRIGHT BY WOJEWÓDZKI URZĄD PRACY W BIAŁYMSTOKU
BIAŁYSTOK 2011**

Badanie zostało przeprowadzone w ramach projektu:
**„PODLASKIE OBSERWATORIUM RYNKU PRACY
I PROGNOZ GOSPODARCZYCH”**
współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu
Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działania 8.1 Rozwój pracowników i przedsiębiorstw
w regionie, poddziałania 8.1.4 Przewidywanie zmiany gospodarczej

www.obserwatorium.up.podlasie.pl

Wydanie I

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

1.	Kontekst badania	5
2.	Cele i zakres tematyczny badania	7
3.	Metodologia	8
3.1.	Ogólna koncepcja badania	8
3.2.	Konceptualizacja i operacjonalizacja najważniejszych pojęć stosowanych w projekcie badawczym	9
3.3.	Analiza danych zastanych <i>desk research</i>	11
3.4.	Badanie ilościowe na próbie absolwentów szkół wyższych	12
3.5.	Badanie jakościowe głównych uczestników rynku pracy w województwie podlaskim	17
3.6.	Badanie ilościowe pracodawców w województwie podlaskim	18
4.	Główne wnioski z badania	21
5.	Szczegółowy opis wyników badania	27
5.1.	Charakterystyka rynku pracy w województwie podlaskim w 2009 roku	27
5.2.	Charakterystyka populacji absolwentów badanych kierunków rocznika 2008/2009	31
5.3.	Absolwenci badanych kierunków w strukturze bezrobocia w 2009 roku i pierwszej połowie 2010 roku	36
5.4.	Ocena stopnia nasycenia regionalnego rynku pracy absolwentami danego kierunku aktualnie i w najbliższej przyszłości (5 lat)	42
5.5.	Wizerunek szkolnictwa wyższego z perspektywy pracodawców	47
5.5.1.	Ogólna ocena polskich i podlaskich szkół wyższych	47
5.5.2.	Ogólna ocena absolwentów polskich i podlaskich uczelni	49
5.5.3.	Ocena przygotowania absolwentów badanych kierunków do pracy zawodowej ..	52
5.6.	Zatrudnienie absolwentów szkół wyższych wybranych kierunków w badanych przedsiębiorstwach	59
5.6.1.	Zgodność wykonywanej przez absolwentów pracy z ich wykształceniem	59
5.6.2.	Popyt na pracę absolwentów badanych kierunków	60
5.7.	Zmiany w szkolnictwie wyższym dostosowujące poziom przygotowania absolwentów do potrzeb rynku pracy w opinii pracodawców	63
5.8.	Podlaskie uczelnie oraz absolwenci badanych kierunków w opinii przedstawicieli szkół wyższych	65
5.8.1.	Ocena szkół wyższych	65
5.8.2.	Ocena badanych kierunków oraz ich absolwentów	68
5.9.	Losy zawodowe absolwentów szkół wyższych wybranych kierunków	76
5.9.1.	Determinanty wyboru studiów	76
5.9.2.	Ocena stopnia przygotowania przez uczelnie do pracy zawodowej	79
5.9.3.	Sytuacja zawodowa absolwentów	89
5.9.3.1.	Obecny status zawodowy absolwentów	89
5.9.3.2.	Kryteria stosowane przez pracodawców w rekrutacji absolwentów	96
5.9.3.3.	Charakterystyka obecnego miejsca pracy	97
5.9.3.4.	Zadowolenie z wykonywanej pracy	105
5.9.3.5.	Doświadczenia zawodowe absolwentów obecnie nie pracujących	109
5.9.4.	Aktywność zawodowa w trakcie studiów	112
5.9.5.	Korzystanie z dodatkowych form kształcenia i szkolenia	115

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

5.10.	Absolwenci ekonomii na rynku pracy – wnioski.....	117
5.10.1.	Absolwenci ekonomii według danych statystycznych	117
5.10.2.	Absolwenci ekonomii w opinii pracodawców.....	118
5.10.3.	Losy zawodowe absolwentów ekonomii.....	121
5.11.	Absolwenci zarządzania na rynku pracy – wnioski	127
5.11.1.	Absolwenci zarządzania według danych statystycznych	127
5.11.2.	Absolwenci zarządzania w opinii pracodawców	127
5.11.3.	Losy zawodowe absolwentów zarządzania	130
5.12.	Absolwenci zarządzania i marketingu na rynku pracy – wnioski.....	136
5.12.1.	Absolwenci zarządzania i marketingu według danych statystycznych	136
5.12.2.	Absolwenci zarządzania i marketingu w opinii pracodawców	137
5.12.3.	Losy zawodowe absolwentów zarządzania i marketingu	140
5.13.	Absolwenci pedagogiki na rynku pracy – wnioski	146
5.13.1.	Absolwenci pedagogiki według danych statystycznych	146
5.13.2.	Absolwenci pedagogiki w opinii pracodawców	147
5.13.3.	Losy zawodowe absolwentów pedagogiki	150
5.14.	Absolwenci administracji na rynku pracy – wnioski	156
5.14.1.	Absolwenci administracji według danych statystycznych	156
5.14.2.	Absolwenci administracji w opinii pracodawców	157
5.14.3.	Losy zawodowe absolwentów administracji	160
6.	Rekomendacje	166
7.	Spis literatury	177
8.	Spis tabel	179
9.	Spis wykresów.....	180
10.	Aneks – narzędzia badawcze.....	183

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

1. Kontekst badania

Jedną z cech charakterystycznych polskiego rynku pracy od momentu rozpoczęcia transformacji ustrojowej było wysokie bezrobocie wśród młodzieży. Istotną część tej grupy stanowili i stanowią wciąż (choć w nieco mniejszym stopniu) absolwenci szkół różnego typu. Zdobywanie wyższego wykształcenia było dla tej grupy strategią na zwiększenie szans znalezienia zatrudnienia. Według raportu OECD Education at a Glance 2010¹ wyższe wykształcenie stanowi skuteczny środek chroniący przed ryzykiem bezrobocia. Jak twierdzą autorzy raportu, w krajach takich jak Polska, Czechy, Słowacja i Estonia zmiany strukturalne w gospodarce przyczyniły się do zwiększenia się różnic w poziomie zagrożenia bezrobociem dla lepiej i gorzej wykształconych.

Wykształcenie jest uznawane za jedną z determinant jakości kapitału ludzkiego, rozumianego jako umiejętności i wiedza, na które występuje popyt ze strony pracodawców. Rynek pracy w rzeczywistości stanowi konglomerat wielu subrynków², co oznacza że popyt na pracę jest zróżnicowany i zależy od wielu różnych cech. Zalicza się do nich najczęściej wykształcenie, cechy demograficzne, zawód, doświadczenie i miejsce zamieszkania, choć może ich być więcej. Bariery w dostosowaniu popytu i podaży zasobów pracy mogą wynikać z szeregu przyczyn, jednak szczególną uwagę należy zwrócić na nadwyżki lub niedobory osób o konkretnych umiejętnościach zawodowych.

Jednym z argumentów podnoszonych w kontekście przygotowywanej obecnie reformy szkolnictwa wyższego jest dążenie do dostosowania kształcenia na poziomie wyższym do potrzeb rynku pracy. Uczestnicy dyskusji publicznej nad kształtem ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym zgodnie wskazują na problem niedopasowania kwalifikacji i podaży absolwentów określonych kierunków studiów do popytu na pracę³. Obecnie uczelnie nie dysponują danymi, które pozwoliłyby im monitorować sytuację na rynku pracy, a liczba absolwentów różnych kierunków studiów na uczelniach publicznych wynika w dużej mierze z możliwości kadrowych danej jednostki dydaktycznej. Uczelnie w określaniu limitów przyjęć kierowały się do tej pory preferencjami absolwentów, którzy to nie mając wiedzy o rynku pracy często nie dokonywali wyborów racjonalnych. Obie strony zatem w pewnym sensie ignorowały fakt, czy struktura kierunkowa studiów odpowiada potrzebom rynku pracy. Potrzebę badania losów absolwentów dostrzegł ustawodawca, nakładając na szkoły wyższe obowiązki śledzenia losów absolwentów od października 2011 roku.

¹ Education at a Glance 2010: OECD Indicators, (2010), OECD 2010, s. 13.

² Góra M., Sztanderska U., (2006), *Wprowadzenie do analizy lokalnego rynku pracy*. Przewodnik, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Departament Analiz Ekonomicznych i Prognoz, Wydanie I, Warszawa, s. 9.

³ Świadczyć o tym rekomendacje zawarte w raportach: *Strategia rozwoju szkolnictwa wyższego w Polsce 2020r.* autorstwa Ernst & Young Business Advisory i Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową oraz w projekcie środowiskowym Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich *Strategia rozwoju szkolnictwa wyższego: 2010–2020*.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

W zarysowany wyżej kontekst wpisuje się realizowane przez Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku badanie dotyczące losów zawodowych absolwentów podlaskich szkół wyższych rocznika akademickiego 2008/2009, wybranych kierunków: ekonomii, zarządzania, zarządzania i marketingu, pedagogiki i administracji.

Kierunki te, zarówno w kraju, jak i na Podlasiu, należą do najchętniej studiowanych i generują najliczniejsze grupy absolwentów. Na tle pozostałych wyróżniają się również stosunkowo dużym udziałem absolwentów zarejestrowanych w urzędach pracy. W drugiej części raportu przygotowanego w ramach Monitoringu Zawodów Deficytowych i Nadwyżkowych w Woj. Podlaskim w 2009 roku czytamy, że na rynek pracy trafiło najwięcej absolwentów kierunków administracyjnych i ekonomicznych, ekonomistów, specjalistów do spraw ekonomicznych, zarządzania oraz marketingu i handlu, specjalistów do spraw integracji europejskiej, absolwentów studiów pedagogicznych i pielęgnarskich. Według danych Urzędu Statystycznego w Białymstoku wśród absolwentów tych kierunków najliczniejszą grupę stanowią studenci pedagogiki (1360), administracji (1302) i zarządzania (1253). Znaczny udział w analizowanej populacji mają też absolwenci ekonomii (803). Najwyższym odsetkiem bezrobotnych absolwentów wyróżnia się zarządzanie (10%), następnie ekonomia (9%), zarządzanie i marketing (8,6%), administracja (7,1%) i pedagogika (6,5%)⁴. Autorzy wspomnianego raportu zwracają uwagę na to, że 40% zawodów najbardziej zagrożonych bezrobociem stanowią zawody absolwentów studiów wyższych. Badanie, którego wyniki przedstawia niniejszy raport, obejmowało zatem absolwentów kierunków z jednej strony cieszących się największym zainteresowaniem ze strony kandydatów na studia, z drugiej strony cechujących się stosunkowo niską absorpcją na lokalnym rynku pracy.

Nie należy liczyć na to, że szkoły wyższe, nawet mając dostęp do analizy zatrudnienia absolwentów, będą działały w celu ograniczenia liczby studentów. Presja niżej demograficznego będzie wręcz zachęcała je do wykorzystywania dostępnych informacji w celu osiągnięcia odpowiedniego celu marketingowego. By jednak możliwe było dokonywanie racjonalnych decyzji o alokacji publicznych i prywatnych środków na kształcenie, konieczne jest śledzenie losów absolwentów oraz sporządzenie na tej podstawie odpowiednich rekomendacji.

W opracowaniu poświęconym ocenie systemów szkolnictwa wyższego w wybranych siedemnastu krajach na świecie⁵ czytamy, że Polska zajmuje wśród nich:

- najwyższą pozycję pod względem dostępności (inkluzywności) szkolnictwa wyższego;
- jedną z najwyższych pozycji pod względem odsetka studiujących;

⁴ Wasilewska M., (2010), *Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w woj. podlaskim w 2009 r.*, WUP w Białymstoku, Białystok, s.18-20.

⁵ Ederer P., Schuller P., Willms S., (2008), *University Systems Ranking: Citizens and Society in the Age of the Knowledge*, Lisbon Council Policy Brief, Vol. III, No. I, publikacja elektroniczna: <http://www.lisboncouncil.net/publication/publication/38-university-systems-ranking-citizens-and-society-in-the-age-of-knowledge.html>, data wejścia: 11-05-2011, s. 2 oraz 12-13.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

zapewniając tym samym dostęp do studiowania osobom o relatywnie niskim poziomie kompetencji, mierzonych liczbą punktów w egzaminie PISA⁶. Z drugiej zaś strony problemem polskiego szkolnictwa wyższego jest niska wartość wyższego wykształcenia na rynku pracy i słabe dopasowanie kwalifikacji absolwentów do potrzeb lokalnych rynków pracy.

Krytyczne opinie na temat szkolnictwa wyższego słyszalne są również na rodzimym gruncie. Z badań sondażowych prowadzonych przez CBOS wynika, że niemal dwie piąte studentów lub niedawnych absolwentów uczelni krytykuje przydatność zdobytej podczas studiów wiedzy i umiejętności na rynku pracy (38%) i w późniejszej pracy zawodowej (39%). Co piąty zaś (22%) jest niezadowolony ze sposobu traktowania studentów⁷.

2. Cele i zakres tematyczny badania

Główne cele badania zdefiniowano następująco:

- określenie determinant wyboru kierunków studiów i miejsca pracy przez absolwentów badanych kierunków, w tym określenie oczekiwań absolwentów w zakresie pożądanej pracy i warunków pracy;
- określenie ścieżek kariery zawodowej absolwentów wymienionych kierunków;
- udzielenie odpowiedzi na pytanie: „W jakim zakresie studia na poszczególnych wymienionych kierunkach przygotowują do funkcjonowania na rynku pracy?”;
- ustalenie, jakie kwalifikacje i dodatkowe umiejętności mogą być przydatne absolwentom poszczególnych wymienionych kierunków studiów na rynku pracy;
- identyfikacja głównych barier utrudniających absolwentom poszczególnych kierunków efektywne poszukiwanie i pozyskiwanie pracy;
- ocena stopnia nasycenia regionalnego rynku pracy absolwentami danego kierunku aktualnie i w najbliższej przyszłości (5 lat).

Badanie miało dostarczyć rekomendacji do kierunkowego działania w zakresie decyzji o wprowadzaniu/wygaszaniu nowych kierunków kształcenia, modyfikacji programów nauczania i ich realizacji, planowania ścieżek rozwoju zawodowego.

Zakres podmiotowy badania obejmował:

- absolwentów kontynuujących naukę;
- absolwentów, którzy znaleźli zatrudnienie;
- absolwentów bezrobotnych;
- przedstawicieli głównych aktorów regionalnego rynku pracy: pracodawców, reprezentantów szkół wyższych i doradców zawodowych.

⁶ PISA to skrót nazwy Programu Międzynarodowej Oceny Umiejętności Uczniów (Programme for International Student Assessment). Jest to międzynarodowe badanie koordynowane przez OECD. Jego celem jest uzyskanie porównywalnych danych o umiejętnościach uczniów, którzy ukończyli 15 rok życia w celu poprawy jakości nauczania i organizacji systemów edukacyjnych.

⁷ Kowalczyk K., (2011), *Komunikat z badań o stanie szkolnictwa wyższego i źródłach jego finansowania*, CBOS, Warszawa, s.5.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Zakres przedmiotowy badania uwzględniał następujące zagadnienia:

- określenie kierunków dalszego kształcenia;
- ocenę zgodności zatrudnienia z wykształceniem, wyuczonym zawodem lub specjalnością;
- analizę sposobu uzyskania pracy, formy zatrudnienia, miejsca zatrudnienia;
- kompetencje absolwentów uwzględniające przygotowanie praktyczne do pracy zawodowej;
- ocenę zgodności kompetencji z oczekiwaniami pracodawców;
- przesłanki decyzji o niepodjęciu dalszego kształcenia;
- przyczyny niepodjęcia pracy oraz plany na przyszłość;
- ocenę sytuacji na rynku pracy absolwentów poszczególnych kierunków w ciągu najbliższych kilku lat (m.in. zestawienia liczby absolwentów poszczególnych kierunków z liczbą ofert pracy dla absolwentów poszczególnych kierunków).

3. Metodologia

3.1. Ogólna koncepcja badania

Udzielenie kompetentnej, wyczerpującej odpowiedzi na wszystkie pytania badawcze postawione przez Zamawiającego wymagało zastosowania koncepcji badawczej, która:

- wykorzystywała różne źródła informacji (triangulacja danych) i różnych informatorów;
- wykorzystywała różne techniki badawcze, zarówno jakościowe, jak i ilościowe (triangulacja metod).

Dzięki temu możliwe było uzyskanie pogłębionej wiedzy na temat losów zawodowych absolwentów badanych kierunków oraz czynników je warunkujących, a wśród nich kierunku ukończonych studiów. Ważnym elementem koncepcji badawczej było również zestawienie perspektyw głównych uczestników rynku pracy: absolwentów badanych kierunków oraz pracodawców.

Badanie składało się z następujących faz:

1. **faza wstępna** – opracowanie szczegółowej koncepcji badania: założeń metodologii badań i narzędzi badawczych oraz harmonogramu realizacji badania.
2. **badania właściwe:**
 - a. analiza danych zastanych;
 - b. realizacja badań terenowych:
 - badania ilościowe absolwentów badanych kierunków;
 - badania jakościowe wśród głównych uczestników rynku pracy (pracodawcy, służby zatrudnienia, szkoły wyższe);
 - badanie ilościowe przedsiębiorstw w regionie.
3. **faza końcowa** – opracowanie i druk raportów końcowych: wersji pełnej i skróconej.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

3.2. Konceptualizacja i operacjonalizacja najważniejszych pojęć stosowanych w projekcie badawczym

Najważniejszym etapem projektowania badania jest etap konceptualizacji i operacjonalizacji. Konceptualizacja to nadanie precyzyjnego znaczenia wszystkim pojęciom, które zamierzamy badać. O ile terminów tych w codziennej komunikacji używa się intuicyjnie, to w badaniach należy zdefiniować je *a priori*⁸, aby dokładnie wiedzieć, co powinno być przedmiotem badania. W przypadku pojęć abstrakcyjnych i złożonych dookreślanie ich znaczenia polega na przygotowaniu wskaźników, które będą używane dla pomiaru danego pojęcia oraz różnych jego aspektów (wymiarów). Przekładanie uprzednio zdefiniowanych pojęć, zazwyczaj bezpośrednio nieobserwowalnych, na zespół ich obserwowalnych i mierzalnych wskaźników to operacjonalizacja. To samo pojęcie można operacjonalizować w różny sposób, a decyzje w tym zakresie zależą od wyboru metody badawczej.

Do najważniejszych pojęć wymagających konceptualizacji w niniejszym projekcie badawczym należały:

- absolwent;
- losy zawodowe;
- kwalifikacje zawodowe;
- edukacja formalna i nieformalna, rozwój zawodowy.

Absolwent

Operacyjna definicja pojęcia „absolwent” wynikała ze Szczegółowego Opisu Przedmiotu Zamówienia, przygotowanego przez Zamawiającego. Zgodnie z nią, absolwentem była osoba, która w roku akademickim 2008/2009 ukończyła studia wyższe (pierwszego stopnia, drugiego stopnia lub jednolite) w trybie stacjonarnym lub niestacjonarnym na jednym z następujących kierunków: ekonomia, zarządzanie, zarządzanie i marketing, pedagogika, administracja, na uczelniach podlaskich (zarówno publicznych, jak i niepublicznych).

Losy zawodowe

Pod pojęciem losy zawodowe rozumiano:

- obecny status absolwenta na rynku pracy (kontynuujący naukę, zatrudniony, bezrobotny);
- uzupełniające charakterystyki tego statusu:
 - w przypadku absolwentów kontynuujących naukę – rodzaj i kierunek dalszego kształcenia;
 - w przypadku absolwentów zatrudnionych – rodzaj wykonywanej pracy i jej zgodność z wykształceniem, długość zatrudnienia, forma zatrudnienia, sposób

⁸ Jedynie w badaniach jakościowych pojęcia definiowane są w toku procesu badawczego.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

uzyskania pracy, wysokość wynagrodzenia, dotychczasowe i przewidywane
ścieżki awansu w obecnym miejscu pracy;

- w przypadku absolwentów bezrobotnych – czas pozostawania bez pracy, fakt rejestracji w urzędzie;
- dotychczasowe doświadczenia zawodowe, edukacyjne i związane z bezrobociem.

Kwalifikacje zawodowe

Jednym ze wskaźników tego pojęcia była informacja o zawodzie (jako zbiorze kwalifikacji). Drugim ważnym wskaźnikiem kwalifikacji była ich ocena (samoocena) przez respondentów (absolwentów i pracodawców). Przedmiotem tej oceny były wszystkie składowe kwalifikacji zawodowych, to jest:

- umiejętności zawodowe – zdolność do wykonywania czynności prowadzących do zrealizowania wykonywanych zadań zawodowych;
- wiadomości/wiedza zawodowa – zestaw informacji niezbędnych do wykonywania zadań zawodowych;
- cechy psychofizyczne – w badaniu koncentrowano się na cechach osobowości i charakteru, pomijając sprawność w posługiwaniu się ciałem i zmysłami. Cechy te traktowane były jako miękkie kompetencje/kompetencje psychospołeczne, to jest kompetencje warunkujące efektywność funkcjonowania człowieka w różnych sytuacjach interpersonalnych/społecznych i efektywne zarządzanie sobą. Kompetencje te ujawniane są m.in. w: sytuacjach ekspozycji społecznej, sytuacjach wymagających współpracy, komunikowania się z innymi, sytuacjach wymagających asertywności, nawiązywania kontaktów z innymi oraz sytuacjach bliskiego kontaktu interpersonalnego, planowania i realizacji celów, automotywacji, radzenia sobie z trudnościami i stresem. Wśród tak rozumianych kompetencji psychospołecznych uwzględniono zarówno kompetencje osobiste, związane z efektywnym zarządzaniem sobą, jak i kompetencje społeczne, związane z funkcjonowaniem człowieka w sytuacjach społecznych.

Rozwój zawodowy, edukacja formalna i nieformalna

Pod pojęciem rozwoju zawodowego rozumiano udział w kształceniu ustawicznym. Edukacja ustawiczna to zaś „współczesny model edukacji, polegający na ciągłym odnawianiu i podnoszeniu wiedzy i kwalifikacji ogólnych i zawodowych, trwający w ciągu całego życia jednostki; potrzeba edukacji permanentnej rodzi się w warunkach współczesnej, ciągle zmieniającej się rzeczywistości społeczno-kulturowej, do której jednostka musi się adaptować i którą musi rozumieć; synonimami tego pojęcia są: kształcenie ustawiczne, kształcenie ciągłe”⁹. Na potrzeby realizacji badania założyliśmy, że edukacja ustawiczna obejmuje przede wszystkim dwa rodzaje kształcenia:

⁹ Pilch T., (2003), *Encyklopedia Pedagogiczna XXI w.*, Warszawa.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

- kształcenie formalne – „system oparty na stałych pod względem czasu i treści formach nauki (klasy, stopnie, szkoły, programy i podręczniki), prowadzący od nauczania początkowego do uniwersytetu i włączający - obok kursów wykształcenia ogólnego – wiele programów specjalnych oraz instytucji stacjonarnego kształcenia technicznego i zawodowego”¹⁰. W projektowanym badaniu interesowała nas kontynuacja nauki na poziomie studiów drugiego i trzeciego stopnia oraz na studiach podyplomowych.
- kształcenie nieformalne – „świadoma i zorganizowana działalność kształcąco-wychowująca, prowadzona poza ustanowionym formalnym systemem szkolnym, umożliwiająca określonej grupie uczestników osiągnięcie założonych celów kształcenia”¹¹.

Poza zakresem tematycznym badania pozostało natomiast kształcenie incydentalne (rozumiane jako „trwający przez całe życie niezorganizowany i niesystematyczny proces nabywania przez każdego człowieka wiadomości, sprawności, przekonań i postaw, na podstawie codziennego doświadczenia oraz wpływów wychowawczych otoczenia”¹²).

Założyliśmy zatem, że rozwój zawodowy (udział w kształceniu ustawicznym) może obejmować zarówno kształcenie w szkołach dla dorosłych, jak i uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy ogólnej, umiejętności i kwalifikacji zawodowych w formach pozaszkolnych przez osoby, które spełniły obowiązek szkolny. Może się on odbywać poprzez uczestnictwo w:

- szkoleniach, kursach zawodowych lub hobbystycznych;
- studiach drugiego stopnia lub podyplomowych;
- wyjazdach studyjnych, konferencjach, seminariach;

a także poprzez samokształcenie:

- oglądanie lub słuchanie audycji edukacyjnych;
- czytanie czasopism edukacyjnych;
- naukę za pomocą Internetu (na odległość).

W badaniu przedmiotem zainteresowania były zatem działania podejmowane przez absolwentów na rzecz własnego rozwoju zawodowego (udział w kształceniu ustawicznym).

3.3. Analiza danych zastanych *desk research*

Analizie poddano w szczególności liczbę absolwentów badanych kierunków w ujęciu dynamicznym. Ponadto w celu oszacowania napływu na podlaski rynek pracy absolwentów badanych kierunków w ciągu najbliższych pięciu lat zebrano z Urzędu Statystycznego w Białymstoku oraz z Uniwersytetu w Białymstoku dane statystyczne na temat liczby obecnie studiujących (z uwzględnieniem rocznika akademickiego).

¹⁰ Okoń W., (1992), *Słownik pedagogiczny*, PWN, Warszawa.

¹¹ Tamże.

¹² Tamże.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Analizą objęto również m.in. następujące opracowania i dane statystyczne Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku:

- Monitoring Zawodów Deficytowych i Nadwyżkowych;
- Sytuacja na Rynku Pracy w Województwie Podlaskim;
- Podlaski Rynek Pracy;
- Podlaska Mapa Zawodów i Kwalifikacji;
- Dane statystyczne Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku na temat:
 - zawodów występujących wśród bezrobotnych absolwentów,
 - liczby ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy.

3.4. Badanie ilościowe na próbie absolwentów szkół wyższych¹³

Populacja generalna

Populację generalną stanowili absolwenci szkół wyższych województwa podlaskiego, roku akademickiego 2008/2009, następujących kierunków:

- ekonomia;
- zarządzanie;
- zarządzanie i marketing;
- pedagogika;
- administracja.

Dobór próby

Populacja absolwentów wybranych kierunków szkół wyższych jest trudno dostępna. Nie istniała przy tym dostępna dla Wykonawcy wyczerpująca lista wszystkich członków badanej zbiorowości, co przekreślało możliwość zastosowania – najbardziej uprawnionego metodologicznie – losowego doboru próby.

Wobec braku dostępu do operatu losowania zastosowano celowy dobór próby (metodą kuli śniegowej), stosowany z reguły w przypadku postępowania z trudno dostępnymi dla badacza zbiorowościami (mniejszości narodowe, religijne, seksualne, członkowie subkultur, osób znajdujących się w szczególnej sytuacji życiowej itp.). Badacze/ankieterzy koncentrują się na dotarciu do jednej lub kilku jednostek należących do populacji, która jest obiektem badania, starają się zdobyć ich zaufanie i uzyskać kontakty z kolejnymi osobami. Kolejni respondenci wskazują następnych itd. Procedurę tę powtarza się wielokrotnie.

W przypadku projektowanego badania osoby będące pierwszymi kontaktami badaczy/ankieterów identyfikowane były – w celu zapewnienia ich maksymalnej różnorodności – na kilka różnych sposobów:

- dzięki kontaktom z uczelniami (opiekunowie roku, starości, uczelniane biura karier);
- dzięki osobistym kontaktom badaczy/ankieterów;

¹³ W dalszej części raportu nazywane jako „Badanie ilościowe absolwentów”.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

- dzięki portalom społecznościowym, np. Nasza Klasa.

Osoby te były proszone o podanie kolejnych osób spełniających kryteria próby. Procedura ta była kontynuowana, w efekcie czego utworzona została baza absolwentów, zawierająca co najmniej adresy mailowe, opcjonalnie również numery telefonów respondentów.

Ponadto wykonawca pozyskał z wybranych uczelni bazy adresów mailowych absolwentów, w kilku innych nawiązał współpracę z uczelnianymi biurami karier, które pośredniczyły w wysyłce ankiety do swoich absolwentów. W sumie ankietę rozesłano do ok. 4000 absolwentów reprezentujących interesującą nas populację.

Uzyskana dzięki takiemu doborowi próba (mimo pozyskania baz absolwentów z kilku uczelni) nie mogła mieć charakteru reprezentatywnego. W związku z tym wprowadzono dodatkowe procedury analityczne (zastosowanie wag porealizacyjnych na etapie analizy danych), zapewniające reprezentatywny charakter prób (na poziomie absolwentów badanych kierunków). Tym samym próba, choć dobrana w sposób celowy, dający ograniczone możliwości jej kontroli ze względu na istotne zmienne, w ostatecznym rozrachunku ma charakter próby reprezentatywnej, to jest takiej, w której proporcje absolwentów o różnych ważnych z punktu widzenia charakterystyki populacji cechach są analogiczne jak w populacji. W wyniku zastosowania wag porealizacyjnych prezentowane w dalszej części raportu wyniki badania absolwentów w przypadku pytań z możliwością wyboru jednej odpowiedzi mogą nie sumować się do 100%. Zaobserwowane różnice w stosunku do 100% nie powinny jednak przekraczać +/- 1%-2%¹⁴.

Wielkość próby

Zakładana minimalna wielkość próby zrealizowanej to 150 osób dla każdego z badanych kierunków. Taka wielkość próby zapewnia maksymalny błąd wnioskowania statystycznego (dla każdego z kierunków) na poziomie ok. 9%. Zakładane próby zostały zrealizowane, łącznie przeprowadzono **755 wywiadów**. Jednakże w związku z procedurą ważenia danych, prezentowane w dalszych zestawieniach statystycznych liczebności respondentów reprezentujących poszczególne kierunki uległy odpowiednio zmniejszeniu/zwiększeniu w zależności od ich proporcji w populacji absolwentów. Łączna liczba respondentów – po zastosowaniu wag porealizacyjnych – wyniosła 734.

¹⁴ Dane pochodzące z obydwu badań ilościowych (absolwentów i pracodawców) mogą się również nie sumować do 100% (różnica nie większa niż +/-1%) z powodu zaokrągleń.

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Tabela 1. Struktura próby zrealizowanej według kierunku

	Liczba absolwentów N	Udział w próbie %
Ekonomia	151	20%
Zarządzanie	152	20%
Zarządzanie i marketing	151	20%
Pedagogika	151	20%
Administracja	150	20%
Razem	755	100%

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Procedura ważenia danych

Jak wspomniano, zebrane dane – w celu zapewnienia reprezentatywności próby – zostały poddane procedurze ważenia. Jest to procedura matematyczna, stosowana w odniesieniu do danych z badania ilościowego, której celem jest zapewnienie, by struktura/skład próby badawczej odpowiadał rzeczywistym proporcjom określonej cechy w całej badanej populacji (np. by struktura respondentów ze względu na płeć w próbie odpowiadała analogicznej strukturze w całej populacji). Od strony statystycznej, ważenie danych polega na obniżeniu rangi (wagi) odpowiedzi respondentów nadreprezentowanych w próbie i podwyższeniu rangi odpowiedzi respondentów niedoreprezentowanych. W procedurze ważenia danych uwzględniono następujące zmienne:

- typ studiów – licencjackie, magisterskie;
- tryb studiów – stacjonarne, niestacjonarne;
- średnia z dyplomu;
- płeć studenta;
- ukończona uczelnia.

Wagi porealizacyjne skonstruowano na podstawie rozkładów populacyjnych liczby absolwentów w roku akademickim 2008/2009, uzyskanych z Urzędu Statystycznego w Białymstoku.

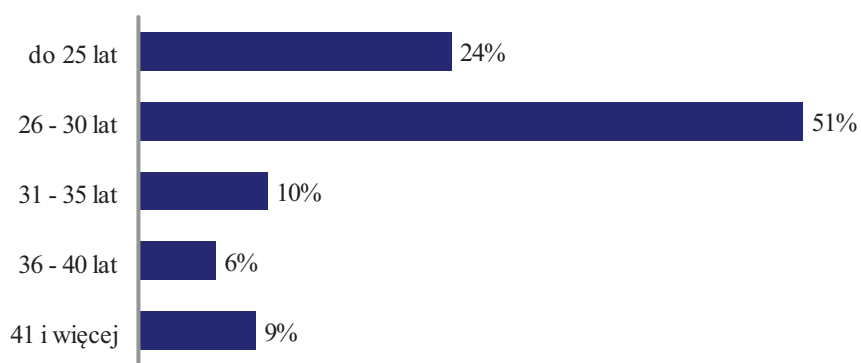
Struktura próby

Wśród objętych badaniem absolwentów dominowały kobiety (76%). Zgodnie z najbardziej powszechnym modelem kontynuacji kształcenia bezpośrednio po ukończeniu szkoły ponadgimnazjalnej większość badanych stanowiły osoby w wieku do 30 lat (w sumie 75%, w tym 24% w wieku do 25 lat). Losy edukacyjne co siódmego badanego wpisywały się jednak w odmienną ścieżkę kontynuacji edukacji po dość znacznej przerwie od ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej. Osoby takie (w wieku 36 lat i więcej) częściej spotykaliśmy wśród absolwentów studiów pierwszego stopnia oraz niestacjonarnych (odpowiednio 19% i 20%). Nie odnotowano natomiast większych różnic w strukturze wiekowej absolwentów

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

poszczególnych kierunków, choć absolwenci pedagogiki byli statystycznie nieco młodsi niż absolwenci pozostałych kierunków.

Wykres 1. Struktura próby absolwentów ze względu na wiek (N=734)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Zdecydowana większość absolwentów pozostała w województwie podlaskim po ukończeniu studiów – około połowa w mieście Białymstoku, pozostali zaś w innych miejscowościach na terenie województwa. Jedynie co dziesiąty absolwent przebywa obecnie poza terenem województwa, w tym tylko 1% zdecydował się na migrację zagraniczną. Pewnym wyjaśnieniem dla stosunkowo niskiej mobilności geograficznej absolwentów może być wysoki udział w próbie (51%) absolwentów studiów pierwszego stopnia, w przeważającej części (90%) kontynuujących edukację w województwie podlaskim. Warto zatem przyrzeć się również miejscu zamieszkania absolwentów studiów magisterskich, potencjalnie mniej przywiązanych do regionu z racji zakończenia edukacji w województwie. Okazuje się jednak, że również oni są stosunkowo mało mobilni – poza województwem przebywa obecnie również podobny odsetek badanych jak w populacji (10%).

Wykres 2. Struktura próby absolwentów ze względu na obecne miejsce zamieszkania (N=734)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Technika badawcza

W badaniu zastosowano technikę **ankiety internetowej** (CAWI – Computer Assisted Web Interviewing). CAWI należy do technik stosowanych w badaniach ilościowych i wraz z popularyzacją Internetu staje się coraz bardziej powszechna w różnego typu badaniach. Każda z osób/instytucji objętych badaniem otrzymuje za pośrednictwem poczty elektronicznej wiadomość przedstawiającą cele badania, instrukcję wypełniania ankiety oraz odsyłający do niej hiperlink. Każde hiperłącze jest indywidualizowane (unikalny numer identyfikacyjny dla każdego respondenta), co z jednej strony uniemożliwia korzystanie z kwestionariusza przez osoby nieuprawnione, z drugiej zaś umożliwia respondentom przerwanie wypełniania kwestionariusza i powrót do niego w dogodnym dla nich czasie. W przypadku niektórych grup docelowych (np. studentów kontynuujących studia na poziomie magisterskim) stosowano także inne metody dystrybucji ankiety internetowej – wysyłkę hiperłącza do ankiety na zbiorowy adres grupy (zidentyfikowanej jako grupa o wysokim nasyceniu absolwentami określonego kierunku) czy pośrednictwo w dystrybucji ankiety opiekuna czy starosty roku.

Zakres tematyczny badania

Badanie absolwentów objęło następujące zagadnienia:

- determinanty wyboru kierunku studiów i miejsca pracy;
- oczekiwania w zakresie pożądanej pracy i warunków pracy;
- ścieżki kariery zawodowej absolwentów:
 - forma zatrudnienia;
 - miejsce zatrudnienia;
 - liczba miejsc pracy;
 - sposób uzyskania pracy;
- ocena, w jakim zakresie studia przygotowują do funkcjonowania na rynku pracy – ocena zgodności zatrudnienia z wykształceniem, wyuczonym zawodem lub specjalnością;
- kwalifikacje i dodatkowe umiejętności przydatne absolwentom poszczególnych kierunków na rynku pracy;
- bariery utrudniające absolwentom poszczególnych kierunków efektywne poszukiwanie pracy;
- kierunki dalszego kształcenia, ewentualnie przesłanki decyzji o niepodjęciu dalszego kształcenia;
- przyczyny niepodjęcia pracy i plany zawodowe na najbliższą przyszłość.

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

3.5. Badanie jakościowe głównych uczestników rynku pracy w województwie podlaskim

Populacja generalna

Populację generalną stanowili główni – poza absolwentami – uczestnicy rynku pracy w województwie podlaskim:

- pracodawcy, dla których badane kierunki (co najmniej jeden z nich) mają strategiczne znaczenie i którzy w ciągu ostatnich dwóch lat zatrudnili absolwentów tych kierunków;
- przedstawiciele szkół wyższych prowadzących kształcenie w badanych kierunkach;
- doradcy zawodowi, mający zawodową styczność z absolwentami badanych kierunków.

Metoda badawcza

Zastosowana została technika indywidualnego wywiadu pogłębionego, należąca do metod jakościowych. Dzięki badaniom jakościowym możliwe było poznanie wyrażonych w sposób nieustrukturyzowany opinii badanych w zakresie interesującej nas tematyki, ukształtowanych wzorów myśli i emocji, stosowanych argumentacji.

Badanie polegało na rozmowie z respondentem według wcześniej przygotowanego scenariusza wywiadu, przedstawionego do akceptacji Zleceniodawcy. Dzięki swobodnej atmosferze rozmowy moderator miał możliwość pogłębienia wypowiedzianych przez respondenta treści, dotarcia do informacji, które nie pojawiłyby się w obecności osób trzecich (np. w trakcie zogniskowanych wywiadów grupowych). Z drugiej strony respondent nie miał poczucia bycia obserwowanym (ocenianym) przez innych uczestników badania, co sprzyjało kształtowaniu się poczucia bezpieczeństwa, a w efekcie wpływało na większą skłonność respondenta do otwartej komunikacji.

Zakres tematyczny badań

Szczegółowe cele badań obejmowały:

- poznanie opinii o sile „marek” podlaskich uczelni (które uczelnie najlepiej przygotowują absolwentów do pracy zawodowej);
- poznanie oczekiwań pracodawców pod adresem absolwentów szkół wyższych badanych kierunków, w tym wizerunek absolwenta idealnego;
- ocenę absolwentów wybranych kierunków i jakości ich przygotowania do pracy zawodowej przez podlaskie uczelnie;
- propozycje działań zmierzających do lepszego dopasowania podaży i popytu na pracę absolwentów oraz do podniesienia jakości kształcenia w badanych kierunkach.

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Liczba IDI

Przeprowadzono **15 indywidualnych wywiadów pogłębionych**:

- 8 wywiadów z pracodawcami, dla których analizowane kierunki kształcenia mają strategiczne znaczenie (1-2 wywiady na każdy kierunek);
- 2 wywiady z doradcami zawodowymi;
- 5 wywiadów z przedstawicielami szkół wyższych prowadzących kształcenie w badanych kierunkach (dziekanami/prodziekanami ds. dydaktyki/spraw studenckich). Prowadzono wywiady z reprezentantami szkół o najwyższym lub relatywnie wysokim udziale absolwentów poszczególnych kierunków, zarówno szkół publicznych, jak i niepublicznych: Wyższa Szkoła Administracji Publicznej w Białymstoku (administracja), Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Białymstoku (zarządzanie i marketing), Politechnika Białostocka (zarządzanie), Uniwersytet w Białymstoku (ekonomia i pedagogika).

3.6. Badanie ilościowe pracodawców w województwie podlaskim¹⁵

Populacja generalna

Populację generalną stanowili pracodawcy w województwie podlaskim, dla których badane kierunki (co najmniej jeden z nich) mają strategiczne znaczenie i którzy w ciągu ostatnich dwóch lat zatrudnili absolwentów tych kierunków. W realizacji badania wykorzystano komercyjne bazy firm.

Zaproszenie do udziału w badaniu kierowane było do osób zarządzających przedsiębiorstwami – byli to w zależności od struktury organizacyjnej właściciele, członkowie zarządów, wyższa kadra menedżerska, dyrektorowie HR.

Zakres tematyczny badań

Szczegółowe cele badań obejmowały:

- poznanie opinii o sile „marek” podlaskich uczelni (które uczelnie najlepiej przygotowują absolwentów do pracy zawodowej);
- ocenę znaczenia kierunku studiów i typu studiów w procesie rekrutacji absolwentów;
- zbadanie wizerunku polskiego szkolnictwa wyższego z perspektywy pracodawców;
- poznanie oczekiwań pracodawców pod adresem absolwentów szkół wyższych badanych kierunków;
- ocenę absolwentów wybranych kierunków i jakości ich przygotowania do pracy zawodowej przez podlaskie uczelnie;
- plany zatrudnienia absolwentów wybranych kierunków oraz przewidywane znaczenie tych kierunków w działalności podmiotów gospodarczych w perspektywie najbliższych lat.

¹⁵ W dalszej części raportu nazywane jako „Badanie ilościowe pracodawców”.

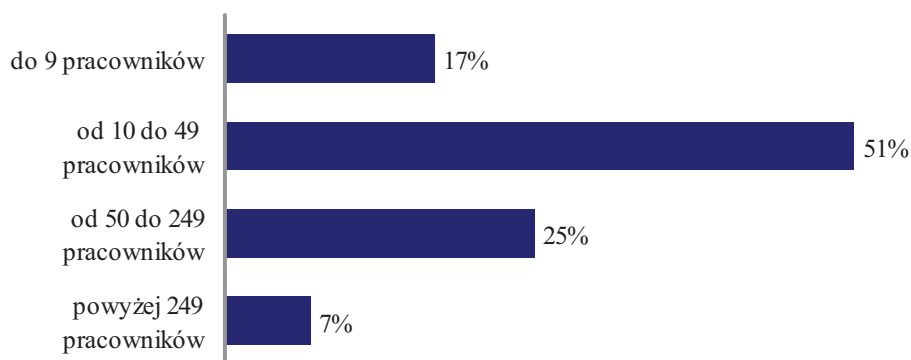
PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wielkość i struktura próby

Badaniem objętych zostało **300 pracodawców** reprezentujących interesującą nas populację. Analiza struktury przedsiębiorstw, które wzięły udział w badaniu, pozwala na sformułowanie kilku prawidłowości dotyczących profilu pracodawców zatrudniających badaną grupę absolwentów. Okazuje się, że są to przedsiębiorstwa o ponadprzeciętnej wielkości – aż 83% zatrudnia ponad 10 pracowników, w tym blisko co dziesiąty badany zakład pracy to przedsiębiorstwo duże, zatrudniające ponad 249 pracowników. W ogólnej strukturze podlaskiej gospodarki, podobnie jak w gospodarce ogólnopolskiej, dominują zaś podmioty mikro, zatrudniające do 9 pracowników (95%). Drugą istotną cechą profilu takich pracodawców jest dominacja sektora publicznego – sektor ten w badanej próbie reprezentuje aż 62% podmiotów, podczas gdy w populacji podlaskich podmiotów gospodarczych tylko 3%. W konsekwencji w badanej próbie obserwujemy zdecydowaną nadreprezentację podmiotów z dwóch sekcji o całkowitym bądź wysokim udziale sektora publicznego: administracji publicznej (24%) i edukacji (28%). Wśród pozostałych sekcji największy udział miały: handel hurtowy i detaliczny (8%), przetwórstwo przemysłowe (6%), budownictwo (5%), działalność związana z rozrywką, kulturą i rekreacją (5%) oraz pozostała działalność usługowa (5%). Z branżową i własnościową specyfiką badanych podmiotów związany jest prawdopodobnie fakt, że większość z nich to podmioty z długim „stażem” funkcjonowania na rynku – blisko 60% z nich działa od ponad 20 lat, a 30% od 10 do 20 lat. Chociaż zatem przeprowadzone badanie nie pozwala na precyzyjne oszacowanie, jaka część podlaskich pracodawców zatrudnia absolwentów/pracowników posiadających wykształcenie w badanych kierunkach, to przedstawione wyżej dane wskazują, że jest to raczej wąski wycinek podlaskiej gospodarki.

Wykres 3. Struktura próby pracodawców ze względu na wielkość (N=300)

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

Zdecydowana większość badanych przedsiębiorstw działa na ograniczonym terytorialnie rynku – bądź do najbliższej okolicy (54%) lub terenu województwa (15%). Znacznie rzadziej spotykano przedsiębiorstwa działające na terenie kilku województw lub na całym rynku ogólnopolskim. Jedynie co dziesiąty badany podmiot obecny jest na rynkach międzynarodowych.

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wykres 4. Zasięg działania badanych przedsiębiorstw (N=300)

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

Techniki badawcze

Badanie było realizowane z wykorzystaniem dwóch technik badawczych:

- wywiadów telefonicznych wspomaganych komputerowo (CATI). Technika CATI polega na prowadzeniu wywiadu przy wykorzystaniu telefonu oraz komputera. Ankieter przez telefon zadaje pytania wyświetlające się na ekranie komputera i przy pomocy klawiatury zaznacza odpowiedzi respondenta. Wywiady telefoniczne zostały zastosowane w celu rekrutacji pracodawców do udziału w badaniu. Rekrutacja odbyła się po uprzednim wylosowaniu przedsiębiorstw. Ankieterzy prowadzili krótkie wywiady z przedstawicielami tych przedsiębiorstw. W trakcie wywiadów potwierdzali informacje na temat przedsiębiorstwa (zgodność z wymogami próby), identyfikowali kompetentnych pracowników mogących wziąć udział w badaniu oraz pozyskiwali zgodę tych osób na przesłanie ankiety.
- ankiety internetowej (CAWI), która była podstawową techniką zastosowaną w badaniu. Zrekrutowani pracodawcy otrzymywali ankietę internetową do samodzielnego wypełnienia.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

4. Główne wnioski z badania

Analizowane w niniejszym raporcie kierunki studiów, tj.: pedagogika, ekonomia, administracja, zarządzanie czy zarządzanie i marketing, znajdowały się w roku akademickim 2008/2009 w ofercie prawie każdej z badanych uczelni. Według danych Urzędu Statystycznego w Białymstoku¹⁶ rok ten był rokiem ukończenia studiów, zarówno licencjackich jak i magisterskich (w tym również jednolitych), przez 5137 absolwentów badanych kierunków, co stanowiło ponad 40% ogółu absolwentów studiów ww. rocznika akademickiego w województwie podlaskim. Warto dodać, że w ofercie edukacyjnej podlaskich uczelni było w roku 2008/2009 aż 50 kierunków. Blisko połowa absolwentów przypadająca na cztery badane kierunki świadczy zatem o szczególnie dużej ich popularności.

Najwięcej absolwentów w badanym roku ukończyło Uniwersytet w Białymstoku, Politechnikę Białostocką oraz uczelnie niepubliczne: Wyższą Szkołę Administracji Publicznej, Niepaństwową Wyższą Szkołę Pedagogiczną, Wyższą Szkołę Finansów i Zarządzania, Wyższą Szkołę Administracji Publicznej oraz Niepaństwową Wyższą Szkołę Pedagogiczną. Największą popularnością cieszyły się pedagogika, administracja, zarządzanie. Dane statystyczne pokazują, że po ok. jednej czwartej absolwentów należących do badanej populacji ukończyło właśnie te kierunki, natomiast ekonomię ukończył co siódmy absolwent, a zarządzanie i marketing - niespełna co dziesiąty. Godny uwagi jest fakt, że ponad 60% absolwentów badanego rocznika stanowiły kobiety. Ich udział był zróżnicowany w zależności od kierunku (najwyższy w przypadku pedagogiki i ekonomii – nieco ponad 70%).

Warto nadmienić, że ponad połowa absolwentów ukończyła studia magisterskie (drugiego stopnia lub jednolite), pozostali w większości kontynuują edukację na poziomie studiów uzupełniających drugiego stopnia. Można więc wnioskować, że realna liczba absolwentów rocznika 2008/2009, którzy wkroczyli na rynek pracy w poszukiwaniu zatrudnienia (po ukończonej edukacji na poziomie studiów drugiego stopnia) to ok. 3000.

Znaczny udział w populacji absolwentów badanych kierunków mieli absolwenci studiów niestacjonarnych (ok. 75%).

W roku ukończenia studiów przez badanych absolwentów, pod koniec 2009 roku, podlaski rynek pracy charakteryzował się wyższą stopą bezrobocia (12,8%) niż średnia dla kraju (12,1%). Liczba bezrobotnych wyniosła wówczas 61169, z czego 4272 stanowili bezrobotni absolwenci. Specjaliści to najliczniejsza grupa bezrobotnych absolwentów. Stanowili oni w roku 2009 ponad 30% tej grupy (w 2008r. – ponad 35%). Wśród absolwentów szkół wyższych licznie reprezentowani byli specjaliści do spraw ekonomicznych i zarządzania (gdzie indziej niesklasyfikowani) oraz specjaliści administracji publicznej (gdzie indziej niesklasyfikowani). Dane statystyczne pokazują, że problem bezrobotnych absolwentów z kwalifikacjami specjalistów ds. ekonomii, zarządzania, nauk

¹⁶ Dane uzyskane z Urzędu Statystycznego w Białymstoku – tablica „Absolwenci szkół wyższych według szkół i grup kierunków w roku akademickim 2008/2009”.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

społecznych nie jest chwilowy, lecz wynika z niedopasowania kwalifikacji młodej kadry do potrzeb regionalnego rynku pracy. Z drugiej strony kierunki te od lat cieszą się bardzo dużym zainteresowaniem wśród kandydatów na studia wyższe, umiejętnie pobudzanych przez działania promocyjne uczelni. Udział absolwentów badanych kierunków wśród ogółu absolwentów Podlasia jest bowiem na przestrzeni analizowanych lat (2005-2009) wysoki i waha się od 39% do 43% (wyjątkiem był rok 2008, gdzie osiągnięto rekordową wartość 51%).

Z analizy danych na temat liczby obecnych studentów analizowanych kierunków¹⁷ wynika niestety, że tendencja ta utrzyma się w kolejnych latach. W najbliższych pięciu latach należy się również spodziewać liczego napływu absolwentów, przekraczającego możliwości absorpcyjne podlaskiego rynku pracy. W roku akademickim 2010/2011 studia magisterskie w zakresie badanych kierunków ukończy ok. 4600 osób.

Polskie uczelnie wyższe, biorąc pod uwagę przygotowanie absolwentów do pracy zawodowej, zostały przez badanych pracodawców ocenione pozytywnie. Należy zaznaczyć, że pomimo pozytywnych ocen, stwierdzenie „zdecydowanie pozytywnie” padało bardzo rzadko, choć stwierdzenie „zdecydowanie negatywnie” również. Pracodawcy z sektora publicznego częściej niż pracodawcy prywatni charakteryzowali się pozytywną percepcją poziomu polskich uczelni, ci drudzy zaś częściej określali, że uczelnie źle przygotowują studentów do przyszłej pracy zawodowej.

Ponad 70% badanych uznało regionalne szkoły wyższe za porównywalne pod względem przygotowania studentów do pracy zawodowej do innych uczelni w kraju, przy czym w szczególności przedsiębiorcy działający na rynku lokalnym korzystnie oceniali podlaskie uczelnie. Natomiast przedsiębiorcy działający w skali międzynarodowej oceniali je mniej pozytywnie, co może wynikać z większych możliwości porównywania absolwentów wywodzących się z różnych uczelni. Jakość szkół wyższych w województwie podlaskim była więc oceniana ogólnie pozytywnie, choć w porównaniu z wiodącymi krajowymi ośrodkami akademickimi (UW czy UJ), szkoły podlaskie spadają do poziomu uczelni „drugiej ligi”.

Niemal dwie trzecie badanych określiło, że uczelnie państwowe kształcą lepszych pracowników niż uczelnie prywatne, a co dziesiąty był przeciwnego zdania. Przekonanie o większej użyteczności uczelni państwowych było obecne w każdej grupie, niezależnie od klasy wielkości przedsiębiorstwa, zasięgu rynkowego, czy też typu własności.

Respondenci zwrócili uwagę, że wraz ze wzrostem liczby absolwentów polskich szkół wyższych spada poziom wiedzy, umiejętności i kompetencji absolwentów. Nie trudno więc zauważyć, że słabą stroną absolwentów polskich uczelni wyższych jest zbyt niski stopień kreatywności, innowacyjności oraz zbyt wygórowane, nieadekwatne do umiejętności ambicje płacowe. Absolwenci byli też określani jako osoby charakteryzujące się brakiem

¹⁷ Dane Urzędu Statystycznego w Białymstoku (*Studenci wybranych szkół wyższych według wybranych grup kierunków wg stanu na dzień 31.11.2010*), Sprawozdanie Uniwersytetu w Białymstoku *Liczba studentów na Uniwersytecie w Białymstoku stan na 30.11.2010 r.*

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

praktycznych umiejętności zawodowych i brakiem umiejętności przełożenia teorii na praktykę.

Pomimo wskazania słabych stron absolwentów podlaskich uczelni niemal połowa badanych uznała, że absolwenci podlaskich uczelni mogą konkurować z absolwentami wiodących uczelni ogólnopolskich. Dlatego też większość absolwentów – w relacji zatrudniających ich pracodawców – wykonuje pracę adekwatną do posiadanych umiejętności. Częściej dotyczy to jednak absolwentów pedagogiki, rzadziej dyplomowanych z kierunku zarządzanie; ci ostatni, wraz z absolwentami zarządzania i marketingu oraz ekonomistami, częściej niż pozostali pracują poniżej kwalifikacji.

Perspektywa dotycząca możliwości zatrudnienia w okresie najbliższego roku absolwentów omawianych kierunków nie jest optymistyczna. Ok. 70% badanych przedsiębiorców stwierdziło, że nie zamierza zatrudnić absolwentów interesujących nas kierunków. Najczęściej brak planów zwiększenia liczby zatrudnionych deklarowali przedstawiciele firm mikro i małych. Warto tu nadmienić, że największe szanse na znalezienie zatrudnienia będą mieli absolwenci administracji i ekonomii.

Przedstawiciele szkół wyższych, podobnie jak pracodawcy, pozytywnie oceniają jakość podlaskich uczelni, choć część z nich ocenia je jako uczelnie „drugiej ligi”, a badane kierunki z całą pewnością nie są uważane za wizytówkę podlaskich szkół wyższych. Przedstawiciele szkół wyższych wyrażają również pogląd o nieadekwatnej do potrzeb rynku pracy formule kształcenia. Dostrzegają oni również problem związany ze zbyt dużą liczbą absolwentów tych kierunków na regionalnym rynku pracy, choć widzą też symptomy malejącego zainteresowania studiowaniem na niektórych kierunkach, głównie administracji i zarządzaniu.

Przedstawiciele szkół wyższych, poproszeni o ocenę absolwentów badanych kierunków, jako mocne strony absolwentów wymieniają przede wszystkim szeroki zakres posiadanej przez nich aktualnej wiedzy kierunkowej. Słabe strony natomiast to głównie niewielka praktyka zawodowa, co w konsekwencji prowadzi do braku praktycznych umiejętności zawodowych, oraz słaba znajomość języków obcych.

Co o swojej sytuacji zawodowej, wybranych studiach, uzyskanym przygotowaniu zawodowym mówią bezpośrednio zainteresowani, czyli badani absolwenci? Głównym czynnikiem warunkującym wybór szkoły na Podlasiu było jej niewielkie oddalenie od miejsca zamieszkania. Czynnikiem decydującym o wyborze konkretnego kierunku studiów było zaś głównie zainteresowanie problematyką związaną z kierunkiem studiów, zainteresowanie zawodem, do którego wykonywania przygotowuje dany kierunek, możliwość zdobycia specjalistycznej wiedzy oraz możliwość zdobycia wiedzy ogólnej.

Absolwenci oceniając swoje przygotowanie do pracy zawodowej twierdzili, że studia dostarczyły im wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych. Badani byli jednak spolaryzowani w ocenie studiów z punktu widzenia szans na podjęcie pracy zgodnej z wykształceniem, choć nieznacznie przeważała opinia, że studia dały taką szansę. Około dwie trzecie badanych twierdziło, że studia nie stworzyły im szansy na uzyskanie pracy

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

przynoszącej wysokie zarobki. Niemal tyle samo ankietowanych absolwentów twierdziło, że studia nie dały im szansy na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej.

Niemniej jednak ogólna ocena wpływu studiów na przygotowanie do pracy zawodowej wypadła umiarkowanie pozytywnie. Połowa badanych uznała, że studia przygotowały ich w dużym lub bardzo dużym stopniu do pracy zawodowej.

Obecna sytuacja zawodowa absolwentów badanych kierunków przedstawia się jednak niezbyt optymistycznie. Pracuje niewiele ponad połowa badanych (55%), w tym podobny odsetek wśród absolwentów studiów magisterskich (51%), w momencie realizacji badania obecnych na rynku pracy już blisko dwa lata od ukończenia studiów. Odsetek zatrudnionych jest znacznie niższy niż analogiczny ogólnopolski wskaźnik zatrudnienia wśród absolwentów szkół wyższych, wynoszący 80%¹⁸. Jeśli chodzi o obecny status zawodowy badanych według kierunków, to absolwenci zarządzania mogą poszczycić się najwyższym odsetkiem osób pracujących (ok. 63%), w dalszej kolejności - administracji (61%), zarządzania i marketingu (56%), ekonomii (52%). Najrzadziej pracę posiadają absolwenci pedagogiki (42%). W grupie magistrów odsetki te wynoszą: 83% - zarządzanie, 65% - zarządzanie i marketing, 53% - administracja, ekonomia - 38%, pedagogika - 27%. Jedynie więc w przypadku zarządzania wskaźnik zatrudnienia jest porównywalny z ogólnopolskim.

Dwie trzecie pracujących absolwentów znalazło pracę jeszcze przed obroną pracy dyplomowej. Co więcej, najszybciej pracę otrzymują absolwenci zarządzania, zarządzania i marketingu (około 70% reprezentantów tych kierunków znalazło pracę jeszcze przed obroną) oraz administracji (74%). Najdłużej natomiast pracy poszukiwali absolwenci pedagogiki – 47% znalazło zatrudnienie przed obroną i 18% po upływie ponad pół roku od obrony.

Głównym sposobem poszukiwania pracy były bezpośrednie kontakty z firmami lub też korzystanie z pomocy znajomych czy rodziny w skojarzeniu z pracodawcą. Pod tym względem absolwenci podlascy nie wyróżniają się od ogółu polskich absolwentów szkół wyższych. Wybierając pracodawcę podlascy absolwenci kierowali się głównie stabilnością zatrudnienia oraz możliwością awansu i rozwoju zawodowego.

Pracujący absolwenci znajdują zatrudnienie podobnie często w sektorze publicznym (szczególnie często dotyczy to absolwentów pedagogiki i administracji), jak również w sektorze prywatnym (częściej dotyczy to absolwentów ekonomii, zarządzania oraz zarządzania i marketingu). Nieliczni (3%) pracują w sektorze non-profit. Niezależnie od kierunków i sektorów absolwenci zatrudnieni są głównie na stanowiskach pracowników biurowych lub specjalistów.

Większość badanych absolwentów zatrudniona jest w oparciu o umowę o pracę (81%). Co dziesiąty absolwent pracuje w oparciu o umowy cywilno-prawne,

¹⁸ Obliczenia własne na podstawie: pod kier. Zgierska A., (2010), *Wejście ludzi młodych na rynek pracy w 2009 r.*, GUS, Warszawa, s. 52-72.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

najczęściej umowę zlecenie. Śladowy był odsetek absolwentów prowadzących własną działalność gospodarczą (3%).

Prawie połowa pracujących absolwentów wykonuje pracę związaną z wykształceniem w bardzo dużym lub dużym stopniu, choć z drugiej strony połowa z nich deklaruje, że wykonuje pracę poniżej swoich kwalifikacji. Pod względem zgodności posiadanej pracy z wykształceniem podlascy absolwenci wypadają porównywalnie do ogółu absolwentów szkół wyższych w Polsce (zakładając, że średni związek pracy z formalnymi kwalifikacjami oznacza zgodność pracy z wykształceniem). Wśród pracujących absolwentów szkół wyższych w Polsce pracę zgodną z wykształceniem wykonuje 83%¹⁹. Na niekorzyść odróżniają się jedynie absolwenci administracji (71% deklaruje wykonywanie pracy w bardzo dużym, dużym lub średnim stopniu związanej z wykształceniem).

Średnie wynagrodzenie brutto w badanej grupie absolwentów oscyluje wokół 1900 zł. Najwyższy poziom płac odnotowano w grupie absolwentów ekonomii oraz zarządzania i marketingu (ok. 2000 zł brutto), najniższy zaś – wśród absolwentów pedagogiki (ok. 1700 zł brutto).

Większość pracujących absolwentów deklarowała umiarkowane zadowolenie z wykonywanej pracy. Zadowolenie to kształtuje się na średnim poziomie notowanym dla całej populacji pracujących Polaków.

Wśród absolwentów nie pracujących w momencie realizacji badania ponad połowa nie ma żadnych doświadczeń zawodowych, w tym 28% posiada status bezrobotnego. Głównym powodem braku aktywności zawodowej absolwentów jest ich niedostosowanie kompetencyjne do potrzeb rynku pracy, brak ofert pracy dla osób o posiadanym przez nich wykształceniu oraz to, że w ich odczuciu nie posiadają oni atrakcyjnych dla pracodawców kwalifikacji. Znaczna część absolwentów mimo tego chciałaby jednak znaleźć w przyszłości pracę zgodną z ich wykształceniem, co interpretować można z jednej strony jako przejaw optymizmu, z drugiej jako symptom niskiej mobilności zawodowej.

Absolwenci badanych kierunków uczestniczą, bądź po zakończeniu studiów uczestniczyli w różnych formach kształcenia. Wiadomym jest, że główne zainteresowanie skupiało się na studiach drugiego stopnia (spory udział wśród absolwentów mają licencjaci, spośród których blisko 90% kontynuuje naukę na studiach drugiego stopnia), choć wśród kontynuujących naukę popularne były seminaria i warsztaty, szkolenia i kursy podnoszące kompetencje, a także szkolenia i kursy zawodowe. Absolwenci kontynuują naukę przede wszystkim z potrzeby rozwoju zawodowego oraz z chęci samorealizacji.

Podsumowując, sytuację zawodową badanych absolwentów na podlaskim rynku pracy należy uznać za raczej trudną. Niepokojący jest zwłaszcza znacznie niższy niż przeciętny w kraju wskaźnik zatrudnienia wśród absolwentów studiów magisterskich (z wyjątkiem absolwentów zarządzania). Niepokojący jest również fakt, że przyczyny niskiego zatrudnienia

¹⁹ Pod kier. Zgierska A., (2010), *Wejście ludzi młodych na rynek pracy w Polsce w 2009 r.*, GUS, Warszawa, s.103

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

absolwentów (bariery poszukiwania pracy) mają charakter strukturalny, związany z niedopasowaniem podaży pracy (definiowanej w kategoriach ilościowych i jakościowych) do potrzeb i specyfiki podlaskiej gospodarki. Wyróżnić tu należy następujące czynniki:

- ograniczoną wielkość podlaskiej gospodarki, wyrażającą się w relatywnie małej liczbie podmiotów gospodarczych, utrzymującej się od lat na stabilnym poziomie, oferującej stabilną liczbę miejsc pracy, w tym względnie niedużą liczbę miejsc pracy dla absolwentów (w roku 2009 przyjęto do pracy ok. 3400 absolwentów różnego typu szkół²⁰);
- specyficzny profil pracodawców zatrudniających absolwentów badanych kierunków – są to częściej podmioty większe i działające w sektorze publicznym, co znacząco zawęża populację potencjalnych pracodawców absolwentów badanych kierunków;
- badane kierunki nie należą w opinii pracodawców do przyszłościowych, których znaczenie w prowadzonej działalności będzie rosło. Wręcz przeciwnie, znaczenie to utrzyma się według prognoz pracodawców na tym samym poziomie lub będzie malało;
- podaż absolwentów badanych kierunków – biorąc pod uwagę powyższe – jest od lat bardzo wysoka (4000-6000 absolwentów rocznie) i przekracza bieżące zapotrzebowanie na tego typu zawody (mierzone liczbą przyjęć absolwentów i liczbą specjalistów zatrudnionych w podmiotach gospodarczych Podlasia). Co więcej, w najbliższych latach nie ulegnie ona radykalnemu zmniejszeniu.

Pozostałe bariery zatrudnienia absolwentów mają z tego punktu widzenia drugorzędny charakter, jednak warto tu wspomnieć o następujących czynnikach:

- niedostosowanie kompetencyjne absolwentów do potrzeb pracodawców, przejawiające się w braku praktycznego przygotowania zawodowego do pracy (braku umiejętności praktycznych) oraz braku znajomości języków obcych;
- niska mobilność przestrzenna (zdecydowana większość pozostała po ukończeniu studiów w regionie) i zawodowa absolwentów (zdecydowana większość nie pracujących liczy na znalezienie pracy w zawodzie);
- niewystarczające umiejętności poszukiwania pracy przez absolwentów (przyznaje się do nich co prawda niewielka część badanych), połączone z relatywnie niską aktywnością publicznych służb zatrudnienia w podejmowaniu działań ułatwiających nie pracującym absolwentom dostęp do rynku pracy i przejście od kształcenia do pracy (doradztwo zawodowe, pomoc w uzupełnianiu wykształcenia, dostęp do szkoleń i praktyk zawodowych).

²⁰ Garnuszek M., Rupniewska E., (2010), *Pracujący w gospodarce narodowej w 2009 r.*, GUS, Warszawa, s. 154.

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

5. Szczegółowy opis wyników badania

5.1. Charakterystyka rynku pracy w województwie podlaskim w 2009 roku

W 2009 roku (stan z 31.12.2009 r.) województwo podlaskie zamieszkiwało 1 189,7 tys. osób (czyli 3,1% ogółu ludności całego kraju, co uplasowało województwo na 14. miejscu w Polsce). Struktura mieszkańców województwa podlaskiego w podziale na płeć była podobna jak w skali kraju. Mężczyźni w 2009 roku stanowili 48,7% ogółu ludności, kobiety zaś 51,3% (w Polsce odpowiednio: 48,3% i 51,7%).

Średnia gęstość zaludnienia wynosiła 59 osób na 1 km² i była zróżnicowana przestrzennie. Najwyższy wskaźnik zarejestrowano w Białymstoku (2886 osób na 1 km²) oraz Łomży (1939 osób na 1 km²), najniższy natomiast w powiatach sejneńskim (25 osób na 1 km²) i suwalskim (27 osób na 1 km²).

Odsetek ludności miejskiej pod koniec 2009 roku wynosił 61,0%, co oznacza, że pod względem wskaźnika urbanizacji województwo podlaskie zajmowało 9. miejsce w kraju.

W roku 2009 nastąpił spadek liczby ludności i był to kolejny rok, w który zanotowano tendencję spadkową. Jest to wynik utrzymujący się od lat, głównie z powodu migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały. W porównaniu do roku 2008 liczba mieszkańców zmniejszyła się o 0,1%, w tym zmniejszyła się liczba ludności zamieszkałej na wsi o 1,5%, na rzecz wzrostu liczby ludności zamieszkującej miasta (o 0,8%).

W ciągu roku wzrosła również liczba ludności w wieku produkcyjnym o 2,7 tys. osób (0,4%). Pod koniec 2009 roku liczba ta wynosiła 754,1 tys. (63,4% ogółu ludności), przy czym osoby w wieku mobilnym (18-44 lata) stanowiły 63,3% (477,5 tys.). Natomiast w wieku niemobilnym było 276,6 tys. osób. W wieku przedprodukcyjnym w 2009 roku było 228,7 tys. osób (19,2%). Liczba ta zmniejszyła się w stosunku do roku poprzedniego o 6,4 tys. osób (2,7%). W wieku poprodukcyjnym było 206,9 tys. osób (17,4%) i w stosunku do roku ubiegłego liczba ta wzrosła o 1,9 tys. osób (o 0,9%). Dane statystyczne wskazują na trend starzenia się ludności w województwie podlaskim, wyrażający się w zmniejszającej się liczbie młodzieży, tj. osób w wieku do 25 roku życia, i wzroście liczby ludności w wieku powyżej 44 lat oraz w wieku poprodukcyjnym. Współczynnik obciążenia demograficznego, określający liczbę osób w wieku nieprodukcyjnym przypadającą na 100 osób w wieku produkcyjnym, wyniósł w województwie podlaskim w 2009 roku 58 (w kraju wynosił on 55)²¹.

²¹ Kamińska W., Zakrzewska K., (2010), *Ludność w województwie podlaskim w 2009 roku*, Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok, s. 10-11.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Tabela 2. Liczba ludności województwa podlaskiego według wieku w roku 2008 i 2009 (w tys.)

	2008	2009
Ogółem:	1191,5	1189,7
Kobiety	611,2	610,5
Mężczyźni	580,3	579,2
Ludność w wieku przedprodukcyjnym:	235,1	228,7
Kobiety	114,4	111,2
Mężczyźni	120,7	111,0
Ludność w wieku produkcyjnym:	751,4	754,1
Kobiety	359,9	360,0
Mężczyźni	391,5	394,1
Ludność w wieku poprodukcyjnym:	205,0	206,9
Kobiety	136,8	139,2
Mężczyźni	68,2	67,7

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Białymstoku.

W 2009 roku w porównaniu z rokiem ubiegłym zmniejszyła się również liczba uczniów kształcących się na poziomie ponadgimnazjalnym (o 2,4 tys. osób, tj. 4,3%). Z drugiej strony wzrosła liczba słuchaczy kształcących się w szkołach policealnych. W roku szkolnym 2008/2009 szkolnictwo policealne obejmowało 12,5 tys. uczniów (o 11,8% więcej niż w poprzednim roku szkolnym).

Mimo malejącej liczby uczniów szkół ponadgimnazjalnych w roku akademickim 2008/2009 nieznacznie zwiększyła się liczba studentów. Wyniosła ona 53,7 tys. studentów i była o 0,4% większa niż przed rokiem. Wśród osiemnastu uczelni największym zainteresowaniem studiujących cieszył się Uniwersytet w Białymstoku (26,6% ogółu studentów w Podlaskiem) oraz Politechnika Białostocka (24,3%). W tym samym roku akademickim uczelni „wydały” na rynek pracy 12 tys. absolwentów (mniej o 15,7% niż w roku poprzednim)²².

Według danych rejestru REGON w końcu 2009 roku w województwie podlaskim zarejestrowanych było 89578 jednostek gospodarczych (bez rolników indywidualnych). Sektor publiczny obejmował 3051 podmiotów, zaś prywatny 86527. Liczba podmiotów gospodarczych była nieco mniejsza niż w 2008 roku (o 0,7%; przy czym tendencja spadkowa częściej dotyczyła sektor prywatny niż publiczny; spadki wyniosły odpowiednio: 0,7% i 0,2%).

²² Rocznik Statystyczny Województwa Podlaskiego 2009, (2009), Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok, s. 163 i kolejne.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Największa liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowana była w czterech sekcjach:

- handel i naprawy – 26555 (29,6% ogółu);
- obsługa nieruchomości i firm – 11411 (12,7%);
- budownictwo – 10613 (11,8%);
- przetwórstwo przemysłowe – 7863 (8,8%).

W 2009 roku zarejestrowano 8946 nowych podmiotów gospodarczych (o 12,5% więcej niż w roku ubiegłym), liczba podmiotów wyrejestrowanych była jednak nieco większa (9032 jednostki; o 13,7% więcej niż w 2008 roku). Największą aktywnością w otwieraniu jak i likwidowaniu działalności wykazywały się podmioty gospodarcze działające w sekcji handel i naprawy, w obsłudze nieruchomości i firm oraz budownictwie.

Liczba aktywnych zawodowo w województwie podlaskim w 2009 roku wynosiła - według Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności – 529 tys. osób (w tym 494 tys. pracujących i 34 tys. bezrobotnych), natomiast liczba biernych zawodowo – 446 tys. osób. Na przestrzeni roku liczba aktywnych zawodowo zmniejszyła się o 22 tys. osób (4,0%). Wśród ludności aktywnej zawodowo zmniejszyła się przede wszystkim liczba pracujących – o 18 tys. osób (3,5%). Choć zmniejszeniu uległa liczba bezrobotnych - o 4 tys. osób (10,5%) to wzrosła liczba biernych zawodowo – o 1 tys. (0,2%). Stopa bezrobocia, liczona według BAEL, wyniosła pod koniec IV kwartału 2009 roku 6,4%²³. Wskaźnik zatrudnienia wyniósł natomiast 51,5% i był znacznie wyższy wśród osób z wyższym wykształceniem (77,6%)²⁴. Jeśli chodzi o strukturę zawodową bezrobotnych, to wśród ogółu bezrobotnych zarejestrowanych na koniec 2009 roku najwięcej było robotników przemysłowych i rzemieślników – 23,9%, techników i innego średniego personelu – 15,9%, specjalistów – 9,7% oraz pracowników usług osobistych i sprzedawców – 9,3%.

W 2009 roku przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw było niższe o 2,4% niż przed rokiem i wyniosło 97621 osób, w tym w sektorze publicznym – 10178 osób (o 6,2% mniejsze niż w 2008r.) i w sektorze prywatnym – 87443 osób (o 1,9% mniejsze niż w 2008 roku).

Wśród pracujących w końcu 2009 roku największą grupę (23,5%) stanowili specjaliści (51,9 tys. osób), na kolejnych pozycjach znajdowali się robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy – 14,9% ogółu pracujących (33,0 tys. osób) oraz technicy i inny średni personel – 12,5% (27,7 tys. osób) i pracownicy biurowi – 12,3% (27,1 tys. osób). Warto również nadmienić, że specjaliści najczęściej pracowali w sektorze publicznym – 79,7%, w jednostkach dużych, zatrudniających powyżej 249 osób – 58%²⁵.

²³ Wydział Badań Ankietowych oraz Wydział Analiz Urzędu Statystycznego w Białymstoku, (2009), *Aktywność ekonomiczna ludności w województwie podlaskim w IV kwartale 2009r.*, Urząd Statystyczny w Białymstoku, s.2.

²⁴ Tamże, s. 4.

²⁵ Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w woj. podlaskim w 2009 roku; II część raportu [*Popyt na pracę i absolwenci szkół ponadgimnazjalnych i wyższych*], (2010), WUP, Białystok, s.6.

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Tabela 3. Pracujący według grup zawodów i sektorów w województwie podlaskim – stan na koniec 2009 roku

Wielkie grupy zawodów	Rok 2008	Rok 2009		
		Ogółem	Sektor	
			Publiczny	Prywatny
Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	17088	12674	4351	8323
Specjaliści	50288	51932	41394	10538
Technicy i inny średni personel	25730	27746	14964	12782
Pracownicy biurowi	25253	27133	10336	16797
Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	24845	18425	2398	16027
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	582	672	344	328
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	37303	33027	4028	28999
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	21759	22820	5489	17331
Pracownicy przy pracach prostych	21433	26812	10559	16253
Razem	224281	221241	93863	127378

Źródło: *Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w woj. podlaskim w 2009 roku; II część raportu [Popyt na pracę i absolwenci szkół ponadgimnazjalnych i wyższych]*, (2010), WUP w Białymstoku, Białystok, s.6.

W województwie podlaskim od wielu lat utrzymuje się ujemne saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych definitywnych (na pobyt stały). Oznacza to, że liczba osób opuszczających województwo jest większa niż liczba w nim się meldujących.

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Tabela 4. Migracje wewnętrzne i zagraniczne w województwie podlaskim w 2009 roku

Wyszczególnienie	2008	2009
Migracje wewnętrzne ludności na pobyt stały:		
napływ (zameldowania)	11018	10973
odpływ (wymeldowania)	12458	12625
Migracje zagraniczne ludności na pobyt stały:		
imigranci	410	400
emigranci	668	469
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały:		
w liczbach bezwzględnych	- 1698	-1721
na 1000 ludności	- 1,42	-1,44

Źródło: Kamińska W., Zakrzewska K., (2010), *Ludność w województwie podlaskim w 2009 roku*, Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok, s. 19-20.

Migracje tego typu stymuluje prawdopodobnie relatywnie słaba kondycja podlaskiego rynku pracy i położenie geograficzne w pobliżu większych miast, mających więcej do zaoferowania (zwłaszcza Warszawy). Dominujące znaczenie mają jednak cechy rynku pracy (zwłaszcza zróżnicowanie stawek płac), które w świetle większości teorii migracyjnych odgrywają największą rolę w zjawiskach mobilności siły roboczej. Cechy te odróżniają województwo podlaskie na niekorzyść od innych (zwłaszcza od sąsiedniego mazowieckiego). Są to: wysoki poziom bezrobocia i niskie płace (mediana wynagrodzeń w Białymstoku wynosi 2960 PLN, a dla pobliskiej Warszawy 5200 PLN²⁶). Należy przypuszczać, że grupą najbardziej skłonną do migracji do innych województw są ludzie młodzi, rozpoczynający swoje kariery zawodowe, w tym również absolwenci szkół wyższych.

5.2. Charakterystyka populacji absolwentów badanych kierunków rocznika 2008/2009²⁷

Niemal wszystkie podlaskie uczelnie, zarówno publiczne, jak i niepubliczne, posiadały w gronie swoich absolwentów w roku akademickim 2008/2009 absolwentów któregoś badanych kierunków: pedagogiki, ekonomii, administracji, zarządzania oraz zarządzania i marketingu.

²⁶ Ogólnopolskie Badanie Wynagrodzeń przeprowadzone przez Sedlak & Sedlak w 2009 r., publikacja elektroniczna: <http://www.pracuj.pl/zarobki-wynagrodzenia-raporty-placowe-zarobki-polakow-2009.htm?gclid=COfv8rLg1qECFY0z3wod1T4-Kg#top>, data wejścia: 11-05-2010.

²⁷ Charakterystykę przygotowano na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Białymstoku – tablica „Absolwenci szkół wyższych według szkół i grup kierunków w roku akademickim 2008/2009”.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Kształcenie na poziomie studiów magisterskich lub licencjackich, na ostatnim roku, oferowały w zależności od kierunku następujące uczelnie:

- pedagogika – Uniwersytet w Białymstoku (UwB), Wyższa Szkoła Zarządzania i Przedsiębiorczości im. Bogdana Jańskiego w Łomży (WSZiP), Wyższa Szkoła Suwalsko-Mazurska w Suwałkach (WSSM);
- ekonomia – Uniwersytet w Białymstoku, Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Białymstoku (WSFiZ), Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Białymstoku (WSE);
- administracja – Uniwersytet w Białymstoku, Wyższa Szkoła Administracji Publicznej w Białymstoku (WSAP), Wyższa Szkoła Suwalsko-Mazurska w Suwałkach;
- zarządzanie – Uniwersytet w Białymstoku, Politechnika Białostocka (PB), Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Białymstoku, Państwowa Wyższa Szkoła Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży (PWSIiP), Nadbużańska Szkoła Wyższa w Siemiatyczach (NSW);
- zarządzanie i marketing – Politechnika Białostocka, Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Białymstoku, Wyższa Szkoła Zarządzania i Przedsiębiorczości im. Bogdana Jańskiego w Łomży, Państwowa Wyższa Szkoła Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży.

Jak widać, kierunkami oferowanymi przez największą liczbę uczelni były kierunki menedżerskie: zarządzanie oraz zarządzanie i marketing. W swojej ofercie posiadało je odpowiednio pięć i cztery uczelnie, w tym również te, znajdujące się poza głównym ośrodkiem akademickim regionu.

W roku akademickim badane kierunki ukończyło – na poziomie studiów licencjackich lub magisterskich (drugiego stopnia lub jednolitych) – łącznie 5137 osób. Stanowiły one aż 43% ogółu absolwentów rocznika 2008/2009 (reprezentujących w sumie około 50 kierunków studiów).

Wśród absolwentów badanych kierunków zdecydowana większość to studenci studiów niestacjonarnych (73%). Absolwenci studiów stacjonarnych stanowili zaś 27%. Odsetek absolwentów studiów niestacjonarnych różnicuje się silnie w zależności od typu uczelni – jest on znacznie wyższy na uczelniach niepublicznych (84%) niż publicznych; nawet jednak na tych ostatnich absolwenci studiów niestacjonarnych przeważają nad absolwentami studiów stacjonarnych (59% do 41%).

Największa liczba absolwentów (około jednej trzeciej) ukończyła Uniwersytet w Białymstoku. Znaczne grono absolwentów miały również Politechnika Białostocka (13%) oraz następujące uczelnie niepubliczne: Wyższa Szkoła Administracji Publicznej (14%), Niepaństwowa Wyższa Szkoła Pedagogiczna (13%), Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania (13%) i Wyższa Szkoła Ekonomiczna (9%). Udział wymienionych wyżej uczelni niepublicznych (z wyjątkiem WSFiZ) w kształceniu w badanych kierunkach należy uznać za szczególnie wysoki, biorąc pod uwagę fakt, że oferują one jedynie po jednym z nich (WSAP

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

– administracja, NWSP – pedagogika, WSE – ekonomia). Pozostałe uczelnie miały marginalny udział w ogólnej liczbie absolwentów badanych kierunków rocznika 2008/2009.

Najliczniejsze grono absolwentów miały następujące kierunki: pedagogika, administracja i zarządzanie (ukończyło je po ok. jednej czwartej ogółu absolwentów badanych kierunków). Dyplomem ekonomii legitymował się co szósty absolwent, zaś dyplomem zarządzania i marketingu – niespełna co dziesiąty.

Tabela 5. Absolwenci badanych kierunków w roku akademickim 2008/2009 według uczelni i trybu studiów

Uczelnia/kierunek	Liczba absolwentów			Udział absolwentów uczelni/kierunku wśród ogółu absolwentów
	Razem	W tym na studiach stacjonarnych	W tym na studiach niestacjonarnych	
UNIWERSYTET W BIAŁYMSTOKU (UwB)	1599	507	1092	31,13%
Pedagogika	638	198	440	12,42%
Ekonomia	283	137	146	5,51%
Administracja	500	38	462	9,73%
Zarządzanie	178	134	44	3,47%
POLITECHNIKA BIAŁOSTOCKA (PB)	644	418	226	12,54%
Zarządzanie	411	268	143	8,00%
Zarządzanie i marketing	233	150	83	4,54%
WYŻSZA SZKOŁA FINANSÓW I ZARZĄDZANIA W BIAŁYMSTOKU (WSFiZ)	682	88	594	13,28%
Ekonomia	55	0	55	1,07%
Zarządzanie	494	54	440	9,62%
Zarządzanie i marketing	133	34	99	2,59%
WYŻSZA SZKOŁA EKONOMICZNA W BIAŁYMSTOKU (WSE)	465	64	401	9,05%
Ekonomia	465	64	401	9,05%
WYŻSZA SZKOŁA ZARZĄDZANIA I PRZEDSIĘBIORCZOŚCI IM.BOGDANA JAŃSKIEGO W ŁOMŻY (WSZiP)	99	0	99	1,93%

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Pedagogika	49	0	49	0,95%
Zarządzanie i marketing	50	0	50	0,97%
NIEPAŃSTWOWA WYŻSZA SZKOŁA PEDAGOGICZNA W BIAŁYMSTOKU (NWSP)	638	46	592	12,42%
Pedagogika	638	46	592	12,42%
PAŃSTWOWA WYŻSZA SZKOŁA INFORMATYKI I PRZEDSIĘBIORCZOŚCI W ŁOMŻY (PWSiP)	112	71	41	2,18%
Zarządzanie	109	68	41	2,12%
Zarządzanie i marketing	3	3	0	0,06%
WYŻSZA SZKOŁA ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ IM.STANISŁAWA STASZICA W BIAŁYMSTOKU (WSAP)	717	185	532	13,96%
Administracja	717	185	532	13,96%
WYŻSZA SZKOŁA SUWALSKO-MAZURSKA IM.PAPIEŻA JANA PAWŁA II W SUWAŁKACH (WSSM)	120	0	120	2,34%
Pedagogika	35	0	35	0,68%
Administracja	85	0	85	1,65%
NADBUŻAŃSKA SZKOŁA WYŻSZA W SIEMIATYCZACH (NSW)	61	0	61	1,19%
Zarządzanie	61	0	61	1,19%
Razem	5137	1379	3758	100%

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Białymstoku (*Absolwenci szkół wyższych według szkół i grup kierunków w roku akademickim 2008/2009*).

Wszystkie badane kierunki cechują się wysokim wskaźnikiem feminizacji – wśród ogółu badanych absolwentów 69% stanowiły kobiety. W poszczególnych grupach absolwentów wyróżnionych ze względu na kierunek udział kobiet wahał się od 65% (dla zarządzania i marketingu) do ponad 70% (dla pedagogiki i ekonomii). Warto dodać, że w całej populacji absolwentów rocznika 2008/2009 w województwie podlaskim udział kobiet kształtuje się na nieco niższym poziomie (63%).

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Tabela 6. Absolwenci badanych kierunków w roku akademickim 2008/2009 według płci

Kierunek	W liczbach absolwentów			W % w stosunku do ogółu absolwentów danego kierunku		
	Kobiety	Mężczyźni	Razem	Kobiety	Mężczyźni	Razem
Pedagogika	971	389	1360	71,40%	28,60%	26,47%
Ekonomia	582	221	803	72,48%	27,52%	15,63%
Administracja	868	434	1302	66,67%	33,33%	25,35%
Zarządzanie	837	416	1253	66,80%	33,20%	24,39%
Zarządzanie i marketing	273	146	419	65,16%	34,84%	8,16%
Razem	3531	1606	5137	68,74%	31,26%	100,00%

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Białymstoku (*Absolwenci szkół wyższych według szkół i grup kierunków w roku akademickim 2008/2009*).

Ponad połowa absolwentów analizowanych kierunków rocznika 2008/2009 (57%) to absolwenci studiów magisterskich. Można założyć, że zdecydowana większość z nich kieruje swoje kroki po ukończeniu edukacji na poziomie wyższym na rynek pracy w poszukiwaniu zatrudnienia. Pozostali ukończyli w roku akademickim 2008/2009 studia pierwszego stopnia – należy założyć (co potwierdzają również dalej przedstawione wyniki badania ilościowego wśród absolwentów), że większość z nich kontynuuje edukację na poziomie studiów drugiego stopnia. W związku z tym faktyczną liczbę absolwentów badanych kierunków, którzy w 2009 roku wkroczyli na rynek pracy, należy szacować na ok. 3000.

Tabela 7. Absolwenci badanych kierunków w roku akademickim 2008/2009 według rodzaju studiów

Kierunek	W liczbach absolwentów			W % w stosunku do ogółu absolwentów danego kierunku	
	Dyplom licencjata	Dyplom magistra	Razem	Dyplom licencjata	Dyplom magistra
Pedagogika	503	824	1327	37,91%	62,09%
Ekonomia	180	618	798	22,56%	77,44%
Administracja	802	500	1302	61,60%	38,40%
Zarządzanie	592	658	1250	47,36%	52,64%
Zarządzanie i marketing	124	294	418	29,67%	70,33%
Razem	2201	2894	5095	43,20%	56,80%

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Białymstoku (*Absolwenci szkół wyższych według szkół i grup kierunków w roku akademickim 2008/2009*). Przedstawione dane nie uwzględniają cudzoziemców.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

W celu dostosowania struktury próby absolwentów do struktury populacji z niektórych uczelni pozyskano dane na temat ocen uzyskanych przez absolwentów na dyplomach (założono potencjalny wpływ tej zmiennej na losy zawodowe). Tabela poniżej przedstawia tego typu dane dla absolwentów Uniwersytetu w Białymstoku. Jak się okazuje, zdecydowana większość absolwentów (ok. 75%) osiąga dobre bądź bardzo dobre oceny na dyplomie. Osoby z ocenami niższymi niż dobra znajdują się w zdecydowanej mniejszości.

Tabela 8. Absolwenci badanych kierunków Uniwersytetu w Białymstoku w roku akademickim 2008/2009 według oceny na dyplomie

Kierunek	W liczbach absolwentów				W % w stosunku do ogółu absolwentów danego kierunku		
	3,0 - 3,99	4,0 - 4,49	4,5 - 5,0	Razem	3,0 - 3,99	4,0 - 4,49	4,5 - 5,0
Pedagogika	92	257	271	620	14,84%	41,45%	43,71%
Ekonomia	30	116	149	295	10,17%	39,32%	50,51%
Administracja	298	221	68	587	50,77%	37,65%	11,58%
Zarządzanie	20	76	83	179	11,17%	42,46%	46,37%
Zarządzanie i marketing	20	76	83	179	11,17%	42,46%	46,37%
Razem	460	746	654	1860	24,73%	40,11%	35,16%

Źródło: dane Uniwersytetu w Białymstoku.

Występują w tym zakresie pewne różnice między absolwentami poszczególnych kierunków – na niekorzyść odróżniają się zdecydowanie absolwenci administracji, spośród których co drugi uzyskał na dyplomie ocenę niższą niż dobra. Trudno jednoznacznie ocenić, czy różnica ta jest efektem stosowania innego systemu ocen na tym kierunku, czy też wynikiem różnicy w „jakości” studiujących²⁸. Najwyższy odsetek ocen „dobry plus” i wyższych odnotowano natomiast wśród absolwentów ekonomii.

5.3. Absolwenci badanych kierunków w strukturze bezrobocia w 2009 roku i pierwszej połowie 2010 roku

W końcu 2009 roku, kiedy na rynek pracy wkroczyła większość absolwentów rocznika 2008/2009, w powiatowych urzędach pracy w województwie podlaskim zarejestrowanych było 61169 bezrobotnych²⁹. Stopa bezrobocia wynosiła 12,8% liczby ludności czynnej zawodowo i była wyższa niż w Polsce (12,1%). Warto dodać, że rok 2009 był okresem znaczącego wzrostu bezrobocia w stosunku do roku ubiegłego – o 15348 osób, tj. o 33,5%³⁰.

Niestety statystyka publiczna dotycząca bezrobocia nie gromadzi danych o poziomie tego zjawiska wśród absolwentów w podziale na ukończone kierunki studiów (takich

²⁸ Opinie przedstawicieli szkół wyższych wyrażone w indywidualnych wywiadach pogłębionych potwierdzają jednak raczej tę drugą hipotezę.

²⁹ Wasilewska M., Falkowska J., Karpowicz D., (2010), *Sytuacja na rynku pracy w woj. podlaskim w 2009 r.*, WUP, Białystok, s.27.

³⁰ Tamże, s. 28.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

informacji brakuje zarówno w statystykach na temat bezrobocia rejestrowanego, jak również w danych z Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności GUS). Kategoria absolwentów zawiera się natomiast w kilku innych wyróżnianych w tej statystyce grup bezrobotnych, względem siebie nierozłącznych, co dodatkowo utrudnia analizę, w konsekwencji pozwalając jedynie na przybliżony opis badanej grupy w kontekście wskaźników bezrobocia. Statystyka publicznych służb zatrudnienia operuje mianowicie trzema następującymi kategoriami bezrobotnych:

- bezrobotni z wykształceniem wyższym;
- osoby, które ukończyły szkołę wyższą, do 27 roku życia;
- absolwenci – rozumiani jako osoby będące w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki, tj. od dnia określonego w dyplomie, świadectwie lub innym dokumencie potwierdzającym ukończenie nauki w szkole, ukończenia kursów zawodowych trwających co najmniej 24 miesiące lub od nabycia uprawnień do wykonywania zawodu przez niepełnosprawnych.

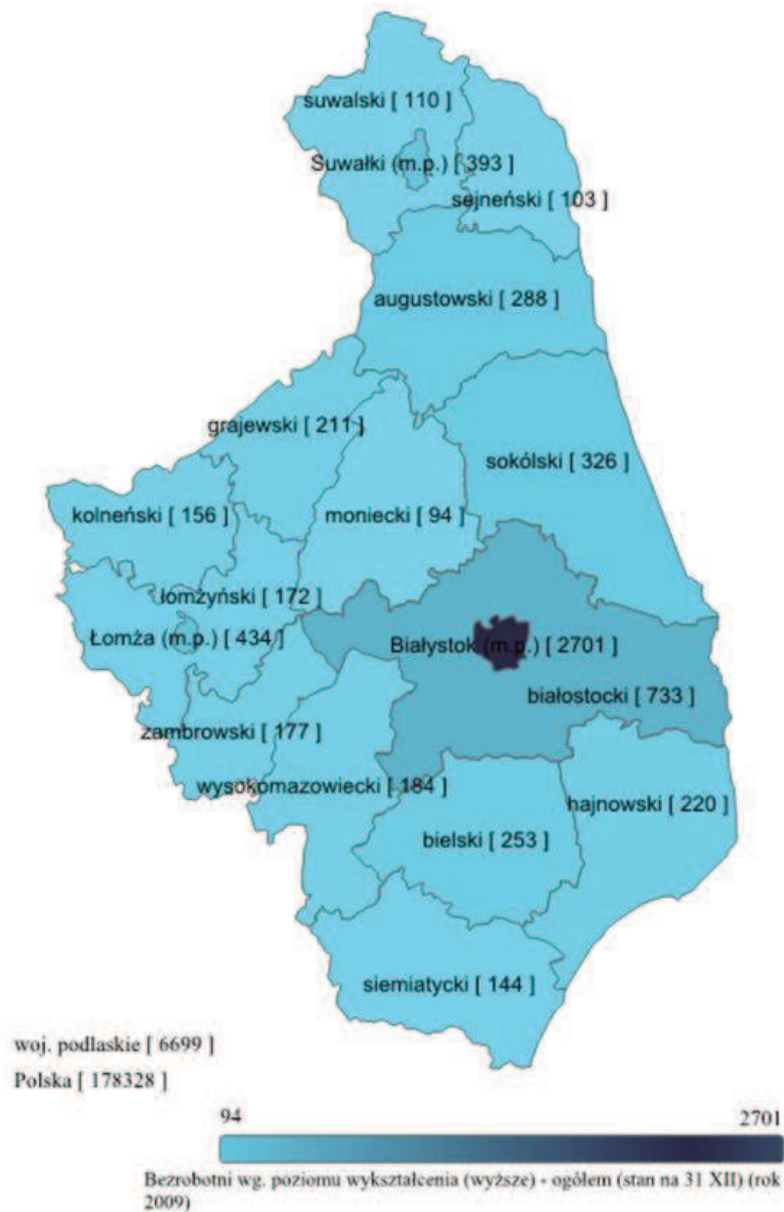
Analizowana grupa absolwentów zawiera się więc w każdej z dwóch pierwszych wymienionych grup. Przyjęte na potrzeby badania ograniczenie próby do absolwentów rocznika 2008/2009 powoduje, że badana grupa nie mieści się w trzeciej wymienionej kategorii bezrobotnych. Mimo tego warto jednakże przyjrzeć się również tej kategorii bezrobotnych, zakładając pewną stałość dynamiki bezrobocia wśród absolwentów analizowanych kierunków (niezależnie od rocznika akademickiego, w którym ukończono studia). Żadna z możliwych do identyfikacji w statystyce publicznej grup bezrobotnych nie wprowadza zatem rozróżnienia na kierunki studiów. Istnieje jedynie możliwość przybliżonego opisu absolwentów poszczególnych kierunków na podstawie grup zawodów i specjalności. Należy jednak podkreślić, że zabieg ten jest obarczony pewnym ryzykiem z uwagi na brak jednoznacznego klucza powiązań między tymi ostatnimi i kierunkami studiów.

Pod koniec roku 2009 liczba bezrobotnych posiadających wyższe wykształcenie wyniosła w województwie podlaskim 6699 osób, co w całym zasobie bezrobocia w województwie stanowiło 11%. Wśród bezrobotnych z wykształceniem wyższym 1407 osób nie przekroczyło 27 roku życia (stanowili oni nieco ponad 2% ogółu bezrobotnych i 21% bezrobotnych z wykształceniem wyższym). W porównaniu z rokiem 2008 liczba takich osób wzrosła o 353 osoby, tj. o 33,5%.

Obydwie te wyżej wymienione kategorie bezrobotnych najczęściej rejestrowane były w powiecie białostockim i mieście Białystok, będącym jednocześnie głównym ośrodkiem akademickim regionu i, jak pokazują wyniki badania, miejscem pobytu co drugiego badanego absolwenta. Problemy ze znalezieniem pracy pod koniec roku 2009 mieli także absolwenci szkół wyższych, w wieku do 27 roku życia, zamieszkujący miasta Łomża i Suwałki.

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wykres 5. Bezrobotni z wykształceniem wyższym w województwie podlaskim, stan na 31.12.2009 r.

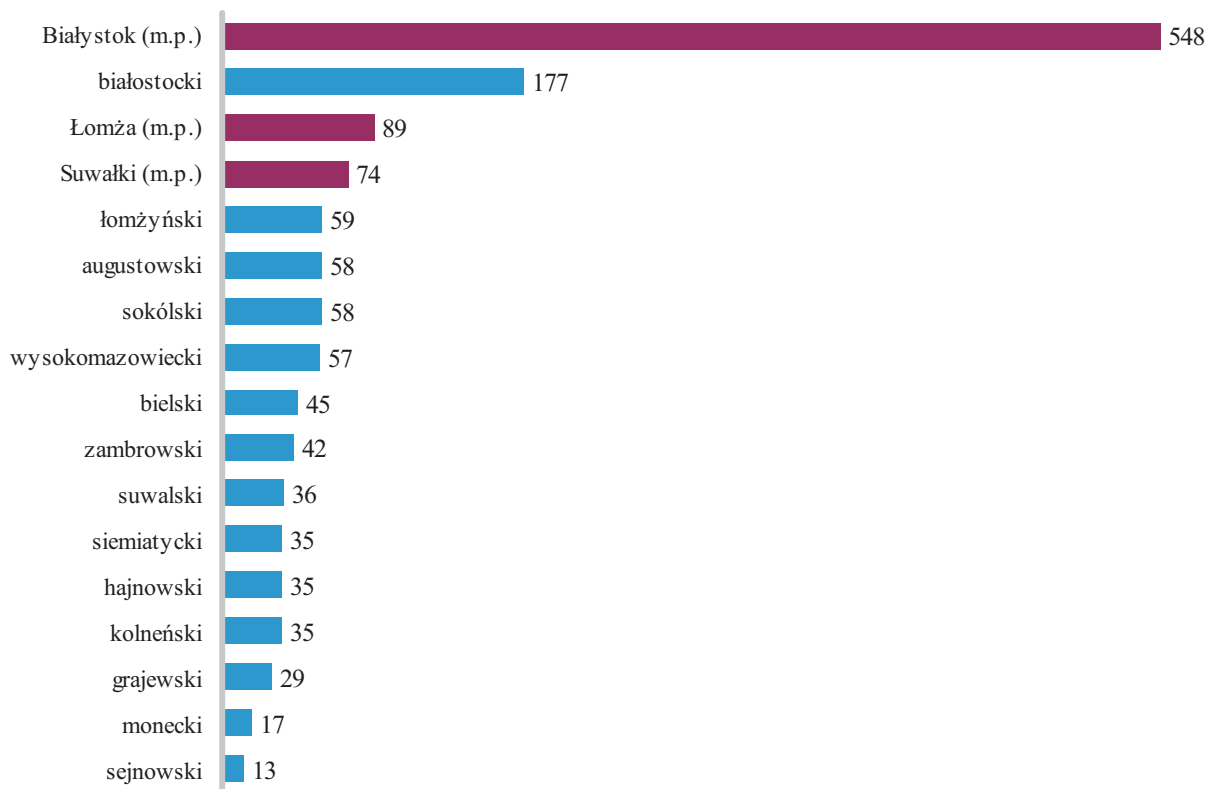

Źródło: dane statystyczne WUP w Białymstoku (2009), Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wykres 6. Osoby bezrobotne, które ukończyły szkołę wyższą, do 27 roku życia (stan na 31.12.2009), w województwie podlaskim w podziale na powiaty

Źródło: dane statystyczne WUP w Białymstoku, (2009), Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych.

Grupa osób spełniających kryteria absolwentów, zarejestrowanych w urzędach pracy na koniec 2009 roku, wynosiła 4272, co stanowiło około 7% ogółu bezrobotnych. W stosunku do roku ubiegłego liczba bezrobotnych absolwentów zwiększyła się o 47,9%, co oznacza, że w przeciągu jednego roku aż o 1383 więcej absolwentów miało problem ze znalezieniem pracy³¹. Absolwenci mieli zatem znaczny udział w opisywanym wyżej wzroście dynamiki bezrobocia w regionie w 2009 roku w porównaniu z 2008 rokiem.

Absolwenci szkół wyższych byli najliczniejszą grupą bezrobotnych absolwentów. Bezrobotni z grupy zawodowej specjaliści pod koniec 2009 roku stanowili ponad 30% ogółu bezrobotnych absolwentów. Wśród absolwentów szkół wyższych w województwie podlaskim najwięcej bezrobotnych zarejestrowanych było w zawodach związanych z niektórymi spośród badanych przez nas kierunków: specjalistów do spraw ekonomicznych i zarządzania, gdzie indziej niesklasyfikowanych (220 osób), specjalistów administracji publicznej, gdzie indziej niesklasyfikowanych (144 osoby), ekonomistów (72 osoby) i pedagogów (71 osób)³².

³¹ Wasilewska M., (2010), *Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w woj. podlaskim w 2009 roku*, WUP, Białystok, s. 18.

³² Wasilewska M., (2010), *Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w woj. podlaskim w 2009r.*, WUP, Białystok, s.20; Wasilewska M., (2010), *Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w woj. podlaskim w I półroczu 2010 roku*; WUP Białystok, s.22; Zestawienia zbiorcze zał. nr 3 *Bezrobotni i oferty pracy wg zawodów i specjalności I i II półrocze 2009, I półrocze 2010*, WUP w Białymstoku.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Znacząca była także w zasobach bezrobocia ogólna liczba osób reprezentujących wyżej wymienione zawody (nie tylko absolwentów). Według danych WUP w Białymstoku w całym 2009 roku zarejestrowało się jako bezrobotni 1137 absolwentów-specjalistów do spraw ekonomicznych i zarządzania, 560 specjalistów administracji publicznej, 289 pedagogów i 270 ekonomistów.

W 2010 roku wśród bezrobotnych absolwentów najliczniej reprezentowaną grupą zawodową byli nadal specjaliści (stanowili oni 28% ogółu bezrobotnych absolwentów). W końcu I półrocza 2010 r., kiedy w urzędach pracy po kilkumiesięcznych nieudanych próbach poszukiwania zatrudnienia rejestrować się mogli absolwenci rocznika akademickiego 2008/2009, do grupy tej zaliczono 737 osób. Stanowiły one 30,6% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych absolwentów. Udział osób z wyższym wykształceniem wśród ogółu bezrobotnych wyniósł 8,9%.

Wśród bezrobotnych absolwentów szkół wyższych nadal najwięcej było specjalistów do spraw ekonomicznych i zarządzania, gdzie indziej niesklasyfikowanych (108 osób) oraz specjalistów administracji publicznej, gdzie indziej niesklasyfikowanych (99 osób). W przypadku większości zawodów absolwentów szkół wyższych nastąpił wzrost liczby zarejestrowanych bezrobotnych³³. Oznacza to, że problem bezrobotnych absolwentów z kwalifikacjami specjalistów ds. ekonomii, zarządzania, nauk społecznych nie jest chwilowy, lecz wynika z niedopasowania kwalifikacji młodej kadry do potrzeb regionalnego rynku pracy.

³³Wasilewska M., (2010), *Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w woj. podlaskim w I półroczu 2010 roku*; WUP, Białystok, s.22.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Tabela 9. Zawody najczęściej występujące wśród bezrobotnych absolwentów szkół wyższych (stan w końcu 2009 roku i w pierwszym półroczu 2010 roku)

	2009 rok			I półrocze 2010 roku		
	Liczba nowo rejestrujących się absolwentów	Liczba bezrobotnych absolwentów na koniec okresu	Liczba bezrobotnych na koniec okresu w stosunku do liczby absolwentów danego kierunku w roku 2008/2009	Liczba nowo rejestrujących się absolwentów	Liczba bezrobotnych absolwentów na koniec okresu	Liczba bezrobotnych na koniec okresu w stosunku do liczby absolwentów danego kierunku w roku 2008/2009
Specjaliści do spraw ekonomicznych i zarządzania gdzie indziej niesklasyfikowani (kod grupy zawodowej 2419)	697	220	8,8%	251	108	4,3%
Specjaliści administracji publicznej gdzie indziej niesklasyfikowani (kod grupy zawodowej 2479)	557	144	11,1%	207	99	7,6%
Ekonomiści (kod grupy zawodowej 2411)	270	72	9,0%	121	44	5,5%
Pedagodzy (kod grupy zawodowej 244104)	289	71	5,2%	136	50	3,7%

Źródło: Wasilewska M., (2010), Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w woj. podlaskim w 2009r., WUP, Białystok, s.20; Wasilewska M., (2010), Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w woj. podlaskim w I półroczu 2010 roku; WUP Białystok, s.22; Zestawienia zbiorcze zał. nr 3 Bezrobotni i oferty pracy wg zawodów i specjalności I i II półrocze 2009, I półrocze 2010, WUP w Białymstoku.

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Przedstawione dane pokazują, że absolwenci badanych kierunków charakteryzują się najwyższym udziałem bezrobotnych. Czy to oznaka złego dopasowania programów i planów uczelni wyższych do potrzeb pracodawców czy braku umiejętności poszukiwania pracy przez absolwentów? Odpowiedzi na te pytania dostarczają opisane w dalszych rozdziałach wyniki przeprowadzonych badań terenowych.

5.4. Ocena stopnia nasycenia regionalnego rynku pracy absolwentami danego kierunku aktualnie i w najbliższej przyszłości (5 lat)

Jak wspomniano, badane kierunki studiów należą do najchętniej studiowanych w skali całego kraju. W roku akademickim 2010/2011 wszystkie należały one – według danych Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego³⁴ – do pierwszej dziesiątki kierunków cieszących się największym zainteresowaniem wśród kandydatów na studia. Na pierwszym miejscu w tym rankingu popularności znalazło się zarządzanie.

Analiza danych zastanych o liczbie absolwentów badanych kierunków począwszy od roku 2005 pokazuje, że kierunki te również w województwie podlaskim nieprzerwanie cieszyły się bardzo dużym zainteresowaniem kandydatów na studia.

Tabela 10 Napływ absolwentów badanych kierunków w latach 2005-2009

	Liczba absolwentów badanych kierunków	Liczba absolwentów z dyplomem magistra	Udział absolwentów badanych kierunków wśród ogółu absolwentów
2004/2005	4328	2416	42%
2005/2006	4552	2942	43%
2006/2007	4570	2283	39%
2007/2008	7093	3046	51%
2008/2009	5137	2894	43%
Razem	25680	13581	44%

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Białymstoku (*Absolwenci podlaskich szkół wyższych według wybranych grup kierunków w roku 2008/2009*).

Liczba absolwentów obserwowanych kierunków w latach 2005-2009 niezmiennie kształtowała się na bardzo wysokim, zbliżonym do obecnego poziomie i wahała się od 4328 osób w roku 2004/2005 do 5137 w roku 2008/2009. Wykazywała przy tym początkowo (w latach 2005-2007) niewielką tendencję wzrostową. W roku 2008 wzrost ten był dość radykalny – liczba absolwentów osiągnęła rekordowy poziom 7093 i w stosunku do roku poprzedniego wzrosła o 55%. W roku 2009 liczba absolwentów spadła o 28%, do wspomnianych 5137 osób. Poziom ten był jednak wyższy niż w latach 2005-2007. Tym

³⁴ Informacja MNISW o wynikach rekrutacji na studia na rok akademicki 2010/2011 w uczelniach nadzorowanych przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz uczelniach niepublicznych, publikacja elektroniczna: http://www.nauka.gov.pl/fileadmin/user_upload/szkolnictwo/Dane_statystyczne_o_szkolnictwie_wyzszym/20110104_WYNIKI_rekrutacji_2010.pdf, data wejścia: 01-06-2011.

PODLASKI ABSOLWENT.

**BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009**

samym udział absolwentów badanych kierunków wśród ogółu podlaskich absolwentów jest od lat wysoki i waha się od 39% do 43% (z wyjątkiem przełomowego roku 2008, kiedy osiągnął rekordową wartość 51%).

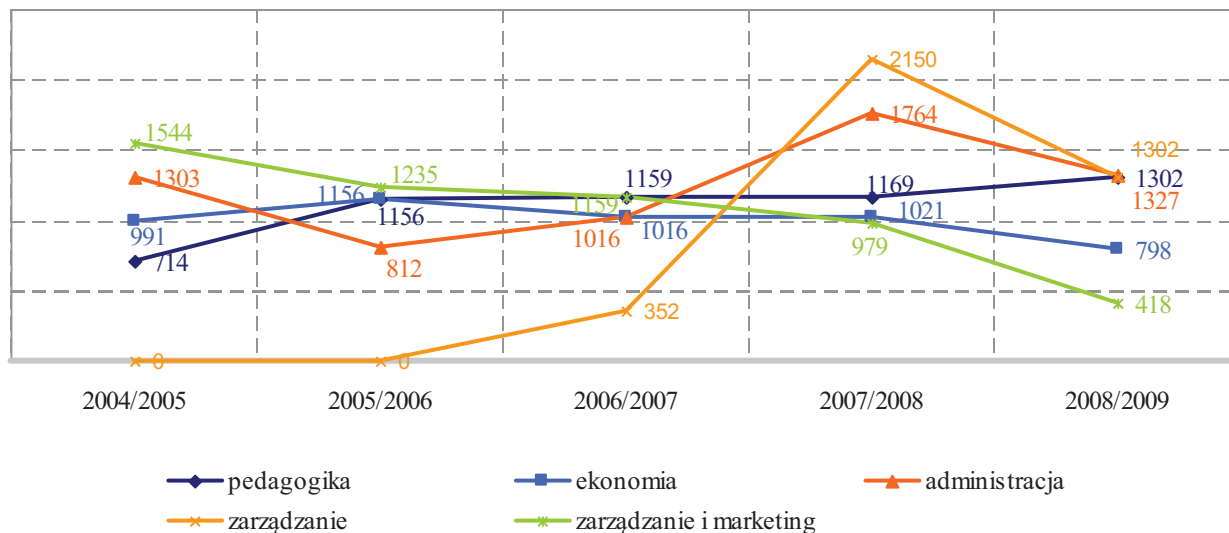
Liczba absolwentów wszystkich badanych kierunków wykazywała wyraźną tendencję wzrostową do roku 2007/2008. Po tym roku w przypadku niektórych kierunków nastąpiło załamanie dotychczasowego wzrostowego trendu. W roku 2008/2009 zmalała bowiem – w porównaniu ze wszystkimi wcześniejszymi analizowanymi latami – liczba absolwentów ekonomii oraz zarządzania i marketingu (w przypadku tego ostatniego kierunku znaczenie miało nie tyle malejące zainteresowanie kierunkiem, ale jego zastąpienie na poziomie ministerialnym kierunkiem zarządzanie). W przypadku zarządzania liczba absolwentów w roku 2008/2009 była niższa niż w roku poprzednim (2007/2008), jednak była ona znacznie wyższa niż w roku 2006/2007, co miało związek ze wspomnianym już zamykaniem przez uczelnie kierunku zarządzanie i marketing.

Stałą tendencję wzrostową odnotowano natomiast w przypadku absolwentów pedagogiki. Liczba absolwentów tego kierunku w roku 2008/2009 była blisko dwukrotnie wyższa niż w roku 2004/2005, a zarejestrowana dynamika znacznie przekraczała tę odnotowaną dla pozostałych kierunków.

Liczba absolwentów administracji w roku 2008/2009 była znacznie niższa niż w roku 2007/2008, jednak nie spadła ona poniżej poziomu notowanego w latach 2005-2007, a nawet była dużo wyższa niż w 2006/2007 roku (o 31%).

Łączna liczba osób, które w latach 2005-2009 uzyskały dyplom licencjata lub magistra w zakresie któregoś z badanych kierunków, wyniosła 25 638. Absolwenci studiów magisterskich stanowili ok. 13 600.

Wykres 7. Liczba absolwentów poszczególnych kierunków w latach 2005-2009

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Białymstoku (*Absolwenci podlaskich szkół wyższych według wybranych grup kierunków w roku 2008/2009*). Przedstawione dane nie uwzględniają cudzoziemców.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Z analizy danych na temat liczby obecnie studiujących na badanych kierunkach wynika, że podobnego napływu absolwentów należy się spodziewać również w najbliższych pięciu latach. Analiza ta została przeprowadzona na podstawie następujących danych:

- sprawozdania Uniwersytetu w Białymstoku „Liczba studentów na Uniwersytecie w Białymstoku stan na 30.11.2010 r.;
- danych Urzędu Statystycznego w Białymstoku na temat liczby obecnie studiujących badane kierunki w pozostałych uczelniach (Studenci wybranych szkół wyższych według wybranych grup kierunków wg stanu na dzień 31.11.2010).

Według tych danych obecna liczba studiujących badane kierunki w województwie podlaskim wynosi:

- ekonomia – 2954 osoby;
- zarządzanie – 5040 osób;
- zarządzanie i marketing – 30 osób;
- pedagogika – 5586 osób;
- administracja – 4817 osób.

Posiadając informacje na temat liczby studiujących na poszczególnych latach studiów (dane UwB) bądź liczby studiujących na studiach pierwszego stopnia, drugiego stopnia i jednolitych³⁵ (dane Urzędu Statystycznego w Białymstoku) możliwe było oszacowanie liczby absolwentów, którzy ukończą studia w zakresie badanych kierunków w najbliższych pięciu latach, tj. w roku akademickim 2010/2011, 2011/2012, 2012/2013 i 2014/2015³⁶. Warto dodać, że szacunki dla trzech ostatnich roczników z podanego okresu są niedoszacowane, bowiem nie uwzględniają one osób, które podejmą studia drugiego stopnia w roku akademickim 2011/2012, 2012/2013 lub 2013/2014.

Wyniki przeprowadzonej analizy pokazują, że szczególnie duży napływ absolwentów badanych kierunków nastąpi w roku akademickim 2010/2011, kiedy regionalny rynek pracy zasili ok. 4600 osób po ukończonych studiach drugiego stopnia lub jednolitych magisterskich³⁷. W kolejnych latach liczba absolwentów spadnie o 19%-34% w stosunku do roku 2010/2011, jednak poziom nasycenia rynku absolwentami – biorąc pod uwagę jego obecną chłonność przy niewiele większej liczbie wchodzących na rynek – należy uznać za niepokojąco wysoki. Częściowe zahamowanie negatywnego trendu mogłoby nastąpić wskutek zmiany wyborów edukacyjnych obecnych studentów studiów pierwszego stopnia badanych kierunków. Należy jednak założyć, że radykalna zmiana tego typu nie jest możliwa, a ewentualna reorientacja zainteresowań, jeśli będzie następowała, to prawdopodobnie w ramach kierunków społecznych i humanistycznych.

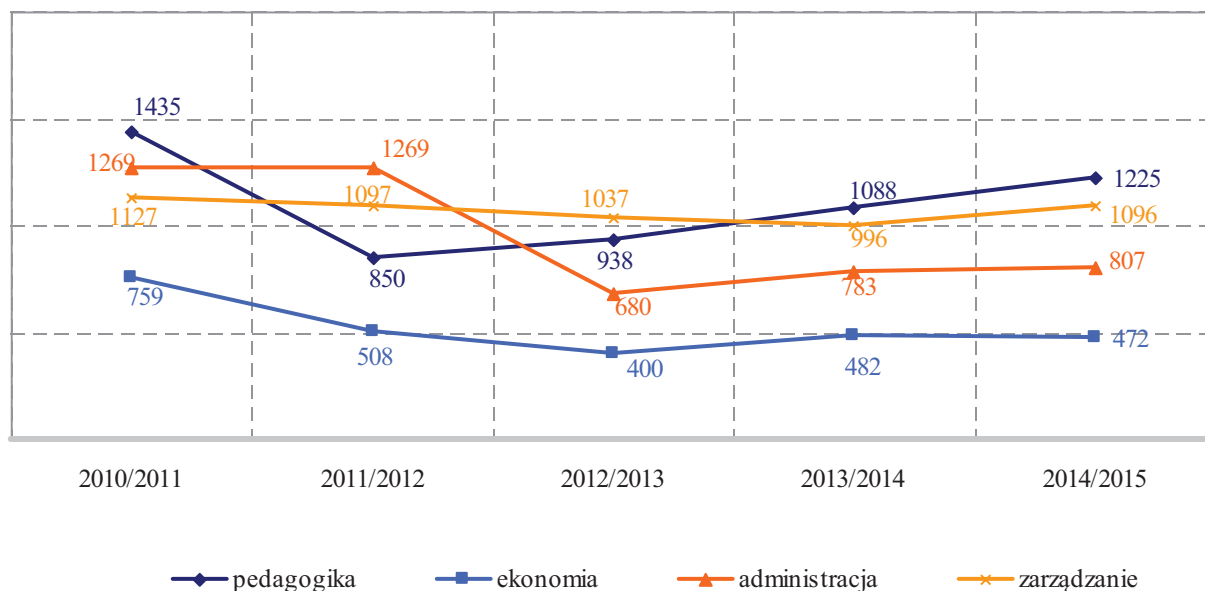
³⁵ W tym przypadku przyjęto założenie, że poszczególne roczniki akademickie są równoliczne (studują równe grupy absolwentów).

³⁶ W obliczeniach założono, że obecni studenci studiów pierwszego stopnia będą kontynuować naukę na studiach drugiego stopnia w zakresie tego samego kierunku i wejdą na rynek pracy w latach 2013-2015 (w zależności od tego, na którym roku studiów pierwszego stopnia obecnie studują). Liczba absolwentów napływających na rynek pracy w latach 2010-2012 dotyczy obecnych studentów studiów drugiego stopnia lub jednolitych studiów magisterskich (nie uwzględnia studentów studiów pierwszego stopnia).

³⁷ Liczba ta przekracza zatem znacznie liczbę absolwentów badanych kierunków z dyplomem magistra w roku 2008/2009 (2894).

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wykres 8. Szacowana liczba absolwentów badanych kierunków w latach 2011-2015

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Białymstoku (*Studenci wybranych szkół wyższych według wybranych grup kierunków wg stanu na dzień 31.11.2010*), Sprawozdanie Uniwersytetu w Białymstoku *Liczba studentów na Uniwersytecie w Białymstoku stan na 30.11.2010 r.* Na wykresie nie uwzględniono absolwentów zarządzania i marketingu, gdyż w chwili obecnej na tym kierunku studiuje jedynie 30 osób.

Dane dotyczące szacowanego napływu absolwentów warto również zestawić – w celu oceny skali zjawiska oraz stopnia dopasowania podaży pracy i popytu na pracę – z następującymi informacjami:

- liczbą ofert pracy według wybranych zawodów, zgłaszanych do powiatowych urzędów pracy, przypadającą na jednego zarejestrowanego bezrobotnego (warto jednak mieć na uwadze, że liczba zarejestrowanych bezrobotnych to jedynie część niepracujących absolwentów);
- liczbą miejsc pracy, w tym miejsc pracy dla specjalistów, w województwie podlaskim;
- liczbą przyjęć absolwentów do pracy w podmiotach gospodarczych województwa podlaskiego.

Jak wyżej wspomniano, w 2009 roku zarejestrowało się jako bezrobotni 1137 absolwentów-specjalistów do spraw ekonomicznych i zarządzania, 560 specjalistów do spraw administracji publicznej, 289 pedagogów i 270 ekonomistów³⁸. Łączna liczba nowo rejestrujących się absolwentów wyniosła zatem 2256 osób.

W ciągu całego roku na tę populację bezrobotnych przypadło 817 ofert pracy. Najwięcej ofert było adresowanych do specjalistów administracji publicznej (437). Liczba ofert specjalistów ds. ekonomicznych i zarządzania wyniosła 341. Najmniej ofert było dla

³⁸ Dane Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku. Podane liczby dotyczą bezrobotnych nowo zarejestrowanych.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

pedagogów (21) i ekonomistów (18). W sumie liczba osób przypadających na jedną ofertę wynosiła:

- specjaliści ds. ekonomicznych i zarządzania – 3,33 (nadwyżka zarejestrowanych absolwentów 796);
- specjaliści administracji publicznej – 1,28 (nadwyżka 123);
- pedagodzy – 15 (nadwyżka 252);
- ekonomiści – 13,76 (nadwyżka 268).

Tabela 11. Liczba nowo zarejestrowanych bezrobotnych absolwentów w wybranych grupach zawodów oraz liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w 2009 roku

	Liczba nowo zarejestrowanych bezrobotnych absolwentów w ciągu roku	Liczba ofert pracy zgłoszonych do PUP w ciągu roku	Liczba bezrobotnych na 1 ofertę pracy
Specjaliści do spraw ekonomicznych i zarządzania gdzie indziej niesklasyfikowani	1137	341	3,33
Specjaliści administracji publicznej gdzie indziej niesklasyfikowani	560	437	1,28
Ekonomiści	270	18	15,00
Pedagodzy	289	21	13,76

Źródło: Wasilewska M., (2010), *Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w woj. podlaskim w 2009r.*, WUP, Białystok.

Dane dotyczące napływu absolwentów na rynek pracy warto również zestawić z ogólną liczbą miejsc pracy w województwie podlaskim. Według danych Urzędu Statystycznego w Białymstoku przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw wyniosło w 2009 roku 97 261. Jedynie część tych miejsc pracy to miejsca pracy dla osób z wykształceniem wyższym – ich udział w strukturze polskiej gospodarki należy szacować według badań Pentor Research International na ok. 28%³⁹. Bazując na tym założeniu można przyjąć, że w podlaskich przedsiębiorstwach istnieje 27 233 miejsc pracy dla osób z wykształceniem wyższym. Każdorazowy napływ na rynek pracy ok. 5000 absolwentów badanych kierunków rocznie stanowi zatem ok. 20% dotychczasowych miejsc pracy (według optymistycznych szacunków, to jest przy założeniu, że na rynek pracy wkroczy ok. 30% absolwentów nie posiadających pracy przed obroną, stanowi on ok. 6% miejsc pracy).

³⁹red. Kowalewska A., (2010), *Jak inwestować w rozwój pracowników o niskich kwalifikacjach*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa, s.60.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Według innych danych⁴⁰, obrazujących w przybliżony sposób chłonność podlaskiej gospodarki, łączna liczba zatrudnionych na podstawie stosunku pracy w podlaskich podmiotach gospodarki narodowej wyniosła na koniec 2009 roku 217 208⁴¹, w tym 51 932⁴² osoby były zatrudnione na stanowiskach specjalistów. Tę ostatnią liczbę – nie ulegającą większym zmianom na przestrzeni lat – można uznać za orientacyjny wskaźnik obecnego popytu w województwie podlaskim na pracę specjalistów (z wykształceniem w różnych jednakże, nie tylko przez nas analizowanych, kierunkach). Szacowana liczba absolwentów badanych kierunków, którzy w najbliższych latach wejdą na rynek pracy, stanowi znaczącą część obecnie istniejących miejsc pracy wymagających kwalifikacji specjalistycznych.

Najprostszą statystyką służącą do oceny wielkości spodziewanego napływu absolwentów w województwie podlaskim w kontekście możliwości absorpcyjnych regionalnego rynku pracy jest podawana przez GUS liczba przyjęć absolwentów do pracy. Dotyczy ona jednak absolwentów różnego typu szkół (nie tylko wyższych). Według danych zawartych w opracowaniu „Pracujący w gospodarce narodowej w 2009 r.” w 2009 roku w województwie podlaskim przyjęto 3380 absolwentów do pracy, w tym 2024 w sektorze prywatnym i 1356 w sektorze publicznym⁴³. Liczba ta, obejmująca – jak wspomniano – absolwentów różnego tego typu szkół ponadgimnazjalnych, jest dwukrotnie niższa niż spodziewana liczba absolwentów badanych kierunków, którzy ukończą studia w roku 2010/2011 i porównywalna do spodziewanej liczby magistrów tych kierunków, którzy w zdecydowanej większości wkroczą na rynek pracy w poszukiwaniu zatrudnienia. To proste zestawienie pokazuje skalę niedopasowania kształcenia na poziomie wyższym w analizowanych kierunkach z możliwościami absorpcyjnymi podlaskiej gospodarki.

Inną przesłanką służącą do oceny wielkości napływu absolwentów badanych kierunków na podlaski rynek pracy, ponownie jednak nie dającą powodów do nadmiernego optymizmu, są opisane w dalszych rozdziałach plany podlaskich pracodawców dotyczące zwiększenia zatrudnienia oraz ich prognozy co do przyszłego znaczenia badanych kierunków kształcenia w prowadzonej przez nich działalności. Warto też przypomnieć, że już sam profil pracodawców zatrudniających absolwentów badanych kierunków (podmioty większe, działające w sektorze publicznym) oznacza de facto znaczące zawężenie grona potencjalnych pracodawców absolwentów analizowanych kierunków.

5.5. Wizerunek szkolnictwa wyższego z perspektywy pracodawców

5.5.1. Ogólna ocena polskich i podlaskich szkół wyższych

Jednym z głównych zagadnień badania pracodawców była ocena szkół wyższych pod względem przygotowania studentów do pracy zawodowej, w tym również ocena uczelni podlaskich na tle uczelni ogólnopolskich. W tym celu respondentów poproszono najpierw o ocenę ogólnie polskich szkół wyższych (za pomocą 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało

⁴⁰ Wasilewska M., (2010), *Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w woj. podlaskim w 2009r.*, WUP, Białystok.

⁴¹ Garnuszek M., Rupniewska E., (2010), *Pracujący w gospodarce narodowej w 2009 r.*, GUS, Warszawa, s. 37.

⁴² Wasilewska M., (2010), *Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w woj. Podlaskim w 2009r.*, II część raportu..., s. 6.

⁴³ Tamże, s. 154.

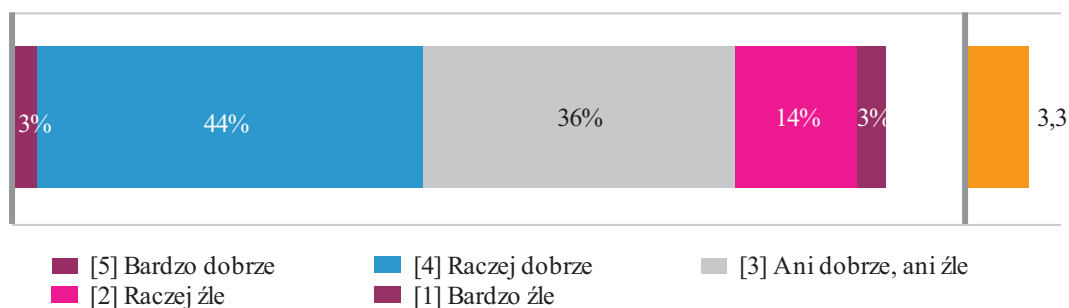
PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

„bardzo źle”, a 5 – „bardzo dobrze”), a następnie o ocenę na ich tle uczelni podlaskich (za pomocą 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało „zdecydowanie gorzej”, 3 – „porównywalnie”, a 5 – „zdecydowanie lepiej”).

Ankietowani pracodawcy przeciętnie oceniali polskie uczelnie pod względem przygotowywania absolwentów do przyszłej pracy zawodowej. Około połowa przyznała szkołom wyższym noty pozytywne (w tym tylko 3% noty bardzo dobre). Często (36%) można było również się spotkać z opiniami „ani dobrze, ani źle”. Do rzadkości nie należały także przypadki negatywnego postrzegania uczelni w kontekście przygotowania absolwentów do przyszłej pracy zawodowej (17% ocen negatywnych, w tym 3% zdecydowanie negatywnych).

Wykres 9. Jak ogólnie ocenia Pan(i) polskie uczelnie pod względem przygotowywania studentów do przyszłej pracy zawodowej? (N=299)

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

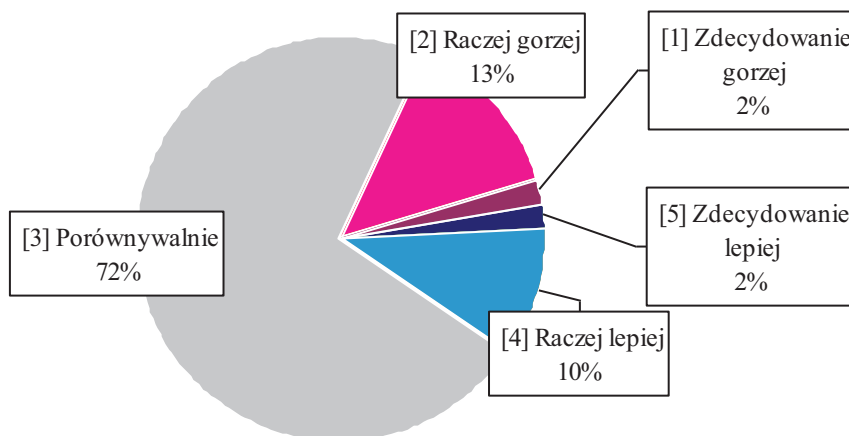
Opinie pracodawców różniły się w zależności od sektora. Przedstawiciele sektora publicznego częściej niż respondenci z sektora prywatnego charakteryzowali się pozytywną percepcją poziomu polskich uczelni. Ponad połowa z nich (54%) stwierdziła, że uczelnie dobrze lub bardzo dobrze przygotowują studentów do przyszłej pracy zawodowej, podczas gdy wśród osób z sektora prywatnego taką opinię podzielało jedynie 38% badanych. Jednocześnie respondenci z sektora prywatnego częściej deklarowali, że uczelnie źle przygotowują do przyszłej pracy zawodowej. Negatywną opinię wyraziła ponad jedna piąta badanych z tego sektora (23%), zaś w grupie ankietowanych z firm publicznych było to 13% respondentów. W obu grupach odnotowano zbliżony poziom ocen ambiwalentnych⁴⁴.

Według zdecydowanej większości (72%) przedsiębiorców podlaskie uczelnie nie odbiegają poziomem od innych polskich szkół wyższych (są z nimi porównywalne). Wśród pozostałych badanych nieznacznie przeważał pogląd o niższym poziomie szkół wyższych z terenu Podlasia (15%, o 3 pkt. proc. więcej od odsetka ocen pozytywnych).

⁴⁴ 39% sektor prywatny, 32% sektor publiczny.

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wykres 10. A jak ocenia Pan(i) podlaskie uczelnie pod względem przygotowania studentów do przyszłej pracy zawodowej? Czy na tle innych wypadają one ...?: (N=300)

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

Nieco korzystniej podlaskie uczelnie oceniali przedsiębiorcy działający na rynku lokalnym (14% z nich wyraziło opinię o przewadze uczelni podlaskich). Warto zwrócić uwagę, że bilans ocen (różnica między odsetkiem ocen pozytywnych i negatywnych) jedynie w grupie firm działających na rynku lokalnym ma wartość dodatnią. Oznacza to, że tylko w tej grupie odsetek pozytywnie oceniających uczelnie podlaskie na tle innych szkół wyższych jest większy od odsetka respondentów mających przeciwną opinię⁴⁵.

Z kolei najczęściej wyrazicielami krytycznych opinii na temat podlaskich uczelni byli przedstawiciele firm działających w skali międzynarodowej. Jeden na czterech respondentów z tej grupy stwierdził, że podlaskie uczelnie gorzej niż pozostałe przygotowują studentów do przyszłej pracy zawodowej. Być może było to efektem większych możliwości porównywania absolwentów wywodzących się z różnych uczelni (zakładamy, że wraz ze zwiększaniem się zasięgu rynkowego rośnie liczba pracowników wywodzących się z różnych ośrodków akademickich).

5.5.2. Ogólna ocena absolwentów polskich i podlaskich uczelni

Poprosiliśmy ankietowanych, aby dokonali oceny absolwentów pod względem innowacyjności, wiedzy, kompetencji i umiejętności oraz oczekiwań płacowych, w tym również w kontekście zachodzących przemian, polegających na „umasowieniu” szkolnictwa wyższego. Respondentom przedstawiono w tym celu pary opozycyjnych stwierdzeń oraz poproszono o wyrażenie opinii na ich temat za pomocą 7-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało, że respondent zgadza się zdecydowanie ze stwierdzeniem po lewej stronie skali, a 7 – że zgadza się zdecydowanie ze stwierdzeniem po prawej stronie skali. W przypadku mniej jednoznacznych opinii możliwy był wybór wewnętrznych punktów skali (od 2 do 6).

⁴⁵ Wartość wskaźnika dla działających na rynku: lokalnym +2, wojewódzkim -7, regionalnym -7, ogólnopolskim -7, międzynarodowym -14.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Niemal połowa badanych twierdziła (wybierając na skali oceny 5-7), że wzrostowi liczby absolwentów polskich szkół wyższych towarzyszy spadek poziomu wiedzy, umiejętności i kompetencji, przy czym niemal jedna piąta (17%) była o tym zdecydowanie przekonana. Przeciwna opinia została wyrażona przez prawie jedną trzecią respondentów (30% ocen 1-3), w tym jeden na dziesięciu badanych był zdecydowanie przekonany o istnieniu dodatniej korelacji pomiędzy przyrostem liczby absolwentów a poziomem ich wiedzy, umiejętności i kompetencji. Wśród pracodawców nie odnotowano istotnych różnicowań opinii ze względu na zmienne opisujące badane przedsiębiorstwa. Niemal w każdej grupie przeważały twierdzenia o pogarszaniu się jakości wykształcenia wraz ze zwiększeniem liczby absolwentów, aczkolwiek nie dotyczyło to przedsiębiorstw najmniejszych. W tej grupie częściej można było się spotkać z opinią, że wzrostowi liczby absolwentów towarzyszy podnoszenie się poziomu wiedzy, umiejętności i kompetencji. Być może jest tak dlatego, że wśród tych firm zdecydowanie najczęściej było przedsiębiorstw młodych (działających na rynku od 3 do 5 lat) lub bardzo młodych (działających krócej niż 3 lata). Niewykluczone więc, że część respondentów oceniając pokolenie „boomu edukacyjnego” sama do niego należy.

Słabą stroną absolwentów polskich uczelni jest ich niski poziom innowacyjności i kreatywności. Z takim stwierdzeniem zgadzało się 45% respondentów (przyznając oceny 1-3) i było to o 17 pkt. proc. więcej od odsetka uważających, że to właśnie innowacyjność i kreatywność mogą być uznane za mocny punkt omawianej grupy. W podobny sposób oceniono adekwatność oczekiwań płacowych absolwentów do posiadanych umiejętności. Prawie co drugi przedsiębiorca (46% ocen 1-3) uważał oczekiwania te za wygórowane, nieprzystające do posiadanych przez absolwentów umiejętności, podczas gdy 26% ankietowanych wyraziło odmienną opinię (przyznając oceny 5-7).

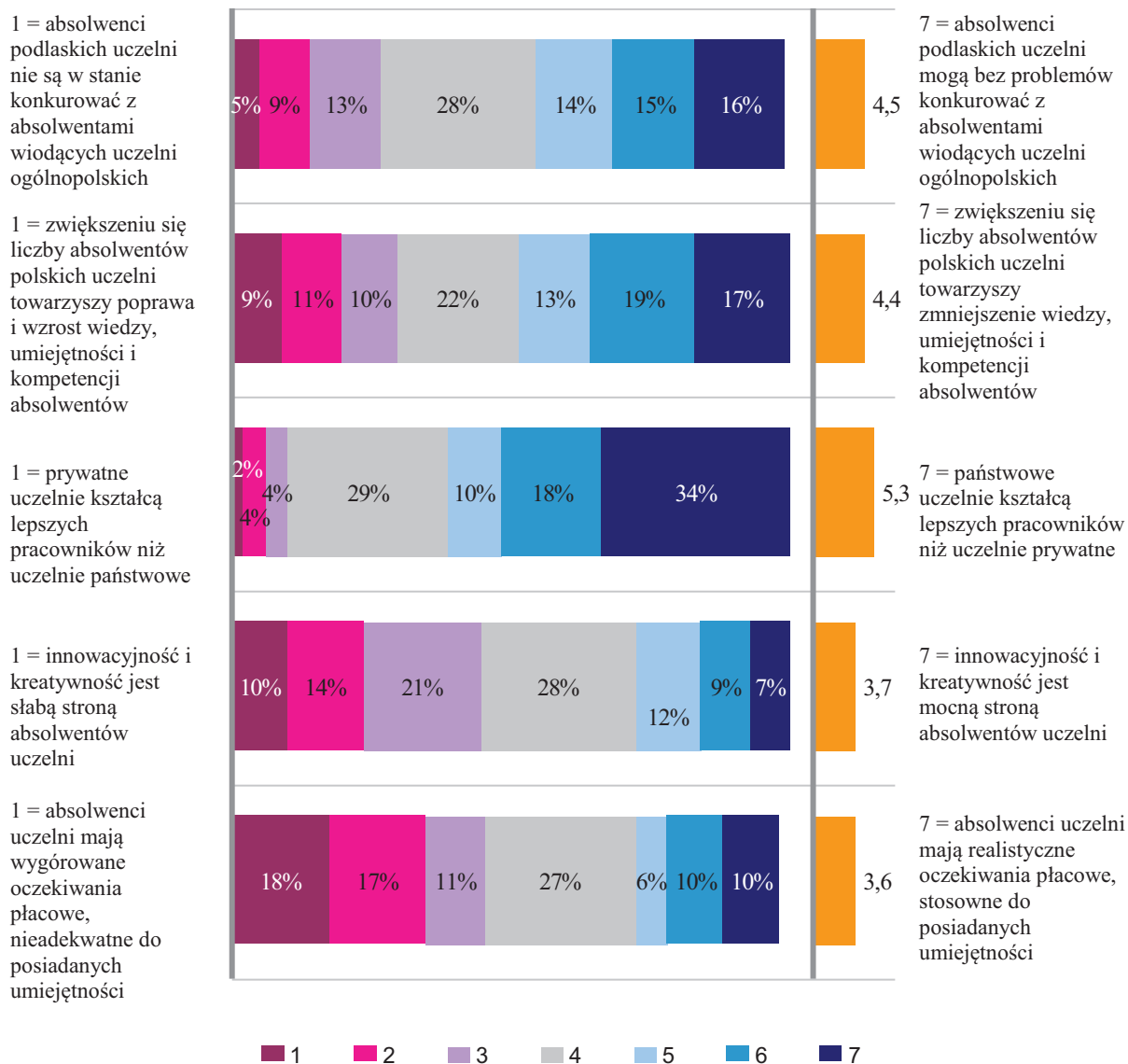
Badani zostali także poproszeni o ocenę pozycji konkurencyjnej absolwentów podlaskich uczelni (czy są w stanie konkurować z absolwentami wiodących uczelni ogólnopolskich). Względna większość (45% ocen 5-7) uznała, że absolwenci podlaskich uczelni mogą bez problemów konkurować z absolwentami wiodących uczelni ogólnopolskich. Przeciwnego zdania było 27% ankietowanych, w tym tylko 5% było o tym zdecydowanie przekonanych. Największy sceptycyzm wyrażali przedstawiciele firm zatrudniających ponad 249 pracowników. W tej grupie odsetek ocen negatywnych wyniósł 30% i był o 5 pkt. proc. większy od odsetka ocen pozytywnych. Ze zbliżoną sytuacją mieliśmy do czynienia wśród respondentów, których przedsiębiorstwa działają w skali międzynarodowej. Tam również oceny negatywne były częstsze niż pozytywne (odpowiednio 39 i 32%).

Respondenci wyrażali korzystniejsze opinie o uczelniach publicznych. Niemal dwie trzecie ankietowanych twierdziło (62% ocen 5-7), że kształcą one lepszych pracowników niż uczelnie prywatne, przy czym 34% było o tym zdecydowanie przekonanych. Przeciwną opinię wyraził zaledwie co dziesiąty przedsiębiorca. Przekonanie o większej użyteczności uczelni państwowych było obecne w każdej grupie, niezależnie od klasy wielkości przedsiębiorstwa, zasięgu rynkowego czy też typu własności.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wykres 11. Poniżej znajduje się kilka stwierdzeń. Proszę zaznaczyć, z którymi z tych stwierdzeń Pan(i) się zgadza? Skala: 1 – respondent zgadza się ze stwierdzeniem po lewej stronie, 7 – respondent zgadza się ze stwierdzeniem po prawej stronie (N=300)

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

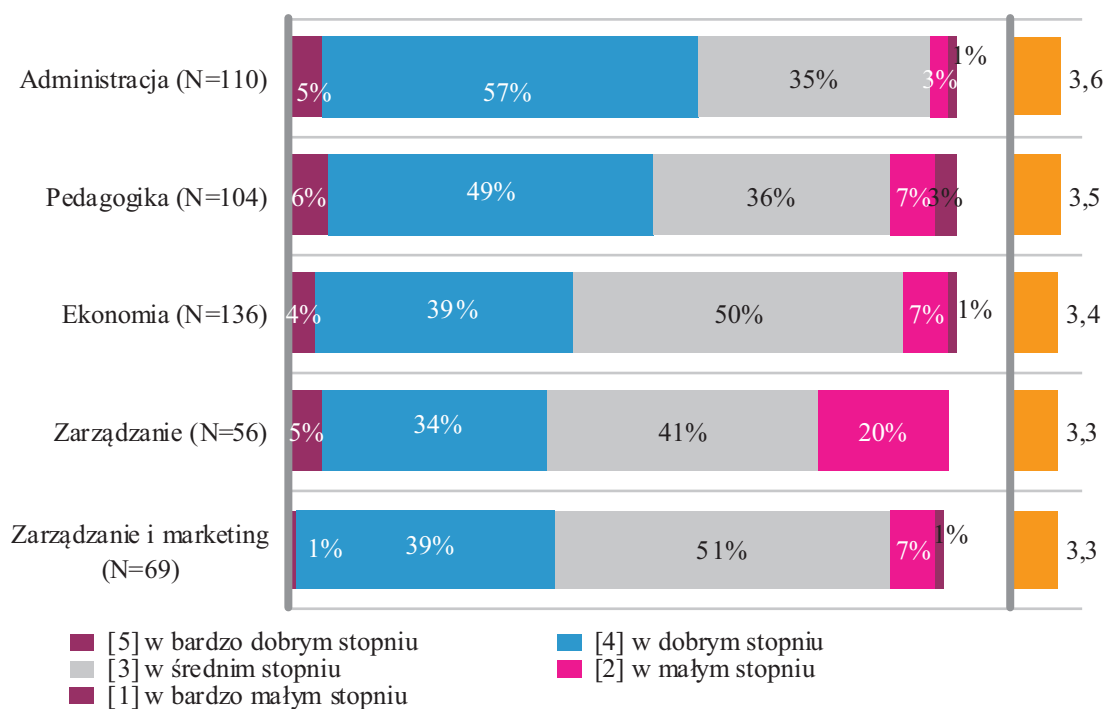
PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

5.5.3. Ocena przygotowania absolwentów badanych kierunków do pracy zawodowej

Pracodawców proszono również o ocenę studiów pod względem przygotowania absolwentów do pracy zawodowej (za pomocą 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało „w bardzo małym stopniu”, a 5 – „w bardzo dużym stopniu”). Oceniali oni również stopień opanowania przez absolwentów różnego rodzaju kompetencji (z przedstawionej im listy) za pomocą 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało „bardzo niski poziom kompetencji”, a 5 – „bardzo wysoki poziom kompetencji”. Kwestia przygotowania absolwentów do pracy zawodowej oraz ich deficytów kompetencyjnych była również przedmiotem indywidualnych wywiadów pogłębionych z pracodawcami.

Wśród pracodawców przeważał pogląd, że studia – niezależnie od analizowanego kierunku – umiarkowanie przygotowują do pracy zawodowej. Średnie ocen dokonywanych na 5-stopniowej skali oscylowały wokół 3,5. Najczęściej przygotowanie absolwentów do pracy zawodowej określano jako średnie (35%-51% w zależności od kierunku) lub dobre (34%-57%). Opinie negatywne (o małym lub bardzo małym przygotowaniu) wyrażano rzadziej (4%-20%).

Wykres 12. W jakim stopniu Pana(i) zdaniem ukończone studia przygotowują absolwentów do wykonywania pracy zawodowej?

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Odnotowano różnice w ocenie przygotowania do pracy zawodowej absolwentów poszczególnych kierunków. Najwyższą średnią notę w opinii pracodawców uzyskali absolwenci administracji (3,6), nieco niższą – absolwenci pedagogiki (3,5). W środku rankingu uplasowali się absolwenci ekonomii (średnia 3,4), zaś z najmniej korzystną opinią pracodawców spotkały się kierunki menedżerskie – zarządzanie oraz zarządzanie i marketing (średnie 3,3).

Jak wskazują wyniki badania ilościowego wśród pracodawców, największym zarzutem pod adresem absolwentów, w przypadku wszystkich badanych kierunków, jest brak konkretnych praktycznych umiejętności zawodowych. Badani, poproszeni o podanie deficytów kompetencyjnych absolwentów analizowanych kierunków, w pierwszej kolejności wymieniali zazwyczaj brak praktyki (od 35% do 45% w zależności od kierunku) oraz związany z tym brak doświadczenia (8%-9%). Pozostałe zastrzeżenia podawano już ze znacznie mniejszą częstotliwością. Niezależnie od kierunku najważniejsze wśród nich były zarzuty dotyczące braku niektórych kompetencji osobistych, takich jak kreatywność (jej brak zarzucano zwłaszcza absolwentom zarządzania i marketingu oraz pedagogiki – po 18%) oraz samodzielność (ok. 10% dla poszczególnych kierunków). Wśród zastrzeżeń pod adresem absolwentów administracji często pojawiał się również brak znajomości przepisów prawnych (15%), zaś pod adresem dyplomantów pedagogiki – brak znajomości metodyki nauczania (11%).

Brak praktycznego przygotowania absolwentów do pracy zawodowej potwierdzają również przeprowadzone indywidualne wywiady pogłębione z pracodawcami.

Moderator: „A jak Pan ocenia ogólne przygotowanie absolwentów do pracy?” Respondent: „To też bardzo różnie. Generalnie jest tak, że nie pracowali nigdy wcześniej w większości przypadków, no to trzeba wszystko z nimi robić od początku, uczyć. Praktyki nie mają... nie pracowali nigdy wcześniej albo bardzo mało.”

„Bardzo, bardzo dużo jest teorii tak naprawdę na uczelniach, a mało takich kwestii praktycznych, czyli nie powiedziałabym, że to naprawdę w takim bardzo dobrym stopniu uczelnie przygotowują ludzi do podjęcia pracy. Dużo rzeczy uczą się na miejscu pracy, właśnie.”

„Natomiast sama uczelnia to, no praktycznie teoria, bardzo dużo teorii.”

„Myślę, że za dużego przygotowania to oni nie mają, bo absolwenci skąd mogą mieć przygotowanie do pracy? Więc generalnie przygotowanie średnie. No wiadomo, tak jak my zaczynaliśmy... po ukończeniu wyższej uczelni tak naprawdę się dopiero zdobywa to doświadczenie, prawda?”

W indywidualnych wywiadach pogłębionych z pracodawcami zdarzały się również przypadki skrajnie negatywnej oceny absolwentów jako potencjalnych pracowników uzasadniane brakiem głębszej, wykraczającej poza chęć zdobycia dyplomu studiów wyższych, motywacji

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

do studiowania. Przekłada się to również na ogólny brak wiedzy i umiejętności oraz ogólną postawę wobec pracy.

„Ja myślę, że to nie jest tylko wina uczelni, ale też często samego studenta, bo nie próbuje się uczyć, tylko próbuje przejść przez te studia i wychodzi, no taki jaki wychodzi, udało mu się zaliczyć jakiś egzamin, udało mu się coś tam zdać, ale wiedzę ma różną...”

„Bo czasami na przykład osoba kończy studia, i tak naprawdę kończy je, bo kończy, żeby zdobyć ten dyplom studiów wyższych, a tak naprawdę jak zaczyna pracować, to nie ma o tym zielonego pojęcia.”

Wyrażano jednak również opinie odmienne, upatrując w wysokiej motywacji mocnych stron absolwentów.

„Mocne strony to na pewno entuzjazm i zapał do pracy, ale to niekoniecznie wiąże się z kierunkiem studiów.”

„Mocnymi stronami jest na pewno to, że taka osoba bardzo chce pracować i ma bardzo duży potencjał.”

Zastrzeżenia dotyczące braku praktycznego przygotowania do pracy potwierdzają także wyniki wielowymiarowej oceny absolwentów pod względem różnego typu umiejętności. Średnie ocen wahały się od 2,7 do 3,7 w zależności od ocenianej cechy oraz kierunku – poziom ten nie jest zatem zbyt wysoki. W żadnym z analizowanych obszarów pracodawcy nie upatrują więc szczególnie silnych stron absolwentów.

Do grupy cech ocenianych relatywnie wysoko w przypadku wszystkich grup absolwentów należały wiedza (ogólna oraz specjalistyczna), umiejętność uczenia się oraz kompetencje społeczne, takie jak: umiejętność komunikowania, pracy w grupie i prezentacji. Największymi słabymi stronami absolwentów okazywały się zaś znajomość języków obcych oraz specjalistyczne umiejętności praktyczne.

Absolwenci ekonomii zostali najkorzystniej ocenieni pod względem umiejętności uczenia się/samokształcenia oraz umiejętności informatycznych (średnia 3,6). Ponadto relatywnie dobrze oceniono ich wiedzę ogólną, a także specjalistyczną wiedzę teoretyczną (średnie 3,5). Najgorzej natomiast oceniono następujące atrybuty: specjalistyczne umiejętności praktyczne, umiejętność bycia liderem w grupie i znajomość języków obcych (średnie 2,9).

Absolwenci zarządzania zostali najlepiej ocenieni pod względem umiejętności informatycznych (średnia 3,5). Ponadto relatywnie korzystnie oceniono: umiejętność prezentacji, komunikowania się oraz pracy w grupie (średnie 3,4). Według pracodawców absolwenci zarządzania prezentują się najgorzej pod względem specjalistycznych umiejętności praktycznych (2,8), umiejętności łączenia teorii z praktyką oraz znajomości języków obcych (średnie 2,9).

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Absolwenci zarządzania i marketingu najlepiej wypadli pod względem umiejętności komunikowania się (średnia 3,5) oraz umiejętności informatycznych (3,4). Najgorzej oceniono natomiast poziom specjalistycznych umiejętności praktycznych (2,7), umiejętność łączenia teorii z praktyką (2,8), umiejętność podejmowania decyzji oraz umiejętności analityczne (średnie 2,9).

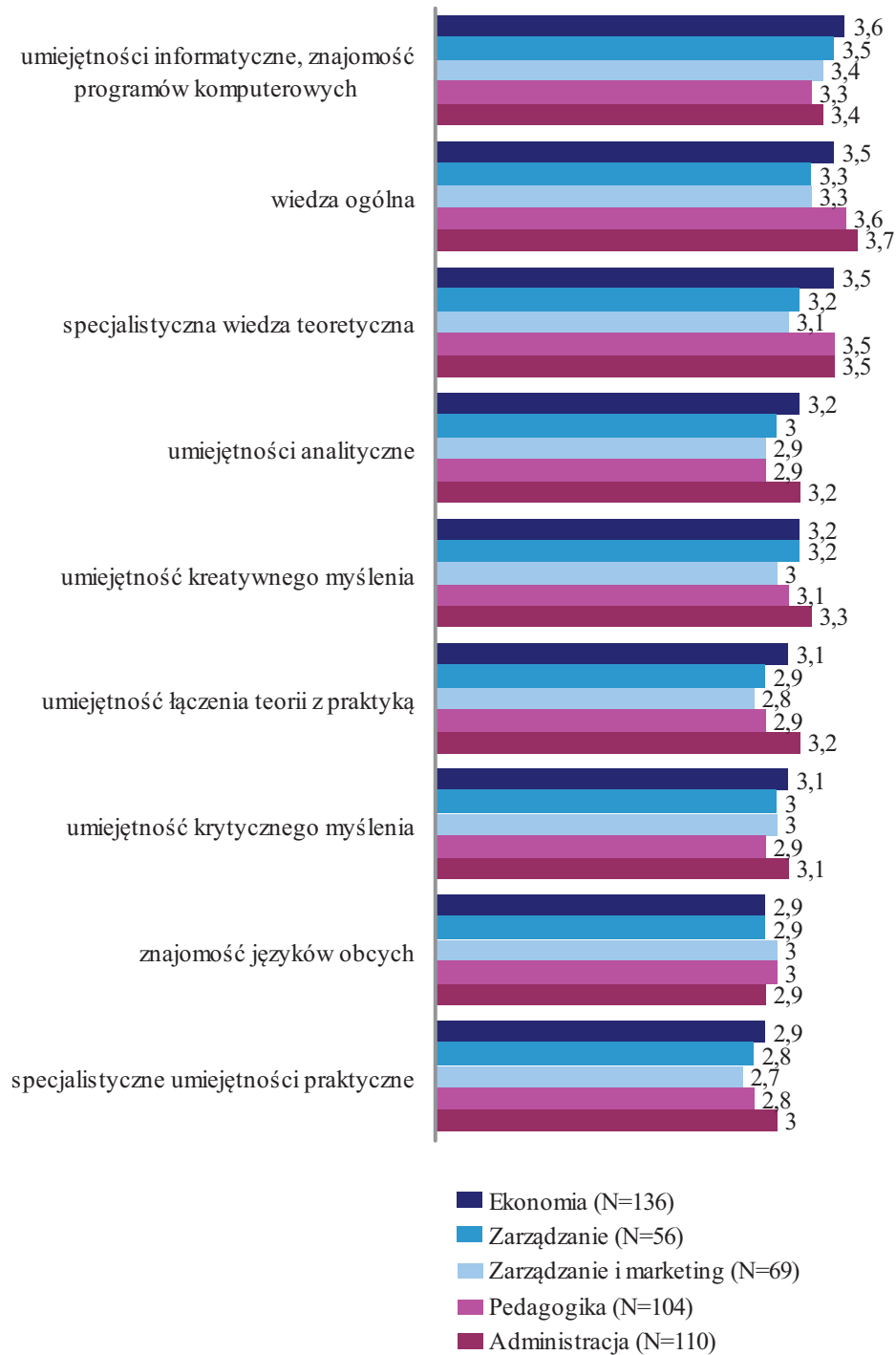
Absolwenci pedagogiki zostali najkorzystniej ocenieni pod względem wiedzy ogólnej (średnia 3,6), specjalistycznej wiedzy teoretycznej, umiejętności kształcenia/samokształcenia oraz umiejętności komunikowania się (średnie 3,5). Jednocześnie jednak aż sześć z ocenianych umiejętności uzyskało średnią poniżej 3. Były to: specjalistyczne umiejętności praktyczne (2,8), umiejętności łączenia teorii z praktyką, krytycznego myślenia, bycia liderem w grupie, podejmowania decyzji oraz umiejętności analityczne (po 2,9).

Umiejętnością najwyżej ocenianą wśród absolwentów administracji okazała się wiedza praktyczna (3,7). Na kolejnych miejscach uplasowały się umiejętności: uczenia się/samokształcenia, pracy w grupie, komunikowania się (po 3,6). Najgorzej z kolei oceniono znajomość języków obcych (2,9), specjalistyczne umiejętności praktyczne (3,0) i umiejętność krytycznego myślenia (3,1).

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

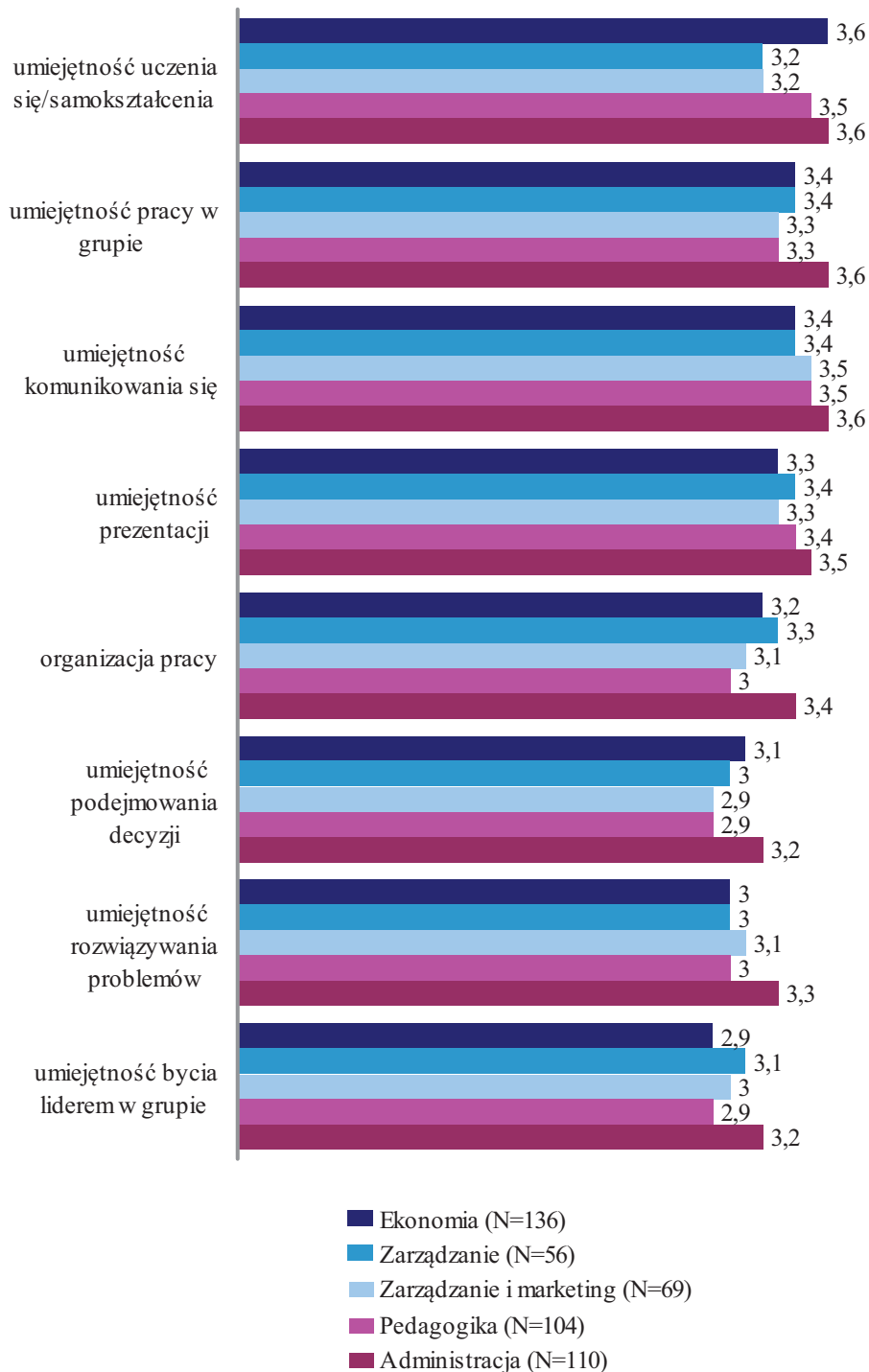
Wykres 13. Jak Pan(i) ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności przez absolwentów następujących kierunków? Ocena wiedzy i umiejętności praktycznych, średnie, skala: 1 - bardzo niski poziom kompetencji, 5 - bardzo wysoki poziom kompetencji.

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wykres 14. Jak Pan(i) ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności przez absolwentów następujących kierunków? Ocena kompetencji psychospołecznych, średnie, skala: 1 - bardzo niski poziom kompetencji, 5 - bardzo wysoki poziom kompetencji

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Pracodawców zapytano także o to, które uczelnie kształcą najlepszych absolwentów w zakresie analizowanych kierunków. Uzyskane wyniki potwierdzają sygnalizowaną wyżej przewagę uczelni publicznych nad niepublicznymi w opiniach na temat każdego z badanych kierunków. Chociaż kierunki te znajdują się zarówno w ofercie edukacyjnej uczelni publicznych, jak i niepublicznych, silną wizerunkową przewagę zawsze miały te pierwsze, mimo częstej dominacji uczelni niepublicznych pod względem liczby absolwentów.

Pracodawcy uważali, że najlepsi absolwenci kierunku ekonomia wywodzą się z Uniwersytetu w Białymstoku. Na tę uczelnię wskazało 85% badanych i była ona samotnym liderem rankingu preferencji pracodawców podlaskich. Na drugim miejscu uplasowała się Politechnika Białostocka⁴⁶, jednakże odsetek wskazań na tę uczelnię był ponad trzykrotnie mniejszy (26%) niż odsetek wskazujących na Uniwersytet. Na trzecim miejscu, z wynikiem 21%, znalazła się Wyższa Szkoła Ekonomiczna. Preferencje pracodawców różniły się nieznacznie w zależności od sektora działalności. Przedstawiciele sektora publicznego szczególnie mocno akcentowali znaczenie Uniwersytetu w Białymstoku (90%).

Uczelnią najlepiej przygotowującą absolwentów zarządzania do pracy zawodowej jest zdaniem badanych pracodawców Politechnika Białostocka –wskazało na nią 55% ankietowanych. Na kolejnych miejscach znalazły się: Uniwersytet w Białymstoku (43%), Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania (20%). Wymieniano również nie prowadzącą kształcenia w zakresie zarządzania Wyższą Szkołę Administracji Publicznej (18%).

Uczelnią najlepiej przygotowującą absolwentów zarządzania i marketingu do pracy zawodowej jest Politechnika Białostocka (59%). Na drugim miejscu uplasował się kształcący w zakresie zarządzania Uniwersytet w Białymstoku (45%), a na kolejnym miejscu Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania (16%).

Szkołą wyższą, która zdaniem pracodawców przygotowuje najlepszych absolwentów pedagogiki, jest Uniwersytet w Białymstoku. Jednostkę tę wymieniło aż 88% respondentów, podczas, gdy znajdującą się na drugim miejscu Niepaństwową Wyższą Szkołę Pedagogiczną tylko 16%.

Według pracodawców najlepsi absolwenci kierunku administracja kończą Uniwersytet w Białymstoku. Na tę szkołę wskazało 70% respondentów, o 14 pkt. proc. więcej niż na znajdującą się na drugim miejscu Wyższą Szkołę Administracji Publicznej.

⁴⁶ Należy zauważyć, że niewielka część wskazań pracodawców dotyczyła uczelni nie prowadzących danego kierunku. Tego typu błędne wskazania pojawiają się w ograniczonym zakresie we wszystkich badaniach wizerunku marek, firm, pracodawców czy wreszcie szkół wyższych (również w prowadzonych przez wykonawcę ogólnopolskich badaniach wizerunku uczelni w oczach pracodawców). Wynikają one z faktu, że pracodawcy nie posiadają dokładnej znajomości oferty edukacyjnej danej uczelni. Potwierdzają też siłę stereotypu/wyobrażeń na temat danej uczelni, która czasem „opiera się” nawet pewnym faktom. Z drugiej też strony w pytaniach o wizerunek dominują zazwyczaj bardziej skojarzenia emocjonalne i oceniające aniżeli precyzyjna wiedza.

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

5.6. Zatrudnienie absolwentów szkół wyższych wybranych kierunków w badanych przedsiębiorstwach

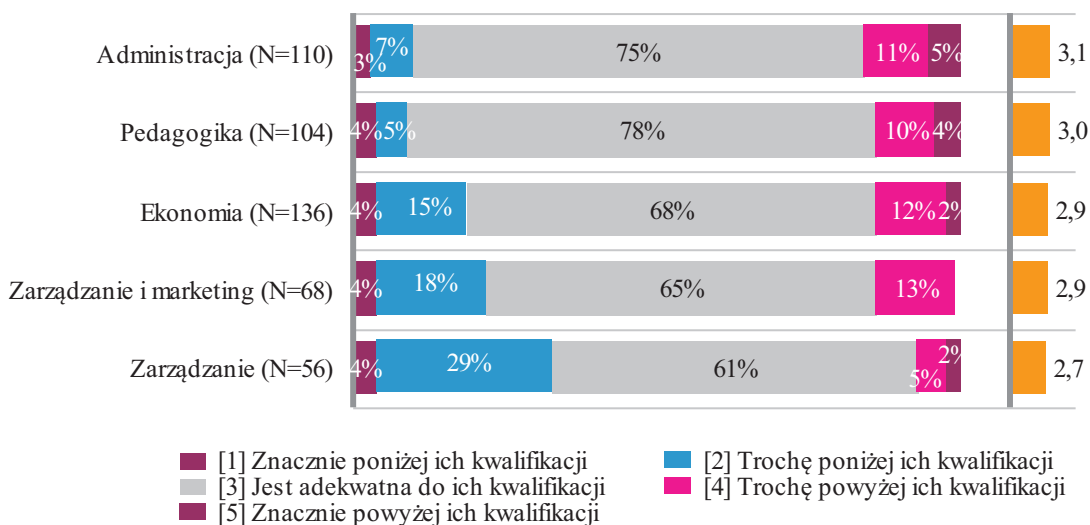
5.6.1. Zgodność wykonywanej przez absolwentów pracy z ich wykształceniem

Pracodawców proszono także o ocenę zgodności pracy wykonywanej przez absolwentów badanych kierunków z ich wykształceniem za pomocą 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało, że wykonują oni pracę znacznie poniżej swoich kwalifikacji, 3 – że praca jest adekwatna do kwalifikacji, a 5 – że przekracza ona kwalifikacje.

Większość absolwentów, niezależnie od ukończonego kierunku studiów, wykonuje zdaniem pracodawców pracę adekwatną do posiadanych umiejętności. Najczęściej (78%) ma to miejsce w przypadku absolwentów pedagogiki, najrzadziej natomiast w przypadku absolwentów zarządzania (61%). Jednocześnie absolwentów drugiego z wymienionych kierunków najczęściej (33%) możemy spotkać na stanowiskach wymagających od nich mniejszych umiejętności niż te, które wynieśli oni ze studiów. Relatywnie często poniżej kwalifikacji pracują również absolwenci zarządzania i marketingu (22%) oraz ekonomii (19%).

Absolwenci rzadko pracują na stanowiskach powyżej ich kwalifikacji, przy czym w przypadku absolwentów ekonomii, zarządzania i marketingu, pedagogiki oraz administracji odnotowano zbliżony odsetek deklaracji, że stanowiska, na jakich są zatrudnieni, wymagają wyższych kwalifikacji (od 13% do 16%). Na tle tych grup wyróżniali się absolwenci zarządzania, bowiem tylko 7% z nich pracuje na stanowiskach wymagających od nich wyższych kwalifikacji niż te, które uzyskali w ramach studiów.

Wykres 15. Czy absolwenci kierunku ... wykonują w Pana(i) przedsiębiorstwie pracę, która jest zazwyczaj?

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Praca poniżej kwalifikacji jest prawdopodobnie efektem struktury podlaskich przedsiębiorstw, w której dominują najmniejsze przedsiębiorstwa. To właśnie pracodawcy z tych przedsiębiorstw deklarowali najczęściej, że zatrudnieni przez nich absolwenci pracują poniżej kwalifikacji. Z drugiej strony problem ten może być skutkiem dużego nasycenia polskiego rynku absolwentami kierunków nietechnicznych. Nie odnotowano natomiast podobnej zależności w przypadku pracy powyżej kwalifikacji. Należy jednocześnie zauważyć, że stosunkowo korzystna sytuacja absolwentów kierunków administracja i pedagogika (rzadko praca poniżej kwalifikacji) wynika prawdopodobnie z faktu, że pracują oni bardzo często w sektorach „kierunkowych”, tj. odpowiednio w administracji publicznej oraz edukacji.

5.6.2. Popyt na pracę absolwentów badanych kierunków

W celu oszacowania przyszłego popytu na pracę absolwentów badanych kierunków pracodawców objętych badaniem ilościowym zapytano o plany zatrudnienia absolwentów w ciągu najbliższego roku, przewidywaną dynamikę ich zatrudnienia w okresie najbliższych dwóch lat oraz o przewidywane znaczenie badanych kierunków kształcenia dla działalności przedsiębiorstwa w perspektywie pięciu lat.

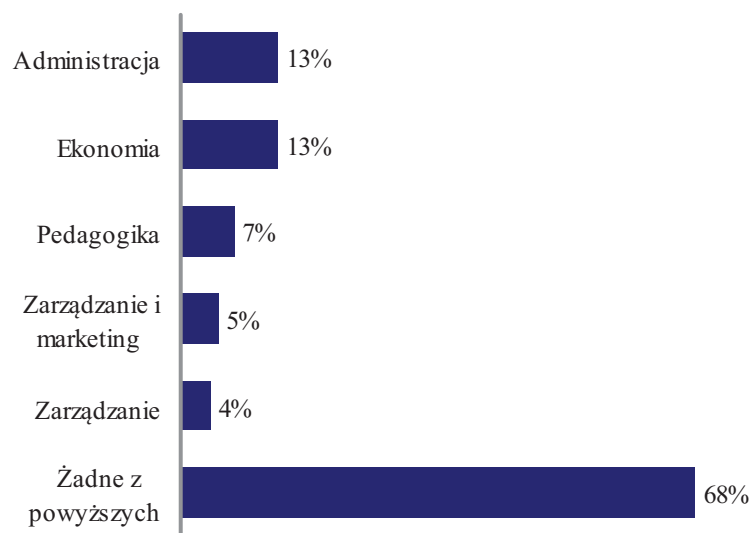
Jeżeli doszłoby do urealnienia deklaracji pracodawców dotyczących zatrudnienia absolwentów omawianych kierunków w okresie najbliższego roku, to relatywnie duża ich grupa miałaby problemy ze znalezieniem pracy w podlaskich przedsiębiorstwach. Ponad dwie trzecie (68%) badanych przedsiębiorców stwierdziło bowiem, że nie zamierza zatrudnić absolwentów interesujących nas kierunków. Najczęściej brak planów zwiększenia liczby zatrudnionych deklarowali przedstawiciele firm mikro i małych (odpowiednio 88% i 70%).

Największe szanse na znalezienie zatrudnienia będą mieli absolwenci administracji⁴⁷ i ekonomii. Chęć ich zatrudnienia zadeklarowało 13% przedsiębiorców. Absolwentów pozostałych kierunków planuje zatrudnić mniej niż 10% badanych pracodawców (pedagogika – 7%, zarządzanie i marketing – 5%, zarządzanie – 5%).

⁴⁷ Może to być pochodną struktury próby. Jest w niej relatywnie dużo podmiotów z sektora publicznego.

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wykres 16. Czy w ciągu najbliższego roku Pana(i) zakład pracy zamierza zatrudnić absolwentów kierunków ? (N=300)

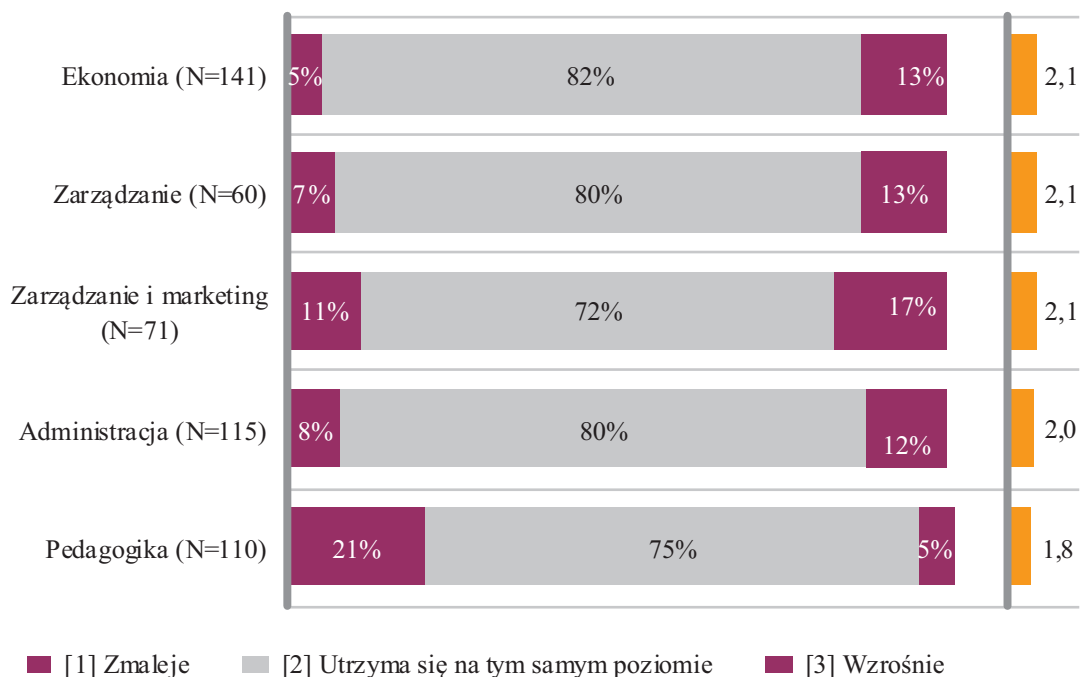
Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

Choć perspektywy zatrudnienia absolwentów omawianych kierunków w okresie najbliższego roku nie napawają optymizmem, to znacznie pewniej mogą czuć się absolwenci już pracujący. Większość pracodawców deklarowała bowiem, że w okresie najbliższych dwóch lat zatrudnienia pracowników charakteryzujących się o omawianym przez nas wykształceniem kierunkowym utrzyma się bez zmian. Aczkolwiek należy zaznaczyć, że bezpieczeństwo zatrudnienia w najmniejszym stopniu będzie dotyczyło absolwentów kierunku pedagogika. Jeden na pięciu badanych przedsiębiorców przewidywał, że liczba pracowników z tym wykształceniem w okresie najbliższych dwóch lat ulegnie zmniejszeniu⁴⁸. W przypadku pozostałych kierunków odsetek takich opinii wahał się od 5% do 11%.

⁴⁸ Relatywnie gorsza sytuacja pracujących absolwentów kierunku pedagogika może być efektem niżu demograficznego. Dlatego też to właśnie przedstawiciele jednostek działających w sektorze edukacji najczęściej deklarowali, że w okresie najbliższych dwóch lat liczba pracowników legitymujących się wykształceniem pedagogicznym ulegnie zmniejszeniu.

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wykres 17. Jak Pan(i) przewiduje dynamikę zatrudnienia w Pana(i) zakładzie pracowników z wykształceniem kierunkowym w ciągu najbliższych dwóch lat?

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

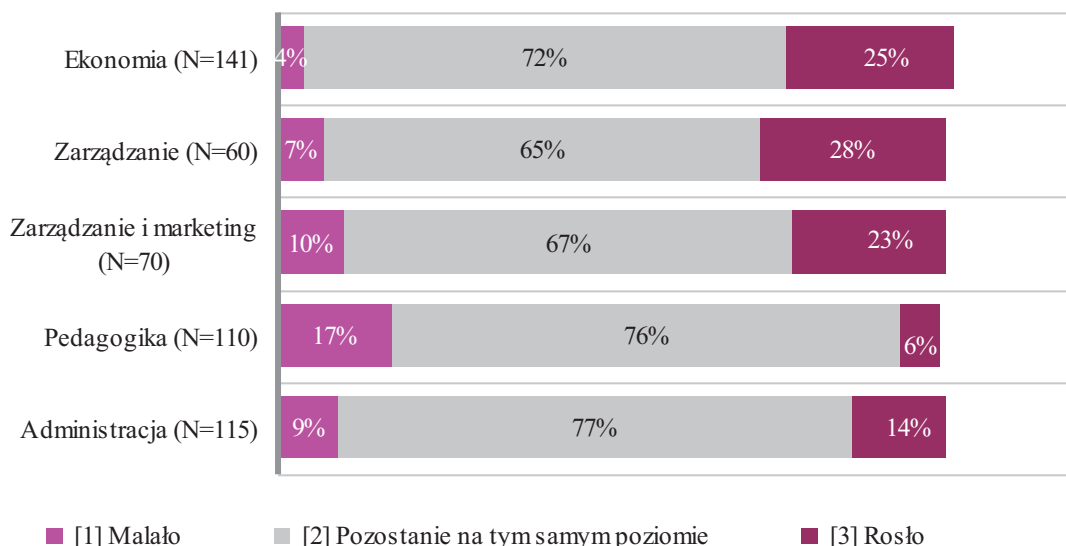
Również w okresie najbliższych pięciu lat nie nastąpią poważniejsze zmiany pod względem znaczenia absolwentów analizowanych kierunków dla zakładu pracy. Niezależnie od wielkości przedsiębiorstwa, obszaru działania, formy prawnej większość respondentów twierdziła, że znaczenie pracowników o danym wykształceniu kierunkowym pozostanie na tym samym poziomie.

Jeżeli natomiast znaczenie analizowanych kierunków kształcenia będzie się w przedsiębiorstwach zmieniało, to częściej będziemy mieć do czynienia z jego wzrostem niż spadkiem (pracodawcy najczęściej spodziewali się wzrostu znaczenia pracowników po kierunkach ekonomicznych i menedżerskich: zarządzanie, ekonomia, zarządzanie i marketing). Zależność ta nie dotyczy jedynie kierunku pedagogika. W tym przypadku częstsze były stwierdzenia, że znaczenie pracowników z wykształceniem pedagogicznym będzie malało. Taką opinię wyraziło 17% ankietowanych, podczas gdy wzrostu znaczenia kierunku spodziewało się 6% badanych.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wykres 18. A jak Pan(i) sądzi, czy w perspektywie najbliższych pięciu lat znaczenie pracowników o tym wykształceniu kierunkowym dla Pana(i) zakładu pracy będzie mało, pozostanie na tym samym poziomie czy rosło?

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

5.7. Zmiany w szkolnictwie wyższym dostosowujące poziom przygotowania absolwentów do potrzeb rynku pracy w opinii pracodawców

Jedno z ostatnich pytań ankiety skierowanej do pracodawców dotyczyło rekomendowanych przez nich zmian w szkolnictwie wyższym zwiększających poziom przygotowania absolwentów do pracy zawodowej. Badanym przedstawiono listę możliwych postulatów i poproszono o wybór spośród nich własnych propozycji, z możliwością podania również takich, które nie figurowały na zaprezentowanej liście.

Badani przedsiębiorcy najczęściej postulowali zwiększenie liczby godzin ćwiczeń praktycznych kosztem zajęć teoretycznych. Taką propozycję zgłosiło 71% ankietowanych. Często również (45%) wskazywano na potrzebę unowocześnienia metod kształcenia oraz twierdzono, że potrzebne jest zacieśnienie współpracy pomiędzy światem nauki i biznesu. Opisane propozycje korespondowały z najczęściej zgłaszanymi przez pracodawców problemami wynikającymi z zatrudnienia absolwentów interesujących nas kierunków. Były to przede wszystkim problemy wynikające z braku praktyki, doświadczenia, jak również niskich umiejętności przekładania wiedzy teoretycznej (relatywnie wysoko ocenianej przez pracodawców) na działania praktyczne.

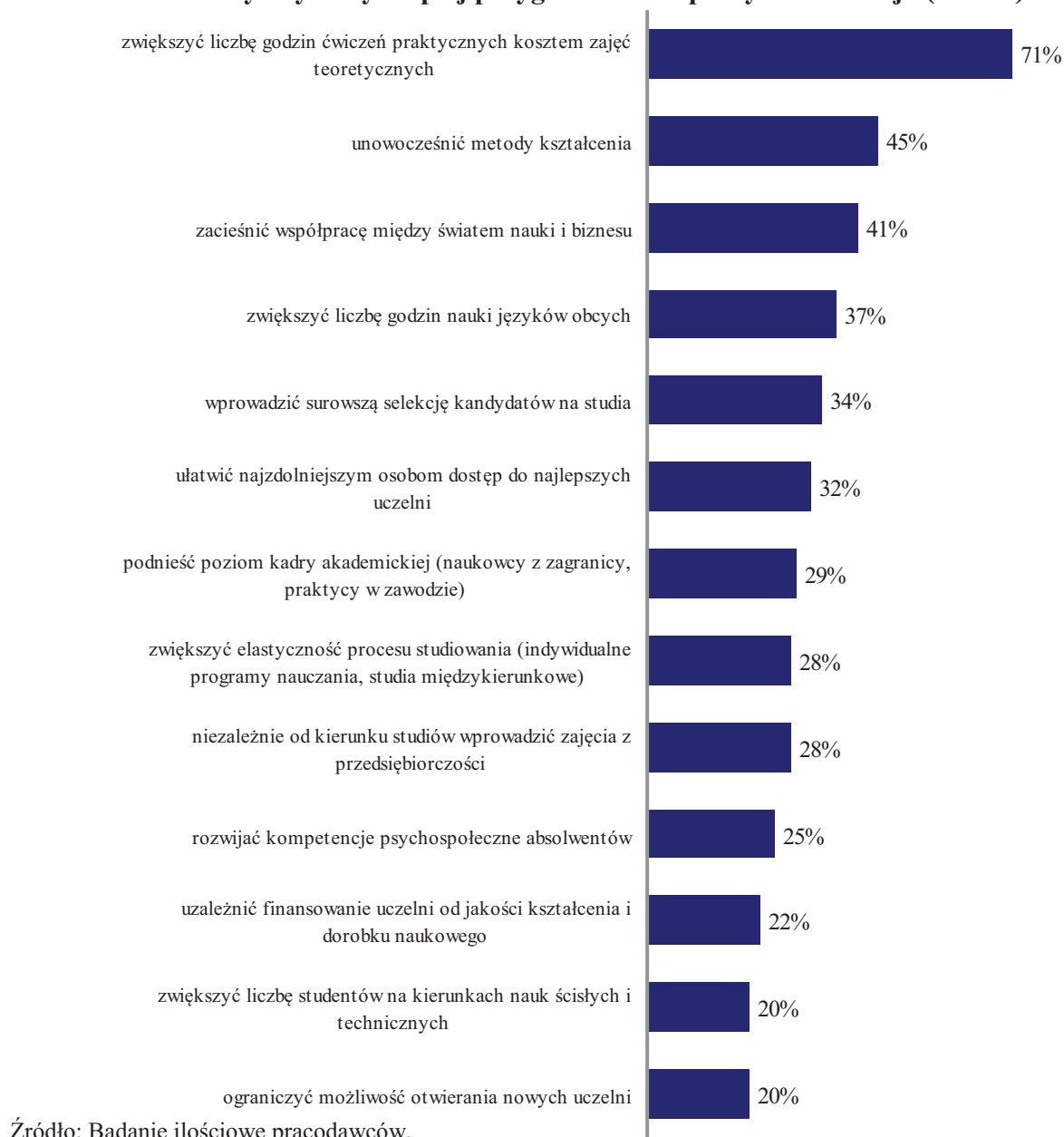
Na dalszych miejscach znalazły się postulaty dotyczące poprawy jakości (w tym kadrowej) szkolnictwa wyższego. Z jednej strony wskazywano na konieczność wprowadzenia ostrzejszych metod selekcji na studia, z drugiej uważano, że tego typu selekcja powinna dotyczyć również kadry akademickiej. Przy czym nie oznacza to, że kadra jest oceniana nisko. Niemniej jednak u części przedsiębiorców można było zauważyć przekonanie, że kadra

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

akademicka jest „oderwana” od praktyki codziennego biznesu. Stąd też propozycje poprawy jakości kadry były związane z postulatem prowadzenia części zajęć przez praktyków oraz intensyfikacji współpracy międzynarodowej.

Wykres 19. Jakie zmiany należałoby wprowadzić w szkolnictwie wyższym, aby absolwenci szkół wyższych byli lepiej przygotowani do pracy zawodowej? (N=300)

Propozycje zgłaszane przez przedsiębiorców były podobne niezależnie od wielkości zatrudnienia, zasięgu działania, czy też sektora własności. Jedynie w firmach działających w sektorze prywatnym częściej postulowano wprowadzenie zajęć z przedsiębiorczości (41%; wśród przedstawicieli sektora publicznego taki postulat zgłosiło 20% badanych) oraz częściej domagano się zacieśnienia współpracy między nauką a biznesem (51%; sektor publiczny –

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

32%). Z kolei przedstawiciele sektora publicznego częściej zgłaszali konieczność zwiększenia liczby godzin zajęć praktycznych (75%; wśród respondentów z sektora prywatnego – 63%).

5.8. Podlaskie uczelnie oraz absolwenci badanych kierunków w opinii przedstawicieli szkół wyższych

5.8.1. Ocena szkół wyższych

Opinie przedstawicieli podlaskich szkół wyższych na temat jakości podlaskich uczelni były zróżnicowane. Przeważały głosy o „przyzwoitym” poziomie kształcenia oferowanym przez podlaskie uczelnie, choć zawsze w tle tych wypowiedzi odnaleźć było można niekorzystne dla podlaskich uczelni porównania z wiodącymi uczelniami krajowymi, np. Uniwersytetem Warszawskim czy Jagiellońskim. Można więc sądzić, że mimo generalnie pozytywnej samooceny przedstawiciele podlaskich szkół wyższych postrzegają je jako uczelnie „drugiej ligi”.

„Ja myślę, że poziom szkół wyższych w województwie podlaskim można by porównać do poziomu szkół wyższych w kraju, oczywiście, nie biorę tutaj pod uwagę szkół w takich ośrodkach akademickich, jak Warszawa, Kraków czy Wrocław. Moim zdaniem szkoły podlaskie, podobnie jak szkoły, nie wiem, w byłym województwie świętokrzyskim, nie mają szans na to, by konkurować z uczelniami typu Uniwersytet Warszawski, co wynika głównie, chociażby z dostępności kadry, kadry naukowej. Natomiast nie uważam, by ich poziom był znacznie niższy niż tych szkół, o których przed chwilą wspomniałam.”

Spotkać się jednak można było także z opiniami jednoznacznie negatywnie oceniającymi poziom podlaskich szkół wyższych.

Moderator: „Czy według pana uczelnie podlaskie liczą się na mapie kraju, czy zupełnie nie, czy są peryferyjne?” Respondent: „Są zdecydowanie peryferyjne. (...) Być może poza Uniwersytetem Medycznym, który jednak osiągnął pewien poziom, jeśli chodzi o porównanie z innymi uniwersytetami medycznymi w Polsce, pewnie pewne wydziały Politechniki Białostockiej, ale nie wszystkie, bardziej te inżynierskie czy techniczne, ale jeśli chodzi o Uniwersytet w Białymstoku i pozostałe uczelnie, to zdecydowanie mają charakter regionalny, peryferyjny, na pewno nie mają specjalnie dużego znaczenia w skali kraju.”

Wyrażano duże wątpliwości odnośnie tego, czy uczelnie kształcą na potrzeby regionalnej gospodarki. Dostrzegano raczej nikłe związki między ofertą edukacyjną uczelni a potrzebami gospodarki – niektórzy badani wyrażali wprost przekonanie o nasyceniu podlaskiego rynku pracy absolwentami badanych kierunków. Opinie takie formułowane były jednak bardziej z pozycji zewnętrznych obserwatorów aniżeli aktorów przynajmniej częściowo kreujących sytuację na regionalnym rynku pracy (niektóre z prezentowanych opinii pokazują, że uczelnie raczej podążają za panującymi modami na określone kierunki aniżeli przewidują przyszłe potrzeby rynku pracy). Brak dostosowania rynku edukacyjnego do potrzeb rynku pracy przypisywano brakiem utrwalonych wzorców współpracy między

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

środowiskiem naukowym a przedsiębiorcami. Niektórzy badani wprost winili za ten stan skostniałe struktury akademickie.

„Jednak plany studiów w naszych szkołach wyższych i tutaj chyba nie dotyczy to tylko i wyłącznie Podlasia nie specjalnie uwzględniają potrzeby rynku pracy. Ja myślę, że szkoły kierują się tą tzw. modą na określone kierunki. Popularne kierunki dzisiaj, jak chociażby zarządzanie, ekonomia, tutaj mam takie wrażenie, że rynek podlaski zdecydowanie nasycił się absolwentami tych kierunków, są nadal oblegane przez studentów. Natomiast, nie sądzę, żeby istniała jeszcze jakaś spora potrzeba na kształcenie tego typu tego typu absolwentów.”

Moderator: „Jak pan uważa, uczelnie województwa podlaskiego kształcą kadry na potrzeby lokalnej i podlaskiej gospodarki, czy raczej w ogóle nie uwzględniają tego kontekstu potrzeb województwa podlaskiego i kierują się takim partykularnym interesem własnej uczelni, a w ogóle nie analizują potrzeb podlaskiej gospodarki?” Respondent: „Moim zdaniem w bardzo małym stopniu analizują potrzeby podlaskiej gospodarki, jeśli już, to pewnie wyłącznie wydziały inżyniersko-techniczne politechniki, które mogą mieć jakikolwiek związek z gospodarką, ale problem też polega na tym, że sama gospodarka nie korzysta z potencjału uczelni wyższych. Nie ma relacji pomiędzy badaniami a rozwojem, absolutnie, ja tego nie zauważyłem, nawet tutaj w przypadku mojej uczelni, kiedy mamy kierunek administracja, jeśli np. spotykam się burmistrzami, czy wójtami gmin podlaskich i mówię im o tym, że my możemy zrealizować analizę potrzeb mieszkańców, czy chociażby strukturę organizacyjną jednostki pod względem jej sprawności, za darmo, pod warunkiem dostępu do danych, to oni są strasznie zdziwieni, że taka możliwość istnieje, także pewnie to jest też i wina uczelni wyższych, że takiej oferty nie kierują do otoczenia... Uczelnie powielają ten stary schemat akademicki, gdzie uczelnia jest dla naukowców, a nie dla studentów i nie dla otoczenia zewnętrznego, więc tutaj z pewnością też jest wina samych uczelni.”

Kwestia kształcenia na potrzeby rynku pracy okazała się zresztą dosyć kontrowersyjna. Kilku przedstawicieli szkół wyższych wyraziło opinię, że misją szkoły wyższej nie jest kształcenie dostosowane do potrzeb rynku pracy (wdrażanie do konkretnych umiejętności zawodowych), lecz ogólna formacja humanistyczna i intelektualna studentów. Powoływano się tu na zapis w prawie o szkolnictwie wyższym wskazujący na uczelnianą misję „odkrywania i przekazywania prawdy poprzez prowadzenie badań i kształcenie studentów”.

„Uważam, że uczelnie nie są szkołami zawodowymi, to chciałbym bardzo podkreślić, uczelnia wyższa nie jest szkołą zawodową, w związku z czym nie można oczekiwać od szkół wyższych precyzyjnego dopasowania profilu kształcenia do potrzeb konkretnych firm czy konkretnych branż.”

„A w zasadzie, też musimy się zastanowić nad tym, czy uczelnie wyższe są regulatorami rynku pracy. W zasadzie zadaniem uczelni jest wypuszczenie absolwenta, który będzie miał określony profil umiejętności, który będzie zaznajomiony z realiami gospodarczymi rynku pracy. Uczelnie robią wszystko, żeby współpracować z biznesem, więc jak gdyby uprzątniają swoją działalność, ale uczelnie nigdy nie pełniły roli regulatorów rynku pracy,

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

oczywiście uczelnie partycypują w tworzeniu określonych umiejętności, tylko czy są regulatorami, moim zdaniem to nie jest zadanie uczelni."

„Ale my jesteśmy Uniwersytetem, mamy znacznie większą rolę, taką i kulturotwórczą i edukacyjną, w sensie szerszym i moim zdaniem, jeżeli chodzi o, oczywiście, to co robi ministerstwo, czyli zachęca np. dziewczyny na Politechniki czy w ogóle zachęca do kształcenia do podejmowania nauki na kierunkach ścisłych, no wynika z potrzeb gospodarki, ja to rozumiem. Natomiast nie wiem też czy Uniwersytet powinien tak biegać co roku i zmieniać swoje profile kształcenia w zależności od tego, co się aktualnie dzieje na rynku. Wydaje mi się, że to, co jest najważniejsze, jeżeli chodzi o przyszłość uczelni, to jest taki obszar, że mamy wyposażać absolwentów czy studentów na razie w umiejętność samokształcenia, to jest kwestia nauczania się uczyć, ewentualnie jak uczenia elastyczności, takiej elastyczności, która sprawi, że człowiek nie ma kłapek na oczach i nie mówi, że jak nauczyłam się jednego, to do końca życia mam zajmować się tylko tym obszarem. Tu jest rola Uniwersytetu, żeby dawać wiedzę."

„Trudno jest tutaj powiedzieć o gospodarce (...). My kształcimy jednak nie dla gospodarki, ale dla edukacji. Jeżeli mówimy o... potrzebach, o tym, czy nasza oferta odpowiada potrzebom edukacji, to wydaje mi się, że my jesteśmy, jak gdyby, bardzo elastyczni. To, że my wprowadzamy nowe specjalności, my badamy rynek, patrzymy na to, co ewentualnie będzie potrzebne, jacy absolwenci będą potrzebni."

Zwracano też uwagę na inny potencjalny problem z dostosowaniem oferty edukacyjnej do potrzeb podlaskiej gospodarki – brak ustalonych strategicznych kierunków jej rozwoju, zwłaszcza w kierunku rozwijania nowoczesnych technologii. Brak strategicznej wizji rozwoju województwa przekłada się na brak jasnych priorytetów kształcenia na poziomie wyższym.

„Problem jest nie w tym, czy szkoły są w stanie dopasować się do podlaskiej gospodarki, tylko problem jest w tym, czy my wiemy, w którym kierunku podlaska gospodarka idzie."

Przedstawiciele niektórych uczelni wymieniali jednak przykłady podejmowanych przez nie inicjatyw mających na celu dostosowanie kształcenia do potrzeb rynku czy też aktualizowanie oferty edukacyjnej w związku z zachodzącymi zmianami społeczno-ekonomicznymi. O prowadzeniu swoiście rozumianego „badania rynku” i modyfikowaniu oferty edukacyjnej pod jego wpływem świadczą m.in. następujące wypowiedzi badanych:

„Natomiast uważam, że rzeczywiście dialog się toczy na linii uczelnie – gospodarka, czego dowodem jest na przykład kierunek międzynarodowe stosunki gospodarcze na naszym wydziale, gdzie dostaliśmy nawet nagrodę od przedsiębiorców za utworzenie kierunku, który spełnia oczekiwania podlaskich pracodawców, także tutaj szukamy jakiegoś takiego złotego środka, który pozwoli nam pogodzić zarówno kształcenie na poziomie ogólnym, bo taka jest misja uczelni wyższej, jak też przynajmniej na tym poziomie pierwszego stopnia kształcenie kadr, które będą też spełniały wymogi rynku."

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

„Myśmy otworzyli kierunek polityka społeczna, który jest takim nowym kierunkiem. Kiedyś, przez wiele lat był wyłącznie kierunek pedagogika, natomiast w tej chwili myśmy wzbogacili ofertę wydziału o dwa kierunki i o wiele specjalności. Jednak patrzymy na to, co się dzieje na rynku. W tej chwili np. mamy taki boom, jeżeli chodzi o edukację przedszkolną i wczesnoszkolną, ponieważ jest znowu wyż demograficzny, potrzeba będzie więcej przedszkoli i żłobków. (...) Otworzyliśmy tutaj na wydziale naszym kierunek praca socjalna, ponieważ od wielu lat mówi się o tym, że, że społeczeństwo nasze żyje coraz dłużej, w związku z tym potrzebna jest praca socjalna i polityka społeczna, ale nie taka tradycyjna, jak my to rozumiemy, tylko taka jaka jest realizowana w krajach innych europejskich.”

Analiza wywiadów pogłębionych z przedstawicielami szkół wyższych wskazuje zatem na istnienie pewnej ambiwalencji w ocenie podlaskich uczelni. Dotyczy to nie tylko oferowanego przez nie poziomu kształcenia, ale także postrzegania ich w kontekście powiązań z regionalnym rynkiem pracy. Związki te mają jednak w opinii badanych raczej luźny charakter i nie nakładają na uczelnie – w świetle obecnego prawa – szczególnych zobowiązań w zakresie kształcenia pod konkretne potrzeby rynku pracy.

5.8.2. Ocena badanych kierunków oraz ich absolwentów

Również kształcenie na poziomie wyższym w badanych kierunkach (administracja, ekonomia, pedagogika, zarządzanie, zarządzanie i marketing) spotykało się z mieszanymi ocenami: od otwartej krytyki do bardziej zrównoważonej oceny, doszukującej się w nich zalet, np. interdyscyplinarności, uniwersalizmu, możliwości wykorzystania w różnych obszarach zawodowych. Niezależnie od pewnej ambiwalencji w ocenie żaden z tych kierunków nie zyskał jednak statusu „wizytówki” podlaskich szkół wyższych czy miana kierunku „przyszłościowego”. Zwracano uwagę na problemy ze znalezieniem pracy przez absolwentów tych kierunków oraz nieadekwatną do potrzeb rynku pracy formułę kształcenia.

„Moim zdaniem żaden z kierunków obecnie realizowanych na uczelniach wyższych nie jest kluczowym kierunkiem, ponieważ te kierunki przygotowują kadrę, która później nie ma gdzie pracować, a trzeba by było przygotować kadrę w taki sposób, żeby dać jej maksymalnie interdyscyplinarne wykształcenie, oczywiście ukierunkowane na wykonywanie konkretnego zawodu, np. kształcąc na kierunkach administracyjnych, kształcić nie biurokratów, którzy będą zajmowali się wyłącznie wydawaniem decyzji administracyjnych, ale dawać im również wykształcenie menadżerskie, z zakresu zarządzania sprawami publicznymi, być może połączone też z jakąś inną dyscypliną wiedzy, ale coś na zasadzie interdyscyplinarnej, oczywiście sprofilowanej np. na administrację, bo taki człowiek, który skończyłby tego rodzaju studia, jeśli nie znajdzie pracy w administracji, to posiada również kompetencje do tego, żeby pracować w prywatnym przedsiębiorstwie. (...) Ani administracja, ani zarządzanie, ani ekonomia, ani prawo również na dzień dzisiejszy, nie jest żadnym z tych kluczowych kierunków, które gwarantowałyby konkurencyjność gospodarki na Podlasiu w przyszłości. (...) Jeśli te kierunki nie zmienią programów nauczania i nie nastawią się na zaspokajanie tych rzeczywistych potrzeb rynku pracy i pozostaną w tej formule, w jakiej są, a dużo wskazuje na to, że tak może być, to są to kierunki bez przyszłości.”

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wyrażano również odmienne opinie, motywując je niezbędnością tych kierunków, zwłaszcza biznesowych, ekonomicznych, w nowoczesnej gospodarce rynkowej.

„Jeśli chodzi o kierunki ekonomiczne, menadżerskie, prawne, to uważam, że są to absolutnie kierunki z przyszłością. Jeśli chodzi o pedagogikę i administrację, myślę, że będzie następowała dość wyraźna redefinicja tych kierunków, natomiast one nie mogą zniknąć, nowe wymogi szkolnictwa będą zmuszały, aby te nowe kadry były przygotowywane w inny sposób. Natomiast jeśli chodzi o studentów ekonomii to ja powiem tak, że studenci ekonomii są to studenci, którzy zawsze wykonują zawód zgodny z własnym wykształceniem, czy oni są handlowcami, czy oni są księgowymi, czy oni są badaczami, czy oni są doradcami, czy oni są no może z wyjątkiem zawodów fizycznych tak, ale w większości przypadków tak naprawdę oni dostają tę wiedzę z bardzo szerokiego spektrum aktywności podmiotów gospodarczych i tutaj uważam, że akurat ta zgodność wykonywanej pracy z wyuczonym zawodem jest dość duża. Natomiast jeśli chodzi o zarządzanie, to od razu sobie powiedzmy, że jeżeli spodziewamy się, że nasi absolwenci od razu dostaną stanowiska kierownicze, to przyjmijmy, że odsetek ten jest niewielki, natomiast ilu z nich jest w stanie rozwijać się w sferze tej biznesowej czy w sferze administracyjnej, żeby zajmować te stanowiska kierownicze w przyszłości, to uważam, że to już jest dość dużo, ten odsetek jest już znacznie większy.”

Mimo różnej opinii na temat przyszłościowego charakteru badanych kierunków respondenci są świadomi problemów z „nadprodukcją” absolwentów tych kierunków na podlaskim rynku pracy. Choć pojawiały się również pojedyncze opinie – stojące w jawnej sprzeczności z danymi statystycznymi na temat bezrobocia absolwentów – twierdzące, że absolwenci bardzo dobrze radzą sobie na rynku pracy.

„Lokalny rynek nie jest wystarczający moim zdaniem do tego, żeby wchłonąć wszystkich absolwentów, powiedzmy sobie szczerze, absolwentów co roku mamy bardzo wielu i mówimy tutaj zarówno o uczelniach publicznych, jak i uczelniach prywatnych, w związku z czym nie widzę tutaj szansy na to, żeby absolwentów, zwłaszcza studiów stacjonarnych, żeby wchłonąć wszystkich, natomiast dobre jest to, że ci absolwenci mają tego świadomość i oni już sobie ukierunkowują swoje kształcenie i swój rozwój właśnie w kierunku tych obszarów, w których chcieliby się realizować w przyszłości, bardzo bym się cieszył, żeby się okazało, że nasi lokalni absolwenci są w stanie wypełnić zapotrzebowanie lokalnego rynku, bardzo byłbym dumny też w sytuacji, w której okazuje się, że nasi absolwenci, mówię o podlaskich uczelniach, jadą w kraj czy jadą poza granicę kraju i też sobie fantastycznie radzą.”

„Sporo naszych absolwentów poszukuje pracy poza naszym województwem, a to z tego względu, że na podlaskim rynku pracy tę pracę, która wiąże się bezpośrednio z ukończonym kierunkiem, znaleźć jest zdecydowanie trudniej.”

W konsekwencji badani dostrzegają sygnały malejącego zainteresowania studiowaniem na niektórych kierunkach, zwłaszcza administracji i zarządzaniu.

„Choćby sądząc po tym co mamy na wydziale zarządzania, to są kierunki, które nadal cieszą się zainteresowaniem, nieco mniejszym, być może, niż w ostatnich latach i tu zwłaszcza

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

wspomniałabym o studiach niestacjonarnych, ponieważ na studiach stacjonarnych nadal te nabory są bardzo wysokie i mamy nadal bardzo wielu chętnych, natomiast jeśli chodzi o studia niestacjonarne, to zainteresowanie znacznie zmalało i być może wynika to z tego, że podlaskie firmy już wykształciły tych fachowców, w tym zakresie i te potrzeby ze strony przedsiębiorstw są znacznie mniejsze.”

„Na pewno obserwujemy spadek zainteresowania administracją, ale to wynika z tego, co powiedziałem wcześniej, z tego, że urzędników – biurokratów już wykształciliśmy i w tej chwili musimy zmienić profil kształcenia na kierunku administracja, bowiem, jeśli go nie zmienimy, to w najbliższej perspektywie trzech, może czterech lat ten kierunek w ogóle wygaśnie, jeśli będzie to kształcenie biurokratów, po prostu urzędników w postaci takich sekretarek i sekretarzy obsługujących administracyjnie funkcjonowanie biura urzędu, a nie myślących strategicznie i nie zarządzających.”

Zwracano jednak uwagę – mimo spadku liczby studentów - na czynniki trwale podtrzymujące zainteresowanie studiowaniem na tych kierunkach. Należą do nich względna łatwość studiowania (zdaniem niektórych przedstawicieli szkół wyższych jest to jednak łatwość pozorna) oraz możliwość wykorzystania zdobytej wiedzy i umiejętności w różnych obszarach zawodowych.

„Rzeczywiście one cieszą się dużą popularnością, ale one się nie cieszą dużą popularnością dlatego, że mają bardzo dobry wizerunek, natomiast te kierunki są przede wszystkim kierunkami społecznymi, dają one dość szerokie możliwości dlatego, że studenci ekonomii, studenci kierunków zarządzanie i marketing, oni tak naprawdę znajdują szerokie spektrum możliwości zatrudnienia i tutaj studenci, którzy interesują się trochę życiem gospodarczym, mają tę świadomość, że tak naprawdę absolwenci tego typu szkół mogą się zajmować praktycznie różnymi dziedzinami, o czym zresztą świadczą specjalności: zarządzanie turystyką, zarządzanie przedsiębiorstwem, zarządzanie organizacjami publicznymi, zarządzanie rozwojem regionalnym i lokalnym, czyli mamy tych specjalności w zarządzaniu czy w ekonomii bardzo dużo i one pokazują jak szerokie jest to spektrum. Natomiast jeśli chodzi o administrację i pedagogikę to wydaje mi się, że posada nauczyciela czy posada urzędnika dla wielu młodych ludzi wydaje się ciekawą alternatywą, ze względu na bezpieczeństwo pracy, ze względu na warunki pracy zresztą.”

„Kierunki biznesowe są tylko z pozoru łatwe w studiowaniu, tzn. jest taka opinia na ten temat, ale tak naprawdę, to nie są wcale łatwe studia. Jeżeli tak naprawdę się realizuje plan studiów, w którym jest i matematyka i statystyka, w których jest dużo rachunkowości czy finansów, naprawdę nie są łatwe przedmioty, więc, więc potem się ci, którzy się nastawiają na łatwe studia, się trochę rozczarowują.”

„Umiejętności techniczne, empiryczne nie pozwalają tym studentom, czy tym absolwentom uczelni, szkół średnich pójść na uczelnie techniczne, bo tam jest matematyka, fizyka, chemia i to są trudne przedmioty, znaczy tak się oczywiście wszystkim wydaje, a na uczelniach humanistycznych jest łatwiej ponoć, chociaż to jest nieprawda, ponieważ studia

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

humanistyczne, czy społeczne wymagają bardzo dużej porcji wiedzy, która trzeba zdobyć czytając, czy oglądając takie zjawiska, z pewnością też tak, że w umysłach tych młodzi ludzie, którzy rozpoczynają studia na kierunkach takich jak administracja, pedagogika, zarządzanie, marketing, ekonomia nie ma rzeczywistego obrazu tego co oni mogliby później po tych studiach robić.”

Przedstawiciele szkół wyższych wymieniają przykłady wielu sukcesów zawodowych swoich absolwentów na potwierdzenie ich dobrego przygotowania do pracy zawodowej.

„Nasi studenci [ekonomii] wyjeżdżają i wygrywają w konkursach posady w dużych korporacjach, nie tylko w regionie, nasi absolwenci pracują za granicą i pracują za granicą zgodnie z kierunkiem, co roku kilkanaście dyplomów potwierdzamy. Kierunki właśnie związane z zarządzaniem czy z ekonomią bardzo dobrze przygotowują do radzenia sobie na rynku pracy ogólnie, natomiast w zależności od wyboru specjalności dają narzędzia, które pozwalają rzeczywiście wejść w konkretne zawody, na przykład zarządzanie kadrami czy zarządzanie jakością czy zarządzanie w organizacjach publicznych, to są akurat kierunki, o których gdzieś tam słyszałem i one rzeczywiście dostarczają pracowników, którzy świetnie sobie radzą w środowisku, którego te obszary dotyczą.”

„Ja mam tutaj dużą satysfakcję, bo jeżeli chodzi o nasz kierunek, pedagogikę, bo nasi absolwenci świetnie sobie np. radzą w Warszawie, są chętnie przyjmowani do pracy w Warszawie. Nie tylko w Warszawie, ale także w innych krajach, bo wyjeżdżają nasi absolwenci do Wielkiej Brytanii, Irlandii, do Norwegii, jako nauczyciele tam pracują.”

„Absolwenci naszych uczelni zarządzają ogromnymi firmami, pracują w korporacjach. Mam też absolwentów, którzy mają świetnie prosperujące swoje własne firmy.”

Również porównanie podlaskich studentów ze studentami z innych ośrodków akademickich daje zdaniem badanych powody do satysfakcji. Badani wymieniają pozytywne przykłady absolwentów kontynuujących studia drugiego stopnia w prężnych ośrodkach akademickich. Uważają też, że istotnym czynnikiem ułatwiającym kariery naukowe i zawodowe jest duży, ponadprzeciętny stopień motywacji i determinacji do pracy oraz postawy aspiracyjne - chęć wykazania się przez studentów z mniejszego ośrodka w nowym środowisku. Ten czynnik sprawia również, że absolwenci podlaskich uczelni są solidnymi, lojalnymi, dobrze zmotywowanymi pracownikami. Ich atutem – zwłaszcza na tle absolwentów z dużych ośrodków miejskich i akademickich – są także niższe oczekiwania płacowe. Z drugiej strony, czynnikiem zmniejszającym ewentualną skalę różnic w zakresie przygotowania teoretycznego absolwentów podlaskich uczelni i absolwentów wiodących ośrodków akademickich są minima programowe, do stosowania których zobowiązane są wszystkie uczelnie, zarówno te o charakterze „centralnym”, jak i uczelnie regionalne.

„Ja powiem tylko to, co słyszę z ust studentów, którzy kończą na przykład pierwszy stopień u nas i jadą potem na inne uczelnie, na Uniwersytet Jagielloński, na Uniwersytet Warszawski, na SGH. Okazuje się, że oni tam są jednymi z lepszych studentów, to nie są outsiderzy, tylko to są jedni z lepszych studentów, oczywiście dodajmy do tego motywację. Dla

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

studenta z Białegostoku, jeżeli się znajduje na uczelni z pierwszej piątki uczelni w kraju ekonomicznej uczelni w kraju, to wiadomo, że ta motywacja do pracy jest dużo większa, ale oni na drugim stopniu by sobie nie poradzili bez takich solidnych podwalin tej wiedzy, które zdobyli tutaj. Druga rzecz, naprawdę wielokrotnie nasi studenci wygrywają w różnego rodzaju konkursach, w różnego rodzaju przeglądach, w różnego rodzaju jakiś takich zawodach dla studentów związanych z biznesmenami, rozwiązywaniu trudnych przypadków. (...) Jeśli chodzi o poziom przygotowania merytorycznego, to nasi studenci podlascy nie odbiegają w żaden sposób od studentów z reszty kraju."

„No to powiem tak, że tak jak mówiłam panu, że się chwalimy tym, że nasi absolwenci wygrywają z absolwentami kraju chociażby Uniwersytetu Warszawskiego na rynku warszawskim. Nie wiem na czym to polega, ale, ale chwałę naszych, znaczy, zresztą, niedawno miałam taki telefon, bardzo sympatyczny, od pani dyrektor jednego z przedszkoli warszawskich, przedszkole montessoriańskie. Montessori, czyli specyficzne przedszkole, gdzie pani mówiła, że jest bardzo zadowolona i rękami i nogami się podpisuje pod naszym kształceniem."

Moderator: „Wyobraźmy sobie taką sytuację w której o miejsce pracy rywalizuje absolwent podlaskiej uczelni i absolwent powiedzmy UJ lub UW, czy ten z Podlasia stoi na straconej pozycji?” Respondent: „Oczywiście dyplom tamtych uczelni jest mocnym dyplomem to nie ulega wątpliwości, że żadna z podlaskich uczelni tak silnego dyplomu nie da. Natomiast determinacja, gotowość do ciężkiej pracy gotowość do wyzwań gotowość do realizacji wyzwań uważam, że jest znacznie większa u studentów z Podlasia, to jest zdecydowany argument. Uważam, że dzisiaj pracodawcy też oprócz dyplomu cenią aktywność, gotowość do realizacji wyzwań i tę motywację..., a i oczekiwania finansowe, które będą niższe u podlaskiego absolwenta niż absolwenta tych uczelni nobilitowanych, w związku z czym uważam, że nie stoi na straconej pozycji."

Pojawiały się też głosy negatywnie oceniające studentów i absolwentów i ich podejście do procesu kształcenia. Głosy te wydają się pozostawać w zbieżności z często spotykanymi w dyskursie publicznym opiniami na temat negatywnych konsekwencji umasowienia kształcenia na poziomie wyższym i braku odpowiedniej selekcji kandydatów na studia.

„Jeśli chodzi o absolwentów, czy studentów, to z jednej strony nie chce im się studiować ewidentnie, jeśli chodzi o odsetek studentów, którzy wykazują chęć studiowania na przykład administracji, to ja bym powiedział, że to jest 35%, które cokolwiek chce robić i są zaangażowani i zainteresowani studiowaniem, a cała reszta studiuje, żeby studiować, bardziej chodzi do szkoły, a nie studiuje, może tak."

Niektórzy respondenci wyrażali lepsze opinie o studentach studiów niestacjonarnych niż stacjonarnych. Przyczyną tego stanu jest wyższa motywacja tych pierwszych do kształcenia i możliwość zastosowania w praktyce (w swojej pracy zawodowej) teoretycznej wiedzy przekazywanej w trakcie studiów. To powiązanie praktyki z teorią jest zdaniem badanego istotnym czynnikiem zwiększającym atrakcyjność studiów.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

„To świetnie widać na studiach niestacjonarnych, gdzie studenci, którzy przychodzą z praktyki i dowiadują się o wielu nowych modelach, o nowych mechanizmach, o nowych zasadach czy teoriach, to widać jak oni potrafią być podekscytowani w czasie zajęć. pomimo tego, że płacą i pomimo tego, że wymaga to od nich dość dużo poświęcenia, widzą tutaj większy sens i ta motywacja do pracy na studiach niestacjonarnych jest dużo większa, bo oni mogą to przełożyć na tę sferę praktyki od razu. Studenci stacjonarni no niestety nie.”

Zwracano również uwagę na różnice w poziomie przygotowania do pracy zawodowej uwarunkowane indywidualnie – indywidualnym podejściem studenta do procesu kształcenia.

Moderator: „Dobrze, porozmawiajmy teraz o pracy zawodowej. Jak pani ocenia przygotowanie do pracy absolwentów tych kierunków, o których tutaj mówiliśmy?”

Respondent: „To znaczy tak, ci studenci, którzy w rzetelny sposób realizują plan studiów, którzy wykorzystują wszystkie możliwości, które daje im uczelnia, takie jak doradztwo zawodowe, biura karier, wykłady prowadzone przez praktyków, którzy informują o tym, jak prowadzą własną działalność, skąd się biorą ich sukcesy zawodowe, porażki, to myślę, że taki absolwent ma na pewno na rynku pracy łatwiej. Bardzo wiele rzeczy nie zależy tylko i wyłącznie od uczelni, uczelnia musi wkładać wiele wysiłku i to robi, ale też absolwent musi pamiętać o tym, że tak naprawdę on na rynku pracy reprezentuje sam siebie, czyli też musi wkładać wiele wysiłku w tworzenie swojej sylwetki jako potencjalnego zatrudnionego.”

Wśród mocnych stron absolwentów badanych kierunków wymieniano przede wszystkim szeroki zakres posiadanej przez nich aktualnej wiedzy kierunkowej.

„Natomiast mocne strony, ja uważam, że to przede wszystkim jest świadomość i wiedza aktualna, to jest coś, na co my kładziemy bardzo duży nacisk, żeby ten nasz absolwent nie uczył się z podręczników z lat dziewięćdziesiątych, tylko żeby się uczył z podręczników z końca pierwszej dekady dwudziestego wieku, zatem staramy się żeby zwłaszcza że kierunki menedżerskie związane z zarządzaniem, one ewoluują bardzo szybko, ta wiedza menedżerska to jest to jest coś tak dynamicznego, że rzeczywiście tu uaktualnianie programów studiów jest niezbędne z roku na rok, w związku z czym staramy się to robić, żeby ta wiedza była aktualna i żeby była jak najbardziej odniesiona do praktyki.”

„Z pewnością mocną stroną absolwenta będzie to, że zdobył dosyć szeroki zakres wiedzy, jeśli chodzi o przedmioty, które wykładane były w trakcie studiów.”

W specyficzne umiejętności – tzw. miękkie, interpersonalne, transferowalne do różnych obszarów życia społecznego i różnych miejsc pracy - wyposaża również studentów – zdaniem przedstawiciela tego kierunku – pedagogika.

„Mocną stroną naszych absolwentów są właśnie umiejętności społeczne, interpersonalne, naprawdę, proszę mi wierzyć, to pomaga w życiu i w pracy. My przygotowujemy studentów, w sposób bardzo elastyczny, do podjęcia pracy. Oni zdobywają tu różne kompetencje, w tym także tzw. umiejętności społeczne, które są potrzebne w każdym obszarze. Nasi absolwenci

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

radzą sobie świetnie, w różnych obszarach, w różnych i to głównie dzięki temu, że mają dużo zajęć, treningi interpersonalne, treningi umiejętności społecznych, komunikacji... ”

Niezależnie od oceny przygotowania absolwentów do pracy zawodowej badani przedstawiciele szkół wyższych zgodnie stwierdzali, że słabą stroną absolwentów jest niewielki kontakt studentów z praktyką zawodową, przekładający się na brak konkretnych umiejętności zawodowych. Jako głównego „winowajcę” tego stanu rzeczy wskazywano ograniczony wymiar obowiązkowych praktyk zawodowych oraz ogólnie słabe powiązanie kształcenia z tą praktyką.

„Wydaje mi się, że to przygotowanie do podjęcia pracy mogłoby być odrobinę lepsze. My bardziej nastawiamy się na wyuczenie studentów pewnych kwestii, natomiast mniej stawiamy, i to nie jest wina nauczycieli, tylko raczej wymagań, które się przed nimi stawia, mniej stawiamy na kwestie praktyczne. Absolwent kierunku, na jaki by nie spojrzeć, powinien wykazywać się pewnymi umiejętnościami, nie tylko wiedzą. Natomiast ja tutaj miałabym sporo wątpliwości, czy my faktycznie kształcimy po to, by student nabył umiejętności, czy tylko po to by zdobył określony poziom wiedzy.”

„Jeśli chodzi o ich słabe strony, to na pewno słabą stroną jest praktyka zawodowa, bo tej praktyki są wyłącznie 3 tygodnie, gdyby jej było więcej, byłoby lepiej, gdyby to były studia zorganizowane tak jak w Niemczech na przykład, gdzie studenci w ciągu jednego roku pełnego studiów odbywają praktykę w urzędzie administracji publicznej, to z pewnością byliby lepiej przygotowani do pracy.”

„Słabością kierunków ekonomicznych i zarządzania jest ten niewielki wymiar praktyk i z punktu widzenia swojej uczelni mogę powiedzieć, że słabe powiązanie z praktykami w trakcie prowadzenia kształcenia. Kształcenie jest tak jakby innym oddzielnym obszarem niż praktyka gospodarcza, te kierunki wymagają mocnego osadzenia w praktyce gospodarczej dlatego potrzebowaliby ci studenci mieć więcej praktyki lub kontaktu z praktyką, na zasadzie nie tylko praktyk obowiązkowych, ale też staży, różnego rodzaju kooperowania uczelni z praktyką, żeby studenci którzy mają na przykład przedmioty związane z zarządzaniem strategicznym czy zarządzaniem procesami, żeby oni mieli możliwość partycypowania w praktycznych tego typu działaniach w podmiotach gospodarczych.”

Praktycznego przygotowania do zawodu w większym zakresie dostarczają studia na kierunkach pedagogicznych, nawet jednak i tam wymiar obowiązkowych praktyk uległ w ostatnim czasie zmniejszeniu. Tam też odnotowano przykłady dobrych praktyk w zakresie praktycznego przygotowania studentów do pracy zawodowej.

„Nasz wydział, jako jedyny chyba z niewielu, dotychczas bardzo dużo uwagi przykładal do praktyk, do takiego zawodowego kształcenia. W tej chwili, troszeczkę nam to w sposób finansowy okrojono. Ale przez wiele lat na naszym wydziale było najwięcej godzin przygotowania zawodowego, praktycznego. Tym się szczyciliśmy, tym się chwaliliśmy, że nasi studenci nie tylko są teoretycznie przygotowani, ale też i w praktyce. Oczywiście, to są też skutki tego typu, że w tej chwili np. my jesteśmy po praktyce 2-miesięcznej, na początku tego

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

semestru, studenci wrócili teraz na zajęcia, w kwietniu i już przychodzą do mnie i mówią, że mają pracę, znaczy, już w czasie praktyki znaleźli pracę... Wcześniej tych praktyk mieliśmy dużo i to, na co się uskarżają często pracodawcy, którzy przyjmują naszych absolwentów, szczególnie tych z nauczycielskich specjalności, czyli nauczanie początkowe, że zbyt mało praktyki, że jeszcze przydałoby się więcej."

„Śledzimy to, co się dzieje w innych krajach w tych obszarach. Przykładem jest chociażby kierunek praca socjalna, gdzie nasi absolwenci na trzecim roku studiów, w ramach zakończenia studiów, robią tzw. projekty socjalne. Idą na praktyki, w ramach tych praktyk robią tzw. projekty socjalne, czyli z dyplomem jednocześnie, i to nie jest teoretyczna praca, oni wchodzi w środowiska konkretne, identyfikują problemy, jakie się pojawiają w tych środowiskach i próbują tworzyć projekty, które będą takim środkiem zaradczym, sposobem rozwiązania tych problemów. Bardzo ciekawe, zresztą, formuły."

Pojawiały się również sygnały nieefektywnego wykorzystywania systemu obowiązkowych praktyk zawodowych przez pracodawców. Kwestia ta podnoszona była również w wywiadach pogłębionych z pracodawcami, którzy często stwierdzali brak koncepcji praktyk zawodowych studenta, wypracowanej uzgodnieniu z uczelnią/opiekunem naukowym.

„Nawet jeśli wysyła się studentów na praktyki do urzędów, te trzytygodniowe praktyki, to jest to praktyka bardziej polegająca na tym, że studenta się wykorzystuje do archiwizowania dokumentów, do niszczenia dokumentów, do kopiowania, nie pokazuje mu się tej faktycznej pracy w administracji."

Jako słabość absolwentów podlaskich uczelni wskazywano też niewielką znajomość języków obcych.

„Na pewno słabą stroną studentów jest to, że mają mało przedmiotów nauczanych w języku obcym, w związku z tym nie są przygotowani do tego, żeby rozpocząć pracę na potrzeby firmy współpracującej z zagranicą, albo podmiotu zagranicznego, nie mówię tutaj o administracji, bo akurat w administracji zagranicznej pracować by nie mogli, ale gdyby na przykład mieli być odpowiedzialni za zarządzanie sprawami, nawet w urzędzie we współpracy z podmiotem z Niemiec, z Wielkiej Brytanii, skądkolwiek, to kompetencje językowe są bardzo kiepskie."

Jak przedstawiono w rozdziale opisującym profil pracodawców zatrudniających absolwentów badanych kierunków, jedynie nieliczne przedsiębiorstwa z tej grupy działają na międzynarodowych rynkach. Można założyć, że nieliczni absolwenci mają zatem szansę wykorzystywania w zawodowej praktyce języków obcych. Z uwagi jednak na fakt, że umiejętność ta należy do grupy tzw. kompetencji kluczowych (niezbędnych dla rozwoju osobistego, integracji społecznej i zatrudnienia), a także na to, że sami absolwenci postrzegają ją jako słabość, postulat lepszej znajomości języków obcych przez absolwentów wydaje się wyjątkowo ważny.

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

5.9. Losy zawodowe absolwentów szkół wyższych wybranych kierunków

5.9.1. Determinanty wyboru studiów

Pierwsze pytania ankiety skierowanej do absolwentów dotyczyły motywów wyboru studiów w województwie podlaskim. Okazuje się, że wybór podlaskiej uczelni był przede wszystkim podejmowany ze względu na jej niewielkie oddalenie od miejsca zamieszkania. Powodem tym kierowało się niemal dwie trzecie absolwentów (63%). Można przypuszczać, że za częścią tych odpowiedzi kryje się czynnik ekonomiczny, przy czym wprost na takie podłoże decyzji o studiach w Podlaskiem wskazało 30% badanych. Zaspokojenie potrzeb edukacyjnych (aspiracji) musiało zostać pogodzone z ograniczonym budżetem gospodarstw domowych absolwentów. Stosunkowo duże znaczenie czynnika ekonomicznego (większe niż wynikałoby to z wprost udzielonych odpowiedzi) można uznać za wielce prawdopodobne jeżeli uwzględnić fakt, że nieco ponad jedna trzecia respondentów (36%) zdecydowała się na wybór podlaskiej uczelni ze względu na atrakcyjną ofertę studiów, a jedna czwarta jako powód wskazała renomę lokalnych uczelni.

Ponadto w wyborze uczelni dla części ankietowanych (38%) liczyły się rekomendacje znajomych, ale również zdarzały się wybory dyktowane obawami związanymi z wyjazdem poza miejsce zamieszkania (15%) oraz niską oceną własnych umiejętności (uczelnia została wybrana ze względu na przeświadczenie, że proces rekrutacji jest tu łatwiejszy – 11%). Rzadko natomiast wybory edukacyjne związane z podlaskimi uczelniami były dążeniem do kontynuowania tradycji rodzinnej (6%), co jednak nie powinno dziwić biorąc pod uwagę, że podlaskie dopiero po 1989 roku zaczęło dynamicznie rozwijać ofertę edukacyjną na poziomie wyższym.

Odnotowano pewne różnice w motywacjach wyboru studiów w województwie podlaskim w poszczególnych grupach absolwentów. Czynnik bliskości terytorialnej miał większe znaczenie dla absolwentów zarządzania, zarządzania i marketingu oraz administracji. Ci ostatni częściej zwracali także uwagę na renomę regionalnych uczelni oraz interesującą ofertę studiów. Z drugiej jednak strony – podobnie jak absolwenci zarządzania – częściej wskazywali też na niższe wymogi rekrutacyjne niż w innych ośrodkach akademickich.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
 ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
 KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Tabela 12. Jakie były główne motywy podjęcia przez Pana/Panią studiów w województwie podlaskim? Proszę wskazać trzy najważniejsze powody.

	Total (N=734)	KIERUNEK					RODZAJ DYPLOMU	
		Ekonomia (N=118)	Zarządzanie (N=175)	Zarządzanie i marketing (N=62)	Pedagogika (N=188)	Administracja (N=191)	Dyplom licencyjki (N=370)	Dyplom magisterski (N=363)
Bliskość względem mojego miejsca zamieszkania/rodziny/przyjaciół	63%	57%	76%	71%	44%	72%	73%	53%
Sugestie znajomych	38%	42%	24%	19%	54%	39%	34%	43%
interesująca oferta kierunków studiów	36%	30%	34%	32%	27%	51%	39%	33%
Niższe koszty życia niż w innych regionach	30%	23%	34%	34%	23%	35%	29%	30%
Renoma lokalnych uczelni	26%	29%	26%	27%	8%	39%	29%	22%
Obawa przed wyjazdem do innego miasta/województwa	15%	16%	12%	18%	18%	12%	16%	13%
Niższe niż w innych miastach wymagania związane z rekrutacją na wybrany przeze mnie kierunek	11%	10%	16%	11%	3%	16%	13%	9%
Tradycje rodzinne	6%	14%	4%	6%	6%	3%	6%	5%
Inne	4%	2%	5%	6%	4%	5%	6%	3%

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Przy wyborze kierunku studiów najistotniejsze okazały się zainteresowania problematyką związaną z kierunkiem studiów (średnia 4,0 na pięciopunktowej skali ocen, gdzie 1 oznaczało czynnik całkowicie nieistotny, a 5 czynnik bardzo istotny). Na kolejnych miejscach znalazły się natomiast: zainteresowanie zawodem, do którego przygotowuje dany kierunek (3,9), możliwość zdobycia specjalistycznej wiedzy oraz możliwość zdobycia wiedzy ogólnej (po 3,8). Co ciekawe, stosunkowo nieistotnym czynnikiem okazała się możliwość znalezienia dobrze płatnej pracy po ukończeniu studiów (3,5). Trudno jednoznacznie ocenić czy w rzeczywistości czynnik ten miał tak niską rangę, czy też jego pozycja jest efektem procesu racjonalizacji obecnej sytuacji zawodowej badanej grupy. Jak pokażą dalej prezentowane wyniki badania, absolwenci nie należą do grupy dobrze zarabiającej, a część z nich w ogóle ma problemy ze znalezieniem zatrudnienia. Czynnikiem o najmniejszym znaczeniu dla wyboru kierunku studiów okazały się: możliwość wyjazdów zagranicznych w ramach wymiany z studenckiej (1,9) sugestie rodziny (2,3) oraz podążanie za modą na dany kierunek (2,5).

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Tabela 13. W jakim stopniu poniższe kryteria były dla Pana/Pani ważne przy wyborze kierunku studiów? Średnie, skala: 1 - czynnik zupełnie nieistotny, 5 - czynnik bardzo istotny.

	Total (N=734)	KIERUNEK					RODZAJ DYPLOMU	
		Ekonomia (N=118)	Zarządzanie (N=175)	Zarządzanie i marketing (N=62)	Pedagogika (N=188)	Administracja (N=191)	Dyplom licencjacki (N=370)	Dyplom magisterski (N=363)
Zainteresowanie problematyką związaną z kierunkiem	4,0	3,8	3,9	3,8	4,4	3,7	3,8	4,1
Zainteresowanie zawodem, do którego przygotowuje ten kierunek	3,9	4,1	3,9	3,8	4,0	3,9	3,9	4,0
Możliwość zdobycia wiedzy specjalistycznej na tym kierunku	3,8	3,7	3,8	3,9	4,0	3,8	3,8	3,8
Możliwość zdobycia wiedzy ogólnej na tym kierunku	3,8	3,8	3,6	3,7	3,7	3,9	3,9	3,7
Ciekawa oferta przedmiotów	3,6	3,2	3,3	3,4	4,1	3,6	3,3	3,8
Możliwość znalezienia dobrze płatnej pracy po ukończeniu studiów	3,5	3,8	3,5	3,8	3,4	3,4	3,4	3,6
Łatwość studiowania na tym kierunku	2,8	2,6	2,8	2,8	2,7	3,0	2,8	2,8
Stopień trudności dostania się na ten kierunek (wymagana liczba punktów)	2,8	2,5	2,7	2,7	3,0	2,7	2,7	2,8
Moda na studiowanie na tym kierunku	2,5	2,7	1,9	2,4	3,0	2,4	2,4	2,6
sugestie rodziców/rodziny	2,3	2,6	2,0	2,1	2,6	2,1	2,3	2,3
Możliwość wyjazdu na zagraniczną wymianę studencką oferowaną przez ten kierunek	1,9	2,3	1,8	2,0	1,6	2,1	2,1	1,8

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Uzyskane wyniki różniły się, aczkolwiek w stosunkowo niewielkim stopniu, w zależności od kierunku ukończonych studiów.

- Dla absolwentów ekonomii największe znaczenie miało zainteresowanie zawodem, do którego przygotowuje ten kierunek. Ponadto wyżej niż absolwenci innych kierunków (z wyjątkiem absolwentów zarządzania i marketingu) cenili możliwość znalezienia pracy atrakcyjnej finansowo. Nieco częściej kierowali się też sugestiami rodziców/rodziny. Można więc założyć, że zarówno sami absolwenci ekonomii, jak

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

i ich rodziny mieli - częściej niż absolwenci pozostałych kierunków – świadomość dokonywania dobrego edukacyjnego wyboru.

- Absolwenci zarządzania i marketingu najczęściej podkreślali możliwość zdobycia wiedzy specjalistycznej i - podobnie jak u absolwentów ekonomii - duże znaczenie przy wyborze studiów miała dla nich możliwość znalezienia dobrze płatnej pracy.
- Osoby, które ukończyły pedagogikę, silniej niż pozostałe grupy akcentowały zainteresowanie problematyką kierunku, możliwość zdobycia wiedzy specjalistycznej, zainteresowanie zawodem oraz ciekawą ofertę przedmiotów. Jednocześnie na tle pozostałych grup absolwentów częściej brano pod uwagę stopień trudności rekrutacji oraz modę na studiowanie pedagogiki.
- Absolwenci administracji częściej niż pozostałe grupy podkreślali łatwość studiowania na wybranym kierunku.

5.9.2. Ocena stopnia przygotowania przez uczelnie do pracy zawodowej

Badanych absolwentów poproszono również o ocenę, w jakim stopniu uczelnie przygotowały ich do pracy zawodowej. W tym celu oceniali oni poziom opanowania przez siebie różnego rodzaju kompetencji przed i po studiach (za pomocą 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało „bardzo niski poziom kompetencji”, a 5 – „bardzo wysoki poziom kompetencji”). Dokonywali również ogólnej oceny przygotowania przez uczelnie do pracy zawodowej oraz szans, które w określonych obszarach zawodowych uzyskali dzięki studiom.

Absolwenci najkorzystniej oceniali swoje kompetencje w zakresie:

- podejmowania decyzji i umiejętności komunikowania się (średnie ocen 4,2 na 5-stopniowej skali ocen);
- organizacji pracy i umiejętności pracy w grupie (średnie 4,1);
- umiejętności prezentacji, wiedzy ogólnej, umiejętności uczenia się/samokształcenia, rozwiązywania problemów i kreatywnego myślenia (średnie 4,0).

Studia spełniły swoją rolę szczególnie pod względem dostarczenia absolwentom specjalistycznej wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych, chociaż obszary te nie znalazły się w grupie najlepiej ocenionych przez absolwentów kompetencji własnych. Niemniej jednak w tych właśnie obszarach dokonał się największy postęp w porównaniu z okresem poprzedzającym studia. Średnia ocena tych kompetencji przed studiami wynosiła 2,9, podczas gdy po zakończeniu studiów wzrosła do 3,7 (specjalistyczne umiejętności praktyczne) i 3,9 (specjalistyczna wiedza teoretyczna). Mimo subiektywnie postrzeganego radykalnego przyrostu specjalistycznych umiejętności praktycznych w trakcie studiów poziom ich opanowania nie jest jednak satysfakcjonujący dla pracodawców. Jak wcześniej wykazano, czynnik ten – w przypadku wszystkich grup absolwentów – należy do grupy najniżej ocenianych przez pracodawców.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Tabela 14. Jak Pan/Pani ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności przed studiami? Średnie, skala: 1 – bardzo niski poziom kompetencji, 5 – bardzo wysoki poziom kompetencji.

	Total (N=732)	KIERUNEK					RODZAJ DYPLOMU	
		Ekonomia (N=118)	Zarządzanie (N=175)	Zarządzanie i marketing (N=62)	Pedagogika (N=185)	Administracja (N=191)	Dyplom licencyjki (N=370)	Dyplom magisterski (N=361)
Umiejętność pracy w grupie	3,6	3,2	3,6	3,4	3,9	3,5	3,4	3,8
Umiejętność komunikowania się	3,6	3,3	3,6	3,4	3,7	3,6	3,4	3,7
Organizacja pracy	3,4	3,1	3,5	3,3	3,4	3,6	3,3	3,6
Umiejętność kreatywnego myślenia	3,4	3,3	3,5	3,2	3,6	3,3	3,2	3,6
Umiejętność podejmowania decyzji	3,4	3,3	3,4	3,5	3,4	3,4	3,3	3,5
Umiejętność krytycznego myślenia	3,3	3,3	3,3	3,2	3,4	3,4	3,2	3,4
Wiedza ogólna	3,3	3,3	3,3	3,2	3,4	3,3	3,2	3,4
Umiejętność rozwiązywania problemów	3,3	3,3	3,4	3,1	3,0	3,4	3,2	3,3
Umiejętność uczenia się/samokształcenia	3,3	3,3	3,5	3,5	3,2	3,1	3,2	3,3
Umiejętność łączenia teorii z praktyką	3,1	3,3	3,2	3,0	3,0	3,1	3,1	3,1
Umiejętności analityczne	3,1	3,2	3,1	3,1	3,0	3,2	3,1	3,2
Umiejętności informatyczne, znajomość programów komputerowych	3,1	3,2	3,4	3,1	2,6	3,3	3,1	3,2
Umiejętność prezentacji	3,1	3,0	3,1	3,1	3,2	2,9	2,9	3,2
Umiejętność bycia liderem w grupie	3,0	2,9	3,1	3,1	2,9	2,9	2,9	3,0
Znajomość języków obcych	3,0	3,1	2,8	2,9	3,0	3,0	2,9	3,0
Specjalistyczna wiedza teoretyczna	2,9	2,8	2,8	2,7	3,2	3,0	2,8	3,1
Specjalistyczne umiejętności praktyczne	2,9	3,0	2,9	2,9	2,9	2,9	2,8	3,0

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Duża zmiana w ocenie kompetencji przed i po studiach dotyczyła również:

- umiejętności przeprowadzania prezentacji (średnie 3,1 przed i 4,0 po studiach);
- umiejętności podejmowania decyzji (odpowiednio 3,4 i 4,2);
- umiejętności informatycznych, znajomości programów komputerowych (odpowiednio 3,1 i 3,9).

W najmniejszym stopniu studia natomiast przyczyniły się do rozwoju kompetencji językowych. Znajomość języków obcych należała do najsłabiej ocenianych kompetencji w momencie rozpoczynania studiów (średnia 3,0) i również po studiach nie odnotowano tu wyraźnej poprawy. Średnia ocena wyniosła 3,4 i był to obszar najgorzej oceniany przez absolwentów. Wynik ten nie napawa optymizmem, biorąc pod uwagę fakt, że w globalnej gospodarce, ale także na wspólnym rynku europejskim kompetencje językowe należą do grupy tzw. kompetencji kluczowych i w znaczący sposób ułatwiają rozwój kariery zawodowej. Poziom znajomości języków obcych przez potencjalnych pracowników ma także poważny wpływ na atrakcyjność inwestycyjną regionu. W zglobalizowanej gospodarce opartej na wiedzy niskie koszty pracy oraz wysokie kwalifikacje regionalnej kadry mogą być bowiem ważnym czynnikiem przyciągającym potencjalnych inwestorów, zwłaszcza w sektorze usług rynkowych (np. Business Process Offshoring).

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Tabela 15. Jak Pan/Pani ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności po studiach? Średnie, skala: 1 – bardzo niski poziom kompetencji, 5 – bardzo wysoki poziom kompetencji.

	Total (N=732)	KIERUNEK					RODZAJ DYPLOMU	
		Ekonomia (N=118)	Zarządzanie (N=175)	Zarządzanie i marketing (N=62)	Pedagogika (N=185)	Administracja (N=191)	Dyplom licencyjny (N=370)	Dyplom magisterski (N=361)
Umiejętność podejmowania decyzji	4,2	3,9	4,2	4,0	4,4	4,1	4,0	4,3
Umiejętność komunikowania się	4,2	3,8	4,2	4,1	4,2	4,3	4,2	4,1
Umiejętność pracy w grupie	4,1	4,1	4,3	4,2	4,1	4,0	4,2	4,1
Organizacja pracy	4,1	3,9	4,2	3,9	4,0	4,1	4,1	4,1
Wiedza ogólna	4,0	4,0	4,1	3,8	4,0	4,2	4,0	4,0
Umiejętność uczenia się/samokształcenia	4,0	4,1	4,2	4,1	3,7	4,1	4,1	3,9
Umiejętność prezentacji	4,0	3,9	4,3	3,9	4,0	3,8	4,1	4,0
Umiejętność rozwiązywania problemów	4,0	4,0	4,0	3,9	4,0	4,0	4,0	4,0
Umiejętność kreatywnego myślenia	4,0	3,9	4,1	4,0	4,0	3,9	4,0	4,0
Specjalistyczna wiedza teoretyczna	3,9	3,8	4,0	3,8	3,8	4,1	4,1	3,8
Umiejętności informatyczne, znajomość programów komputerowych	3,9	3,9	4,1	3,8	3,8	3,8	3,9	3,9
Umiejętność krytycznego myślenia	3,9	4,1	4,0	3,9	3,6	3,9	4,0	3,7
Umiejętność łączenia teorii z praktyką	3,8	3,9	3,9	3,8	3,6	3,9	4,0	3,7
Umiejętności analityczne	3,8	3,8	3,8	3,9	3,9	3,7	3,8	3,8
Specjalistyczne umiejętności praktyczne	3,7	3,8	3,8	3,8	3,6	3,5	3,7	3,7
Umiejętność bycia liderem w grupie	3,7	3,7	3,9	3,7	3,7	3,5	3,6	3,8
Znajomość języków obcych	3,4	3,5	3,4	3,2	3,4	3,3	3,3	3,4

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Warto szczegółowo przeanalizować, w jaki sposób do podniesienia poziomu kompetencji przyczyniły się studia w zakresie poszczególnych badanych kierunków.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wśród absolwentów **ekonomii** po studiach średni poziom oceny wszystkich kompetencji znacząco wzrósł – o 0,4-1 punkt w zależności od cechy. Największe wzrosty (0,9-1) zarejestrowano w przypadku:

- specjalistycznej wiedzy teoretycznej;
- umiejętności pracy w grupie;
- umiejętności prezentacji;

najmniejsze (0,4-0,5) natomiast pod względem:

- znajomości języków obcych;
- umiejętności komunikowania się.

Tym samym po ukończeniu studiów absolwenci ekonomii w największym stopniu (średnie 4,0-4,1) przypisywali sobie: umiejętność uczenia się, krytycznego myślenia, pracy w grupie i posiadanie wiedzy ogólnej. Największą słabością – w samoocenie absolwentów ekonomii – była znajomość języków obcych (średnia 3,5).

Wśród absolwentów **zarządzania** średnie ocen kompetencji po studiach wzrosły o 0,6-1,2 punktu w stosunku do stanu sprzed studiów w zależności od cechy. Największe wzrosty (0,9-1,2) odnotowano w przypadku:

- specjalistycznej wiedzy teoretycznej;
- umiejętności prezentacji;
- specjalistycznych umiejętności praktycznych;

najmniejsze (0,6) natomiast pod względem:

- umiejętności kreatywnego myślenia;
- znajomości języków obcych;
- umiejętności rozwiązywania problemów;
- umiejętności komunikowania się.

Po ukończeniu studiów absolwenci zarządzania postrzegali się przede wszystkim jako osoby posiadające w zadowalającym stopniu (średnie powyżej 4,0) niemal wszystkie analizowane kompetencje. Jako swoje relatywnie najmocniejsze strony (średnie 4,2-4,3) wskazywali: umiejętność pracy w grupie, umiejętność prezentacji, komunikowania się, podejmowania decyzji, organizacji pracy, uczenia się/samokształcenia. Warto dodać, że poziom oceny dwóch pierwszych kompetencji przekraczał wartości notowane wśród ogółu badanych.

Także dla absolwentów **zarządzania i marketingu** typowy był wzrost oceny wszystkich kompetencji po studiach (o 0,3-1,1 punktu w zależności od cechy). Największe wzrosty (0,9-1,1) dotyczyły:

- specjalistycznej wiedzy teoretycznej;

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

- specjalistycznych umiejętności praktycznych.

Najmniejsze zmiany ocen (0,3) odnotowano natomiast pod względem:

- znajomości języków obcych.

Relatywnie mniejszy wpływ studia miały również na poziom opanowania:

- wiedzy ogólnej;
- oraz następujących kompetencji indywidualnych i interpersonalnych:
 - umiejętności podejmowania decyzji;
 - umiejętności uczenia się;
 - umiejętności organizacji pracy;
 - umiejętności przywódcze.

Po ukończeniu studiów absolwenci zarządzania i marketingu oceniali się na przeciętnym poziomie (średnie ocen dla poszczególnych kompetencji wahały się od 3,2 do 4,2), nie wyróżniając się w żaden sposób spośród ogółu badanych absolwentów. W największym stopniu (średnie 4,0-4,2) przypisywali sobie: umiejętność pracy w grupie, komunikowania się, podejmowania decyzji, uczenia się/samokształcenia i kreatywnego myślenia. Podobnie jak w przypadku pozostałych grup absolwentów największe deficyty stwierdzono w przypadku znajomości języków obcych, która w niewielkim stopniu poddała się zmianie w trakcie studiów (średnia 3,4).

Również wśród absolwentów **pedagogiki** poziom oceny większości kompetencji znacząco wzrósł. Największe wzrosty (0,8-1,2) odnotowano w przypadku:

- umiejętności informatycznych, znajomości programów komputerowych;
- umiejętności podejmowania decyzji;
- umiejętności rozwiązywania problemów;
- umiejętności analitycznych;
- umiejętności bycia liderem w grupie,
- umiejętności prezentacji;

najmniejsze (0,2 – 0,5) natomiast pod względem:

- umiejętności pracy w grupie;
- umiejętności krytycznego myślenia;
- znajomości języków obcych;
- umiejętności kreatywnego myślenia;
- umiejętności komunikowania się;
- umiejętności uczenia się/samokształcenia.

Po ukończeniu studiów absolwenci pedagogiki postrzegali się przede wszystkim jako osoby posiadające w zadowalającym stopniu (średnie 4,0 lub powyżej) umiejętności z połowy analizowanych obszarów kompetencyjnych. Najkorzystniej oceniono umiejętności:

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

podejmowania decyzji, komunikowania się, pracy w grupie, rozwiązywania problemów, prezentacji, wiedzę ogólną, organizację pracy, kreatywne myślenie. Najwięcej do życzenia pozostawia natomiast w ich ocenie (średnia 3,4) znajomość języków obcych (nisko oceniana przed studiami i w stosunkowo niewielkim stopniu udoskonalona na studiach).

Również w przypadku absolwentów **administracji** poziom oceny wszystkich kompetencji po studiach istotnie wzrósł w stosunku do stanu przed studiami (o 0,3-1,1 punktu w zależności od cechy). Największe wzrosty (0,9-1,1) dotyczyły:

- specjalistycznej wiedzy teoretycznej;
- umiejętności uczenia się;
- wiedzy ogólnej;
- umiejętności prezentacji;

najmniejsze (0,3-0,5) natomiast odnotowano pod względem:

- znajomości języków obcych;
- umiejętności informatycznych;
- umiejętności pracy w grupie;
- umiejętności organizacji pracy;
- umiejętności analitycznych;
- umiejętności krytycznego myślenia.

Po ukończeniu studiów absolwenci administracji oceniali się na przeciętnym poziomie (średnie ocen dla poszczególnych kompetencji wahały się od 3,3 do 4,3). Najmocniejszymi stronami absolwentów – w ich samoocenie – są: umiejętność komunikowania się, wiedza ogólna i specjalistyczna wiedza teoretyczna, umiejętność podejmowania decyzji, organizacji pracy i uczenia się (średnie 4,1-4,3). Do słabości należą natomiast: znajomość języków obcych, umiejętności przywódcze oraz specjalistyczne umiejętności praktyczne (średnie 3,3-3,5).

Badani byli spolaryzowani pod względem oceny użyteczności studiów z punktu widzenia szans na podjęcie pracy zgodnej z wykształceniem. Nieznacznie przeważała opinia, że studia dały taką szansę. Wyraziło ją 54% badanych, podczas gdy pozostali byli odmiennego zdania. Opinie respondentów różniły się w zależności od kierunku studiów. Szczególnie optymistyczne wypowiedzi cechowały absolwentów ekonomii. W tej grupie trzech na czterech respondentów stwierdziło, że studia dały szansę na pracę zgodną z wykształceniem. Szansę na znalezienie pracy zgodnej z wykształceniem najgorzej natomiast oceniali absolwenci marketingu i zarządzania. Odsetek odpowiedzi, że studia nie dały takiej szansy, wyniósł 58%.

Opinia na analizowany temat kształtowała się pod wpływem obecnej sytuacji absolwentów na rynku pracy. Osoby uważające, że pracują na stanowiskach adekwatnych do swoich umiejętności lub wymagających większych umiejętności znacząco częściej twierdziły, że studia dały im szansę na znalezienie pracy zgodnej z wykształceniem.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Mniej wyraźny był według badanych wpływ studiów na możliwość podjęcia pracy przynoszącej wysokie zarobki. Niemal dwie trzecie ankietowanych absolwentów (62%) stwierdziło, że ukończone przez nich studia nie dały szans na uzyskanie pracy przynoszącej wysokie zarobki. Opinie badanych były zbliżone niezależnie od ukończonego kierunku studiów. Nie dotyczyło to jedynie absolwentów ekonomii, gdzie odnotowano zdecydowanie najwyższy odsetek odpowiedzi pozytywnych (63%)⁴⁹. Warto zwrócić uwagę, że oprócz zróżnicowania odpowiedzi ze względu na kierunek studiów uwidoczniła się również różnica ze względu na płeć. Mężczyźni zdecydowanie częściej twierdzili, że ukończone studia dały szansę na pracę przynoszącą wysokie zarobki (49% mężczyźni, 35% kobiety). Zróżnicowanie to daje się łatwo uzasadnić w świetle opisywanych dalej realnych różnic w wynagrodzeniach osiągniętych przez kobiety i mężczyzn.

Zbliżone oceny dotyczyły uzyskania dzięki studiom szansy na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej. Niemal dwie trzecie ankietowanych (63%) było przekonanych, że skończone przez nich studia takiej szansy nie dały, a 37% wyraziło odmienną opinię.

Tabela 16. Czy ukończenie przez Pana/Panią wybranego kierunku studiów stworzyło Panu/Pani szansę na:...?

Podjęcie pracy zgodnej z wykształceniem

	Total (N=734)	KIERUNEK					RODZAJ DYPLOMU	
		Ekonomia (N=118)	Zarządzanie (N=175)	Zarządzanie i marketing (N=62)	Pedagogika (N=188)	Administracja (N=191)	Dyplom licencjacki (N=370)	Dyplom magisterski (N=363)
[1] Zdecydowanie nie	13%	9%	17%	26%	3%	17%	16%	10%
[2] Raczej nie	33%	16%	34%	32%	45%	30%	29%	36%
[3] Raczej tak	39%	60%	35%	30%	32%	41%	40%	38%
[4] Zdecydowanie tak	15%	15%	15%	12%	20%	12%	15%	15%
średnia	2,6	2,8	2,5	2,3	2,7	2,5	2,5	2,6

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

⁴⁹ W pozostałych grupach proporcje były odwrotne. Odsetek pesymistycznych stwierdzeń sięgał dwóch trzecich, a pozytywnych jednej trzeciej.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
 ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
 KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Podjęcie pracy przynoszącej wysokie zarobki

	Total (N=734)	KIERUNEK					RODZAJ DYPLOMU	
		Ekonomia (N=118)	Zarządzanie (N=175)	Zarządzanie i marketing (N=62)	Pedagogika (N=188)	Administracja (N=191)	Dyplom licencyjki (N=370)	Dyplom magisterski (N=363)
[1] Zdecydowanie nie	19%	14%	21%	34%	8%	25%	22%	16%
[2] Raczej nie	43%	23%	41%	34%	60%	43%	41%	44%
[3] Raczej tak	30%	53%	25%	21%	25%	28%	31%	28%
[4] Zdecydowanie tak	9%	10%	13%	11%	8%	5%	6%	12%
średnia	2,3	2,6	2,3	2,1	2,3	2,1	2,2	2,4

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej

	Total (N=734)	KIERUNEK					RODZAJ DYPLOMU	
		Ekonomia (N=118)	Zarządzanie (N=175)	Zarządzanie i marketing (N=62)	Pedagogika (N=188)	Administracja (N=191)	Dyplom licencyjki (N=370)	Dyplom magisterski (N=363)
[1] Zdecydowanie nie	35%	35%	36%	32%	19%	50%	40%	30%
[2] Raczej nie	28%	28%	25%	24%	20%	38%	29%	27%
[3] Raczej tak	29%	21%	29%	30%	54%	10%	23%	35%
[4] Zdecydowanie tak	8%	15%	10%	14%	7%	2%	9%	8%
średnia	2,1	2,2	2,1	2,2	2,5	1,6	2,0	2,2

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

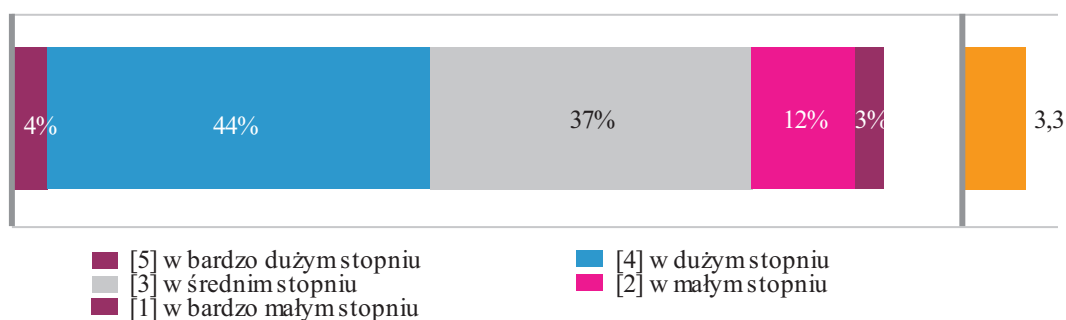
PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009
Pogłębienie umiejętności we wcześniej wyuczonym zawodzie

	Total (N=734)	KIERUNEK					RODZAJ DYPLOMU	
		Ekonomia (N=118)	Zarządzanie (N=175)	Zarządzanie i marketing (N=62)	Pedagogika (N=188)	Administracja (N=191)	Dyplom licencyjki (N=370)	Dyplom magisterski (N=363)
[1] Zdecydowanie nie	16%	9%	13%	21%	15%	22%	24%	8%
[2] Raczej nie	34%	23%	34%	17%	49%	31%	26%	42%
[3] Raczej tak	35%	54%	36%	43%	27%	28%	35%	36%
[4] Zdecydowanie tak	15%	14%	17%	19%	9%	18%	15%	15%
średnia	2,5	2,7	2,6	2,6	2,3	2,4	2,4	2,6

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Ogólna ocena wpływu studiów na przygotowanie do pracy zawodowej była korzystna. Niemal połowa respondentów stwierdziła, że studia przygotowały ich w dużym lub bardzo dużym stopniu do pracy zawodowej, aczkolwiek trzeba podkreślić, że ocen zdecydowanie korzystnych było zaledwie 4%. Nieco ponad jedna trzecia ankietowanych wyraziła opinię, że studia w średnim stopniu przygotowały do pracy, a 15% przyznało oceny negatywne.

Wykres 20. W jakim stopniu ukończone przez Pana/Panią studia przygotowały Pana/Panią do wykonywania pracy zawodowej? – absolwenci ogółem (N=734)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Najkorzystniej studia zostały ocenione przez absolwentów pedagogiki. Ponad dwie trzecie z nich (70%) uważało, że studia przygotowały ich do wykonywanej pracy zawodowej. Prawdopodobnie jest to efekt dopasowania miejsca pracy do kwalifikacji absolwentów omawianego kierunku⁵⁰. Większość z nich pracuje w szkołach lub przedszkolach, trudno zatem, aby ocena przygotowania była w ich przypadku inna. Omawiany aspekt był również korzystnie oceniony przez studentów administracji (49%) oraz ekonomii (42%). Rzadko natomiast opinię o dużym lub bardzo dużym wpływie studiów na przygotowanie do pracy

⁵⁰ Jak pokażą dalsze wyniki, absolwenci pedagogiki, jeśli znajdują pracę, to stosunkowo często jest praca najlepiej (na tle absolwentów innych kierunków) dopasowana do kwalifikacji.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

zawodowej wyrażali absolwenci zarządzania oraz zarządzania i marketingu (odpowiednio 34% i 29%).

Tabela 17. W jakim stopniu ukończone przez Pana/Panią studia przygotowały Pana/Panią do wykonywania pracy zawodowej?

	Total (N=734)	KIERUNEK					RODZAJ DYPLOMU	
		Ekonomia (N=118)	Zarządzanie (N=175)	Zarządzanie i marketing (N=62)	Pedagogika (N=188)	Administracja (N=191)	Dyplom licencyjki (N=370)	Dyplom magisterski (N=363)
[5] W bardzo dużym stopniu	4%	1%	4%	7%	4%	5%	6%	2%
[4] W dużym stopniu	44%	41%	30%	22%	66%	44%	30%	58%
[3] W średnim stopniu	37%	41%	46%	42%	29%	32%	44%	30%
[2] W małym stopniu	12%	15%	16%	17%	0%	15%	14%	9%
[1] W bardzo małym stopniu	3%	3%	4%	12%	1%	3%	6%	1%
Średnia	3,3	3,2	3,1	3,0	3,7	3,3	3,2	3,5

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

5.9.3. Sytuacja zawodowa absolwentów

5.9.3.1. Obecny status zawodowy absolwentów

Respondentów poproszono o określenie swojego obecnego statusu zawodowego za pomocą jednej z kategorii: *pracuję i nie kontynuuję nauki, pracuję i jednocześnie kontynuuję naukę, nie pracuję i kontynuuję naukę, nie pracuję i nie kontynuuję nauki*.

W badanej populacji absolwentów pracuje ponad połowa (55%). Są to zarówno osoby kontynuujące (33%), jak i nie kontynuujące nauki (22%). Najwyższy odsetek pracujących (niezależnie od kontynuacji nauki) odnotowano na następujących kierunkach: zarządzanie (63%), administracja (61%) oraz zarządzanie i marketing (56%). Najrzadziej pracę posiadają absolwenci pedagogiki (42%). Wśród absolwentów ekonomii pracuje co drugi badany (52%).

Odnutowano pewne różnice w odsetku pracujących w zależności od typu ukończonych studiów – absolwenci z dyplomem licencyjnym posiadają pracę częściej (58%) niż absolwenci z dyplomem magisterskim (51%). Częściej również, co zrozumiałe, pracy zawodowej respondentów z pierwszej grupy towarzyszy kontynuacja nauki na studiach drugiego stopnia (89% pracujących absolwentów studiów pierwszego stopnia kontynuuje naukę; w przypadku absolwentów studiów magisterskich pracę z nauką łączy 26% badanych).

Wydaje się zatem – wobec liczego udziału w próbie absolwentów (głównie studiów pierwszego stopnia) kontynuujących naukę - że najbardziej wymiernym wskaźnikiem

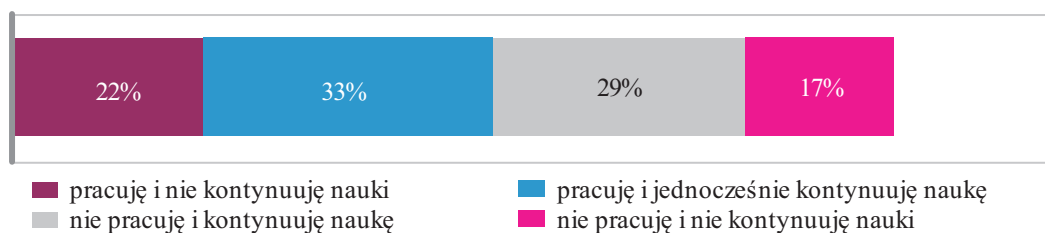
PODLASKI ABSOLWENT.

**BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009**

zawodowego sukcesu będzie posiadanie pracy przez absolwentów studiów magisterskich. Można założyć, że osoby te po zakończeniu edukacji w zdecydowanej większości w naturalny sposób powinny wchodzić na rynek pracy. Jak wyżej wspomniano, w tej grupie pracuje 51% badanych – co drugi absolwent po upływie blisko dwóch lat od ukończenia edukacji na poziomie wyższym pozostaje zatem bez pracy.

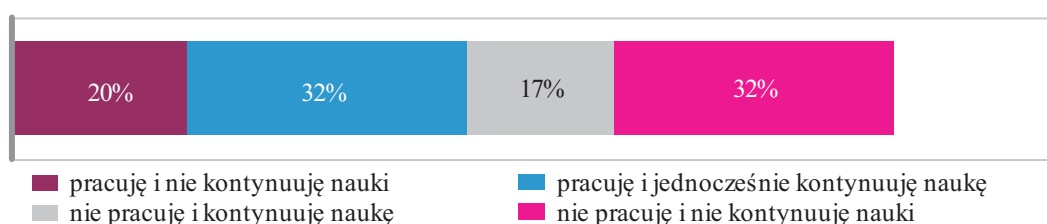
Odsetek pracujących wśród absolwentów studiów magisterskich różnicuje się w zależności od kierunku studiów. W najlepszej sytuacji znajdują się absolwenci z dyplomem ukończenia studiów magisterskich w zakresie zarządzania (zdecydowana większość – 83% posiada pracę), względnie korzystnie przedstawia się również sytuacja absolwentów zarządzania i marketingu (pracuje 65%) oraz administracji (53%). Posiadaniem pracy najrzadziej zaś pochwalić się mogą absolwenci pedagogiki (tylko 27%)⁵¹ oraz ekonomii (38%).

Wykres 21. Jaka jest Pana/Pani obecna sytuacja zawodowa? – absolwenci ogółem (N=734)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Wykres 22. Jaka jest Pana/Pani obecna sytuacja zawodowa? – absolwenci ekonomii (N=118)

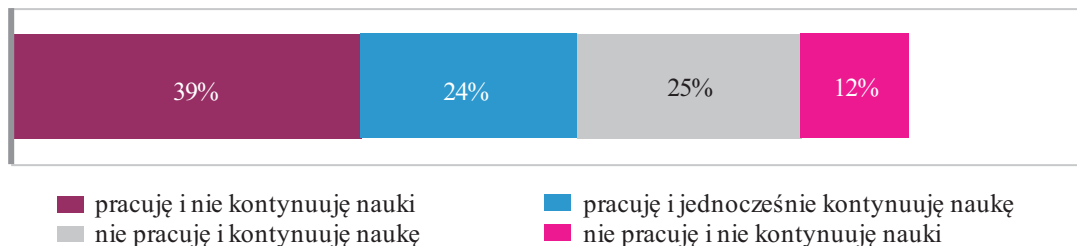

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

⁵¹ Nie pracujących absolwentów studiów magisterskich pedagogiki wyróżnia bardzo wysoki odsetek kontynuujących naukę (80%).

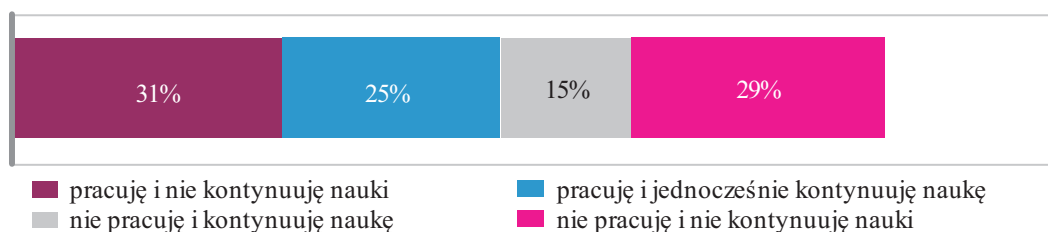
PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wykres 23. Jaka jest Pana/Pani obecna sytuacja zawodowa? – absolwenci zarządzania (N=175)

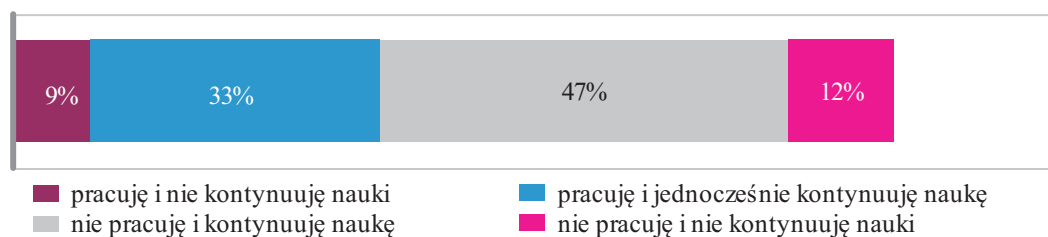
Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Wykres 24. Jaka jest Pana/Pani obecna sytuacja zawodowa? – absolwenci zarządzania i marketingu (N=62)

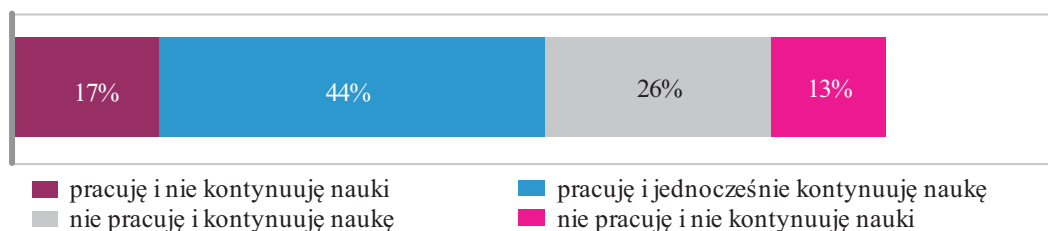
Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Wykres 25. Jaka jest Pana/Pani obecna sytuacja zawodowa? – absolwenci pedagogiki (N=188)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Wykres 26. Jaka jest Pana/Pani obecna sytuacja zawodowa? – absolwenci administracji (N=191)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Niestety autorzy niniejszego raportu nie dysponują danymi pozwalającymi zilustrować sytuację podlaskich absolwentów badanych kierunków na tle absolwentów tych samych kierunków w kraju czy w innych regionach. Przesłanek do oceny poziomu zatrudnienia w badanej grupie absolwentów dostarczyć mogą jednak wyniki badania GUS „Wejście ludzi młodych na rynek pracy w Polsce w 2009 r.”⁵². Tabela poniżej prezentuje wskaźniki zatrudnienia w wybranych grupach badanej populacji osób młodych, tj. w wieku od 15 do 34 lat. Spośród przedstawionych w tabeli grup najbardziej zasadnym punktem odniesienia w ocenie wskaźników zatrudnienia podlaskich absolwentów z tytułem magistra wydaje się być grupa „absolwenci szkół wyższych”. Raport GUS nie podaje wprowadzonej precyzyjnej definicji „absolwenta”, ale z jego lektury wynika, że grupa ta obejmuje osoby, które stosunkowo niedawno zakończyły edukację, nie podjęły dalszej nauki i nie przekroczyły 30 lat⁵³.

Tabela 18. Wskaźniki zatrudnienia wśród ludzi młodych (15-34 lata)

	Wskaźnik zatrudnienia (% pracujących w stosunku do ogółu ludności)
Osoby w wieku 15-34 lata	54%
Osoby w wieku 20-34 lata z wykształceniem wyższym	86%
W tym w wieku 20-29 lat	83%
W tym w wieku 30-34 lat	91%
Absolwenci szkół wyższych	80%

Źródło: obliczenia własne na podstawie: pod kier. Zgierska A., (2010), *Wejście ludzi młodych na rynek pracy w 2009 r.*, GUS, Warszawa.

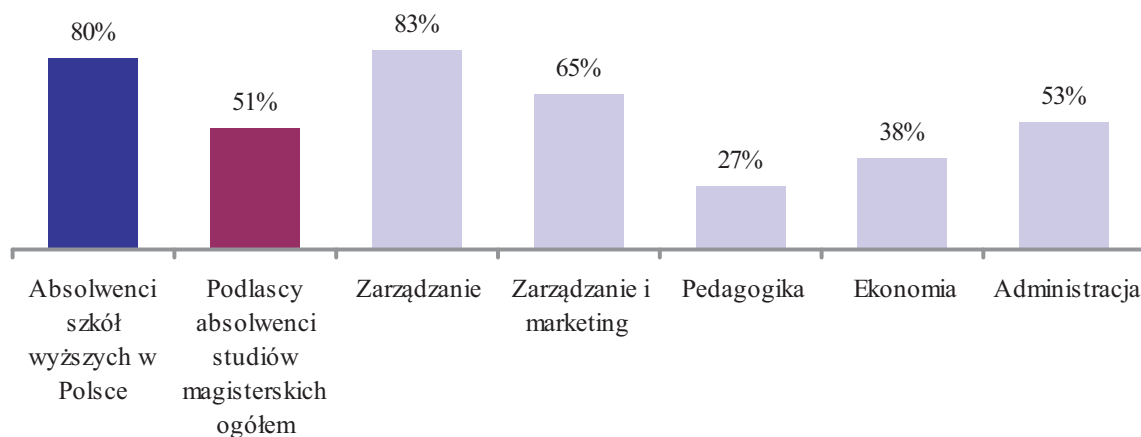
Odnotowane w przeprowadzonym badaniu podlaskich absolwentów wskaźniki zatrudnienia magistrów znacznie odbiegają na niekorzyść od zarejestrowanego w badaniu GUS poziomu zatrudnienia absolwentów szkół wyższych. Ogólny wskaźnik zatrudnienia (dla całej badanej populacji podlaskich absolwentów studiów magisterskich – 51%) jest o 29 punktów procentowych niższy niż analogiczny wskaźnik zarejestrowany w badaniu GUS, wynoszący 80%. Od tego przeciętnego ogólnopolskiego poziomu nie odbiegają jedynie absolwenci zarządzania (83%). Wskaźniki zatrudnienia dla absolwentów pozostałych kierunków są znacznie niższe. Można się zastanawiać, czy przyczyną lepszej sytuacji absolwentów zarządzania na rynku pracy – mimo gorszej oceny przygotowania zawodowego w opinii pracodawców i samych absolwentów – nie jest fakt częstszego posiadania przez nich niektórych kompetencji społecznych (miękkich). Jak wcześniej zaprezentowano, absolwenci zarządzania szczególnie często przypisują sobie posiadanie ważnych, cenionych przez pracodawców i ułatwiających funkcjonowanie w społecznym środowisku pracy kompetencji społecznych, takich jak: umiejętność pracy w grupie, komunikowania się, prezentacji.

⁵² pod kier. Zgierska A., (2010), *Wejście ludzi młodych na rynek pracy w 2009 r.*, GUS, Warszawa. Badanie przeprowadzone zostało na próbie 13925 osób urodzonych w latach 1974-1994 będących członkami gospodarstw domowych w mieszkaniach wylosowanych do Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności. Badanie było realizowane jako badanie dodatkowe, prowadzone wraz z badaniem podstawowym BAEL.

⁵³ Można zatem uznać, że desygnat obydwu tych kategorii „absolwentów” jest zbliżony.

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wykres 27. Wskaźniki zatrudnienia podlaskich absolwentów studiów magisterskich na tle absolwentów szkół wyższych w Polsce

Źródło: pod kier. Zgierska A., (2010), *Wejście ludzi młodych na rynek pracy w 2009 r.*, GUS, Warszawa; Badanie ilościowe absolwentów.

Nie należy się dziwić, że w badanej próbie częściej pracują absolwenci studiów niestacjonarnych (59%) niż stacjonarnych (45%). Są to bowiem osoby starsze, dosyć często posiadające pracę jeszcze przed rozpoczęciem studiów. Jak pokazują niżej opisane dane trzy czwarte spośród nich znalazło pracę jeszcze przed obroną pracy dyplomowej lub magisterskiej. Wśród ogółu pracujących absolwentów odsetek deklarujących znalezienie zatrudnienia jeszcze przed obroną pracy wyniósł natomiast 65%. W przypadku pozostałych badanych czas poszukiwania pracy był zróżnicowany – mniej więcej co dziesiąty absolwent podjął pracę zaraz po obronie i podobnie liczne grupy w okresie 3 miesięcy, pół roku oraz ponad pół roku po obronie.

Największą skutecznością w poszukiwaniu pracy, mierzoną upływem czasu od obrony do znalezienia zatrudnienia, wykazali się absolwenci zarządzania, zarządzania i marketingu (około 70% reprezentantów tych kierunków znalazło pracę jeszcze przed obroną) oraz administracji (74%). Najdłużej natomiast pracy poszukiwali absolwenci pedagogiki – 47% znalazło zatrudnienie przed obroną i 18% po upływie ponad pół roku od obrony.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Tabela 19. W jakim okresie od zakończenia studiów znalazł/a Pan/Pani swoją pierwszą pracę?

	Total (N=400)	KIERUNEK					RODZAJ DYPLOMU	
		Ekonomia (N=61)	Zarządzanie (N=111)	Zarządzanie i marketing (N=35)	Pedagogika (N=78)	Administracja (N=115)	Dyplom licencyjki (N=214)	Dyplom magisterski (N=186)
Jeszcze przed obroną pracy	65%	56%	71%	70%	47%	74%	67%	63%
Zaraz po obronie pracy	9%	18%	6%	6%	19%	2%	10%	9%
Około 3 miesiące po obronie pracy	7%	8%	9%	11%	9%	3%	6%	8%
Około pół roku po obronie pracy	8%	8%	4%	3%	8%	15%	4%	14%
Ponad pół roku po obronie pracy	11%	10%	11%	11%	18%	6%	14%	7%

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Poszukując pracy absolwenci najczęściej podejmowali bezpośrednie kontakty z pracodawcami (34%) bądź korzystali z pomocy ze strony znajomych/rodziny (28%). Trudno jednoznacznie ocenić, na czym dokładnie polegała tego typu pomoc. Nie można jednak wykluczyć, że obejmowała ona również przypadki praktyk nepotystycznych czy kumoterskich – badania socjologiczne pokazują bowiem, że mechanizm uzyskiwania pracy „po znajomości” (nazywany przez niektórych naszych respondentów „załatwianiem” pracy) jest silnie zakorzeniony w społeczeństwie, zwłaszcza w regionach, w których praca stanowi towar deficytowy⁵⁴. Jak pokazują jednak wyniki cytowanego już badania GUS na temat wkraczania na rynek pracy osób młodych, te dwie metody poszukiwania pracy – bezpośrednio u pracodawcy i pomoc rodziny/przyjaciół – są również najpopularniejszymi sposobami efektywnego znajdowania zatrudnienia wśród młodzieży ogólnopolskiej (w wieku 15-34 lata) poszukującej pierwszej pracy. Można zatem sformułować hipotezę, że reglamentacja pracy rozumianej jako rzadkie dobro dotyczy nie tylko rynków definiowanych regionalnie, ale również pewnych kategorii osób.

Pracujący absolwenci w poszukiwaniu pracy wykorzystywali również – aczkolwiek zdecydowanie rzadziej niż dwa wymienione wyżej sposoby – internetowe i prasowe oferty o pracy (po ok. 10% wskazań). Stosunkowo rzadko – jak na niską skalę aktywności zawodowej badanej grupy absolwentów – korzystano z publicznego pośrednictwa pracy (4%).

⁵⁴ „Co się stało z naszą pracą”, rozmowa z prof. W. Łukowskim, Polityka, 7 maja 2011, publikacja elektroniczna: <http://www.polityka.pl/rynek/1515196,1,rozmowa-o-polskim-problemie-z-praca.read>, data wejścia: 18-05-2011.

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Tabela 20. W jaki sposób znalazł/a Pan/Pani swoją obecną pracę?

		KIERUNEK					RODZAJ DYPLOMU	
	Total (N=400)	Ekonomia (N=61)	Zarządzanie (N=111)	Zarządzanie i marketing (N=35)	Pedagogika (N=78)	Administracja (N=115)	Dyplom licencjacki (N=214)	Dyplom magisterski (N=186)
Bezpośredni kontakt z firmą	34%	40%	36%	27%	30%	35%	35%	33%
Pomoc ze strony rodziny/znajomych	28%	15%	25%	35%	35%	30%	33%	22%
Oferty internetowe	12%	27%	8%	14%	11%	8%	11%	12%
Ogłoszenia prasowe	10%	6%	16%	10%	12%	4%	4%	16%
Wysyłanie dokumentów bezpośrednio do firm	8%	2%	6%	6%	12%	12%	6%	11%
Pomoc ze strony publicznych instytucji pośrednictwa pracy	4%	6%	7%	1%	0%	2%	4%	3%
Pomoc ze strony agencji pośrednictwa pracy	2%	2%	2%	3%	0%	1%	1%	3%
Udział w targach pracy	0%	0%	0%	0%	0%	1%	1%	0%
Inne	3%	2%	1%	5%	0%	7%	6%	1%

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Zasadniczo stosowano podobne sposoby poszukiwania pracy niezależnie od kierunku. Jedynie absolwenci ekonomii polegałi nieco częściej na własnej skuteczności w kontaktach z pracodawcami (40%), zaś absolwenci pedagogiki oraz zarządzania i marketingu częściej przyznawali się do bazowania na sieci własnych kontaktów rodzinnych i koleżeńskich (około 35%).

Zdecydowana większość pracujących (74%) od momentu zdania egzaminu licencjackiego lub magisterskiego nie zmieniała zatrudnienia. Najczęściej dotyczyło to absolwentów administracji (83%), nieco rzadziej – zarządzania i marketingu (76%), zarządzania (74%) i pedagogiki (72%). Natomiast zmiana pracy najczęściej była najczęściej obserwowana wśród absolwentów ekonomii (42%). Zmiana ta (niezależnie od kierunku) podejmowana była zazwyczaj jednokrotnie (15%) lub dwukrotnie (7%). Średnio w całej swojej karierze zawodowej pracujący absolwenci mieli kontakt z niespełna trzema pracodawcami (2,6), z którymi wiązały ich różne formy zatrudnienia (nie tylko umowa o pracę). Najwięcej – w sensie liczbowym – doświadczeń zawodowych mieli absolwenci zarządzania (średnia liczba pracodawców wyniosła 2,9; w pozostałych grupach absolwentów wahała się ona od 2,4 do 2,6). Odnotowano również nieznaczną różnicę między mężczyznami a kobietami – większa liczba jakichkolwiek doświadczeń zawodowych była udziałem tych pierwszych (średnio 2,8; kobiety – 2,5).

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

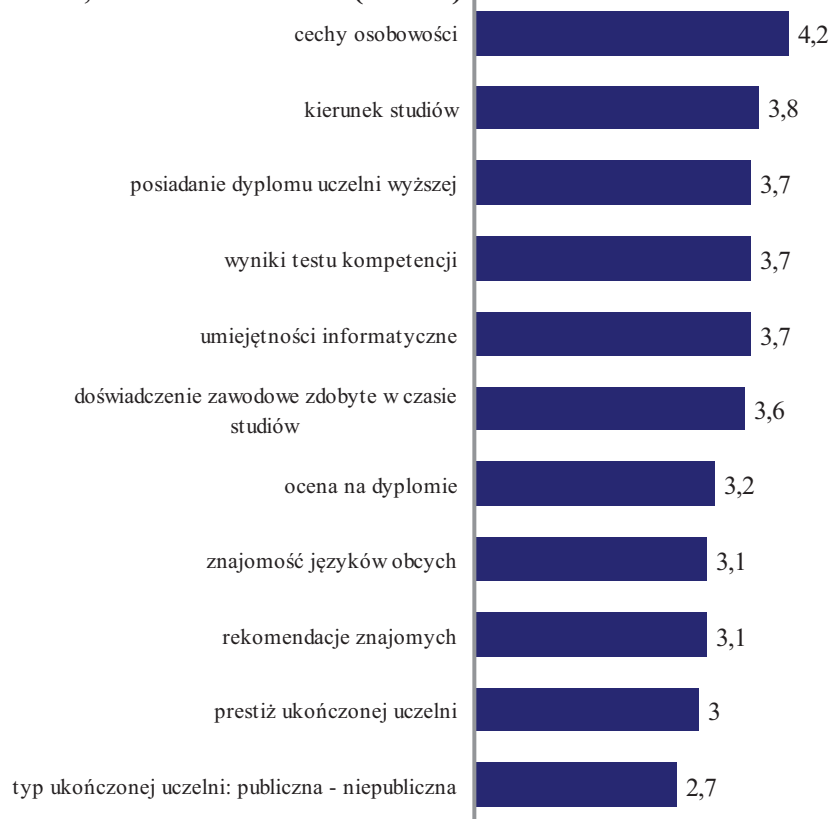
5.9.3.2. Kryteria stosowane przez pracodawców w rekrutacji absolwentów

Pracujących absolwentów poprosiliśmy o wymienienie kryteriów rekrutacji, którymi kierowali się zatrudniający ich pracodawcy. Respondentom przedstawiono zestaw różnych kryteriów rekrutacji i poproszono o ocenę ich ważności – postrzeganej z perspektywy pracodawców - za pomocą 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało „zupełnie nieważne”, zaś 5 – „bardzo ważne”.

Jak się okazuje, najważniejszymi kryteriami, którymi kierowali się pracodawcy przy wyborze ich kandydatury, okazały się cechy osobowości (średnia 4,2 na 5-stopniowej skali). Pozostałe cechy miały znacznie mniejsze znaczenie – wśród nich najważniejsze były jednak ukończony kierunek studiów, posiadanie dyplomu szkoły wyższej, wyniki testu kompetencji, umiejętności informatyczne oraz doświadczenie zawodowe zdobyte w czasie studiów (średnie 3,6-3,8).

Bardzo małe znaczenie przypisano takim kryteriom, jak: ocena na dyplomie, znajomość języków obcych, rekomendacje znajomych, prestiż ukończonej uczelni. Najmniej istotną kwestią był zaś typ ukończonej uczelni (publiczna – niepubliczna).

Wykres 28. Jak ważne – według Pana/i opinii – dla Pana/i obecnego pracodawcy były poniższe kryteria rekrutacji? – absolwenci ogółem. Średnie, skala: 1 – zupełnie nieważne, 5 – bardzo ważne. (N=734)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Uzyskane dane wskazują, że bardziej ostrej selekcji, przebiegającej pod kątem specyficznych merytorycznych kryteriów, poddani byli absolwenci ekonomii i pedagogiki. Według ich deklaracji w procesie rekrutacji większą rangę niż przeciętna miały następujące cechy: ukończony kierunek, wyniki testu kompetencji, oceny na dyplomie. Absolwenci ekonomii ponadto zwracali uwagę na większe znaczenie dla ich pracodawcy dyplomu wyższej uczelni. Natomiast absolwenci pedagogiki do grona ważnych kryteriów rekrutacji zaliczali również cechy osobowości. Absolwenci ekonomii oraz kierunków menedżerskich zwracali ponadto uwagę na znaczenie umiejętności informatycznych.

O wyższej randze ukończonego kierunku oraz posiadania dyplomu szkoły wyższej częściej mówili również zatrudnieni absolwenci studiów magisterskich niż absolwenci studiów licencjackich.

Tabela 21. Jak ważne – według Pana/i opinii – dla Pana/i obecnego pracodawcy były poniższe kryteria rekrutacji? Średnie, skala: 1 – zupełnie nieważne, 5 – bardzo ważne.

	Total (N=400)	KIERUNEK					RODZAJ DYPLOMU	
		Ekonomia (N=61)	Zarządzanie (N=111)	Zarządzanie i marketing (N=35)	Pedagogika (N=78)	Administracja (N=115)	Dyplom licencjacki (N=214)	Dyplom magisterski (N=186)
Cechy osobowości	4,2	4,3	4,2	4,3	4,6	4,0	4,3	4,2
Kierunek studiów	3,8	4,2	3,7	3,4	4,1	3,4	3,6	3,9
Posiadanie dyplomu uczelni wyższej	3,7	4,2	3,8	3,7	3,7	3,5	3,5	4,0
Wyniki testu kompetencji	3,7	4,2	3,4	3,4	4,0	3,6	3,7	3,7
Umiejętności informatyczne	3,7	4,2	3,9	4,0	3,0	3,5	3,6	3,8
Doświadczenie zawodowe zdobyte w czasie studiów	3,6	3,9	3,3	3,7	3,6	3,7	3,6	3,6
Ocena na dyplomie	3,2	3,7	3,0	3,0	3,5	2,9	3,2	3,1
Znajomość języków obcych	3,1	3,3	3,2	3,4	2,9	3,0	2,9	3,4
Rekomendacje znajomych	3,1	2,8	3,2	3,2	3,4	2,9	3,0	3,2
Prestiż ukończonej uczelni	3,0	3,4	3,0	2,8	3,0	2,8	3,0	3,0
Typ ukończonej uczelni: publiczna - niepubliczna	2,7	3,3	2,7	2,8	2,5	2,6	2,7	2,8

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

5.9.3.3. Charakterystyka obecnego miejsca pracy

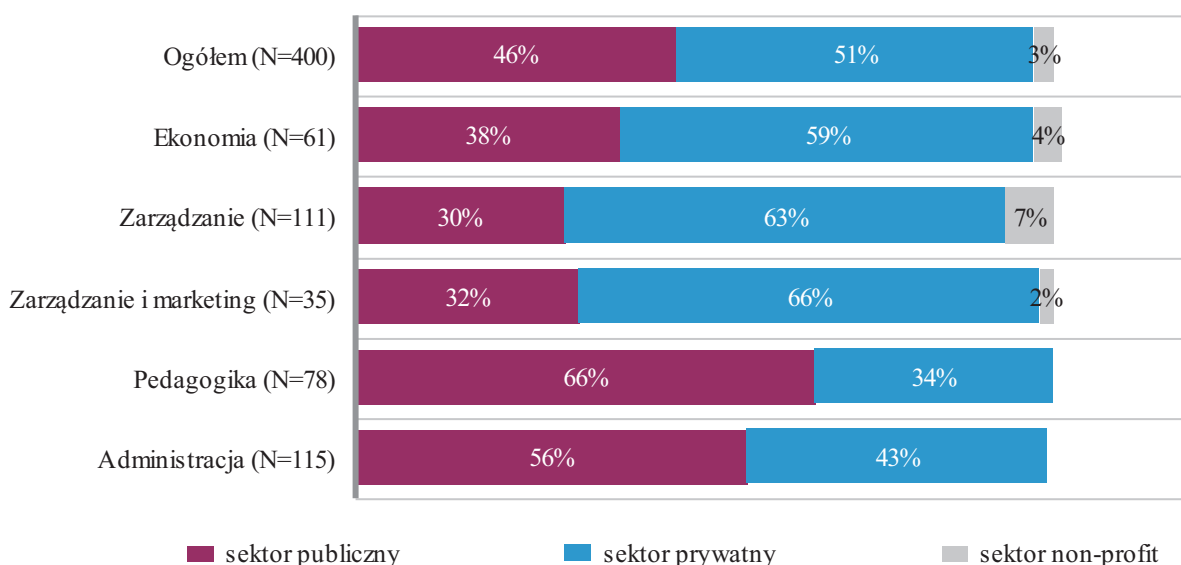
Wyniki badań dowodzą, że pracujący absolwenci znajdują zatrudnienie podobnie często w sektorze publicznym (46%), jak i w sektorze prywatnym (51%). Nieliczni (3%) pracują w sektorze non-profit. Ponadprzeciętny odsetek pracujących w sektorze publicznym

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

odnotowano w przypadku absolwentów pedagogiki (66%) i administracji (56%). Absolwenci ci zasilają kadry głównie urzędów administracji rządowej lub samorządowej lub ich jednostek organizacyjnych (szkół, przedszkoli). W sektorze prywatnym natomiast częściej zatrudnienie znajdują absolwenci ekonomii, zarządzania oraz zarządzania i marketingu. Uzyskaną strukturę zatrudnienia warto zestawić z liczbą miejsc pracy (pracujących) w województwie podlaskim w sektorze prywatnym i publicznym. Jak przedstawiono w rozdziale prezentującym charakterystykę podlaskiego rynku pracy, sektor prywatny daje zatrudnienie dla 58% pracujących mieszkańców Podlasia, sektor publiczny – dla 42%⁵⁵. Ponadprzeciętny wskaźnik zatrudnienia w sektorze publicznym jest więc udziałem absolwentów pedagogiki i administracji. Można założyć, że sektor publiczny z jednej strony wykazuje się wysokim zapotrzebowaniem na zawody pedagogów i specjalistów administracji. Z drugiej strony jednak nie jest wykluczone, że sektor ten jest dla części badanych bardziej atrakcyjnym miejscem pracy – z uwagi na wyższe wynagrodzenia oraz stabilność zatrudnienia (ta ostatnia okaże się ważnym czynnikiem wyboru miejsca pracy przez absolwentów).

Wykres 29. Do jakiego sektora należy Pana/i obecny pracodawca?

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Połowa absolwentów znalazła zatrudnienia w mikro- i małych przedsiębiorstwach (w tym 20% w mikroprzedsiębiorstwach), 17% – w przedsiębiorstwach średnich i 30% w dużych podmiotach gospodarczych. Warto w tym miejscu przedstawić dane na temat struktury zatrudnienia w Podlaskiem według wielkości podmiotu gospodarczego. Według danych GUS⁵⁶ większość zatrudnionych pracuje w podmiotach mikro i małych (w sumie 47%), po około jednej czwartej znajduje zatrudnienie w podmiotach średniej wielkości (28%) lub dużych (25%). Absolwenci badanych kierunków częściej – w porównaniu z podlaską

⁵⁵ Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w woj. podlaskim w 2009 roku; II część raportu [Popyt na pracę i absolwenci szkół ponadgimnazjalnych i wyższych], (2010), Białystok, s.6.

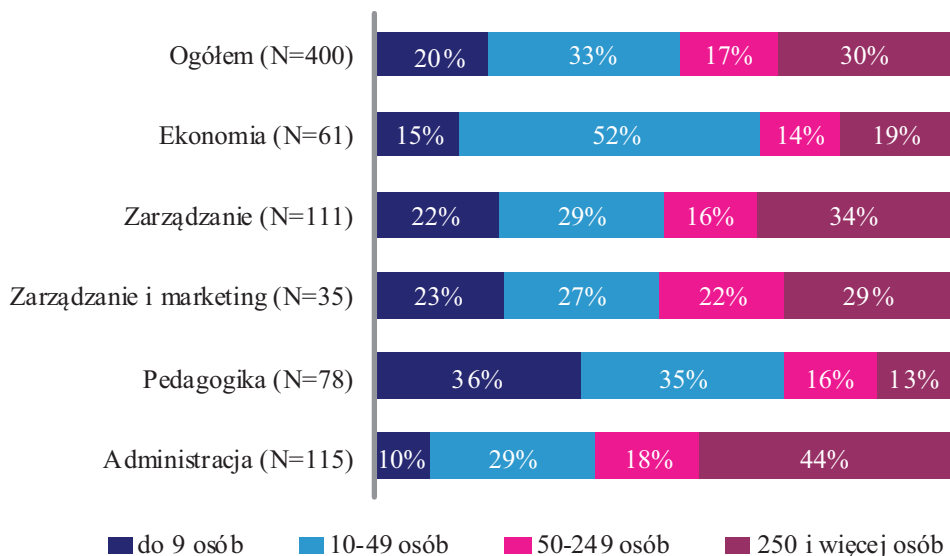
⁵⁶ Garnuszek M., Rupniewska E., (2010), *Pracujący w gospodarce narodowej w 2009 r.*, GUS, Warszawa, s.119

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

populacją zatrudnionych – trafiają zatem do jednostek dużych (różnica o 5 punktów procentowych) i małych (różnica o 6 punktów procentowych). W podmiotach dużych ponadprzeciętnie często znajdują zatrudnienie absolwenci administracji, natomiast w podmiotach małych (w tym mikro) – absolwenci pedagogiki i ekonomii.

Wykres 30. Ile osób zatrudnia Pana/Pani obecny pracodawca?

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Zdecydowana większość obecnie pracujących absolwentów (81%) zatrudnionych jest na podstawie umowy o pracę: na pełen etat/więcej niż jeden etat (74%) lub na część etatu (7%). Co dziesiąty absolwent pracuje w oparciu o umowy cywilno-prawne, najczęściej umowę zlecenie. Sporadycznie zdarzają się przypadki własnej działalności gospodarczej, staży absolwenckich i pracy nierejestrowanej.

Nie ma większych różnic w sposobach zatrudnienia absolwentów poszczególnych kierunków – w każdym przypadku dominującą formą zatrudnienia jest umowa o pracę, aczkolwiek najwyższym odsetkiem objętych pełnymi świadczeniami pracowniczymi cechują się absolwenci administracji. Jak wspomniano, częściej zasilają oni kadry urzędów publicznych, w których tendencja do takiego uregulowania stosunku pracy jest obserwowana częściej niż w sektorze prywatnym.

Nie ma większych różnic w sposobach zatrudnienia absolwentów poszczególnych kierunków – w każdym przypadku dominującą formą zatrudnienia jest umowa o pracę, aczkolwiek najwyższym odsetkiem objętych pełnymi świadczeniami pracowniczymi cechują się absolwenci administracji. Jak wspomniano, częściej zasilają oni kadry urzędów publicznych, w których tendencja do takiego uregulowania stosunku pracy jest obserwowana częściej niż w sektorze publicznym.

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wykres 31. Jaka jest obecna forma Pana/Pani zatrudnienia? – absolwenci ogółem (N=400)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Niezależnie od kierunku pracujący absolwenci najczęściej zatrudnieni są na stanowiskach pracowników biurowych (38%) lub specjalistów (31%). Stosunkowo często zajmują się także sprzedażą/obsługą klienta (16%). Około co dziesiąty absolwent wykonuje pracę fizyczną. Najrzadziej natomiast absolwenci zdobywają stanowiska kierownicze i dyrektorskie – nie należy się jednak temu dziwić, bo pula tych stanowisk jest siłą rzeczy ograniczona. Uzyskane dane (wysoki odsetek pracowników biurowych, handlowców; stosunkowo niski – biorąc pod uwagę poziom formalnych kwalifikacji – odsetek specjalistów) potwierdzają, że absolwenci znajdują się na początku swojej zawodowej drogi, której start wyznacza zajmowanie stanowisk znajdujących się na niższych szczeblach struktury organizacyjnej. Jak twierdzili pracodawcy w wywiadach pogłębionych, szanse absolwentów, zazwyczaj nie posiadających żadnego doświadczenia zawodowego, na szybkie awanse i spektakularne kariery są niewielkie. Z tego punktu widzenia dane na temat pozycji zawodowej absolwentów (opisywanej zajmowanym stanowiskiem) generalnie napawają optymizmem. Niepokój budzić może jedynie odsetek pracujących fizycznie, wskazujący na dewaluację wyższego wykształcenia i związanych z nim kwalifikacji. Wniosek ten potwierdza również brak odnotowanych różnic w zakresie zajmowanych stanowisk między absolwentami studiów magisterskich i licencjackich.

Struktura zajmowanych stanowisk różni się nieco w grupach absolwentów wyróżnionych ze względu na kierunek studiów. Najwyższym udziałem specjalistów, przekraczającym ponad dwa razy średni poziom specjalistów w całej populacji, pochwalić się mogą absolwenci pedagogiki (61%). Absolwenci zarządzania i marketingu oraz zarządzania szczególnie często zajmują natomiast stanowiska kierownicze i dyrektorskie (odpowiednio 15% i 11%). Absolwenci ekonomii częściej niż dyplomanci pozostałych kierunków podejmują pracę jako pracownicy biurowi (około połowa). W najmniej korzystnej sytuacji

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

znajdują się absolwenci administracji – blisko co piąty pracujący absolwent tego kierunku wykonuje prace fizyczne.

Tabela 22. Na jakim stanowisku jest Pan/Pani zatrudniony/a?

	Total (N=401)	KIERUNEK					RODZAJ DYPLOMU	
		Ekonomia (N=61)	Zarządzanie (N=111)	Zarządzanie i marketing (N=35)	Pedagogika (N=178)	Administracja (N=115)	Dyplom licencyjki (N=214)	Dyplom magisterski (N=186)
Pracownik fizyczny	9%	4%	4%	2%	7%	18%	11%	5%
Pracownik biurowy	38%	47%	40%	41%	15%	48%	36%	42%
Obsługa klienta/sprzedawca	16%	11%	15%	4%	17%	22%	20%	11%
Specjalista	31%	33%	30%	38%	61%	10%	31%	32%
Kierownik	5%	2%	11%	7%	0%	2%	1%	8%
Dyrektor	1%	2%	1%	8%	0%	0%	1%	2%

Zródło: Badanie ilościowe absolwentów.

W celu uzyskania bardziej szczegółowych informacji na temat dostosowania wykonywanych przez absolwentów zadań zawodowych do posiadanych kwalifikacji respondentom zadano dwa dodatkowe pytania: o ocenę związku między pracą a wykształceniem (dokonywaną na 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało „w bardzo małym stopniu”, a 5 „w bardzo dużym stopniu”) oraz ocenę pracy w relacji do kwalifikacji (dokonywaną za pomocą 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało „znacznie poniżej kwalifikacji”, 3 – „adekwatna do kwalifikacji”, 5 – „znacznie powyżej kwalifikacji”).

Ogólnie rzecz biorąc tylko niespełna połowa pracujących absolwentów może się poszczycić pracą w bardzo dużym (32%) lub dużym stopniu (17%) związaną z wykształceniem. Pozostali – w mniej więcej podobnych proporcjach - deklarują mały bądź średni związek pracy z wykształceniem. Potwierdzają się przy tym zaobserwowane wyżej zróżnicowania między kierunkami. Pracę w największym stopniu związaną z wykształceniem wykonują absolwenci pedagogiki (średnia 3,8, ponad połowa mówi o bardzo dużym związku), zaś najmniej związaną – absolwenci administracji (odpowiednio 3,1; 27%). Absolwenci ekonomii i kierunków menedżerskich wypadają w tym względzie na podobnym poziomie (średnie 3,4-3,6). Uzyskane dane warto odnieść do wskaźnika zgodności pierwszej wykonywanej pracy z wykształceniem, odnotowanego w badaniu „Wejście ludzi młodych na rynek pracy w Polsce w 2009 r.”. Wskaźnik ten w grupie młodych (15-30 lat) specjalistów wyniósł 83% (wśród ogółu ludzi młodych 43%)⁵⁷. Należy jednak zwrócić uwagę na brak bezpośredniej porównywalności danych z uwagi na fakt, że w badaniu GUS rejestrowano, czy praca była zgodna lub nie z posiadanymi kwalifikacjami (skala

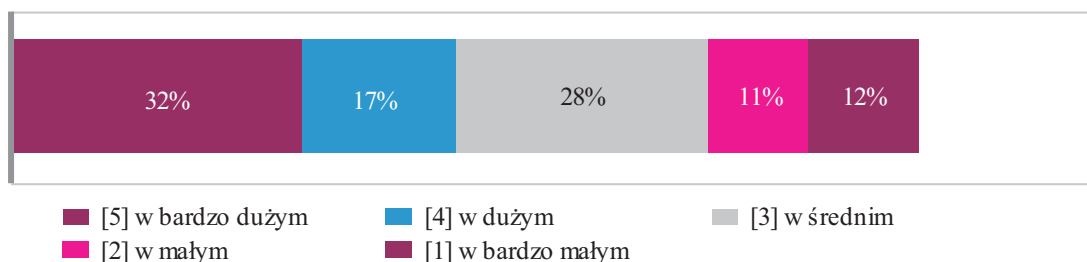
⁵⁷ pod kier. Zgierska A., (2010), *Wejście ludzi młodych na rynek pracy w Polsce w 2009 r.*, GUS, Warszawa, s.103.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

dychotomiczna). W badaniu podlaskich absolwentów zastosowano natomiast 5-stopniową skalę porządkową, w której zwłaszcza środkowy punkt (3 – „średnio”) nastęrcza pewne trudności interpretacyjne – czy odpowiada on zgodności czy braku zgodności z kwalifikacjami. Zakładając, że odpowiada on jednak fundamentalnej zgodności z kwalifikacjami, dane uzyskane dla podlaskich absolwentów nie odbiegają od ogólnopolskiego wskaźnika dla specjalistów. Wynoszą one odpowiednio: 77% dla ogółu absolwentów, 82% dla absolwentów ekonomii, 79% dla absolwentów pedagogiki, 79% dla absolwentów zarządzania i marketingu i 71% dla absolwentów administracji. Warto jednak dodać, że zarejestrowane w badaniu absolwentów dane dotyczą obecnie posiadanej pracy, a nie pierwszej pracy (jak w przypadku wskaźnika ogólnopolskiego). Fakt ten powoduje, że porównanie to wypada jednak nieco na niekorzyść podlaskich absolwentów. Odnotowane różnice nie są jednak radykalnie duże i w największym stopniu dotyczą absolwentów administracji.

Wykres 32. W jakim stopniu Pana/Pani obecna praca jest związana z Pana/Pani wykształceniem? – absolwenci ogółem (N=400)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Tabela 23. W jakim stopniu Pana/Pani obecna praca jest związana z Pana/Pani wykształceniem?

	Total (N=400)	KIERUNEK					RODZAJ DYPLOMU	
		Ekonomia (N=61)	Zarządzanie (N=111)	Zarządzanie i marketing (N=35)	Pedagogika (N=178)	Administracja (N=115)	Dyplom licencyjki (N=214)	Dyplom magisterski (N=186)
[5] W bardzo dużym	32%	36%	25%	14%	53%	27%	34%	30%
[4] W dużym	17%	12%	24%	41%	10%	10%	13%	21%
[3] W średnim	28%	34%	28%	24%	16%	34%	22%	34%
[2] W małym	11%	7%	18%	16%	6%	9%	12%	11%
[1] W bardzo małym	12%	11%	6%	6%	14%	20%	19%	4%
Średnia	3,4	3,6	3,5	3,4	3,8	3,1	3,3	3,6

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

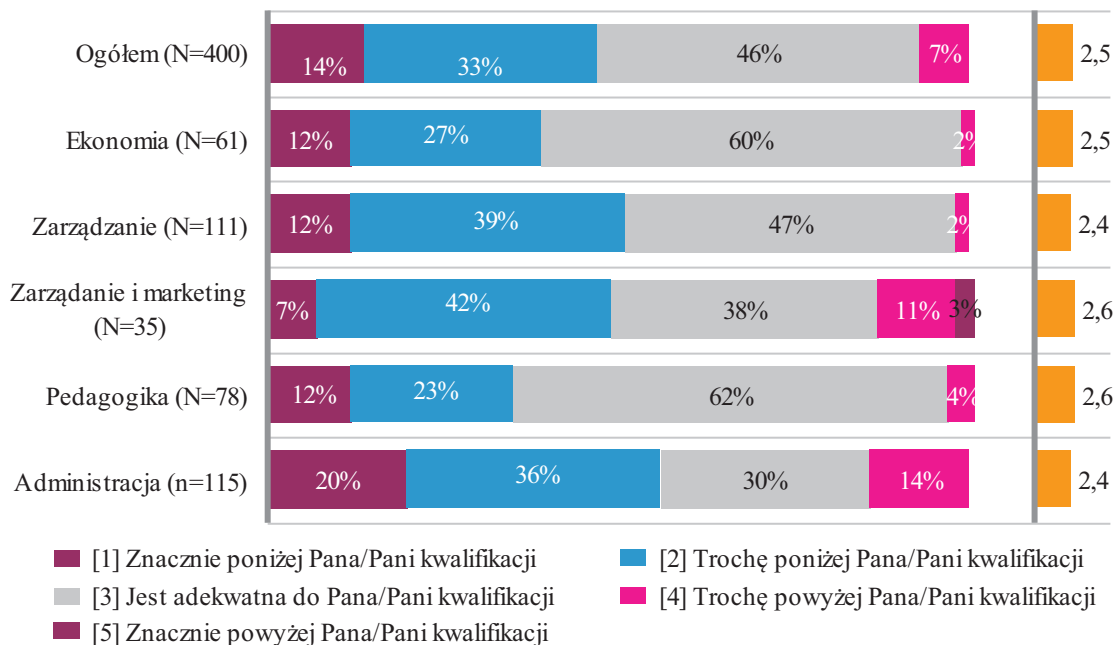
PODLASKI ABSOLWENT.

**BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009**

Dane na temat oceny wykonywanej pracy w relacji do kwalifikacji przedstawiają się podobnie jak te dotyczące zgodności pracy z wykształceniem. Wykonywanie pracy poniżej kwalifikacji deklaruje około połowa badanych (w tym 14% znacznie poniżej kwalifikacji). Podobna grupa absolwentów posiada pracę adekwatną – według swojego uznania – do posiadanych kwalifikacji. Około 10% absolwentów wykonuje zaś pracę przekraczającą kwalifikacje. Ponownie występują w tym zakresie spore zróżnicowania między absolwentami poszczególnych kierunków. Pracę adekwatną do kwalifikacji najczęściej znajdują absolwenci pedagogiki (być może ta adekwatność wynika również z węższego zakresu zadań zawodowych, do których studenci tego kierunku są przygotowywani w trakcie studiów) – 62%. Analogiczny odsetek jest niewiele niższy wśród absolwentów ekonomii. Nieco gorzej wypadają na ich tle absolwenci kierunków w zakresie zarządzania – 47% absolwentów zarządzania i 38% absolwentów zarządzania i marketingu wykonuje pracę odpowiednią do swoich kwalifikacji, przy czym w przypadku tych ostatnich stosunkowo wysoki jest również odsetek oceniających swoją pracę jako przekraczającą kwalifikacje (14%; są to głównie osoby zajmujące stanowiska kierownicze i dyrektorskie). Zróżnicowana jest sytuacja absolwentów administracji – najwyższy jest wśród nich odsetek „niedostosowanych kompetencyjnie”, zarówno tych pracujących poniżej (56%), jak i powyżej kwalifikacji (14%).

Pod względem dopasowania pracy do kwalifikacji zdecydowanie lepiej wypadają kobiety niż mężczyźni – częściej niż mężczyźni wykonują one pracę dostosowaną (51%; mężczyźni – 31%) bądź nawet przewyższającą kwalifikacje (8%; mężczyźni – 4%).

Wykres 33. Czy w Pana/Pani opinii wykonuje Pan/Pani obecnie pracę, która jest...?

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Interesującą charakterystyką obecnego miejsca pracy absolwentów jest uzyskiwane przez nich wynagrodzenie. Zebrane dane pokazują, że średnie wynagrodzenie brutto

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

w badanej grupie absolwentów oscyluje wokół 1900 zł (mediana), co stanowi 51% średniej płacy krajowej w sektorze przedsiębiorstw (3633,54 zł w marcu 2011 roku)⁵⁸ i 62% średniej płacy w sektorze przedsiębiorstw w województwie podlaskim (3003,50 zł⁵⁹). Warto w tym miejscu dodać, że zdecydowana większość absolwentów (90%) pozostała po ukończeniu studiów na podlaskim rynku pracy. Jedynie 10% wykazało się mobilnością przestrzenną, przenosząc się głównie do innych województw (9%) i sporadycznie za granicę (1%). Podobny wzorec zachowań zaobserwowano również w przypadku absolwentów pracujących (ponadprzeciętną skłonnością do migracji do innych województw wykazali się absolwenci zarządzania – 21% i zarządzania i marketingu – 15%; w przypadku pozostałych kierunków odsetek migrantów waha się od 3% do 6%). Stąd też porównywanie ich wynagrodzeń do warunków finansowych panujących na rynku podlaskim jest jak najbardziej zasadne.

Odnotowano w zakresie wynagrodzeń pewne różnice między absolwentami poszczególnych kierunków, jednak nie są one duże. Największymi zarobkami pochwalić się mogą absolwenci ekonomii oraz zarządzania i marketingu (ok. 2000 zł brutto), najniższymi zaś – absolwenci – pedagogiki (ok. 1700 zł brutto).

Tabela 24. Wynagrodzenie brutto absolwentów w obecnym miejscu pracy

	Razem N=400	Ekonomia N=65	Zarządzanie N=134	Zarządzanie i marketing N=42	Pedagogika N=86	Administracja N=117
Do 1000 zł	7.8%	8.6%	8.8%	9.1%	9.7%	4.4%
1001 - 1500 zł	14.9%	10.2%	17.2%	19.6%	7.2%	19.0%
1501 - 2000 zł	19.5%	16.6%	14.9%	8.1%	36.3%	18.1%
2001 - 2500 zł	23.2%	29.1%	14.3%	21.1%	23.0%	30.9%
2501 - 3000 zł	17.0%	19.8%	9.1%	14.9%	20.9%	22.2%
3001 - 3500 zł	2.1%	1.3%	3.9%	3.5%	0.3%	1.3%
3501 - 4000 zł	2.1%	4.0%	2.4%	3.4%	0.0%	1.9%
4001 - 4500 zł	2.4%	2.3%	6.1%	3.0%	0.0%	0.0%
4501 - 5000 zł	1.5%	4.1%	2.0%	3.4%	0.0%	0.0%
Powyżej 5000 zł	3.8%	1.3%	9.3%	5.2%	0.0%	1.3%
Pracuję bez wynagrodzenia	5.6%	2.9%	12.0%	8.8%	2.6%	0.8%
Średnia	2242.7	2307.9	2503.1	2370.6	1960.3	2104.7
Mediana	1857.24	1977.39	1856.12	1959.29	1687.34	1882.28

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Uzyskane wyniki dotyczące wynagrodzenia ujawniają znacznie silniejsze zróżnicowanie płac między kobietami i mężczyznami – również wśród podlaskich

⁵⁸ Informacja GUS Przeciętne zatrudnienie i wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw w marcu 2011 r.

⁵⁹ Dane Urzędu Statystycznego w Białymstoku dostępne pod: http://www.stat.gov.pl/bialystok/index_PLK_HTML.htm

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

absolwentów kobiety zarabiają znacznie mniej niż mężczyźni. Mediana wynagrodzenia kobiet wyniosła 2072 zł, co stanowiło 76% średniego wynagrodzenia mężczyzn (2741 zł). Warto dodać, że różnica w płacach na niekorzyść kobiet obserwowana jest mimo tego, że kobiety wykonują pracę bardziej dostosowaną do swoich kwalifikacji i częściej zajmują stanowiska specjalistów.

5.9.3.4. Zadowolenie z wykonywanej pracy

Pracujących absolwentów poproszono również o ocenę zadowolenia z wykonywanej pracy, zarówno w wymiarze ogólnym, jak i pod względem kilku kryteriów. Ogólnej oceny zadowolenia respondenci dokonywali za pomocą 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało bardzo niezadowolony, a 5 – bardzo zadowolony.

Średnia ogólna ocena zadowolenia z pracy wyniosła wśród ogółu pracujących absolwentów 3,9, co wskazuje na umiarkowane zadowolenie z pracy. Opinia taka (raczej zadowolony) wyrażana była najczęściej, przez co drugiego pracującego absolwenta. Co czwarty respondent deklarował duże zadowolenie z pracy (bardzo zadowolony). W sumie zadowolenie zadeklarowało 75% ogółu badanych absolwentów (odsetek ten jest zbliżony do notowanego wśród ogółu pracujących Polaków – 78%⁶⁰). Chociaż raczej lub bardzo niezadowoleni znaleźli się w mniejszości⁶¹ (8%), to dosyć wysoki był odsetek osób ambiwalentnie oceniających swoją pracę. Za tymi ambiwalentnymi ocenami kryją się zapewne różne powody braku pełnej satysfakcji z pracy.

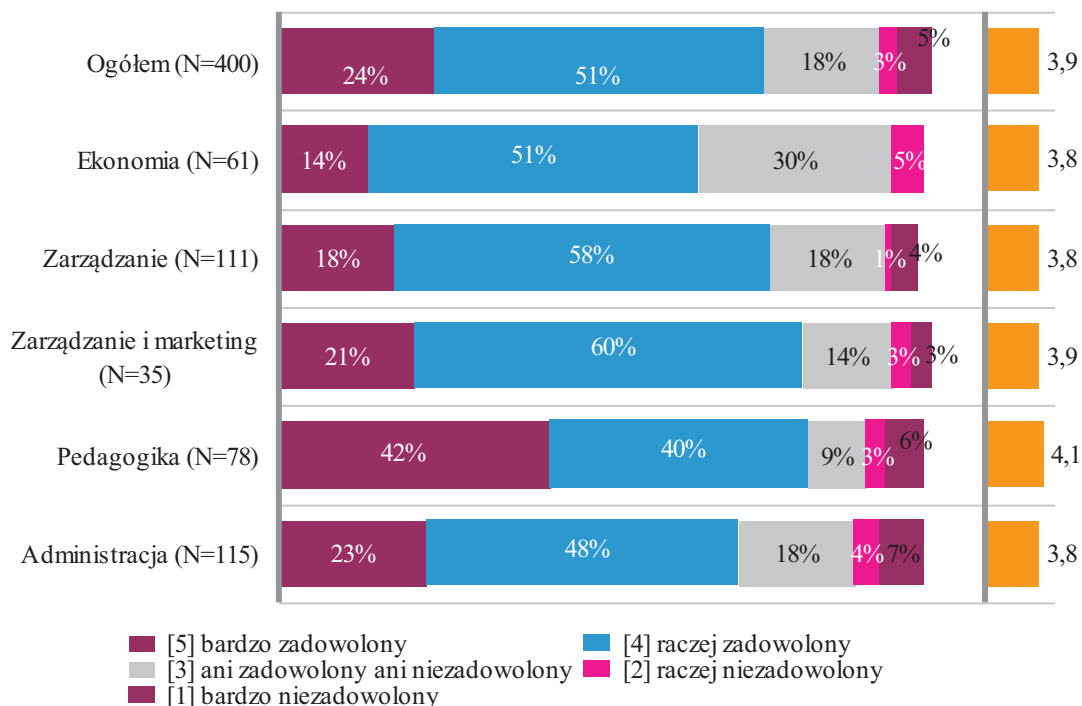
Ogólne zadowolenie z pracy jest zróżnicowane w zależności od ukończonego przez absolwentów kierunku studiów. Największą satysfakcję z pracy deklarują absolwenci pedagogiki (średnia 4,1; 82% zadowolonych, w tym 42% bardzo). Na drugim miejscu w rankingu zadowolenia z pracy uplasowali się absolwenci zarządzania i marketingu (średnia 3,9; 81% zadowolonych, w tym 21% bardzo); bardzo podobne wyniki uzyskano także w grupie absolwentów zarządzania. Gorzej swoje posady oceniają absolwenci administracji i ekonomii (średnie 3,8; około 70% zadowolonych). Najwięcej powodów do zawodowej frustracji zdają się mieć absolwenci ekonomii – odnotowano wśród nich najniższy odsetek bardzo zadowolonych (14%) i najwyższy odsetek ocen ambiwalentnych (30%). Z odnotowanymi wśród absolwentów ekonomii wynikami zadowolenia koresponduje sygnalizowana już ponadprzeciętna skłonność badanych z tej grupy do zmian miejsca pracy po obronie.

⁶⁰ Feliksiak M., (2009), *Zadowolenie z pracy i mobilność zawodowa. Komunikat z badań CBOS*, Warszawa, s.2.

⁶¹ Wydaje się, że badani – biorąc pod uwagę dość częste wśród swoich kolegów i koleżanek zjawisko nieskutecznego poszukiwania pracy – mogą wyrażać zadowolenie z samego faktu posiadania pracy.

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wykres 34. Czy ogólnie rzecz biorąc z obecnej pracy jest Pan/Pani:...

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Na zadowolenie z pracy silny wpływ wywiera fakt, czy jest ona związana z kierunkowym wykształceniem. Zadowolenie wzrasta bowiem wyraźnie wraz ze wzrostem siły związku między wykonywaną pracą a wykształceniem: średnia zadowolenia wśród respondentów dostrzegających duży związek między wykonywaną pracą a wykształceniem wynosi 4,3 (90% zadowolonych); wśród respondentów określających ten związek jako średni – 3,7 (67% zadowolonych); a wśród tych, którzy ten związek oceniają jako mały – tylko 3,2 (53% zadowolonych). Silny bądź mały związek pracy z wykształceniem przekłada się na poziom adekwatności wykonywanych zadań zawodowych do posiadanych kwalifikacji. Stąd też odnotowano podobną korelację między zadowoleniem z pracy a oceną jej odpowiedniości w stosunku do własnych kwalifikacji. Największe zadowolenie z pracy deklarują ci absolwenci, którzy uważają, że wykonują pracę adekwatną do kwalifikacji (średnia 4,2) bądź przekraczającą kwalifikacje (4,3). Zadowolenie natomiast drastycznie spada, gdy wykonywana praca postrzegana jest jako praca poniżej kwalifikacji (3,4).

Istotnymi cechami wpływającymi na poziom ogólnej satysfakcji z pracy okazały się również: wielkość zakładu pracy (wraz ze wzrostem wielkości przedsiębiorstwa mierzonego liczbą zatrudnionych rośnie zadowolenie z pracy), wynagrodzenie (odnotowano istotny wzrost zadowolenia wraz ze wzrostem wynagrodzenia) oraz – co ciekawe – ocena uzyskana przez absolwenta na dyplomie (im wyższa, tym większe zadowolenie). Ten ostatni czynnik (przekładający się prawdopodobnie na ogólnie lepsze teoretyczne przygotowanie do pracy i solidniejszą postawę wobec nauki, a w związku z tym również silniejszy etos pracy) okazuje

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

się więc profitować w życiu zawodowym, mimo że – jak deklarują absolwenci – nie jest on brany pod uwagę przez pracodawców na etapie rekrutacji.

Respondentów poproszono także o ocenę obecnego miejsca pracy pod względem kilku szczegółowych kryteriów. W celu konfrontacji ocen obecnego miejsca pracy z oczekiwaniami absolwentów zapytano również, jakie czynniki są dla nich ważne przy wyborze miejsca pracy. W tym celu badanym przedstawiono listę czynników i poproszono o ocenę każdego z nich za pomocą 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało zupełnie nieważne, a 5 – bardzo ważne.

Spośród uwzględnionych czynników najważniejszym okazała się stabilność zatrudnienia (średnia 4,8; ważna dla niemal wszystkich badanych, w tym dla 80% bardzo ważna). Bardzo duże oczekiwania absolwenci kierują również pod adresem możliwości awansu i szerzej rozwoju zawodowego (średnie 4,5-4,6; ponad 90% respondentów uznało je za czynniki ważne, w tym ponad 60% za bardzo ważne). Do grupy cech opisujących idealne miejsce pracy należy również dobra atmosfera w pracy (średnia 4,5; 91% oceniło ją jako ważną, w tym blisko dwie trzecie jako bardzo ważną). Na podobnie wysokim poziomie oceniono również znaczenie zarobków (średnia 4,5; czynnik okazał się ważny dla niemal wszystkich badanych, w tym dla ponad połowy bardzo ważny).

Pozostałe spośród badanych czynników okazały się mniej znaczące. Wśród nich najmniejszą rangę przypisano elastycznym godzinom pracy (średnia 3,6). Wbrew oczekiwaniom stosunkowo mało ważnym czynnikiem okazał się prestiż pracodawcy (średnia 3,9; być może czynnik ten traci znaczenie na rynkach regionalnych). Fakt, że absolwenci badanych kierunków funkcjonują na rynku pracy, który z całą pewnością określić można jako rynek pracodawcy, powoduje, że na znaczeniu zyskuje każda praca. Prawdopodobnie z tego powodu mniejszą wagę w wyborze miejsca zatrudnienia przypisano również powiązaniu pracy z ukończonym profilem studiów.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Tabela 25. Które z poniższych czynników są dla Pana/Pani ważne przy wyborze miejsca pracy? Średnie, skala: 1 – zupełnie nieważne, 5 – bardzo ważne.

		KIERUNEK					RODZAJ DYPLOMU	
	Total (N=734)	Ekonomia (N=118)	Zarządzanie (N=175)	Zarządzanie i marketing (N=62)	Pedagogika (N=188)	Administracja (N=191)	Dyplom licencyjki (N=370)	Dyplom magisterski (N=363)
Stabilność zatrudnienia	4,8	4,6	4,6	4,7	4,9	4,8	4,7	4,8
Możliwość rozwoju zawodowego	4,6	4,4	4,6	4,7	4,8	4,6	4,6	4,7
Atmosfera w pracy	4,5	4,4	4,5	4,6	4,7	4,4	4,5	4,6
Możliwość awansu	4,5	4,6	4,5	4,7	4,7	4,4	4,5	4,6
Wysokie zarobki	4,5	4,6	4,5	4,5	4,3	4,5	4,6	4,4
Pakiet socjalny	4,1	4,1	4,0	4,1	4,0	4,1	4,0	4,1
Powiązanie pracy z profilem ukończonych studiów	4,0	4,1	3,8	3,7	4,2	3,9	4,0	3,9
Dobre warunki lokalowe	3,9	3,9	3,9	4,0	3,9	3,9	3,9	3,9
Prestiż firmy	3,9	4,0	3,9	4,0	3,7	3,9	3,9	3,9
Korzystna lokalizacja	3,9	4,0	3,8	4,0	3,8	3,9	3,9	3,8
Elastyczne godziny pracy	3,6	3,7	3,7	3,5	3,7	3,5	3,7	3,5

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Pracujący absolwenci, poproszeni w dalszej kolejności o szczegółową ocenę różnych aspektów wykonywanej pracy za pomocą 5-stopniowej skali (1– bardzo źle, 5 – bardzo dobrze), do najważniejszych atutów swojego miejsca pracy zaliczyli:

- stabilność pracodawcy (średnia 4,0; warto przypomnieć, że 46% pracujących absolwentów znalazło zatrudnienie w sektorze publicznym), gwarantująca pewność zatrudnienia (3,8);
- aspekty związane z bazą lokalizacyjną i lokalową pracodawcy (korzystna lokalizacja – 4,0; dobre warunki lokalowe – 3,9);
- elementy społecznego środowiska pracy-dobrą atmosferę w pracy (3,9);
- pozytywny wizerunek pracodawcy (prestż firmy – 3,8).

Wymienione wyżej czynniki – z wyjątkiem stabilności pracodawcy – można uznać za ważne elementy budujące komfort zatrudnienia. Z całą pewnością nie należą one jednak do kluczowych wyznaczników satysfakcji i samorealizacji zawodowej, uznawanych przez absolwentów za ważne kryteria wyboru zatrudnienia. Pod względem tych ostatnich niestety wykonywana przez absolwentów praca oceniana jest dużo mniej korzystnie. Najmniej powodów do zadowolenia dają zarobki (średnia 3,2), ograniczone możliwości awansu w obecnym miejscu pracy (średnia 3,3), pakiet socjalny (3,4), możliwości rozwoju zawodowego (3,5) oraz mało elastyczne godziny pracy (3,5). Pod względem aspektów

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

związanych z rozwojem zawodowym i otwartością ścieżek awansu swoją pracę zdecydowanie lepiej oceniają absolwenci zatrudnieni zgodnie z wykształceniem oraz ci, którzy swoją pracę uznają jako adekwatną lub przekraczającą posiadane kwalifikacje.

Wśród absolwentów poszczególnych kierunków studiów odnotowano także duże różnice w wielowymiarowej ocenie wykonywanej pracy. Niemal wszystkim ocenianym aspektom najmniej korzystne noty przyznawali pracujący absolwenci ekonomii (potwierdza to najniższą ogólną ocenę zadowolenia z pracy). Największe możliwości rozwoju zawodowego w obecnym miejscu pracy deklarowali absolwenci pedagogiki. Ze swojego uposażenia finansowego w największym stopniu zadowoleni zaś byli absolwenci zarządzania i marketingu. Absolwenci administracji korzystniej niż pozostali oceniali swoją pracę pod względów pakietów socjalnych i elastycznych godzin pracy.

Tabela 26. Jak Pan/Pani ocenia poziom zadowolenia ze swojej obecnej pracy pod względem następujących kryteriów? Średnie, skala: 1 – bardzo źle, 5 – bardzo dobrze.

	Total (N=734)	KIERUNEK					RODZAJ DYPLOMU	
		Ekonomia (N=118)	Zarządzanie (N=175)	Zarządzanie i marketing (N=62)	Pedagogika (N=188)	Administracja (N=191)	Dyplom licencyjki (N=370)	Dyplom magisterski (N=363)
Korzystna lokalizacja	4,0	3,7	4,2	3,9	3,9	4,1	3,7	4,2
Stabilność pracodawcy	4,0	3,9	4,1	3,9	3,9	4,1	3,9	4,1
Atmosfera w pracy	3,9	3,4	4,1	3,8	4,1	3,9	3,4	4,1
Dobre warunki lokalowe	3,9	3,7	3,9	4,0	3,8	3,9	3,7	3,9
Prestiż firmy	3,8	3,9	3,7	4,0	3,8	3,8	3,9	3,7
Pewność zatrudnienia	3,8	3,2	3,9	3,8	3,8	3,9	3,2	3,9
Elastyczne godziny pracy	3,5	3,3	3,6	3,5	3,5	3,7	3,3	3,6
Możliwość rozwoju zawodowego	3,5	3,3	3,6	3,6	3,7	3,4	3,3	3,6
Powiązanie pracy z profilem ukończonych studiów	3,5	3,6	3,5	3,7	3,9	3,1	3,6	3,5
Pakiet socjalny	3,4	3,1	3,3	3,4	3,5	3,6	3,1	3,3
Możliwość awansu	3,3	2,9	3,4	3,3	3,7	3,1	2,9	3,4
Wysokie zarobki	3,2	3,0	3,3	3,4	3,3	3,3	3,0	3,3

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

5.9.3.5. Doświadczenia zawodowe absolwentów obecnie nie pracujących

Respondentów, którzy obecnie nie pracują, zapytano, czy po ukończeniu studiów kiedykolwiek podjęli pracę zawodową. Blisko połowa badanych okazuje się mieć tego typu doświadczenia, jednakże były one zazwyczaj tymczasowe – nie doszło do przedłużenia umowy o pracę (35%). Co dziesiąty badany posiadał pracę, lecz sam z niej zrezygnował.

PODLASKI ABSOLWENT.

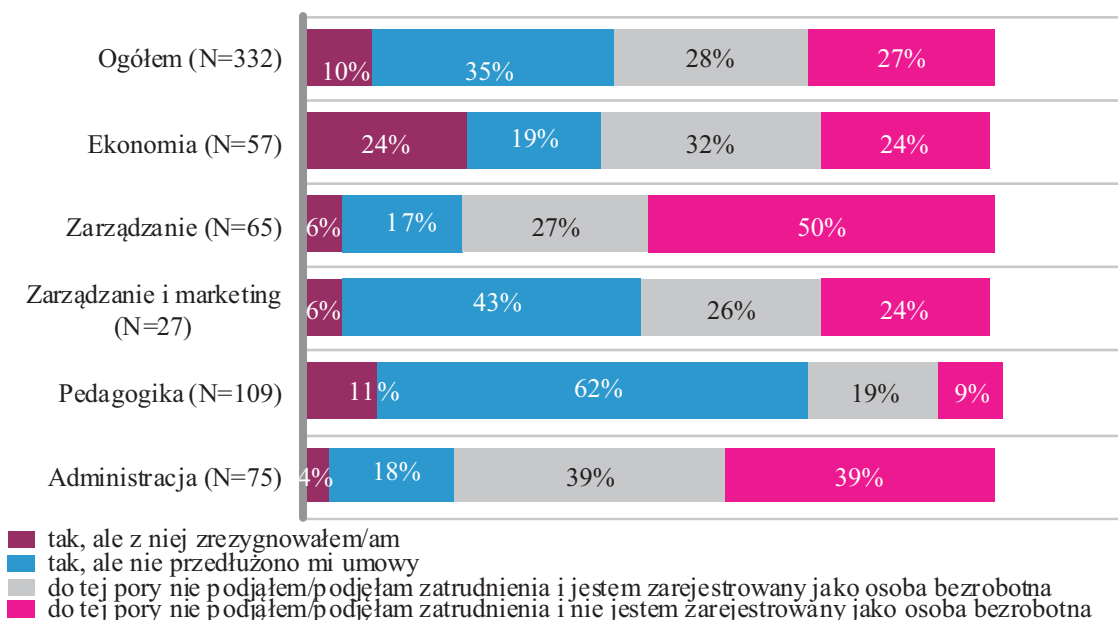
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Ponad połowa obecnie nie pracujących (co czwarty spośród ogółu absolwentów) nie ma żadnych doświadczeń zawodowych, w tym 28% (co stanowi 13% wśród ogółu absolwentów) posiada status osoby bezrobotnej.

Uzyskane wyniki różnicują się w zależności od kierunku: doświadczenia zawodowe po ukończeniu studiów posiadało najwięcej absolwentów pedagogiki (73%). Rzadziej mogli się nimi wykazać absolwenci zarządzania i marketingu (49%) oraz ekonomii (43%). Najrzadziej były one udziałem absolwentów zarządzania (23%) i administracji (22%).

Odsetek nie posiadających jakichkolwiek doświadczeń zawodowych po obronie dyplomu jest, jak należało oczekiwać, niższy wśród absolwentów studiów magisterskich (25%) niż licencjackich (75%).

Wykres 35. Czy zaraz po ukończeniu studiów podjął/ęła Pan/Pani pracę zawodową?

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Wymieniane przez absolwentów powody braku pracy wskazują na ich świadomość własnego niedostosowania kompetencyjnego do potrzeb rynku pracy. Absolwenci wskazują w pierwszej kolejności na brak ofert pracy dla osób o posiadanym przez nich wykształceniu (57%). Około 40% badanych wprost stwierdza, że nie posiada atrakcyjnych dla pracodawców kwalifikacji. Podobny odsetek wskazał na nieadekwatność dostępnych ofert pracy do własnych oczekiwań (można sądzić, że są to oferty pracy poniżej kwalifikacji). Co czwarty respondent jako przyczynę braku pracy podaje fakt kontynuacji nauki. Wśród pozostałych przyczyn wymieniano powody o charakterze osobistym (urlop macierzyński, niepełnosprawność). Warto jednak również zwrócić uwagę na 7%-owy odsetek badanych przysługujących się do braku umiejętności poszukiwania pracy.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
 ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
 KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Tabela 27. Dlaczego obecnie nie pracuje Pan/Pani zawodowo? Proszę wskazać trzy najważniejsze powody.

	Total (N=332)	KIERUNEK					RODZAJ DYPLOMU	
		Ekonomia (N=57)	Zarządzanie (N=65)	Zarządzanie i marketing (N=27)	Pedagogika (N=109)	Administracja (N=75)	Dyplom licencyjki (N=155)	Dyplom magisterski (N=177)
Na rynku nie ma ofert dla absolwentów mojego kierunku	57%	27%	53%	45%	75%	61%	36%	75%
Dostępne oferty pracy nie spełniają moich oczekiwań	37%	46%	47%	27%	23%	46%	44%	32%
Nie posiadam kwalifikacji atrakcyjnych dla pracodawców	37%	24%	43%	45%	18%	65%	42%	32%
Kontynuuję naukę, co uniemożliwia mi pracę zawodową	26%	27%	46%	19%	8%	38%	49%	7%
Przebywam na urlopie macierzyńskim/wychowawczym	10%	24%	7%	8%	0%	19%	14%	7%
Nie posiadam umiejętności poszukiwania pracy	7%	18%	8%	7%	1%	5%	10%	4%
Choruję, jestem niepełnosprawny	4%	4%	6%	1%	6%	2%	6%	3%
Inne przyczyny	14%	3%	9%	14%	11%	31%	11%	16%

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Najczęstsze strategie nie pracujących obecnie absolwentów na zawodową przyszłość to podjęcie pracy związanej z posiadanym zawodem w kraju (31%; rozwiązanie to jest szczególnie atrakcyjne dla absolwentów zarządzania i administracji) lub podjęcie dalszej edukacji (31%; atrakcyjne częściej dla absolwentów pedagogiki). Co siódmy badany, częściej absolwenci ekonomii niż pozostałych kierunków, deklaruje zamiar podjęcia pracy za granicą (w tym połowa zadowolili się pracą niezwiązaną z zawodem). Około 10% absolwentów zdecydowałoby się na podjęcie w kraju pracy nie związanej z zawodem i podobny odsetek na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej (wariant samozatrudnienia jest bardziej popularny wśród absolwentów zarządzania).

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Tabela 28. Jakież są Pana/Pani plany zawodowe na najbliższą przyszłość?

		KIERUNEK					RODZAJ DYPLOMU	
	Total (N=332)	Ekonomia (N=57)	Zarządzanie (N=65)	Zarządzanie i marketing (N=27)	Pedagogika (N=109)	Administracja (N=75)	Dyplom licencyjki (N=155)	Dyplom magisterski (N=177)
Zamierzam podjąć pracę związaną z moim zawodem w kraju	31%	25%	47%	26%	11%	54%	43%	21%
Zamierzam podjąć dalszą edukację	31%	19%	3%	11%	69%	14%	14%	45%
Zamierzam podjąć pracę niezwiązaną z moim zawodem w kraju	12%	10%	24%	34%	3%	8%	18%	7%
Zamierzam rozpocząć własną działalność gospodarczą	10%	9%	18%	4%	11%	6%	11%	10%
Zamierzam podjąć pracę związaną z moim zawodem za granicą	7%	34%	2%	6%	0%	2%	7%	7%
Zamierzam podjąć pracę niezwiązaną z moim zawodem za granicą	6%	0%	3%	5%	5%	17%	5%	7%
Inne	1%	0%	2%	6%	0%	1%	0%	2%
Nie wiem	1%	3%	1%	7%	0%	0%	2%	1%

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Interesujących wniosków dostarcza analiza planów zawodowych absolwentów studiów magisterskich, funkcjonujących na rynku pracy już blisko dwa lata od ukończenia studiów. Absolwenci ci najczęściej skłaniają się ku kontynuacji edukacji (45%). Nasuwa się zatem hipoteza, że edukacja może być przez nich traktowana jako forma ucieczki od bezrobocia. Nie wykazują zaś zwiększonej skłonności do wykorzystywania innych alternatyw typu: własna działalność gospodarcza, emigracja czy poszukiwanie pracy nie związanej z zawodem.

5.9.4. Aktywność zawodowa w trakcie studiów

Podejmowanie się zajęć zarobkowych w trakcie studiów jest popularną formą poprawienia kondycji ekonomicznej studentów i odciążenia finansowego opiekunów prawnych finansujących studia. Może się ono również przekładać na wzbogacanie posiadanej wiedzy teoretycznej o praktyczne aspekty zawodu, do którego przygotowują studia.

Jak pokazują wyniki badania, wielu absolwentów omawianych przez nas kierunków swoje pierwsze doświadczenia zawodowe zdobywało jeszcze w trakcie studiów. Najczęściej

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

była to praca dorywcza niezwiązana z profilem studiów. Tego typu doświadczenia miało 38% respondentów. Nieznacznie rzadziej (35%) respondenci deklarowali, że w trakcie studiów pracowali na stałe, ale praca ta nie była związana z profilem studiów.

Tabela 29. Czy w czasie studiów podejmował/a Pan/Pani?

	Total (N=734)	KIERUNEK					RODZAJ DYPLOMU	
		Ekonomia (N=118)	Zarządzanie (N=175)	Zarządzanie i marketing (N=62)	Pedagogika (N=188)	Administracja (N=191)	Dyplom licencyjki (N=370)	Dyplom magisterski (N=363)
Pracę dorywczą niezwiązaną z profilem studiów	38%	36%	44%	39%	32%	38%	42%	33%
Stałą pracę niezwiązaną z profilem studiów	35%	34%	25%	37%	57%	24%	27%	45%
Szkolenia niezwiązane z profilem studiów	32%	32%	39%	32%	31%	28%	32%	33%
Szkolenia związane z profilem studiów	26%	33%	31%	23%	23%	20%	32%	20%
Dodatkowe kursy językowe	26%	24%	28%	37%	26%	20%	20%	31%
Kursy/szkolenia komputerowe	24%	26%	24%	24%	19%	29%	19%	29%
Pracę bez wynagrodzenia (np. bezpłatny staż)	22%	27%	24%	29%	30%	8%	24%	21%
Stałą pracę związaną z profilem studiów	22%	22%	27%	27%	15%	22%	17%	26%
Pracę za granicą niezwiązaną z profilem studiów	21%	17%	17%	16%	44%	8%	12%	31%
Pracę dorywczą związaną z profilem studiów	16%	26%	17%	14%	16%	10%	18%	14%
Pracę w organizacji pozarządowej w ramach wolontariatu	12%	18%	11%	11%	14%	9%	12%	13%
Pracę w organizacjach/kołach studenckich	12%	9%	14%	11%	9%	14%	14%	9%
Praktyki studenckie za granicą związane z profilem kształcenia	7%	10%	5%	6%	10%	5%	7%	7%
Studia na uczelni zagranicznej w ramach wymiany studenckiej	6%	16%	5%	5%	1%	5%	6%	5%
Pracę za granicą związaną z profilem studiów	3%	7%	1%	2%	2%	2%	1%	4%
Żadne z powyższych	10%	23%	6%	6%	2%	14%	16%	4%

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Rzadziej absolwenci mieli szansę na uzyskiwanie wynagrodzenia z tytułu pracy, która była związana z wybranym przez nich kierunkiem studiów. Stałą pracę związaną z profilem studiów posiadało 22% ankietowanych, zaś pracę dorywczą dopasowaną do profilu studiów wykonywało 16% respondentów.

Sporadycznie wśród badanych mogliśmy znaleźć osoby, które w trakcie studiów miały możliwość uzyskania doświadczenia kierunkowego, ale na zagranicznym rynku pracy. W sumie takie doświadczenie posiadało 10% ankietowanych, przy czym 7% uzyskało je w ramach zagranicznych praktyk studenckich. Ponad jedna piąta (22%) absolwentów w trakcie studiów miała okazję skorzystać z oferty bezpłatnych staży. Doświadczenia zawodowe badanych rzadko były związane z pracą dla organizacji trzeciego sektora (12%), chociaż uzyskany wynik nie odbiega od wartości ogólnopolskiego wskaźnika zaangażowania w wolontariat.⁶² Ponad jedna dziesiąta badanych (12%) w trakcie studiów podejmowała natomiast pracę w organizacjach i stowarzyszeniach studenckich.

W sumie jakiegokolwiek doświadczenia zawodowe w trakcie studiów miało 84% badanych. Najczęściej mogli się nimi pochwalić absolwenci pedagogiki (95%), rzadziej absolwenci kierunków menedżerskich (86%-87%), najrzadziej zaś – absolwenci administracji (78%) i ekonomii (73%).

Szczegółowe rodzaje doświadczeń zawodowych nieznacznie różniły się w zależności od kierunku studiów. Na tle wszystkich kierunków wyróżniali się absolwenci pedagogiki. Znacznie częściej od pozostałych deklarowali, że w trakcie studiów mieli stałą pracę niezwiązaną z kierunkiem studiów (57%), często też przyznawali się do świadczenia takiej pracy poza granicami kraju (44%).

Absolwentów ekonomii wyróżniała częsta praca w ramach wolontariatu oraz praca dorywcza związana z profilem studiów (odpowiednio 18% i 26%). Również oni najczęściej mogli pochwalić się pracą za granicą związaną z profilem studiów (7%).

Z kolei wśród absolwentów zarządzania najczęściej można było spotkać osoby świadczące w trakcie studiów pracę dorywczą, niezwiązaną z profilem studiów (44%).

Cechą wyróżniającą absolwentów administracji były natomiast rzadkie doświadczenia związane z pracą w ramach bezpłatnych staży (8%), jak również podejmowanie pracy dorywczej związanej z profilem studiów (10%).

Nie stwierdzono natomiast, aby aktywność zawodowa w trakcie studiów wyróżniała w jakkolwiek sposób absolwentów zarządzania i marketingu.

⁶² Z badań realizowanych przez Stowarzyszenie Klon/Jawor wynika, że odsetek Polaków zaangażowanych w wolontariat wynosi około 13%.

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

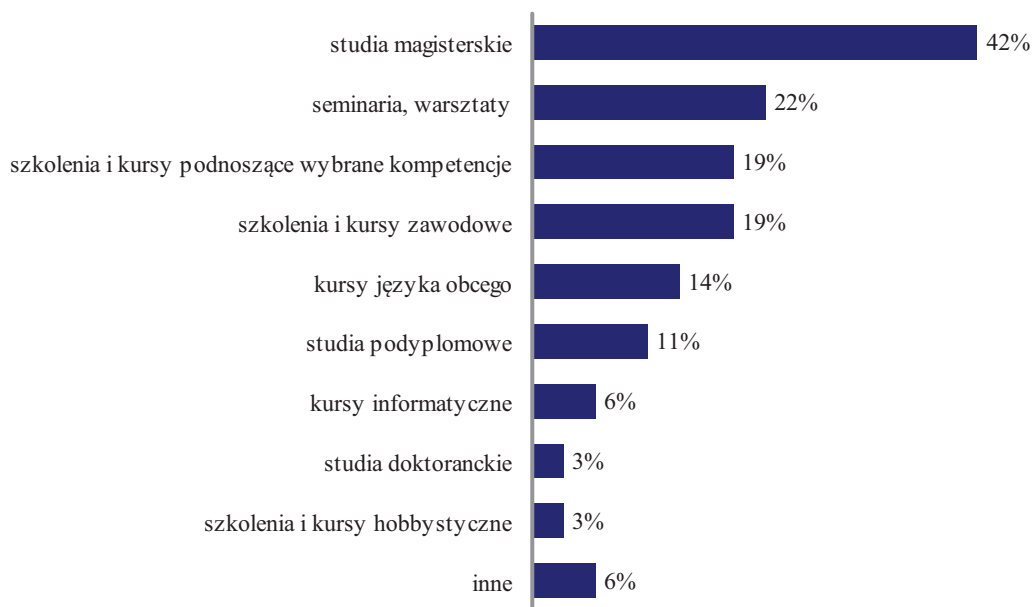
5.9.5. Korzystanie z dodatkowych form kształcenia i szkolenia

Zakończenie studiów nie oznaczało dla wielu absolwentów rozbratu z edukacją. Dwie trzecie badanych zadeklarowało, że po zakończeniu studiów uczestniczyli (lub obecnie uczestniczą) w jakiegokolwiek formie kształcenia. Najczęściej takie deklaracje wyrażali absolwenci pedagogiki (77%). Na kolejnych miejscach znaleźli się absolwenci:

- administracji (71%);
- zarządzania (67%);
- zarządzania i marketingu (54%);
- ekonomii (48%).

Wysoka wartość wskaźnika kontynuowania nauki nie wynikała jedynie z dążenia do uzyskania tytułu magistra. Choć co prawda właśnie studia magisterskie były najczęściej wskazywane jako forma kontynuowania nauki (42%), to jednak odsetek kontynuujących naukę wśród osób z licencjatem oraz osób z ukończonymi studiami drugiego stopnia był równie wysoki i wynosił odpowiednio 67% i 65%. Co zrozumiałe, w pierwszej z wymienionych grup najbardziej popularne były studia magisterskie (81%). Oprócz dużego zainteresowania studiami drugiego stopnia, wśród kontynuujących naukę popularne były seminaria i warsztaty (22%), szkolenia i kursy podnoszące kompetencje (19%), a także szkolenia i kursy zawodowe (19%). Warto zwrócić uwagę, że stosunkowo niewielką popularnością cieszyły się kursy językowe. Po zakończeniu studiów korzystało z nich 14% badanych, a przecież obszar ten należy do najgorzej ocenianych przez absolwentów.

Wykres 36. W jakich formach kształcenia Pan(i) uczestniczył(a) po zakończeniu studiów lub uczestniczy obecnie? – absolwenci ogółem (N=485)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Formy kształcenia różniły się w zależności od typu kierunku studiów. Wśród absolwentów administracji i ekonomii najbardziej popularne było kontynuowanie nauki na drugim stopniu studiów. Jednakże nie wynikało to ze specyfiki tych kierunków, a jedynie z faktu, że wśród badanych z tych kierunków licznie były reprezentowane osoby legitymujące się dyplomem licencjackim.⁶³

Abstrahując od omawianej, najczęściej praktykowanej dodatkowej formy kształcenia, której popularność była efektem posiadania tytułu licencjata bądź magistra, odnotowano również inne różnice, których nie można tłumaczyć jedynie różnicami w rozkładzie absolwentów określonego poziomu studiów. Absolwenci ekonomii wyraźnie częściej od innych deklarowali korzystanie ze szkoleń i kursów podnoszących wybrane kompetencje (41%)⁶⁴, częściej też niż inni sięgali po szkolenia i kursy zawodowe (37%) oraz kontynuowali naukę na studiach doktoranckich (18%).

Z kolei wśród absolwentów pedagogiki szczególnie dużą popularnością cieszyły się seminaria i warsztaty (54%), zaś wyraźnie niższą niż w pozostałych grupach – szkolenia i kursy zawodowe (4%). Niewielkie zainteresowanie tą formą kształcenia prawdopodobnie wynikało ze specyfiki studiów pedagogicznych. W ich trakcie studenci otrzymują wiedzę pozwalającą niemal od razu „wejść do zawodu”.

Absolwenci zarządzania i marketingu wyróżniali się częstym kontynuowaniem nauki na studiach podyplomowych (23%).

Absolwenci administracji stanowili grupę najmniej aktywną edukacyjnie (po zakończeniu studiów). Oprócz dużego zainteresowania studiami magisterskimi jedynie dwie formy kształcenia cieszyły się relatywnie dużą popularnością. Były to szkolenia i kursy zawodowe (27%) oraz studia podyplomowe (13%).

Nie stwierdzono występowania zróżnicowań wyróżniających w sposób szczególny absolwentów zarządzania. W ich przypadku popularność poszczególnych form kształcenia była zbliżona do odnotowanej dla całej badanej próby.

Dwoma głównymi czynnikami kontynuowania nauki były: chęć rozwoju zawodowego (80%) oraz samorealizacja (72%). Co drugi badany kontynuował naukę ze względu na własne zainteresowania. Ponadto relatywnie często (41%) motywacją do podnoszenia kwalifikacji była chęć uzyskiwania większych zarobków. Jednocześnie niemal jedna czwarta ankietowanych działała w ramach „przymusu” – głównym powodem kontynuowania nauki były wymagania pracodawcy.

⁶³ Jeżeli zestawić popularność kontynuowania studiów poziomu magisterskiego z odsetkiem osób posiadających licencjat widać wyraźnie, że w zdecydowanej mniejszości były osoby, dla których dyplom licencjacki stanowił ukoronowanie obranej ścieżki edukacyjnej. Było tak niezależnie od kierunku, jaki kończyli absolwenci.

⁶⁴ Dla porównania wśród absolwentów zarządzania formę tą wskazało 28%, zarządzania i marketingu 23%, pedagogiki 13%, a administracji 9%.

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Tabela 30. Jakie były główne motywy podjęcia przez Pana/Panią dodatkowego kształcenia? Proszę wskazać trzy najważniejsze motywy.

	Total (N=485)	KIERUNEK					RODZAJ DYPLOMU	
		Ekonomia (N=56)	Zarządzanie (N=116)	Zarządzanie i marketing (N=33)	Pedagogika (N=144)	Administracja (N=135)	Dyplom licencyjki (N=249)	Dyplom magisterski (N=236)
Chęć rozwoju zawodowego	80%	70%	80%	82%	87%	77%	75%	86%
Chęć samorealizacji	72%	60%	68%	58%	82%	73%	71%	73%
Własne zainteresowania	53%	35%	46%	36%	75%	46%	45%	61%
Chęć wyższych zarobków	41%	65%	41%	44%	22%	51%	47%	35%
Wymagania pracodawcy	17%	22%	23%	18%	5%	21%	18%	15%
Wytypowanie przez pracodawcę	8%	4%	14%	10%	3%	9%	4%	12%

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Znaczenie poszczególnych motywatorów było zbliżone w poszczególnych grupach wyróżnionych ze względu na kierunek ukończonych studiów, aczkolwiek odnotowano pewne różnice:

- absolwenci ekonomii zdecydowanie częściej niż pozostali akcentowali znaczenie możliwości uzyskania wyższych zarobków (65%);
- absolwenci zarządzania częściej od przedstawicieli innych grup kontynuowali naukę ze względu na obowiązki pracownicze (wytypowanie przez pracodawcę – 14%);
- absolwenci pedagogiki wyraźnie częściej od pozostałych kierowali się chęcią samorealizacji (82%);
- absolwenci administracji często (ale rzadziej niż absolwenci ekonomii) kontynuowali naukę ze względu na możliwość uzyskania lepszych zarobków (51%).

5.10. Absolwenci ekonomii na rynku pracy – wnioski

5.10.1. Absolwenci ekonomii według danych statystycznych

W roku akademickim 2008/2009 ekonomię na podlaskich uczelniach ukończyły 803 osoby. Stanowiły one 16% łącznej liczby absolwentów badanych kierunków i 7% łącznej liczby absolwentów w województwie podlaskim. Absolwenci ekonomii reprezentowali następujące uczelnie: Wyższą Szkołę Ekonomiczną w Białymstoku (58%), Uniwersytet w Białymstoku (35%) oraz Wyższą Szkołę Finansów i Zarządzania (7%). Absolwenci studiów niestacjonarnych – podobnie jak wśród ogółu absolwentów badanych kierunków – dominowali w analizowanej zbiorowości (75%). Ponad trzy czwarte badanych (77%) ukończyło studia magisterskie; uzyskany wynik przekraczał analogiczny zanotowany w badanej populacji (o 20 punktów procentowych). Ekonomia to kierunek sfeminizowany –

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

udział kobiet wśród absolwentów badanego roku wynosił 73% i był o 4 punkty procentowe wyższy niż w całej populacji.

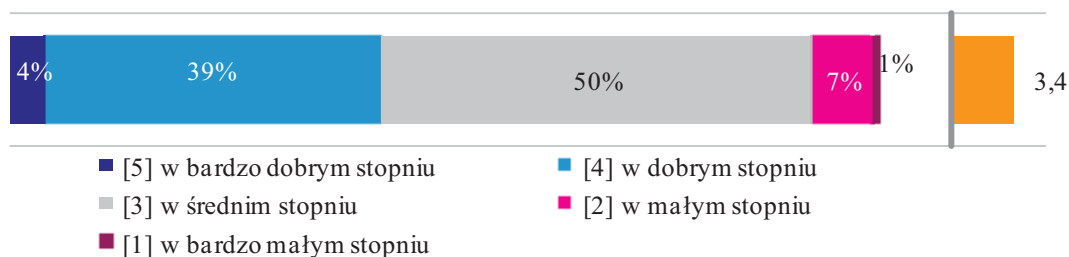
W roku 2008/2009 liczba absolwentów ekonomii wyraźnie zmalała w porównaniu z trzema poprzednimi latami, kiedy wynosiła od 1016 do 1156. Ta spadkowa tendencja zostanie utrzymana również w kolejnych latach. Choć w bieżącym roku akademickim szacowana liczba absolwentów ekonomii będzie ciągle dosyć wysoka (759), to w kolejnych czterech latach będzie systematycznie malała, do 472 w roku akademickim 2014/2015.

Absolwenci ekonomii, zasilający – wraz z absolwentami zarządzania oraz zarządzania i marketingu - grupę zawodową „specjaliści do spraw ekonomicznych i zarządzania, gdzie indziej niesklasyfikowani”, stanowili grupę najczęściej występującą wśród bezrobotnych absolwentów. Pod koniec 2009 roku liczba bezrobotnych legitymujących się takim zawodem wyniosła 220, co stanowiło 8,8% ogółu absolwentów ekonomii, zarządzania oraz zarządzania i marketingu rocznika 2008/2009. W I półroczu 2010 roku liczba ta spadła do 108. Ponadto pod koniec 2009 roku w powiatowych urzędach pracy zarejestrowanych było 72 absolwentów o zawodzie „ekonomista” (stanowiło to 9% absolwentów ekonomii badanego rocznika). W I półroczu 2010 liczba ta zmniejszyła się do 44.

5.10.2. Absolwenci ekonomii w opinii pracodawców

Pracodawcy umiarkowanie oceniają przygotowanie absolwentów ekonomii do pracy zawodowej. Najczęściej były przez nich wyrażane opinie o średnim (50%) lub dobrym (43%) stopniu przygotowania. Około co dziesiąty pracodawca (8%) stwierdzał jednak, że przygotowanie to jest małe. Zdecydowanym liderem pod względem jakości kształcenia w zakresie ekonomii jest według pracodawców Uniwersytet w Białymstoku (85%). Na drugim miejscu – ze znacznie mniejszą liczbą wskazań (mimo znacznie większej liczby studentów) – uplasowała się Wyższa Szkoła Ekonomiczna (21%).

Wykres 37. W jakim stopniu Pana(i) zdaniem ukończone studia przygotowują absolwentów ekonomii do wykonywania pracy zawodowej? (N=135)

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

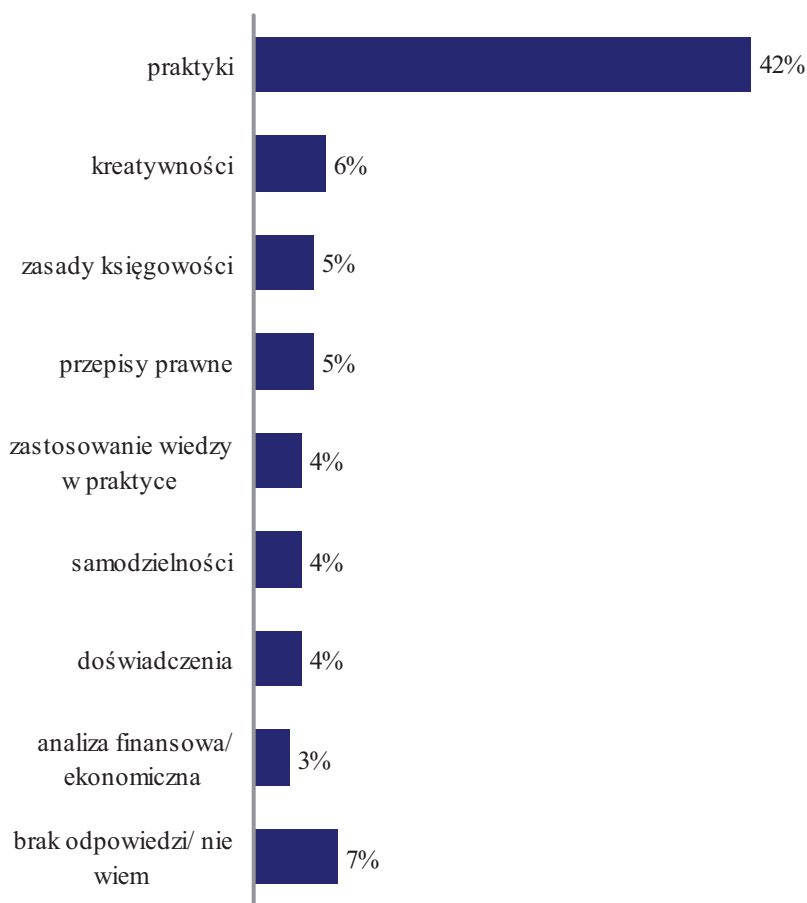
Podobnie jak w przypadku wszystkich grup absolwentów absolwentom ekonomii najczęściej zarzucano brak praktyki zawodowej (42%). Pozostałe zastrzeżenia, które uzyskały co najmniej 5% wskazań były zróżnicowane – dotyczyły one braku kreatywności, braku znajomości zasad księgowości, braku znajomości przepisów prawnych.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Opinie respondentów były zróżnicowane w zależności od wielkości przedsiębiorstwa, które reprezentowali. W najmniejszych firmach (do 9 pracujących) zdecydowanie najczęściej zwracano uwagę na braki absolwentów w zakresie wiedzy praktycznej (59%). Choć w większych przedsiębiorstwach również ten aspekt był podnoszony najczęściej, to wyraźnie częściej niż w podmiotach mikro zwracano uwagę na niski poziom kreatywności (mikro – 6%, w pozostałych od 10% do 14%). Ponadto w firmach działających na rynkach międzynarodowych zdecydowanie częściej niż w innych przedsiębiorstwach krytykowano absolwentów ekonomii za niski poziom samodzielności.

**Wykres 38. Jakich umiejętności i wiedzy brakuje absolwentom kierunku ekonomia?
(N=135, wskazania powyżej 3%)**

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

Wielowymiarowa ocena absolwentów ekonomii (na 5-stopniowej skali: 1 – bardzo niski poziom kompetencji, 5 – bardzo wysoki poziom kompetencji) wskazuje na umiarkowany poziom satysfakcji pracodawców z absolwentów (średnie wahają się od 2,9 do 3,6). Dotyczy to jednak wszystkich opisywanych grup absolwentów. Najmocniejsze strony absolwentów ekonomii (średnie 3,6) to:

- umiejętność uczenia się/samokształcenia;

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

- umiejętności informatyczne.

Słabe strony (średnie 2,9) to:

- specjalistyczne umiejętności praktyczne;
- umiejętność bycia liderem w grupie;
- znajomość języków obcych.

Wykres 39. Jak Pan/Pani ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności przez absolwentów ekonomii? Średnie, skala: 1 = bardzo niski poziom kompetencji, 5 = bardzo wysoki poziom kompetencji. (N=135)

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

Z powodu niedopasowania kompetencyjnego do formalnych kwalifikacji absolwenci ekonomii – według deklaracji pracodawców – dosyć często wykonują pracę poniżej

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

kwalifikacji (19%)⁶⁵. Ponad dwie trzecie pracodawców (68%) zatrudniających absolwentów ekonomii mówi o adekwatności wykonywanej przez nich pracy do kwalifikacji, a 14% twierdzi, że jest to praca przekraczająca kwalifikacje.

Specjaliści z zakresu ekonomii relatywnie często znajdują miejsce w planach zatrudnieniowych podlaskich przedsiębiorstw – 13% badanych podmiotów deklaruje zamiar ich zatrudnienia w ciągu najbliższego roku (analogiczny odsetek dla kierunków menedżerskich wynosi 4%-5%). Zdaniem większości pracodawców (82%) dynamika zatrudnienia ekonomistów w ciągu najbliższych dwóch lat utrzyma się jednak na tym samym poziomie. Wśród pozostałych opinie na temat dynamiki zatrudnienia były zróżnicowane, przeważały jednak opinie o jej wzroście (13%; 5% przewidywało spadek dynamiki). Bardziej optymistyczne prognozy pracodawców dotyczyły najbliższych pięciu lat. Jedna czwarta pracodawców spodziewa się w tym okresie wzrostu znaczenia specjalistów z zakresu ekonomii w prowadzonej działalności.

5.10.3. Losy zawodowe absolwentów ekonomii

Podobnie jak w przypadku wszystkich grup absolwentów czynnikami w największym stopniu skłaniającymi do decyzji o studiach w województwie podlaskim była bliskość uczelni względem miejsca zamieszkania (57%) oraz sugestie znajomych (42%). Około jednej trzeciej absolwentów kierowało się interesującą ofertą studiów i renomą podlaskich uczelni. Zwracano też uwagę na niższe koszty życia na Podlasiu niż w innych regionach (23%), a także czynniki o charakterze negatywnym (zniechęcające do innych, bardziej atrakcyjnych wyborów): obawę przed wyjazdem do innego miasta/województwa (16%) i niższe wymagania związane z rekrutacją (10%). Analiza motywów wyboru Podlasia na miejsce studiów wskazuje – we wszystkich grupach respondentów - na wysoki poziom przywiązania do regionu. Prawdopodobnie jego konsekwencją jest niska mobilność przestrzenna absolwentów po ukończeniu studiów. Zdecydowana większość z nich (97%, na tle pozostałych grup kierunków jest to odsetek wyjątkowo duży) pozostała po ukończeniu studiów na terenie Podlasia, pozostali zamieszkują na terenie innych województw. Należy jednak wziąć pod uwagę również fakt, że o przywiązaniu do regionu mogą też decydować nie tylko czynniki sentymentalne, ale również uwarunkowania osobiste i rodzinne - co czwarty badany absolwent to osoba w wieku powyżej 30 lat, co drugi pozostaje w związku małżeńskim. Mobilność terytorialna takich osób musi być siłą rzeczy ograniczona.

Wśród kryteriów wyboru kierunku studiów (oceny za pomocą 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało czynnik zupełnie nieistotny, a 5 – czynnik bardzo istotny) żadne – podobnie jak zresztą w pozostałych grupach absolwentów – nie okazały się szczególnie ważne, co wskazywałoby na brak głębszych motywacji stojących za wyborem kierunku studiów. Główną determinantą wyboru kierunku studiów przez absolwentów ekonomii było zainteresowanie zawodem, do którego przygotowuje kierunek (średnia 4,1). Czynnik ten –

⁶⁵ Praca poniżej kwalifikacji może być także efektem charakterystyki miejsc pracy (nie wymagających szczególnie wysokich kwalifikacji) w podlaskich przedsiębiorstwach, zwłaszcza tych najmniejszych.

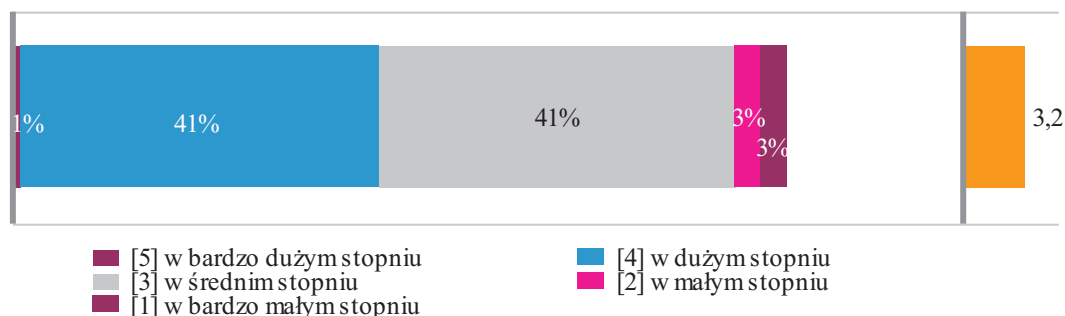
PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

wraz z nadziejami na dobrze płatną pracę po ukończeniu studiów – zadziałał w przypadku ekonomistów wyjątkowo silnie. Większe niż przeciętne znaczenie (zarejestrowane w całej populacji) miały również relatywnie mniej ważne aspekty: moda na studiowanie na tym kierunku, sugestie rodziców/rodziny, możliwość wyjazdu na zagraniczną wymianę studencką (średnie 2,3-2,7). Wyniki te pokazują, że zarówno absolwenci jak i ich rodziny mieli świadomość dokonywania dobrego zawodowego wyboru, dającego szansę na intratną pracę. Potwierdzeniem wyboru ekonomii była panująca moda na studiowanie na tym kierunku.

Zdecydowana większość absolwentów ekonomii uważa, że studia przygotowały ich do pracy zawodowej w dużym (41%) lub średnim (41%) stopniu. Blisko jedna piąta badanych uznała, że stopień tego przygotowania jest mały. Wyniki te nie odbiegają od zarejestrowanych w populacji. Jednak pod względem szczegółowych wymiarów — zapewnienia szansy na: podjęcie pracy zgodnej z wykształceniem, przynoszącej wysokie zarobki, pogłębienie umiejętności we wcześniej wyuczonym zawodzie – absolwenci ekonomii ocenili swoje studia lepiej, częściej pozytywnie oceniając je w wyżej wymienionych wymiarach (odpowiednio: 75%, 63%, 68%).

Wykres 40. W jakim stopniu ukończone przez Pana/Panią studia przygotowały Pana/Panią do wykonywania pracy zawodowej? (N=118)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Blisko trzy czwarte absolwentów ekonomii pierwsze doświadczenia zawodowe zdobywało jeszcze w czasie studiów. Najczęściej były to prace nie związane z profilem studiów: praca dorywcza (36%) lub stała (34%) w kraju lub praca za granicą (17%). Prawie co trzeci absolwent pracował bez wynagrodzenia (29%). Podobnie liczna grupa respondentów (27%) już na studiach miała pracę stałą, związaną z profilem studiów.

W celu oceny wpływu studiów na rozwój kompetencyjny absolwentów proszono również o samoocenę pod względem różnych umiejętności (lista 17 kompetencji indywidualnych i interpersonalnych) przed rozpoczęciem studiów oraz po ich ukończeniu, na 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało bardzo niski poziom kompetencji, a 5 – poziom bardzo wysoki. Poziom opanowania wszystkich analizowanych kompetencji przed studiami absolwenci ekonomii oceniają bardzo nisko – średnie oceny wahają się od 2,8 do 3,3. Po studiach poziom oceny wszystkich kompetencji znacząco wzrósł o 0,4-1 punkt w zależności od cechy. Największe wzrosty (0,9-1) zarejestrowano w przypadku:

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

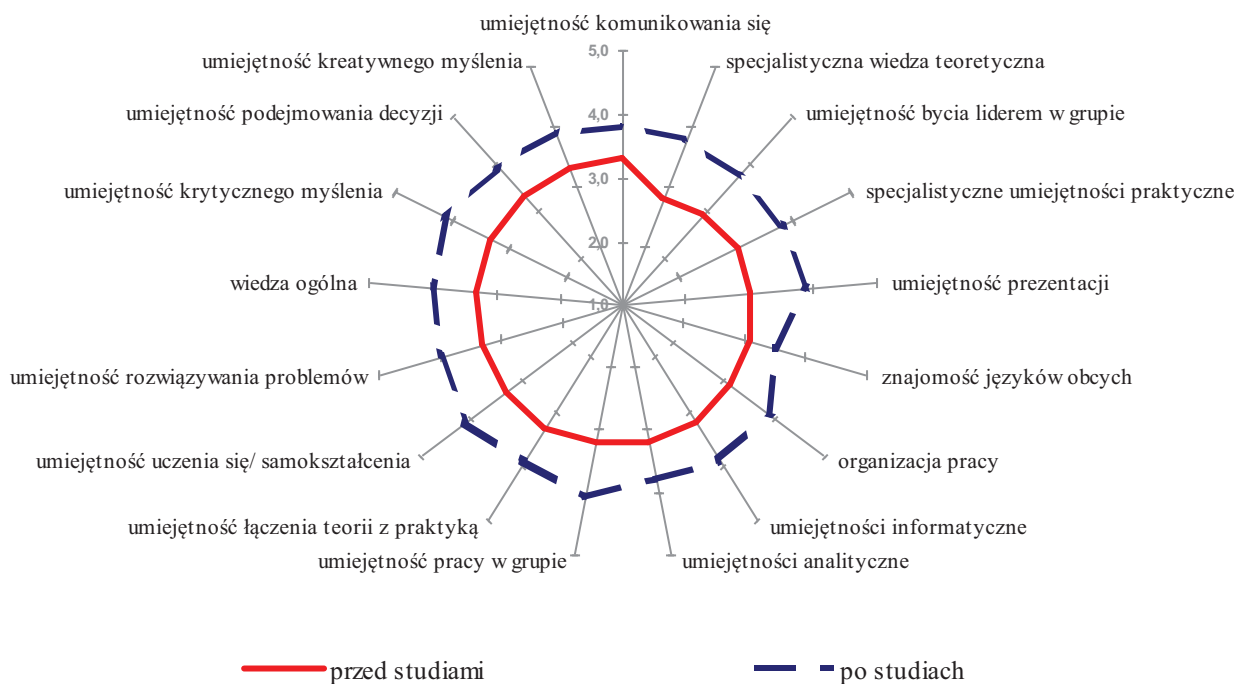
- specjalistycznej wiedzy teoretycznej;
- umiejętności pracy w grupie;
- umiejętności prezentacji;

najmniejsze (0,4-0,5) natomiast pod względem:

- znajomości języków obcych;
- umiejętności komunikowania się.

Po ukończeniu studiów absolwenci ekonomii oceniali się na przeciętnym poziomie (średnie ocen dla poszczególnych kompetencji wahały się od 3,5 do 4,1). W największym stopniu (średnie 4,0-4,1) przypisywali sobie: umiejętność uczenia się, krytycznego myślenia, pracy w grupie i posiadanie wiedzy ogólnej. Największą słabością – w samoocenie absolwentów ekonomii – jest podobnie jak w pozostałych badanych grupach znajomość języków obcych (średnia 3,5). Jak wyżej wspomniano, studia w niewielkim stopniu udoskonaliły poziom umiejętności językowych. Warto też wskazać na cechy, które choć oceniane na zadowalającym poziomie, odbiegają od przeciętnego poziomu oceny odnotowanego wśród ogółu absolwentów. Są to: umiejętność komunikowania się i podejmowania decyzji, pod względem których absolwenci ekonomii są wobec siebie bardziej krytyczni niż absolwenci pozostałych kierunków.

Wykres 41. Jak Pan(i) ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności w trakcie realizowanych przez siebie studiów? Średnie, skala: 1 – bardzo niski poziom kompetencji, 5 – bardzo wysoki poziom kompetencji. (N=61)

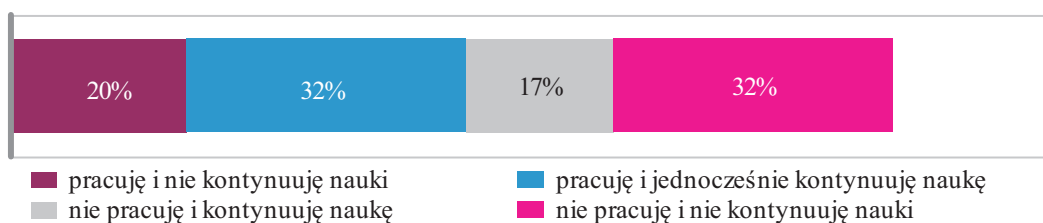
Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Ponad połowa absolwentów ekonomii (52%) pracuje zawodowo⁶⁶. Znamienny dla absolwentów ekonomii jest fakt, że odsetek pracujących wśród absolwentów studiów magisterskich jest niższy (38%) niż wśród absolwentów studiów licencjackich (62%; warto dodać, że blisko dwie trzecie tych ostatnich miało pracę jeszcze przed obroną). Odsetek pracujących wśród absolwentów studiów magisterskich jest znacznie niższy niż ogólnopolski wskaźnik zatrudnienia dla absolwentów szkół wyższych (80%). Wśród ogółu pracujących absolwentów ekonomii przed obroną pracę znalazło 56% badanych (wśród osób z dyplomem magistra – 45%) i jest to na tle badanych reprezentujących pozostałe kierunki stosunkowo niewielki odsetek. Zaraz po obronie pracę znalazło 18% ogółu pracujących absolwentów, w trzy miesiące po obronie – 8%, pół roku po obronie lub więcej – 18%. W porównaniu z absolwentami pozostałych kierunków więcej było wskazań na dłuższe, przekraczające 3 miesiące okresy poszukiwania pracy. Dane te – wraz z odsetkiem pracujących (niskim zwłaszcza wśród osób legitymujących się tytułem magistra) – pokazują, że poszukiwanie pracy jest w tej grupie szczególnie trudne i czasochłonne.

Wykres 42. Obecny status zawodowy absolwentów ekonomii (N=61)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Stosowane przez absolwentów sposoby poszukiwania pracy wskazują na prawdopodobną przyczynę tego stanu rzeczy: absolwenci ekonomii częściej bowiem bazują na własnych możliwościach (bezpośrednie kontakty z firmami – 40%, oferty internetowe – 27%), rzadziej natomiast korzystają z pomocy rodziny/znajomych (15%). Dane na temat charakterystyki obecnego miejsca pracy w relacji do kwalifikacji (poniżej kwalifikacji/adekwatne do kwalifikacji/powyżej kwalifikacji) pokazują też, że absolwenci ekonomii rzadziej niż pozostałe grupy absolwentów (z wyjątkiem pedagogiki) wykonują pracę poniżej swoich kwalifikacji. Ten fakt – poszukiwanie pracy odpowiadającej kwalifikacjom – może również spowalniać proces uzyskiwania zatrudnienia. Na zaangażowanie publicznego pośrednictwa pracy wskazało tylko 2% badanych.

Hierarchia ważności cech, które zdaniem pracujących absolwentów ekonomii zdecydowały o ich zatrudnieniu, jest podobna jak w przypadku ogółu absolwentów. Najważniejsze okazały się cechy osobowości (średnia 4,3 na 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało „zupełnie nieważne”, a 5 – „bardzo ważne”). Dość ważnymi kryteriami były również: umiejętności informatyczne, posiadanie dyplomu uczelni, kierunek studiów oraz

⁶⁶ Oznacza to, że w momencie realizacji badania nie pracowało około 385 absolwentów ekonomii. Zdecydowana większość z nich mieszka w województwie podlaskim.

PODLASKI ABSOLWENT.

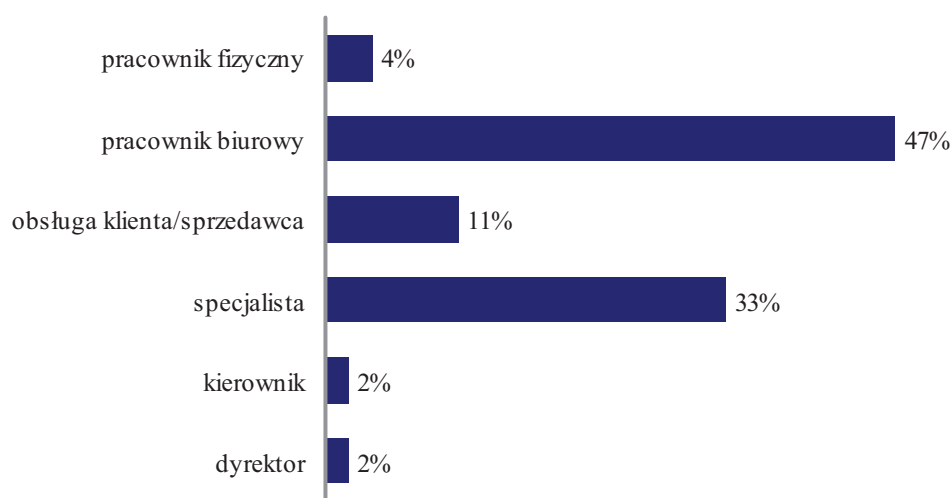
**BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009**

wyniki testu kompetencji (średnie 4,2). Najmniejsze znaczenie miały: rekomendacje znajomych (co jest zgodne z wyżej opisywanym rzadkim uciekaniem się w poszukiwaniu pracy do pomocy znajomych/rodziny), typ ukończonej uczelni (publiczna-niepubliczna), a zatem i jej prestiż, oraz znajomość języków obcych (średnie 3,3-3,4). Większość cech miała dla pracodawców – w opinii absolwentów ekonomii – większe znaczenie (w porównaniu z analogicznymi ocenami w pozostałych grupach badanych). Szczególnie duże różnice dotyczyły: publicznego bądź niepublicznego typu uczelni (wniosek ten koresponduje z zaobserwowanym w badaniu pracodawców zdecydowanie korzystniejszym wizerunkiem Uniwersytetu w Białymstoku niż szkół niepublicznych), kierunku studiów, posiadania dyplomu uczelni, wyników testu kompetencji, umiejętności informatycznych oraz oceny na dyplomie. Można więc sądzić, że w rekrutacji absolwentów ekonomii stosowano bardziej rygorystyczne kryteria selekcji.

Absolwenci ekonomii znajdują zatrudnienie częściej w sektorze prywatnym (59%) niż publicznym (38%), w porównaniu z absolwentami kierunków menedżerskich ich udział w sektorze publicznym jest jednak stosunkowo wysoki. Najczęściej pracują w podmiotach małych, zatrudniających od 10 do 49 osób (52%). Dominującą formą zatrudnienia jest umowa o pracę (84%), pozostali absolwenci pracują zwykle na podstawie umów cywilno-prawnych.

Absolwenci ekonomii zajmują najczęściej stanowiska pracowników biurowych (47%) lub specjalistów (33%). Co dziesiąty zajmuje się obsługą klienta. Relatywnie rzadko natomiast – np. w porównaniu z kierunkami z zakresu zarządzania – zdobywają stanowiska dyrektorskie lub kierownicze (4%). Duży bądź bardzo duży związek pracy ze swoim wykształceniem dostrzega jednak tylko około połowa badanych (48%), jedna trzecia określa go jako średni, a jedna piąta – jako mały. Na tle absolwentów pozostałych kierunków ocena zgodności pracy z wykształceniem wypada jednak w przypadku absolwentów ekonomii nieco bardziej korzystnie.

Wykres 43. Pracujący absolwenci ekonomii – stanowisko (N=61)

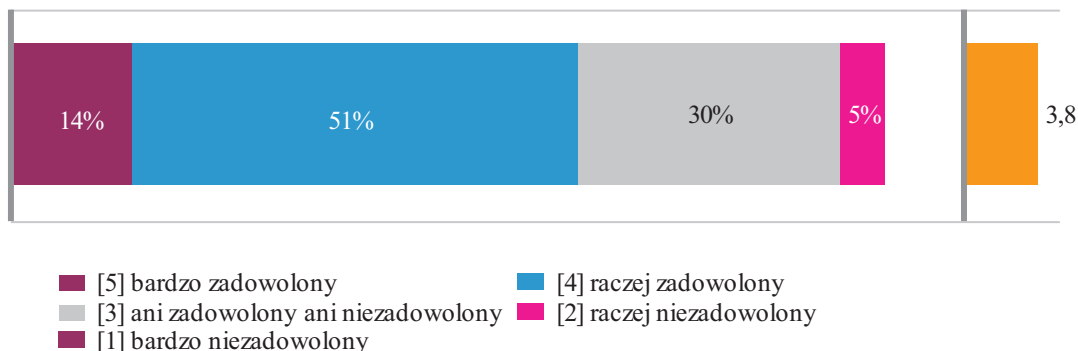
Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Mediana zarobków uzyskiwanych przez absolwentów ekonomii wynosi 1977 zł brutto i jest najwyższym odnotowanym wynikiem (choć zróżnicowania między grupami absolwentów nie są znaczne – mediana w całej populacji wynosi 1857 zł). Dochody kobiet są niższe niż mężczyzn: średnia płaca kobiet wynosi 1746 zł i stanowi ona 77% średniego wynagrodzenia dla mężczyzn, tj. 2267 zł.

Mimo najwyższych zarobków absolwenci ekonomii należą do najmniej zadowolonych z pracy. Zadowolenie deklaruje dwie trzecie spośród nich, przy czym przeważają oceny wskazujące na umiarkowane zadowolenie (51%). Wielowymiarowa ocena pracy pokazuje, że w relatywnie najmniejszym stopniu (w porównaniu z absolwentami pozostałych kierunków) praca absolwentów ekonomii spełnia stawiane pod jej adresem oczekiwania, spośród których najważniejsze dotyczą: możliwości awansu, wysokich zarobków i stabilności zatrudnienia (średnie 4,6 na 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało „źle zupełnie nieważne”, a 5 „bardzo ważne”). Choć absolwenci ekonomii postrzegają swoich pracodawców jako stabilnych (co nie przekłada się jednak na poczucie pewności zatrudnienia) bardzo nisko oceniają swoją obecną pracę pod względem możliwości awansu i wysokich zarobków (średnie 2,9-3,0 na 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało „bardzo źle”, a 5 – „bardzo dobrze”). Co ciekawe, ich oceny w większości przypadków są niższe niż oceny pozostałych grup absolwentów. Może to wskazywać – zwłaszcza w kontekście dużych nadziei wiązanych z wyborem kierunku ekonomia – na rozczarowanie absolwentów wykonywaną pracą.

Wykres 44. Czy ogólnie rzecz biorąc z obecnej pracy jest Pan(i) ...?: (N=61)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Wśród niepracujących absolwentów ekonomii (stanowiących w tej populacji 48%) jakiegokolwiek doświadczenia zawodowe posiada 43% badanych. Doświadczenia te dosyć często nie znajdowały kontynuacji z powodu własnej decyzji absolwentów o rezygnacji z pracy (24%; odsetek ten jest najwyższy w porównaniu z pozostałymi grupami absolwentów). Jako bezrobotny zarejestrowany jest co trzeci obecnie niepracujący absolwent ekonomii. Głównymi powodami braku pracy jest fakt, że dostępne oferty pracy nie spełniają oczekiwań absolwentów (46%). Po około jednej czwartej badanych wymienia następujące argumenty: brak ofert pracy dla absolwentów ekonomii, brak kwalifikacji atrakcyjnych dla

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

pracodawców, kontynuacja nauki, urlop macierzyński/wychowawczy oraz – nieco rzadziej – brak umiejętności poszukiwania pracy (18%). Najczęstszą strategią na zawodową przyszłość jest praca za granicą w zawodzie – zamiar taki deklaruje 34% badanych i jest to odsetek znacznie wyższy niż zarejestrowany w całej populacji. Częste były również deklaracje poszukiwania pracy w zawodzie w kraju (25%) lub plany dalszej edukacji (19%).

5.11. Absolwenci zarządzania na rynku pracy – wnioski

5.11.1. Absolwenci zarządzania według danych statystycznych

W roku akademickim 2008/2009 zarządzanie ukończyło 1253 osoby, co stanowiło 24% łącznej liczby absolwentów badanych kierunków i 10% łącznej liczby absolwentów w województwie podlaskim. Największy udział wśród absolwentów zarządzania mieli dyplomanci Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Białymstoku (39%) i Politechniki Białostockiej (33%). Znaczący był również udział absolwentów Uniwersytetu w Białymstoku (14%). W opisywanej grupie znaleźli się również absolwenci szkół regionalnych: Państwowej Wyższej Szkoły Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży (9%) oraz Nadbużańskiej Szkoły Wyższej w Siemiatyczach (5%).

Absolwenci studiów stacjonarnych stanowili w analizowanej zbiorowości 42%, absolwenci studiów magisterskich – 53% (odsetek o 4 punkty procentowe niższy niż dla ogółu absolwentów badanych kierunków). Dwie trzecie absolwentów zarządzania to kobiety.

Absolwenci zarządzania, zasilający – wraz z absolwentami ekonomii oraz zarządzania i marketingu – grupę zawodową „specjaliści do spraw ekonomicznych i zarządzania, gdzie indziej niesklasyfikowani”, stanowili grupę najczęściej występującą wśród bezrobotnych absolwentów. Pod koniec 2009 roku liczba bezrobotnych legitymujących się takim zawodem wyniosła 220, co stanowiło 8,8% ogółu absolwentów ekonomii, zarządzania oraz zarządzania i marketingu rocznika 2008/2009. W I półroczu 2010 roku liczba ta spadła do 108.

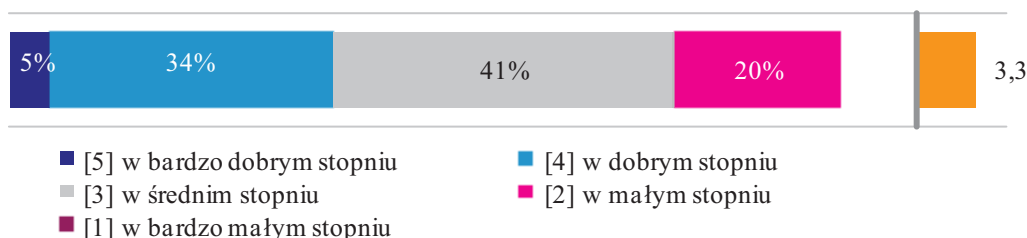
W najbliższych latach należy się spodziewać podobnie dużego napływu absolwentów zarządzania jak w analizowanym roku 2008/2009 – w roku akademickim 2010/2011 zarządzanie ukończy 1127 osób, w kolejnych czterech latach liczba ta będzie oscylowała wokół 1100 rocznie, z wyjątkiem roku 2013/2014, kiedy wyniesie ok. 1000.

5.11.2. Absolwenci zarządzania w opinii pracodawców

Ocena przygotowania absolwentów zarządzania do pracy zawodowej jest w opinii pracodawców umiarkowanie pozytywna. Dominował pogląd, że studia z zakresu zarządzania przygotowują do pracy zawodowej w średnim stopniu (41%). Niewiele rzadziej pojawiały się opinie o dobrym przygotowaniu (34%). Dość często wyrażano jednak opinie o niedostatecznym przygotowaniu absolwentów do pracy (20%). Wśród uczelni kształcących specjalistów z zakresu zarządzania najlepszą opinią cieszą się Politechnika Białostocka (55%) i Uniwersytet w Białymstoku (43%). Rzadziej wskazywano Wyższą Szkołę Finansów i Zarządzania (20%).

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

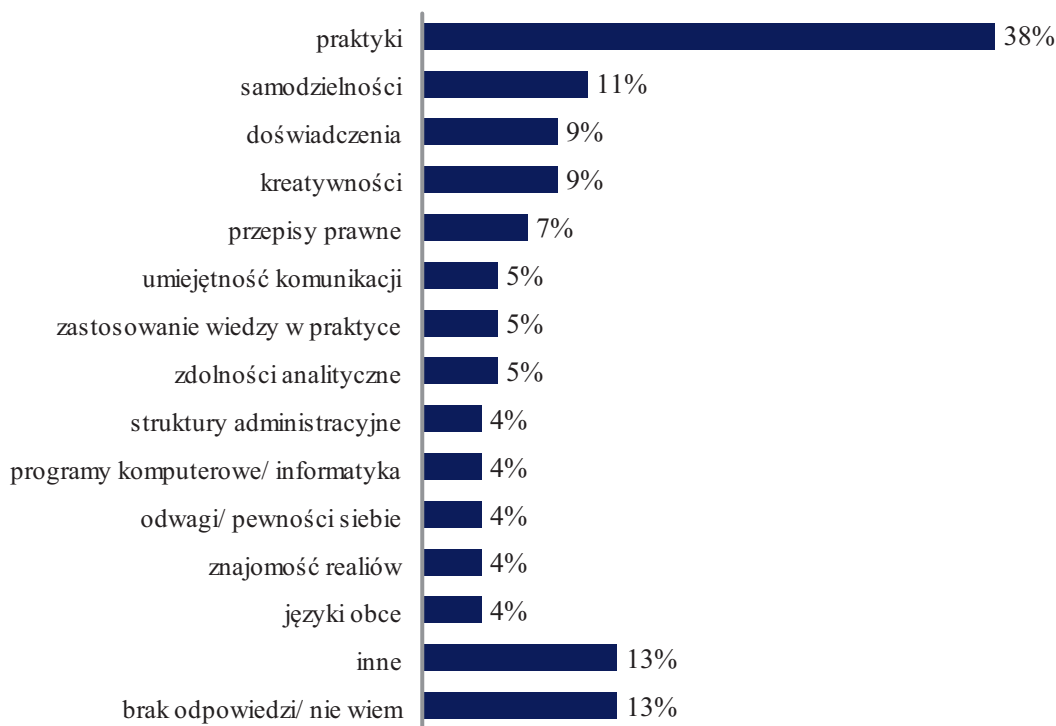
Wykres 45. W jakim stopniu Pana(i) zdaniem ukończone studia przygotowują absolwentów kierunku zarządzania do wykonywania pracy zawodowej? (N=56)

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

Największą słabością absolwentów zarządzania jest zdaniem pracodawców brak praktyki zawodowej (38%). Wśród deficytów kompetencyjnych wymieniano również, lecz znacznie rzadziej, różnorodne kompetencje indywidualne i społeczne: samodzielność, kreatywność, umiejętność komunikacji, zdolności analityczne (5%-11%). Wśród brakujących absolwentom „twardych” umiejętności wymieniano zaś: znajomość przepisów prawnych (7%), znajomość struktur administracyjnych (4%), programów komputerowych (4%) i języków obcych (4%).

Wykres 46. Jakich umiejętności i wiedzy brakuje absolwentom kierunku zarządzanie? (N=56, wskazania powyżej 3%)

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

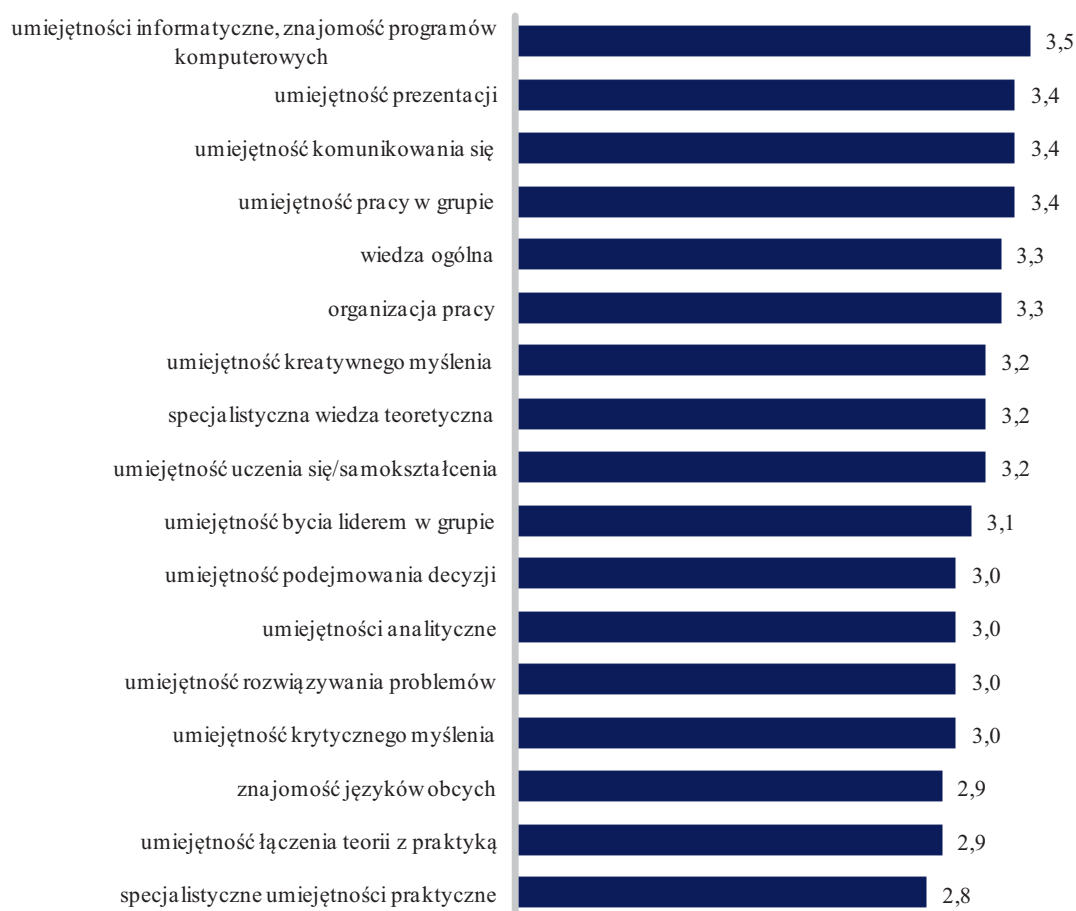
Wielowymiarowa ocena absolwentów zarządzania pod względem różnych kwalifikacji (na 5-stopniowej skali) wskazuje na umiarkowany poziom satysfakcji pracodawców z absolwentów (najwyższa nota to 3,5). Relatywne mocne strony absolwentów zarządzania (średnie 3,4-3,5) to:

- umiejętności informatyczne;
- umiejętność prezentacji;
- umiejętność komunikowania się;
- umiejętność pracy w grupie.

Słabe strony absolwentów zarządzania w opinii pracodawców (2,8-2,9) to:

- specjalistyczne umiejętności praktyczne;
- umiejętność łączenia teorii z praktyką;
- znajomość języków obcych.

Wykres 47. Jak Pan/Pani ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności przez absolwentów zarządzania? Średnie, skala: 1 - bardzo niski poziom kompetencji, 5 - bardzo wysoki poziom kompetencji. (N=56)

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Co trzeci pracodawca deklaruje, że absolwenci zarządzania pracują na stanowiskach poniżej posiadanych przez nich formalnych kwalifikacji, 61% twierdzi, że wykonywana przez nich praca jest adekwatna do ich kwalifikacji, zaś 7% ocenia pracę powierzaną absolwentom zarządzania jako przekraczającą kwalifikacje. Warto jednak dodać, że praca poniżej kwalifikacji może być nie tylko efektem niedostosowania kompetencyjnego absolwentów zarządzania do zadań zawodowych, ale też pochodną nie wymagających wysokich kwalifikacji oferowanych miejsc pracy, zwłaszcza przez mikroprzedsiębiorstwa.

Specjaliści z zakresu zarządzania mają marginalne miejsce w planach zatrudnieniowych podlaskich przedsiębiorstw – jedynie 4% badanych zakładów pracy zamierza zatrudnić ich w ciągu najbliższego roku (podobny odsetek mówi ponadto o absolwentach zarządzania i marketingu). Większość (80%) przewiduje ponadto, że w okresie najbliższych dwóch lat poziom zatrudnienia absolwentów tego kierunku utrzyma się na tym samym poziomie. Wśród pozostałych opinie na temat dynamiki zatrudnienia były podzielone, przeważały jednak opinie o wzroście dynamiki (13%; 7% przewidywało spadek dynamiki). Bardziej optymistyczne prognozy dotyczą dłuższego horyzontu czasowego – najbliższych pięciu lat. 28% pracodawców przewiduje wzrost znaczenia specjalistów z zakresu zarządzania w swoich zakładach pracy, trudno jednak ocenić – przy tak długiej perspektywie czasowej – w jaki sposób ten wzrost przełoży się na wzrost liczby miejsc pracy. Plany zatrudnieniowe pracodawców oraz ich szacunki odnośnie zmian poziomu zatrudnienia nakazują w tym względzie ostrożność.

5.11.3. Losy zawodowe absolwentów zarządzania

Głównym motywatorem skłaniającym absolwentów zarządzania do podjęcia decyzji o studiach w województwie podlaskim była bliskość uczelni względem miejsca zamieszkania (76%; powód ten miał nieco większe znaczenie niż w całej badanej populacji), co trzeci badany wspominał w tym kontekście o niższych kosztach życia na Podlasiu niż w innych regionach. Na czynniki o charakterze pozytywnym, przyciągające do podlaskich uczelni, wskazała znacznie mniejsza grupa badanych: co trzeci mówił o interesującej ofercie kierunków studiów, co czwarty o renomie lokalnych uczelni. O tym, że dla wielu studentów wybór studiów w województwie podlaskim był wyborem częściowo motywowanym negatywnie (z braku innych alternatyw) świadczą również następujące wskazania: niższe wymagania związane z rekrutacją (16%) i obawa związana z wyjazdem do innego województwa (12%). Dla co czwartego absolwenta zarządzania znaczenie miała „presja” środowiskowa – sugestie znajomych. Analiza motywów wyboru Podlasia jako miejsca studiów wskazuje na wysoki poziom przywiązania do regionu – być może ten czynnik jest przyczyną niskiej mobilności przestrzennej absolwentów. Okazuje się bowiem, że zdecydowana większość z nich (80%) pozostała po zakończeniu edukacji w miejscu studiów (rozumianych jako województwo podlaskie). Pozostali zmienili miejsce zamieszkania – na inne województwa Polski. Pojedyncze osoby zdecydowały się na migrację zagraniczną.

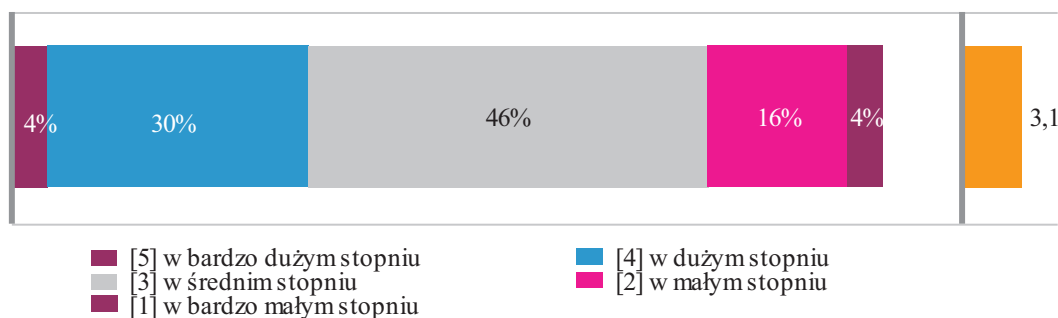
Wśród kryteriów wyboru kierunku studiów (oceny za pomocą 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało czynnik zupełnie nieistotny, a 5 – czynnik bardzo istotny) żadne – podobnie jak

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

zresztą w pozostałych grupach absolwentów – nie uzyskały statusu wyjątkowo istotnych, co wskazywałoby na brak wyraźnych, głęboko umotywowanych stymulatorów wyboru kierunku. W relatywnie największym stopniu o wyborze kierunku studiów przez absolwentów zarządzania zadecydowały zainteresowanie problematyką związaną z kierunkiem, zawodem, do którego przygotowuje kierunek oraz możliwość zdobycia specjalistycznej wiedzy kierunkowej (średnie 3,8-3,9; na te powody częściej wskazywali respondenci pracujący oraz legitymujący się dyplomem magistra). W nieco mniejszym stopniu do wyboru kierunku przyczyniły się: możliwość znalezienia dobrze płatnej pracy po ukończeniu studiów, możliwość zdobycia wiedzy ogólnej (średnie 3,5-3,6) oraz ciekawa oferta przedmiotów (3,3). Najmniej ważne okazały się możliwość wyjazdu na zagraniczną wymianę studencką i moda na studiowanie na tym kierunku (średnie 1,8-1,9). Cztery ostatnie wymienione kryteria okazały się mieć mniejsze znaczenie niż wśród ogółu badanych absolwentów.

Wykres 48. W jakim stopniu ukończone przez Pana/Panią studia przygotowały Pana/Panią do wykonywania pracy zawodowej? (N=175)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Jedynie co trzeci absolwent zarządzania uważa, że studia przygotowały go do pracy zawodowej w dużym (30%) bądź bardzo dużym (4%) stopniu. Około połowa ocenia to przygotowanie jako średnie, zaś co piąty absolwent twierdzi, że studia przygotowały go do pracy w małym (16%) lub bardzo małym stopniu (4%). Na tle pozostałych kierunków – ze średnią 3,1 – zarządzanie wypada pod tym względem relatywnie gorzej (średnia dla ogółu badanych 3,3). W szczegółowych wymiarach tworzenia przez studia szans na: pracę zgodną z wykształceniem, pracę przynoszącą wysokie zarobki, rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej, zarządzanie wypadło podobnie jak inne kierunki, uzyskując około połowy odpowiedzi twierdzących, wskazujących na istnienie związku między studiami a poszczególnymi aspektami zawodowego funkcjonowania (odpowiednio 50%, 48%, 39%). Uzyskane oceny wskazują zatem na wysoki poziom frustracji i krytycznych ocen studiów (około połowa uważa, że studia nie dały szans na pracę zgodną z wykształceniem). Jednak warto zauważyć, że pod względem wszystkich tych aspektów przygotowanie zawodowe lepiej oceniali absolwenci studiów magisterskich.

Wielu absolwentów zarządzania pierwsze doświadczenia zawodowe zdobywało jeszcze w czasie studiów. Dominowały jednak zajęcia zawodowe nie związane

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

z wykształceniem kierunkowym absolwentów. Najczęstszą formą zdobywania zawodowej praktyki była praca dorywcza: niezwiązana z profilem studiów (44%, odsetek nieco wyższy niż wśród ogółu badanych absolwentów) lub – rzadziej – z nim związana (17%), stała praca niezwiązana z profilem studiów (25%), praca bez wynagrodzenia (24%), praca za granicą niezwiązana z profilem studiów (17%), wolontariat (11%).

W celu oceny wpływu edukacji wyższej na rozwój kompetencyjny absolwentów proszono również o samoocenę pod względem różnych umiejętności (lista 17 kompetencji indywidualnych i interpersonalnych) przed rozpoczęciem studiów oraz po ich ukończeniu, na 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało bardzo niski poziom kompetencji, a 5 – poziom bardzo wysoki. Poziom opanowania analizowanych kompetencji przed studiami absolwenci oceniali raczej nisko – średnie wahają się od 2,8 (znajomość języków obcych, specjalistyczna wiedza teoretyczna) do 3,6 (umiejętność pracy w grupie i umiejętność komunikowania się). Po studiach poziom ten – w przypadku wszystkich kompetencji – wyraźnie wzrósł (należy jednak założyć, że jest on również wypadkową ogólnego rozwoju osobowego badanych). Średnie ocen wzrosły o 0,6-1,2 punktu w zależności od cechy. Największe wzrosty (0,9-1,2) odnotowano w przypadku:

- specjalistycznej wiedzy teoretycznej;
- umiejętności prezentacji;
- specjalistycznych umiejętności praktycznych;

najmniejsze (0,6) natomiast pod względem:

- umiejętności kreatywnego myślenia;
- znajomości języków obcych;
- umiejętności rozwiązywania problemów;
- umiejętności komunikowania się.

Po ukończeniu studiów absolwenci zarządzania postrzegali się przede wszystkim jako osoby posiadające w zadowalającym stopniu (średnie powyżej 4,0) niemal wszystkie analizowane kompetencje. Jako swoje relatywnie najmocniejsze strony (średnie 4,2-4,3) wskazywali: umiejętność pracy w grupie, umiejętność prezentacji, komunikowania się, podejmowania decyzji, organizacji pracy, uczenia się/samokształcenia. Warto dodać, że poziom oceny pierwszych większości tych kompetencji przekracza wartości notowane wśród ogółu badanych.

Największą słabością okazała się natomiast (średnia 3,4):

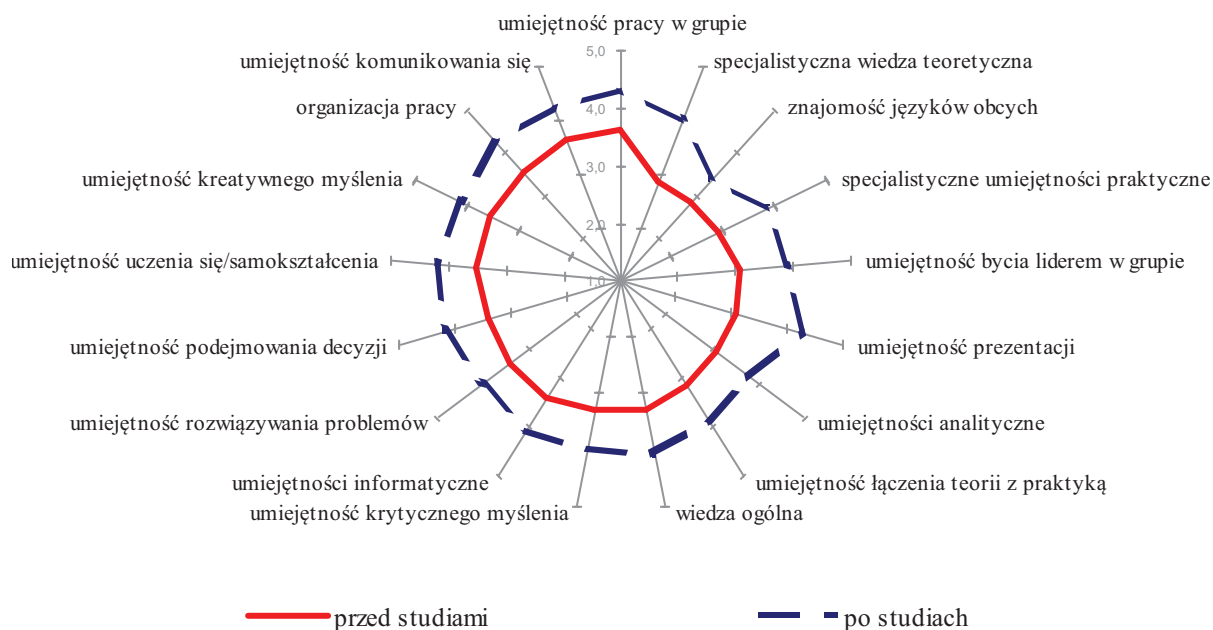
- znajomość języków obcych (nisko oceniana przed studiami i w stosunkowo niewielkim stopniu udoskonalona na studiach).

Dosyć słabo wypadają również specjalistyczne umiejętności praktyczne oraz umiejętności analityczne (średnie 3,8). W przypadku wszystkich cech lepiej oceniali się absolwenci studiów magisterskich niż licencjackich.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wykres 49. Jak Pan(i) ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności w trakcie realizowanych przez siebie studiów? Średnie, skala: 1 – bardzo niski poziom kompetencji, 5 – bardzo wysoki poziom kompetencji. (N=175)

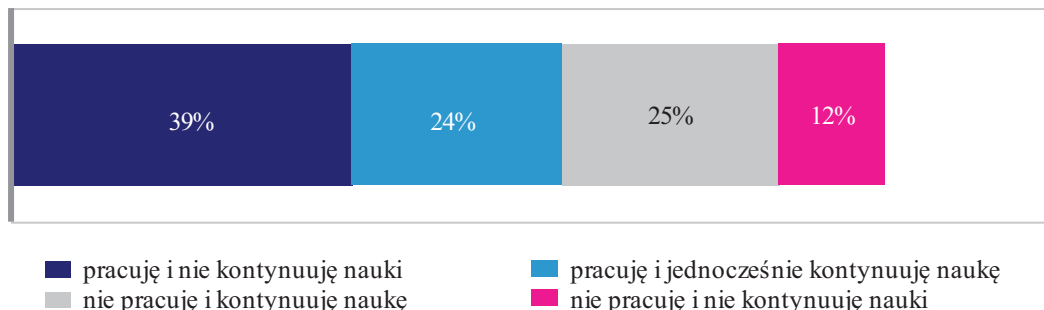
Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Mimo krytycznych ocen studiów pod względem przygotowania do pracy zawodowej (czasem bardziej krytycznych niż wśród ogółu badanych absolwentów) absolwenci zarządzania radzą sobie na rynku pracy relatywnie dobrze. Odnotowano bowiem wśród nich największy odsetek pracujących – 63%⁶⁷; wśród absolwentów studiów magisterskich – 83%. Warto zauważyć, że ten ostatni jest – wyróżniając w tym względzie zarządzanie spośród pozostałych badanych kierunków – porównywalny z ogólnopolskim wskaźnikiem zatrudnienia dla absolwentów szkół wyższych (80%). Również wyjątkowo dobrze absolwenci zarządzania wypadają pod względem czasu poszukiwania pracy – 71% ogółu absolwentów zarządzania znalazło pracę jeszcze przed obroną (wiąże się to z wysokim odsetkiem wśród absolwentów osób studiujących niestacjonarnie, wśród których 88% pracowało przed obroną). Wśród absolwentów studiów magisterskich analogiczny odsetek wynosił 79%, zaś wśród absolwentów studiów stacjonarnych – 33%. Zaraz po obronie pracę znalazło 6% pracujących absolwentów, około 3 miesięcy po obronie – 9%, pół roku po obronie lub więcej – 15%.

⁶⁷ Oznacza to, że w momencie realizacji badania nie pracowało około 460 absolwentów zarządzania. Zdecydowana większość z nich mieszka w województwie podlaskim.

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wykres 50. Obecny status zawodowy absolwentów zarządzania (N=175)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Najczęstszym sposobem poszukiwania pracy, podobnie jak wśród ogółu absolwentów badanych kierunków, były bezpośrednie kontakty z firmami (36%), pomoc ze strony rodziny/znajomych (25%) oraz lektura ogłoszeń o pracę (prasowych – 16% lub internetowych – 8%). Nieco częściej niż pozostałe grupy absolwentów specjaliści z zakresu zarządzania zawdzięczali pracę pośrednictwu publicznych służb zatrudnienia (7%).

Zdaniem badanych o ich zatrudnieniu zdecydowały przede wszystkim cechy osobowości (średnia 4,2 na 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało zupełnie nieważne, a 5 – bardzo ważne). Dość ważnymi kryteriami, którymi w opinii absolwentów kierowali się pracodawcy, były również: umiejętności informatyczne (na znaczenie tego czynnika zwracano uwagę częściej niż w pozostałych grupach absolwentów), posiadanie dyplomu uczelni oraz kierunek studiów (średnie 3,7-3,9). Mało ważne okazały się: typ ukończonej uczelni (publiczna-niepubliczna), a zatem i jej prestiż, oraz ocena na dyplomie (średnie 2,7-3,0). W niewielkim stopniu – według relacji absolwentów - brane były pod uwagę umiejętności merytoryczne: doświadczenie zawodowe czy wyniki testu kompetencji (średnie 3,3-3,4).

Miejsca pracy dla absolwentów zarządzania tworzy znacznie częściej sektor prywatny (pracuje w nim 63%) niż publiczny (30%; do sektora publicznego trafiają częściej absolwenci studiów magisterskich niż licencjackich); 7% badanych znalazło zatrudnienie w organizacjach non-profit. Co drugi absolwent pracuje w małych przedsiębiorstwach, co trzeci – w firmach dużych. Dominującą formą zatrudnienia jest umowa o pracę (77%), w pozostałych przypadkach, częściej w przypadku licencjatów niż magistrów, wykorzystywane są głównie umowy cywilno-prawne.

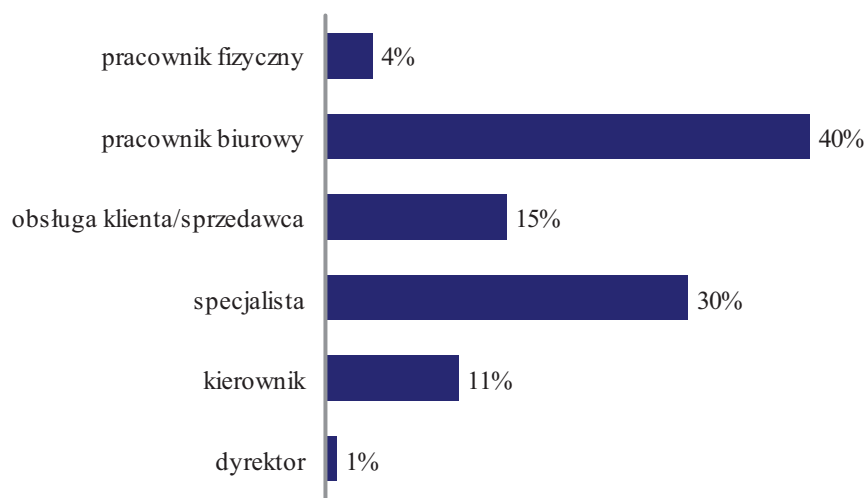
Podobnie jak wśród ogółu badanych absolwentów, absolwenci zarządzania zajmują najczęściej stanowiska pracowników biurowych (40%), specjalistów (30%) bądź sprzedawców (15%). Częściej natomiast sięgają po stanowiska kierownicze/dyrektorskie (12%), rzadziej zaś wykonują prace fizyczne (4%). Duży bądź bardzo duży związek pracy ze swoim wykształceniem dostrzega jednak tylko połowa badanych, około 30% określa go jako średni, a co czwarty respondent – jako mały. Podobnie przedstawiają się opinie na temat dostosowania pracy do kwalifikacji – około połowa pracujących absolwentów zarządzania

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

określa swoją pracę jako adekwatną do kwalifikacji, pozostali – w zdecydowanej większości wykonują pracę poniżej kwalifikacji, odróżniając się w tym względzie niekorzystnie od absolwentów ekonomii i pedagogiki. Co ciekawe, odsetek pracujących poniżej kwalifikacji jest zasadniczo podobny w przypadku absolwentów studiów licencjackich, jak i magisterskich.

Wykres 51. Pracujący absolwenci zarządzania – stanowisko (N=111)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Mediana zarobków uzyskiwanych przez absolwentów zarządzania wynosi 1856 zł brutto i nie odbiega od średniej dla ogółu badanych absolwentów. Jak w całej badanej populacji absolwentów, kobiety osiągają znacznie niższe dochody (mediana wynagrodzenia 1593 zł) niż mężczyźni (2691 zł), jednakże w przypadku zarządzania ta dysproporcja jest szczególnie duża (średnia płaca kobiet stanowi 59% średniej dla mężczyzn, w populacji absolwentów – 76%).

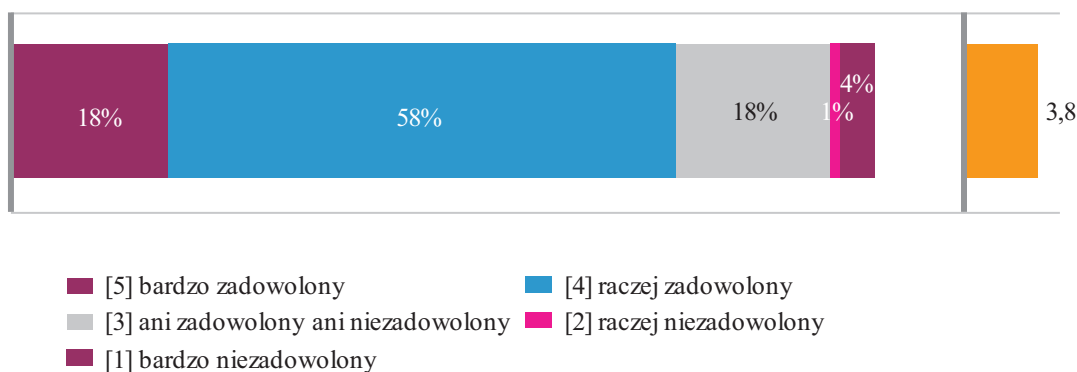
Trzy czwarte pracujących absolwentów zarządzania określa się jako zadowolonych z pracy, choć przeważają tu opinie wskazujące na umiarkowane zadowolenie (58%). Można sądzić, że przyczynami umiarkowanego zadowolenia jest wspomniany wyżej postrzegany brak dostosowania wykonywanych zadań zawodowych do posiadanych kwalifikacji, przekładający się przede wszystkim na ograniczone możliwości rozwoju zawodowego i awansu. Jak się okazuje, czynniki te – wraz z wysokimi zarobkami, dobrą atmosferą w pracy oraz stabilnością pracodawców – należą do najważniejszych kryteriów decydujących o wyborze miejsca pracy (średnie 4,5-4,6 na 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało zupełnie nieważne, a 5 – bardzo ważne). W sytuacji ograniczonego wyboru miejsca pracy (a z takim mamy do czynienia na podlaskim rynku pracy, zwłaszcza w grupie badanych absolwentów) można założyć, że są to czynniki składające się na wyobrażenie idealnego miejsca pracy. Pod względem tych czynników, zwłaszcza możliwości awansu, wykonywana przez absolwentów zarządzania praca oceniana jest tymczasem stosunkowo nisko (średnie 3,3-3,6 na 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało „bardzo źle”, a 5 – „bardzo dobrze”). Na poziomie dosyć

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

wysokich oczekiwań oceniane są atmosfera pracy oraz stabilność pracodawcy (4,1). Pracujący absolwenci w większości pozytywnie wypowiadają się również o innych, mniej ważnych aspektach pracy – lokalizacji (4,2) i warunkach lokalowych (3,9).

Wykres 52. Czy ogólnie rzecz biorąc z obecnej pracy jest Pan(i) ...? (N=111)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Niezbyt korzystnie (na tle absolwentów pozostałych kierunków) przedstawia się sytuacja niepracujących absolwentów zarządzania. Choć jest ich – w porównaniu z pozostałymi kierunkami – stosunkowo mało (37%), to większość z nich (77%) nie zdobyła do tej pory żadnego doświadczenia zawodowego, w tym co czwarty absolwent jest zarejestrowany jako bezrobotny. Głównym powodem braku pracy jest w opinii badanych niedostateczna liczba ofert pracy dla absolwentów zarządzania (53%). Dosyć często wymieniano również (43%-47%): niedostosowanie ofert do oczekiwań, fakt kontynuacji nauki i poczucie posiadania nieatrakcyjnych na rynku pracy kwalifikacji. 8% absolwentów przyznaje się do braku umiejętności poszukiwania pracy. Względna większość niepracujących wyraża jednak nadzieje na znalezienie pracy w zawodzie w kraju (47%), co czwarty respondent zamierza podjąć pracę niezwiązaną z zawodem w kraju. Stosunkowo wysoki jest wśród absolwentów zarządzania odsetek deklarujących zamiar rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej (18%). Emigracja jest atrakcyjną alternatywą tylko dla 5% badanych (odsetek ten jest dwukrotnie mniejszy niż wśród ogółu badanych absolwentów).

5.12. Absolwenci zarządzania i marketingu na rynku pracy – wnioski

5.12.1. Absolwenci zarządzania i marketingu według danych statystycznych

W roku akademickim 2008/2009 zarządzanie i marketing na podlaskich uczelniach ukończyło 419 osób, co stanowiło 8% łącznej liczby absolwentów badanych kierunków i 3% łącznej liczby absolwentów w województwie podlaskim. Ponad 50%-owy udział wśród absolwentów zarządzania i marketingu (56%) mieli absolwenci i Politechniki Białostockiej (33%). Co trzeci absolwent (32%) rekrutował się z Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Białymstoku, 12% – z Państwowej Szkoły Zarządzania i Przedsiębiorczości im. Bogdana Jańskiego w Łomży. Niespełna 1% stanowili absolwenci Wyższej Szkoły Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży. Warto dodać, że relatywnie niewielka liczba absolwentów

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

zarządzania i marketingu wynika z faktu wycofania tego kierunku z oferty edukacyjnej podlaskich szkół wyższych kilka lat temu (zastąpienia go kierunkiem zarządzanie).

Absolwenci studiów stacjonarnych stanowili w analizowanej zbiorowości 45%, co na tle ogółu absolwentów badanych kierunków, wśród których absolwenci stacjonarni liczą 27%, wynikiem wysokim. Większość badanych (70%) ukończyła studia magisterskie; uzyskany wynik ponownie znacznie przekracza analogiczny odsetek dla ogółu badanej populacji (o 13 punktów procentowych). Jest to zapewne również konsekwencją tego, że badany kierunek w 2008/2009 roku akademickim był już w schyłkowej fazie swojego funkcjonowania (co potwierdza malejąca w latach 2005-2009 dynamika liczby napływających na rynek pracy absolwentów tego kierunku; w roku 2004/2005 liczba absolwentów wyniosła 1544). Również odsetek mężczyzn wśród absolwentów zarządzania i marketingu był nieco wyższy niż średni (35%), choć i tak dominowały kobiety (65%).

Absolwenci zarządzania i marketingu, zasilający – wraz z absolwentami ekonomii oraz zarządzania - grupę zawodową „specjaliści do spraw ekonomicznych i zarządzania, gdzie indziej niesklasyfikowani”, stanowili grupę najczęściej występującą wśród bezrobotnych absolwentów. Pod koniec 2009 roku liczba bezrobotnych legitymujących się takim zawodem wyniosła 220, co stanowiło 8,8% ogółu absolwentów ekonomii, zarządzania oraz zarządzania i marketingu rocznika 2008/2009. W I półroczu 2010 roku liczba ta spadła do 108.

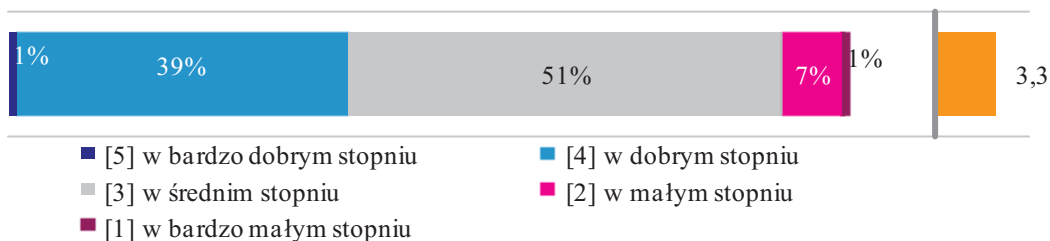
Jak wspomniano, kierunek zarządzanie i marketing nie istnieje już w ofercie edukacyjnej żadnej z podlaskich uczelni, jedynie w Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania na studiach magisterskich jednolitych studia z tego kierunku kończy 30 osób.

5.12.2. Absolwenci zarządzania i marketingu w opinii pracodawców

Pracodawcy przeciętnie oceniają przygotowanie absolwentów zarządzania i marketingu do pracy zawodowej. Najczęściej wyrażali opinie o średnim (51%) lub dobrym stopniu przygotowania (39%). Około co dziesiąty pracodawca stwierdzał jednak, że przygotowanie to jest małe. Najlepszy wizerunek wśród uczelni kształcących z zakresu zarządzania i marketingu – podobnie jak w przypadku kierunku zarządzanie – ma u pracodawców Politechnika Białostocka (59%). Dość często wskazywano również na Uniwersytet w Białymstoku (45%), mimo że uczelnia ta nie prowadzi kierunku zarządzanie i marketing, prowadzi jednak pokrewny kierunek zarządzanie. Na trzecim miejscu uplasowała się Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania (16%).

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

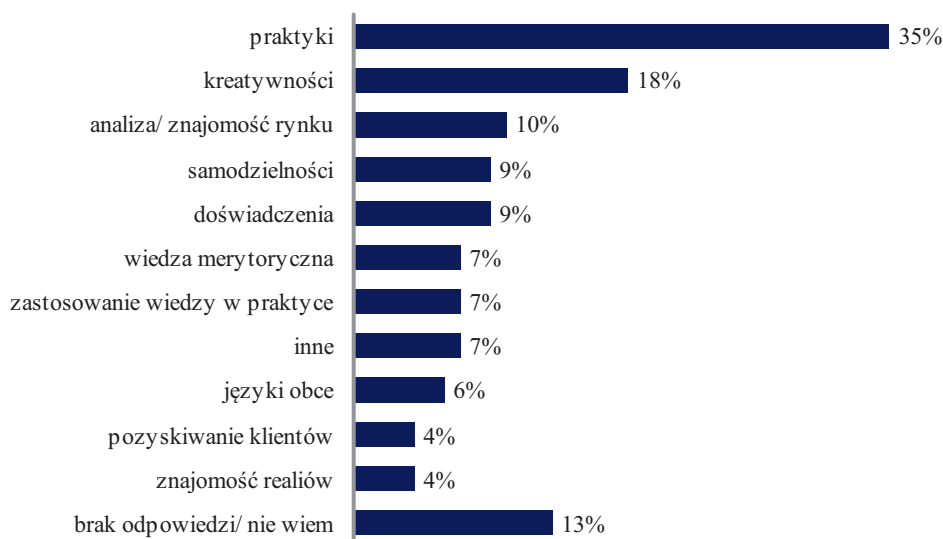
Wykres 53. W jakim stopniu Pana(i) zdaniem ukończone studia przygotowują absolwentów zarządzania i marketingu do wykonywania pracy zawodowej? (N=69)

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

Podobnie jak w przypadku wszystkich grup absolwentów najczęstszym zarzutem kierowanym pod adresem dyplomantów zarządzania i marketingu był brak praktyki zawodowej (35%). Częstym zgłaszanym zastrzeżeniem był również brak kreatywności (18%). Skarżono się również na brak znajomości analizy rynku (10%), brak samodzielności (9%), doświadczenia (9%), wiedzy merytorycznej (7%), umiejętności zastosowania tej wiedzy w praktyce (7%) oraz znajomości języków obcych (6%). Jak widać, lista zastrzeżeń dosyć często dotyczy merytorycznego, kierunkowego przygotowania do wykonania zawodu, rzadziej zaś kompetencji indywidualnych i społecznych.

Wykres 54. Jakich umiejętności i wiedzy brakuje absolwentom kierunku zarządzanie i marketing? (N=69, wskazania powyżej 3%)

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

Wielowymiarowa ocena absolwentów zarządzania i marketingu (na 5-stopniowej skali: 1 – bardzo niski poziom kompetencji, 5 – bardzo wysoki poziom kompetencji) wskazuje na umiarkowany poziom satysfakcji pracodawców z absolwentów (najwyższa nota to 3,5). Jest to jednak zjawisko typowe dla wszystkich opisywanych grup absolwentów. Najmocniejsze strony absolwentów zarządzania i marketingu (średnie 3,4-3,5) to:

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

- umiejętność komunikowania się;
- umiejętności informatyczne.

Natomiast wśród słabych stron absolwentów (2,7-2,9) znalazły się:

- specjalistyczne umiejętności praktyczne;
- umiejętność łączenia teorii z praktyką;
- umiejętność podejmowania decyzji;
- umiejętności analityczne.

Wykres 55. Jak Pan/Pani ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności przez absolwentów zarządzania i marketingu? Średnie, skala: 1 - bardzo niski poziom kompetencji, 5 - bardzo wysoki poziom kompetencji. (N=69)

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

W związku z relatywnie niską oceną absolwentów zarządzania i marketingu przez pracodawców skala niedopasowania między zajmowanymi przez nich stanowiskami a formalnymi kwalifikacjami jest dosyć duża. Dwie trzecie pracodawców zatrudniających tych absolwentów wskazuje na dostosowanie wykonywanej przez nich pracy do kwalifikacji, co piąty stwierdza, że praca ta nie wymaga aż takich kwalifikacji, a 13% jest przeciwnego

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

zdania, twierdząc, że w ich podmiotach absolwenci zarządzania i marketingu wykonują pracę powyżej kwalifikacji. Wspomnieć również należy, że praca poniżej kwalifikacji może być także efektem struktury stanowiskowej miejsc pracy w podlaskich przedsiębiorstwach, zwłaszcza tych najmniejszych.

Specjaliści z zakresu zarządzania i marketingu, podobnie jak i z zakresu zarządzania, rzadko znajdują się w planach zatrudnieniowych podlaskich przedsiębiorstw – jedynie 5% badanych podmiotów deklaruje zamiar ich zatrudnienia w ciągu najbliższego roku. Większość (72%) przewiduje ponadto, że w okresie najbliższych dwóch lat zatrudnienie absolwentów tego kierunku utrzyma się na tym samym poziomie. Wśród pozostałych opinie na temat dynamiki zatrudnienia były zróżnicowane, przeważały jednak opinie o jej wzroście (17%; 11% przewidywało spadek dynamiki). Bardziej optymistyczne scenariusze rysowano w dłuższej perspektywie czasowej – najbliższych pięciu lat. Około jednej czwartej pracodawców spodziewa się wzrostu znaczenia specjalistów z zakresu zarządzania i marketingu w swoich przedsiębiorstwach. Trudno jednak ocenić – przy tak długiej perspektywie czasowej – w jaki sposób ten wzrost przełoży się na wzrost liczby miejsc pracy. Plany zatrudnieniowe pracodawców oraz ich szacunki odnośnie zmian poziomu zatrudnienia nakazują w tym względzie ostrożność.

5.12.3. Losy zawodowe absolwentów zarządzania i marketingu

Głównym czynnikiem skłaniającym absolwentów zarządzania i marketingu do podjęcia decyzji o studiach w województwie podlaskim była – podobnie jak w przypadku wszystkich grup absolwentów – bliskość uczelni względem miejsca zamieszkania (71%; powód ten miał nieco większe znaczenie niż w całej badanej populacji), co trzeci badany wspominał w tym kontekście o niższych kosztach życia na Podlasiu niż w innych regionach. Czynniki przyciągające do podlaskich uczelni miały znacznie mniejszą rangę: na interesującą ofertę kierunków wskazał co trzeci badany, a na renomę lokalnych uczelni – 27% uczestników badania. Można więc sądzić, że dla wielu studentów wybór studiów w województwie podlaskim był wyborem częściowo motywowanym negatywnie (inne, atrakcyjniejsze alternatywy z różnych powodów były poza zasięgiem możliwości). Tę hipotezę – ważną dla wszystkich analizowanych kierunków – potwierdzają wskazania na obawy związane z wyjazdem do innego województwa (18%) oraz niższe wymagania związane z rekrutacją (11%). Co piąty absolwent uwzględniał w swoim wyborze sugestie znajomych. Analiza motywów wyboru Podlasia na miejsce studiów wskazuje – we wszystkich grupach respondentów – na wysoki poziom przywiązania do regionu. Przełożył się on na niską mobilność geograficzną absolwentów zarządzania i marketingu po ukończeniu studiów. Zdecydowana większość z nich (85%) pozostała po ukończeniu studiów na terenie Podlasia, 16% zamieszkuje zaś na terenie innego województwa, 3% przebywa za granicą (jest to najwyższy odsetek spośród wszystkich badanych grup absolwentów).

Wśród kryteriów wyboru kierunku studiów (oceny za pomocą 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało czynnik zupełnie nieistotny, a 5 – czynnik bardzo istotny) żadne – podobnie jak zresztą w pozostałych grupach absolwentów – nie okazały się szczególnie ważne, co

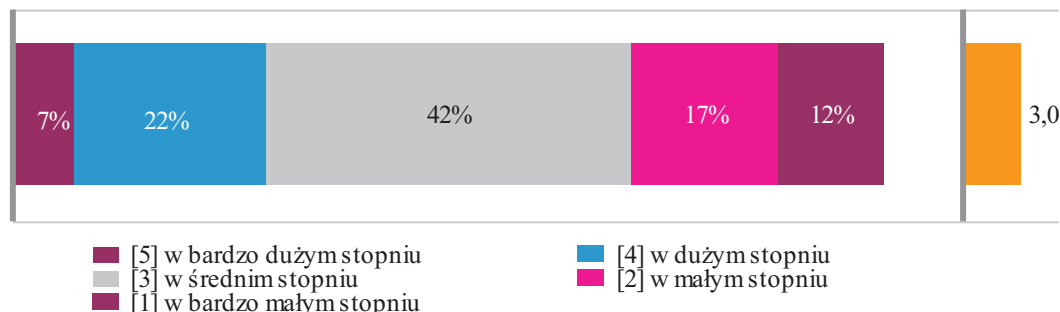
PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

wskazywałyoby na brak głębszych motywacji stojących za wyborem kierunku. W największym stopniu do wyboru kierunku studiów przez absolwentów zarządzania i marketingu skłoniły: możliwość zdobycia specjalistycznej wiedzy kierunkowej, zainteresowanie problematyką związaną z kierunkiem, zawodem, do którego przygotowuje kierunek oraz – wyjątkowo ważna w grupie absolwentów zarządzania i marketingu – możliwość znalezienia dobrze płatnej pracy po ukończeniu studiów (średnie 3,8-3,9). Pozostałe czynniki (w tym np. ciekawa oferta przedmiotów) miały mniejsze znaczenie niż dla pozostałych grup absolwentów; wśród nich najmniejsze znaczenie przypisano możliwości wyjazdu na zagraniczną wymianę studencką i sugestiom rodziców/rodziny (średnie 2,0-2,1).

Być może z powodu największych nadziei związanych z uzyskaniem dobrze płatnej pracy absolwenci zarządzania i marketingu mają najmniej korzystne – na tle pozostałych grup absolwentów – opinie na temat stopnia, w jakim studia przygotowały ich do pracy zawodowej⁶⁸. Szczególnie wysoki (ok. 30%) jest bowiem odsetek tych, którzy uznali, że stopień tego przygotowania jest mały (17%) lub bardzo mały (12%). Podobnie liczna grupa była odmiennego zdania (7% – w bardzo dużym stopniu, 22% w dużym stopniu), jednak na tle pozostałych kierunków był to odsetek niski. 42% absolwentów zarządzania i marketingu oceniło swoje przygotowanie do pracy jako średnie.

Wykres 56. W jakim stopniu ukończone przez Pana/Panią studia przygotowały Pana/Panią do wykonywania pracy zawodowej? (N=62)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

O ponadprzeciętnym rozczarowaniu studiami świadczy również niższa ich ocena pod względem następujących kryteriów: zapewnienia szansy na podjęcie pracy zgodnej z wykształceniem oraz przynoszącej wysokie zarobki. Ze stwierdzeniami dotyczącymi tych aspektów zgodziło się odpowiednio 42% i 32% badanych. Uzyskane oceny potwierdzają więc hipotezę o niespełnionych oczekiwaniach zawodowych, w tym finansowej frustracji związanej z otrzymywanym wynagrodzeniem.

Wielu absolwentów zarządzania i marketingu pierwsze doświadczenia zawodowe zdobywało jeszcze w czasie studiów (w sumie 87%). Najczęściej były to prace nie związane z wykształceniem kierunkowym absolwentów: praca dorywcza (39%) lub stała (27%) w kraju

⁶⁸Średnia na 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało „w bardzo małym stopniu”, a 5 – „w bardzo dużym stopniu” wyniosła 3,0 i była o 0,3 niższa niż analogiczny wynik dla ogółu badanych studentów; warto dodać, że niekorzystnie wyróżniał się w tym zakresie również kierunek zarządzanie.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

lub praca za granicą (16%). Co czwarty badany pracował bez wynagrodzenia (29%). 27% badanych już na studiach miało pracę stałą, związaną z profilem studiów.

W celu oceny wpływu edukacji wyższej na rozwój kompetencyjny absolwentów proszono również o samoocenę pod względem różnych umiejętności (lista 17 kompetencji indywidualnych i interpersonalnych) przed rozpoczęciem studiów oraz po ich ukończeniu, na 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało bardzo niski poziom kompetencji, a 5 – poziom bardzo wysoki. Poziom opanowania analizowanych kompetencji przed studiami absolwenci oceniali raczej nisko – średnie wahają się od 2,7 (specjalistyczna wiedza teoretyczna) do 3,5 (umiejętność uczenia się i podejmowania decyzji). Po studiach poziom oceny wszystkich kompetencji znacząco wzrósł o 0,3-1,1 punktu w zależności od cechy. Największe wzrosty (0,9-1,1) zarejestrowano w przypadku:

- specjalistycznej wiedzy teoretycznej;
- specjalistycznych umiejętności praktycznych;

najmniejsze (0,3) natomiast pod względem:

- znajomości języków obcych.

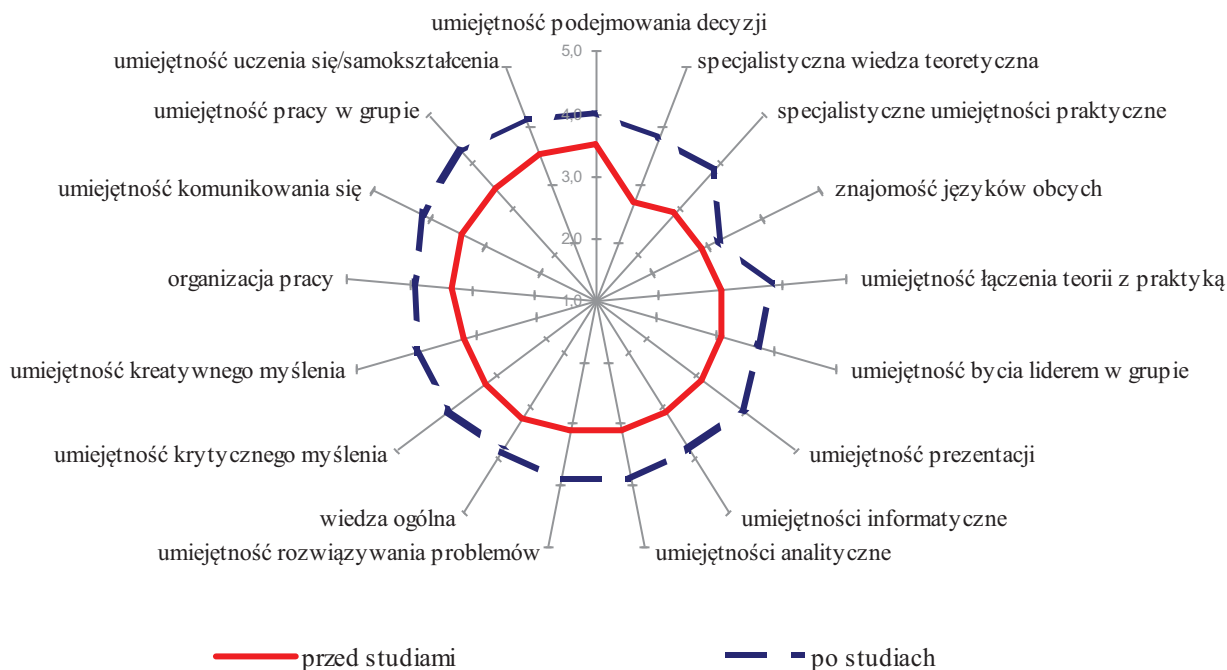
Relatywnie mniejszy wpływ studia miały również na poziom opanowania:

- wiedzy ogólnej;
- oraz następujących kompetencji indywidualnych i interpersonalnych:
 - umiejętności podejmowania decyzji;
 - umiejętność uczenia się;
 - umiejętność organizacji pracy;
 - umiejętności przywódczych.

Po ukończeniu studiów absolwenci zarządzania i marketingu oceniali się na przeciętnym poziomie (średnie ocen dla poszczególnych kompetencji wahały się od 3,2 do 4,2), nie wyróżniając się w żaden sposób spośród ogółu badanych absolwentów. W największym stopniu (średnie 4,0-4,2) absolwenci przypisywali sobie: umiejętność pracy w grupie, komunikowani się, podejmowania decyzji i kreatywnego myślenia. Warto przypomnieć, że tej ostatniej cechy spora część badanych pracodawców odmawiała absolwentom zarządzania i marketingu. Podobnie jak w przypadku ogółu badanych absolwentów piętą achillesową absolwentów omawianego kierunku jest słaba znajomość języków obcych, która w niewielkim stopniu poddała się zmianie w trakcie studiów (średnia 3,2).

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wykres 57. Jak Pan(i) ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności w trakcie realizowanych przez siebie studiów? Średnie, skala: 1 – bardzo niski poziom kompetencji, 5 – bardzo wysoki poziom kompetencji. (N=62)

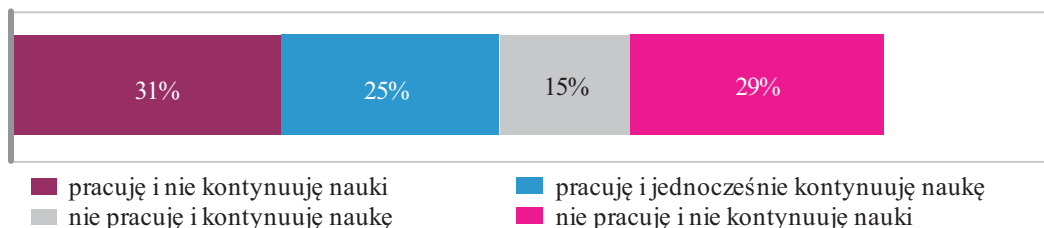
Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Ponad połowa absolwentów zarządzania i marketingu (56%) w momencie realizacji badania pracowała zawodowo⁶⁹; wśród absolwentów studiów magisterskich wskaźnik ten wynosi 65% i jest sporo niższy niż ogólnopolski wskaźnik zatrudnienia dla absolwentów (80%). Znaczna część absolwentów zarządzania i marketingu (70%) pracę znalazła jeszcze przed obroną (wiąże się to z wysokim odsetkiem wśród absolwentów osób studiujących niestacjonarnie, wśród których 91% pracowało przed obroną). Wśród absolwentów studiów magisterskich analogiczny odsetek wynosił 71%, zaś wśród absolwentów studiów stacjonarnych – 32%. Zaraz po obronie pracę znalazło 6% ogółu pracujących absolwentów, około 3 miesięcy po obronie – 11%, pół roku po obronie lub więcej – 14%. Odsetek pracujących już przed obroną jest wśród absolwentów zarządzania i marketingu nieco wyższy niż w całej badanej populacji.

⁶⁹ Oznacza to, że w momencie realizacji badania nie pracowało około 185 absolwentów zarządzania i marketingu. Zdecydowana większość z nich mieszka w województwie podlaskim.

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wykres 58. Obecny status zawodowy absolwentów zarządzania i marketingu (N=62)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Znalezioną pracę, podobnie jak pozostali absolwenci badanych kierunków, absolwenci zarządzania i marketingu zawdzięczają głównie pomocy ze strony rodziny/znajomych (35%; odsetek ten jest jednak o 7 punktów procentowych wyższy niż w całej populacji) lub bezpośrednim kontaktom z firmami (27%) oraz ogłoszeniom o pracę (internetowym – 14%, prasowym – 10%). Na zaangażowanie publicznego pośrednictwa pracy wskazało 3% badanych.

Hierarchia ważności cech, które zdaniem pracujących absolwentów zarządzania i marketingu zadecydowały o ich zatrudnieniu, wygląda podobnie jak w przypadku ogółu absolwentów. Najważniejsze okazały się osobowości (średnia 4,3 na 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało zupełnie nieważne, a 5 – bardzo ważne). Dość ważnymi kryteriami były również: umiejętności informatyczne, posiadanie dyplomu uczelni oraz doświadczenie zawodowe zdobyte w trakcie studiów (średnie 3,7-4,0). Najmniejsze znaczenie miały: typ ukończonej uczelni (publiczna-niepubliczna) i jej prestiż oraz ocena na dyplomie (średnie 2,8-3,0). W niewielkim stopniu – według relacji absolwentów - brane były pod uwagę umiejętności merytoryczne: wyniki testu kompetencji i znajomość języków obcych (średnie 3,4). Do tej ostatniej oraz umiejętności informatycznych – na tle ogółu respondentów – w rekrutacji absolwentów zarządzania i marketingu przywiązywano jednak wagę częściej, rzadziej natomiast kierowano się kierunkiem studiów oraz wynikami testu kompetencji.

Miejsca pracy absolwentów zarządzania i marketingu znacznie częściej znajdowały się w sektorze prywatnym (66%) niż publicznym (32%). Pod względem tego aspektu absolwenci zarządzania i marketingu, wraz z absolwentami zarządzania, wyróżniają się od dyplomantów pozostałych kierunków, częściej skłaniających się w swoich zawodowych wyborach ku sektorowi publicznemu. Wielkość pracodawców zatrudniających absolwentów opisywanego kierunku jest zróżnicowana – mniej więcej podobnie liczne grupy badanych znalazły zatrudnienie w przedsiębiorstwach mikro, małych, średnich i dużych, z niewielką przewagą na korzyść tych ostatnich (29%).

Dominującą formą zatrudnienia jest umowa o pracę (80%), w pozostałych przypadkach, stosowane są głównie umowy cywilno-prawne.

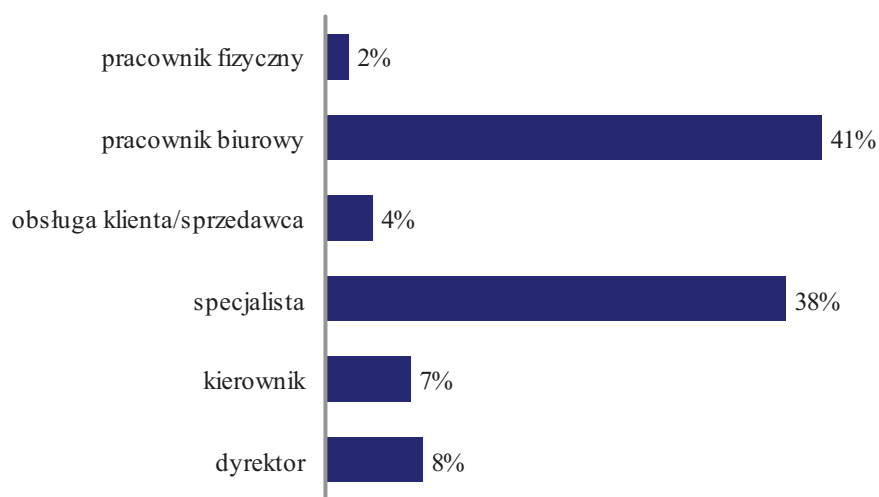
Absolwenci zarządzania i marketingu zajmują najczęściej stanowiska pracowników biurowych (41%) lub specjalistów (38%). Korzystnym zjawiskiem jest fakt, że ten ostatni

PODLASKI ABSOLWENT.

**BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009**

odsetek w całej populacji absolwentów jest o 7 punktów procentowych niższy. Częściej absolwenci zarządzania i marketingu sięgają również po stanowiska kierownicze/dyrektorskie (15%), rzadziej zaś wykonują prace fizyczne (2%). Duży bądź bardzo duży związek pracy ze swoim wykształceniem dostrzega jednak tylko nieco ponad połowa badanych (55%), jedna czwarta określa go jako średni, a nieco ponad jedna piąta (22%) – jako mały. Również niezbyt korzystnie przedstawia się dostosowanie zajmowanych stanowisk pracy i zadań zawodowych do kwalifikacji – jedynie 38% pracujących absolwentów zarządzania i marketingu określa swoją pracę jako adekwatną do kwalifikacji, połowa – w swojej ocenie – wykonuje pracę poniżej kwalifikacji, odróżniając się na niekorzyść od absolwentów ekonomii i pedagogiki. Warto jednak zauważyć, że relatywnie wysoki odsetek (14%; jest on dwukrotnie wyższy niż w całej populacji) wykonuje pracę powyżej kwalifikacji. Można więc sądzić, że grupa pracujących absolwentów opisywanego kierunku jest dosyć mocno zróżnicowana.

Wykres 59. Pracujący absolwenci zarządzania i marketingu – stanowisko (N=35)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Mediana zarobków uzyskiwanych przez absolwentów zarządzania wynosi 1960 zł brutto i jest drugim zanotowanym najwyższym wynikiem (po absolwentach ekonomii), jednak odnotowane tu zróżnicowania nie są znaczne (mediana w całej populacji – 1857 zł). Dochody kobiet są niższe niż mężczyzn: średnia płaca kobiet, 1816 zł, stanowi 82% średniej dla mężczyzn, tj. 2215 zł.

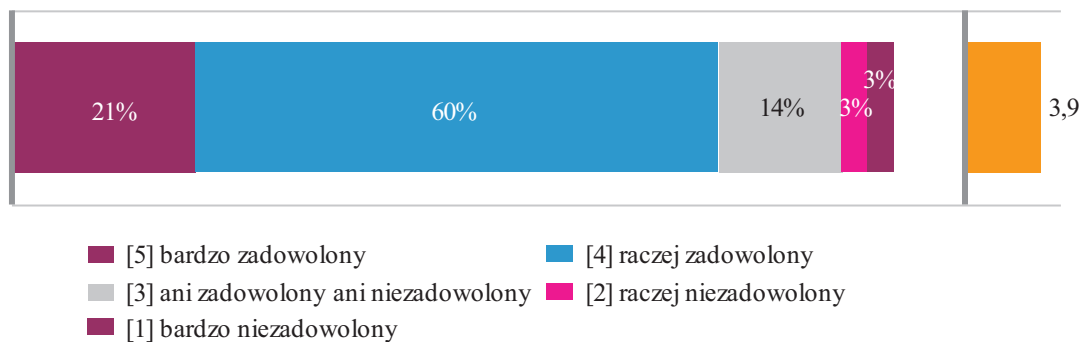
Mimo krytycznej oceny przygotowania zawodowego do pracy przez studia zadowolenie z pracy absolwentów zarządzania i marketingu kształtuje się na dosyć wysokim poziomie. Większość pracujących absolwentów (81%) określa się jako zadowolonych z pracy, choć przeważają tu opinie wskazujące na umiarkowane zadowolenie (60%). Wielowymiarowa ocena wykonywanej pracy również wskazuje na umiarkowany poziom zadowolenia (średnie ocen na 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznacza „bardzo źle”, a 5 – „bardzo dobrze” wahają się od 3,3 do 4,0 w zależności od ocenianego aspektu). Największe zastrzeżenia pod adresem wykonywanej pracy dotyczą jednak najważniejszych dla absolwentów aspektów: możliwości awansu i wysokich zarobków, oraz nieco mniej ważnego, pakietu socjalnego (średnie 3,3-

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

3,4). Najmniej powodów do narzekania dają natomiast absolwentom dobre warunki lokalowe oraz prestiż pracodawcy (średnie 4,0).

Wykres 60. Czy ogólnie rzecz biorąc z obecnej pracy jest Pan(i) ...? (N=35)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Wśród niepracujących absolwentów zarządzania i marketingu (stanowiących w tej populacji 44%) jakiegokolwiek doświadczenia zawodowe posiada co drugi badany, zazwyczaj nie kończyły się one jednak przedłużeniem umowy (43%). Jako bezrobotny zarejestrowany jest co czwarty obecnie niepracujący absolwent zarządzania i marketingu. Głównymi powodami braku pracy są w opinii badanych brak ofert dla absolwentów zarządzania i marketingu (45%) oraz poczucie braku kwalifikacji atrakcyjnych dla pracodawców (45%). Nieco ponad jedna czwarta badanych (27%) ocenia dostępne oferty pracy jako niespełniające ich oczekiwań. Co piąty niepracujący absolwent kontynuuje naukę. Ponad połowa niepracujących zamierza jednak znaleźć pracę w kraju: jedna trzecia podejmie pracę nie związaną z zawodem (34%), a jedna czwarta związaną z zawodem (26%). Natomiast 11% absolwentów deklaruje zamiar dalszej edukacji, podobny odsetek myśli o poszukiwaniu pracy za granicą.

5.13. Absolwenci pedagogiki na rynku pracy – wnioski

5.13.1. Absolwenci pedagogiki według danych statystycznych

W roku akademickim 2008/2009 pedagogikę ukończyło 1360 osób, co stanowiło 26% łącznej liczby absolwentów badanych kierunków i 11% łącznej liczby absolwentów w województwie podlaskim. Zdecydowana większość absolwentów omawianego kierunku pochodzi z dwóch uczelni podlaskich, które zdecydowanie zdominowały kierunek pedagogika. Są to: Uniwersytet w Białymstoku oraz Niepaństwowa Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Białymstoku. Udział absolwentów tych szkół w ogólnej liczbie absolwentów kierunku pedagogika wyniósł 94%⁷⁰. Absolwenci Wyższej Szkoły Zarządzania i Przedsiębiorczości im. Bogdana Jańskiego w Łomży stanowili natomiast 4% wszystkich absolwentów kierunku pedagogika. Pozostali absolwenci tego kierunku ukończyli Wyższą Szkołę Suwalsko – Mazurską im. Papieża Jana Pawła II w Suwałkach.

⁷⁰ Każda ze szkół ma 47% udział.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Absolwenci studiów stacjonarnych stanowili w analizowanej zbiorowości 18%, absolwenci studiów magisterskich – 62% (odsetek o 6 punktów procentowych niższy niż dla ogółu absolwentów badanych kierunków). Niemal trzy czwarte (71%) absolwentów pedagogiki to kobiety.

Pod koniec 2009 roku w powiatowych urzędach pracy zarejestrowanych było 71 absolwentów o zawodzie „pedagog”, co stanowiło 5,2% ogółu absolwentów pedagogiki badanego rocznika. W I połowie 2010 roku liczba ta zmniejszyła się do 50 osób.

Liczba absolwentów pedagogiki w roku 2008/2009 była prawie dwukrotnie wyższa niż w roku 2004/2005. Pod względem zarejestrowanej dynamiki wzrostu liczby absolwentów kierunek ten wyraźnie wyróżnia się spośród pozostałych.

W najbliższych latach należy się spodziewać podobnie dużego napływu absolwentów pedagogiki jak w analizowanym roku 2008/2009 – w roku akademickim 2010/2011 pedagogikę ukończy 1435 osób. W kolejnych czterech latach przeciętna liczba absolwentów pedagogiki wyniesie 1025 osób, przy czym w roku 2011/2012 będzie to 850 osób⁷¹, ale w 2014/2015 już 1225 osób.

5.13.2. Absolwenci pedagogiki w opinii pracodawców

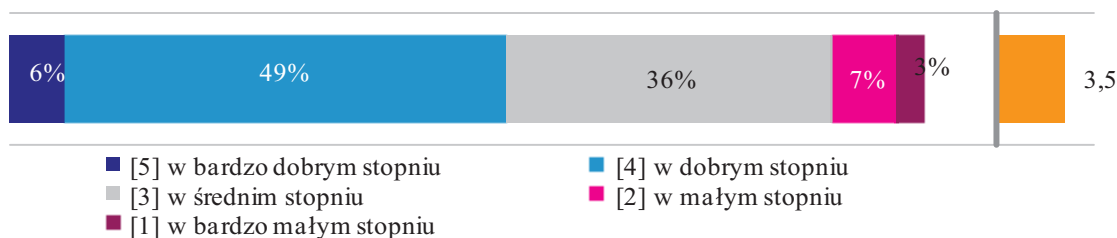
Szkołą wyższą, która zdaniem pracodawców przygotowuje najlepszych absolwentów pedagogiki, jest Uniwersytet w Białymstoku. Jednostkę tę wymieniło aż 88% respondentów. Na drugim miejscu uplasowała się Niepaństwowa Wyższa Szkoła Pedagogiczna (16% wskazań). A zatem choć liczba absolwentów tych uczelni jest podobna, to w opiniach pracodawców zasadniczo różnią się one jakością kształcenia.

Ogólna ocena przygotowania do pracy absolwentów pedagogiki była korzystniejsza od ocen absolwentów innych kierunków (ekonomia, zarządzanie, zarządzanie i marketing). Bezwzględna większość badanych (55%) uznała, że w wyniku ukończonych studiów są oni dobrze przygotowani do pracy, w tym 6% ocen było zdecydowanie pozytywnych. Nieco ponad jedna trzecia (36%) ankietowanych uważała, że stopień przygotowania do pracy absolwentów pedagogiki jest średni, zaś jeden na dziesięciu respondentów stwierdził, iż jest on niski.

⁷¹ A zatem będzie to wyraźny spadek liczby absolwentów. Jednak w kolejnych latach liczba osób kończących pedagogikę będzie systematycznie rosnąć.

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

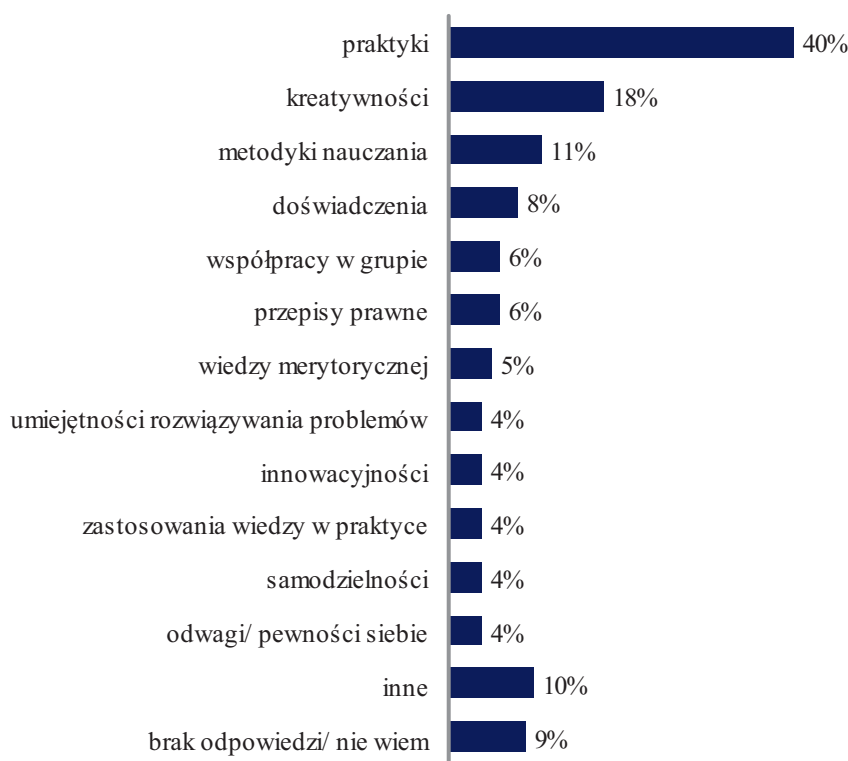
Wykres 61. W jakim stopniu Pana(i) zdaniem ukończone studia przygotowują absolwentów pedagogiki do wykonywania pracy zawodowej? (N=104)

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

Pracodawcy najczęściej twierdzili, że absolwentom pedagogiki brakuje praktyki (40%). Ponadto często krytycznie oceniono poziom kreatywności (18%) oraz znajomość metodyki nauczania (11%).

Wykres 62. Jakich umiejętności i wiedzy brakuje absolwentom kierunku pedagogika? (N=104, wskazania powyżej 3%)

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

Ocena absolwentów pedagogiki pod względem różnych kwalifikacji (na 5-stopniowej skali) wskazuje na umiarkowany poziom satysfakcji pracodawców z absolwentów (najwyższa nota to 3,6). Relatywne mocne strony absolwentów (średnie 3,5-3,6) to:

- wiedza ogólna;
- specjalistyczna wiedza teoretyczna;

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

- umiejętność uczenia się/samokształcenia;
- umiejętność komunikowania się;

zaś słabe strony (2,8-2,9) to:

- specjalistyczne umiejętności praktyczne;
- umiejętność łączenia teorii z praktyką;
- umiejętność krytycznego myślenia;
- umiejętność bycia liderem w grupie;
- umiejętność podejmowania decyzji;
- umiejętności analityczne.

Wykres 63. Jak Pan/Pani ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności przez absolwentów pedagogiki? Średnie, skala: 1 - bardzo niski poziom kompetencji, 5 - bardzo wysoki poziom kompetencji. (N=104)

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

Absolwenci pedagogiki w opiniach pracodawców należą do najczęściej pracujących zgodnie z posiadanymi kwalifikacjami (78%). Z dużym prawdopodobieństwem należy przyjąć, że jest to efekt częstej pracy absolwentów pedagogiki w sekcji „edukacja”.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Jednocześnie niespełna jeden na dziesięciu pracodawców stwierdził, że absolwenci pedagogiki pracują poniżej kwalifikacji, a 14% zadeklarowało, że w ich instytucjach omawiana grupa absolwentów pracuje powyżej kwalifikacji.

Rzadko który pracodawca planuje w okresie najbliższego roku zatrudnić absolwentów pedagogiki. Takie plany miało zaledwie 7% badanych. Jednocześnie pracodawcy stosunkowo często (21%) spodziewali się spadku liczby pedagogów w swoich instytucjach w perspektywie najbliższych dwóch lat. Pracodawcy często również (17%) przewidywali spadek znaczenia pracowników legitymujących się wykształceniem pedagogicznym w okresie najbliższych pięciu lat.⁷² Te niezbyt optymistyczne (dla absolwentów pedagogiki) wartości wskaźników mogą być efektem zmian demograficznych. Zjawisko niżu demograficznego (zmniejszanie się liczby ludności w wieku szkolnym) z pewnością nie jest procesem przyczyniającym się do wzrostu zapotrzebowania na pedagogów.

5.13.3. Losy zawodowe absolwentów pedagogiki

Głównym motywatorem skłaniającym absolwentów pedagogiki do podjęcia decyzji o studiach w województwie podlaskim były rekomendacje znajomych (54%). Często też (44%) motywem wyboru podlaskiej uczelni była jej bliskość względem miejsca zamieszkania. W grupie motywatorów można było znaleźć również te pozwalające przypuszczać, że studia na Podlasiu nie były pierwszym, optymalnym wyborem badanych:

- niższe koszty życia w województwie podlaskim (23%);
- obawa przed wyjazdem do innego miasta/województwa (18%);
- niższe wymagania wobec kandydatów na studia (3%).

Bardzo rzadko (najrzadziej spośród wszystkich badanych grup) za motywacją wyboru podlaskich uczelni kryła się ich renoma (8%).

Wśród kryteriów wyboru kierunku studiów (oceny za pomocą 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało czynnik zupełnie nieistotny, a 5 – czynnik bardzo istotny) najistotniejsze okazały się zainteresowania związane z kierunkiem (średnia 4,4; ocena ta była wyraźnie wyższa niż w przypadku pozostałych kierunków). Duże znaczenie miały również zainteresowania zawodem, do którego przygotowuje ten kierunek (4,0) oraz powiązana z najwyższej ocenionym czynnikiem możliwość zdobycia wiedzy specjalistycznej (4,0) i ciekawa oferta przedmiotów (4,1).

W mniejszym stopniu do wyboru kierunku przyczyniły się: możliwość znalezienia dobrze płatnej pracy po ukończeniu studiów (3,4), możliwość zdobycia wiedzy ogólnej (3,7). Niewielkie znaczenie miały: stopień trudności dostania się na studia oraz moda na studiowanie na kierunku pedagogika (po 3,0). Najmniej ważne okazały się możliwość wyjazdu na zagraniczną wymianę studencką (1,6), sugestie rodziny (2,6) oraz łatwość studiowania na kierunku pedagogika (2,7).

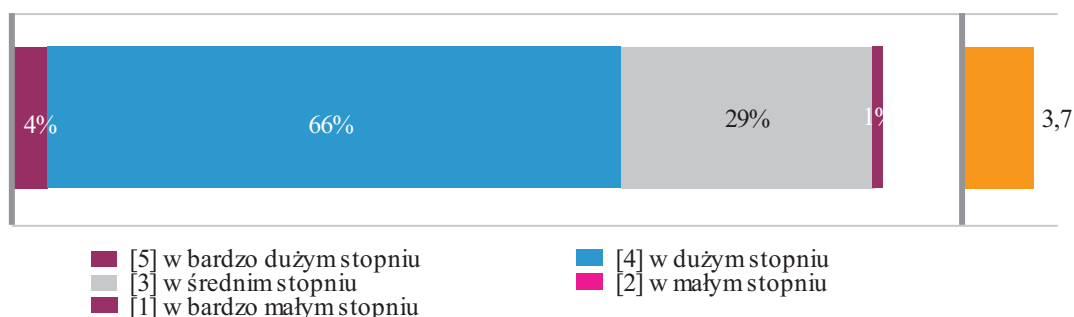
⁷² Tylko 6% pracodawców spodziewało się wzrostu znaczenia pracowników z wykształceniem pedagogicznym. Był to odsetek zdecydowanie niższy niż w przypadku opinii o zmianie znaczenia innych kierunków.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Absolwenci pedagogiki na tle absolwentów innych kierunków korzystnie wyróżniali się pod względem oceny przygotowania do wykonywania pracy zawodowej. Ponad dwie trzecie⁷³ z nich stwierdziło, że studia przygotowały ich w bardzo dużym stopniu (4%) lub w dużym stopniu (66%) do wykonywania przyszłej pracy. Stwierdzone różnice mogą być pochodną faktu, że kierunek pedagogiczny przygotowuje potencjalnych pracowników do zatrudnienia w specyficznej sekcji gospodarki, w której istnieje zapotrzebowanie na ściśle określone kompetencje. Praca w nim jest standaryzowana, stąd też niewielki jest dysonans pomiędzy wiedzą uzyskaną w trakcie procesu kształcenia a wymogami miejsca pracy.

Wykres 64. W jakim stopniu ukończone przez Pana/Panią studia przygotowały Pana/Panią do wykonywania pracy zawodowej? (N=188)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Absolwenci pedagogiki byli podzieleni w kwestii możliwości znalezienia pracy adekwatnej do posiadanego wykształcenia. Nieznacznie przeważała opinia, że ukończenie pedagogiki stwarza możliwości podjęcia pracy zgodnej z wykształceniem. Wyraziło ją 52% badanych.

Rzadko można było natomiast usłyszeć opinie, że ukończone studia umożliwiają podjęcie pracy przynoszącej wysokie zarobki. Było o tym przekonanych 33% ankietowanych absolwentów pedagogiki. Był to odsetek zbliżony do odnotowanych w innych badanych grupach za wyjątkiem absolwentów ekonomii, gdzie postrzeganie szans na sukces finansowy występowało zdecydowanie częściej niż w innych analizowanych grupach absolwentów.

Co ciekawe osoby, które ukończyły kierunek pedagogiczny, znacznie częściej niż przedstawiciele innych kierunków twierdziły, że studia stworzyły szansę na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej. W sumie stwierdziło tak 61% badanych absolwentów pedagogiki. Wyraźna różnica (na tle innych kierunków) może być efektem liberalizacji przepisów regulujących uruchamianie działalności gospodarczej związanej z opieką na najmłodszymi. Aczkolwiek na podstawie wyników tego badania trudno o jednoznacznie wskazanie jej podłoża.

Wielu absolwentów pedagogiki pierwsze doświadczenia zawodowe zdobywało jeszcze w czasie studiów. Dominowały jednak zajęcia zawodowe nie związane z wykształceniem

⁷³ W kolejnej pod względem ocen pozytywnych grupie (absolwenci administracji) odsetek analogicznych opinii wyniósł 50%.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

kierunkowym absolwentów. Najczęstszą formą była stała praca niezwiązana z profilem studiów (57%, odsetek wyższy niż wśród ogółu badanych absolwentów) lub – rzadziej – z nim związana (15%). Ponadto 32% absolwentów miało doświadczenia z pracą dorywczą niezwiązaną z kierunkiem studiów, a 16% pracowało dorywczo zgodnie z kierunkiem, na jakim studiowało. Jednocześnie niemal co trzeciemu absolwentowi pedagogiki zdarzało się pracować bez wynagrodzenia, a 14% miało doświadczenia z pracy w ramach wolontariatu. Wśród absolwentów pedagogiki często można było spotkać osoby posiadające zagraniczne doświadczenia zawodowe, ale rzadko było to doświadczenie związane ze studiowanym kierunkiem. W sumie 44% pracowało za granicą w zawodzie niezwiązanym z profilem studiów, a 2% w zawodzie związanym z profilem kierunkowym.

W celu oceny wpływu edukacji wyższej na rozwój kompetencyjny absolwentów proszono również o samoocenę pod względem różnych umiejętności (lista 17 kompetencji indywidualnych i interpersonalnych) przed rozpoczęciem studiów oraz po ich ukończeniu, na 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało bardzo niski poziom kompetencji, a 5 – poziom bardzo wysoki. Poziom opanowania analizowanych kompetencji przed studiami absolwenci oceniali raczej nisko – średnie ocen wahają się od 2,6 (umiejętności informatyczne) do 3,7 (umiejętność komunikowania się). Wyjątkiem była ocena umiejętności pracy w grupie, która uzyskała stosunkowo wysoką wartość średniej (3,9). Po studiach poziom ten – w przypadku większości kompetencji – wyraźnie wzrósł (należy jednak założyć, że jest on również wypadkową ogólnego rozwoju osobowego badanych). Największe wzrosty (0,8-1,2) odnotowano w przypadku:

- umiejętności informatycznych, znajomości programów komputerowych;
- umiejętności podejmowania decyzji;
- umiejętności rozwiązywania problemów;
- umiejętności analitycznych;
- umiejętności bycia liderem w grupie;
- umiejętności prezentacji;

najmniejsze (0,2 – 0,5) natomiast pod względem:

- umiejętności pracy w grupie;
- umiejętności krytycznego myślenia;
- znajomości języków obcych;
- umiejętności kreatywnego myślenia;
- umiejętności komunikowania się;
- umiejętności uczenia się/samokształcenia.

Po ukończeniu studiów absolwenci pedagogiki postrzegali się przede wszystkim jako osoby posiadające w zadowalającym stopniu (średnie 4,0 lub powyżej) umiejętności z połowy analizowanych obszarów kompetencyjnych. Najkorzystniej oceniono umiejętności: podejmowania decyzji, komunikowania się, pracy w grupie, rozwiązywania problemów, prezentacji, wiedzę ogólną, organizację pracy, kreatywne myślenie.

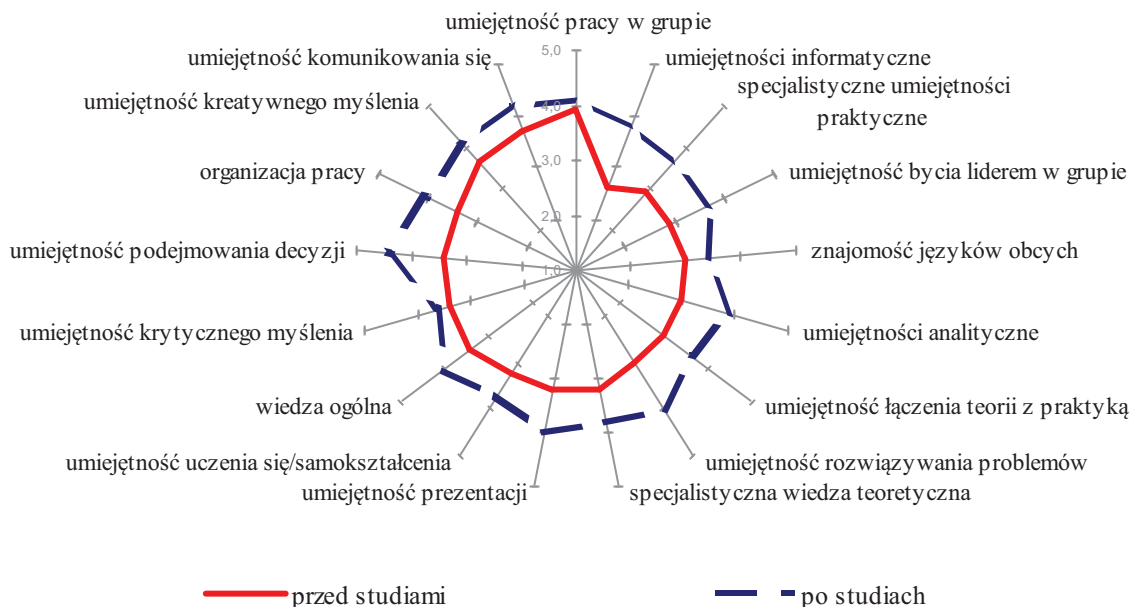
PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Najsłabiej wypada natomiast w ich ocenie (średnia 3,4) znajomość języków obcych (nisko oceniana przed studiami i w stosunkowo niewielkim stopniu udoskonalona na studiach).

Dosyć słabo (średnia 3,8 lub niższa) oceniono również umiejętności informatyczne, przywódcze, umiejętności uczenia się/samokształcenia, umiejętności praktyczne, specjalistyczną wiedzę teoretyczną, łączenie teorii z praktyką i umiejętność krytycznego myślenia.

Wykres 65. Jak Pan(i) ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności w trakcie realizowanych przez siebie studiów? Średnie, skala: 1- bardzo niski poziom kompetencji, 5 – bardzo wysoki poziom kompetencji. (N=185)

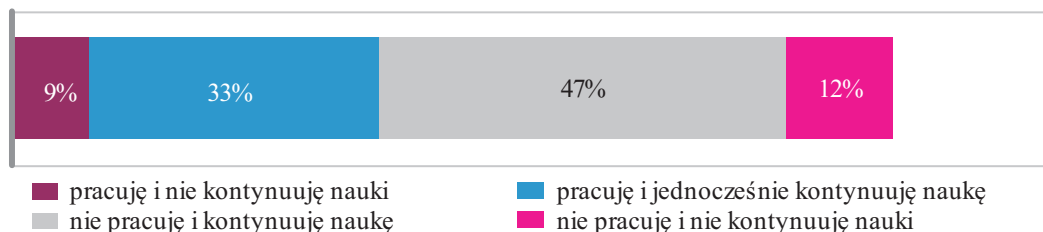

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Wśród absolwentów pedagogiki odsetek pracujących jest – na tle pozostałych kierunków – najniższy (42%). Jest on również bardzo niski wśród absolwentów studiów magisterskich (pracuje jedynie 27%), wyraźnie odbiegając od ogólnopolskiego wskaźnika zatrudnienia dla absolwentów szkół wyższych (80%). Wśród absolwentów pedagogiki często można było jednak spotkać osoby, które obecnie nie pracują, ale kontynuują naukę (47%) – kształcenie ustawiczne okazuje się więc być stosunkowo często stosowaną w tej grupie badanych strategią ochrony przed bezrobociem. Jednocześnie niemal co dziesiąty badany pracował, ale nie uczył się, a 12% ani nie pracowało, ani nie kontynuowało nauki.

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wykres 66. Obecny status zawodowy absolwentów pedagogiki (N=188)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Względna większość (47%) pracujących absolwentów pedagogiki uzyskała pracę jeszcze przed obroną pracy magisterskiej, stosunkowo często również znajdowano pracę zaraz po obronie pracy magisterskiej (19%). Te optymistyczne wskazania zaburza jednak wysoki odsetek (najwyższy spośród wszystkich analizowanych kierunków) osób, które szukały pracy przez ponad pół roku od czasu ukończenia studiów (18%). Sytuacja zawodowa różniła się w zależności od rodzaju dyplomu i trybu realizacji studiów. Co zrozumiałe, osoby z dyplomem licencjata znacznie częściej niż absolwenci z tytułem magistra deklarowały kontynuowanie nauki przy jednoczesnej aktywności zawodowej (65%, o 51 pkt. proc. więcej niż w grupie osób z tytułem magistra). Z kolei w grupie magistrów częściej występowały sytuacje kontynuowania nauki przy jednoczesnej bierności zawodowej (59%, o 43 pkt. proc. więcej niż w grupie osób z tytułem licencjata). Dwukrotnie częściej wśród magistrów można było spotkać osoby, które ani nie pracują, ani nie kontynuują nauki (14%).

Najczęstszym sposobem poszukiwania pracy była pomoc ze strony rodziny/znajomych (35%), bezpośredni kontakt z firmą (30%), oraz lektura ogłoszeń o pracę (prasowych – 12% lub internetowych – 11%). Bardzo rzadko korzystano natomiast z pomocy publicznych służb zatrudnienia (mniej niż 1%).

Zdaniem badanych o ich zatrudnieniu zadecydowały przede wszystkim cechy osobowości (średnia 4,6 na 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało zupełnie nieważne, a 5 – bardzo ważne). Ważnym kryterium, którym w opinii absolwentów kierowali się pracodawcy, był również kierunek studiów (4,1), co należy wiązać z tym, że pracujący absolwenci często pracują w sektorze edukacja. Duże znaczenie miały także wyniki testu kompetencyjnego (4,0). Mniejsze znaczenie, aczkolwiek nie można tych elementów bagatelizować, miały: posiadanie dyplomu wyższej uczelni (3,7), doświadczenie zawodowe (3,6) i oceny na dyplomie (3,5). Niewielki wpływ na znalezienie zatrudnienia miały natomiast: umiejętności informatyczne, rekomendacje znajomych, prestiż ukończonej uczelni, znajomość języków obcych oraz typ ukończonej uczelni (średnie poniżej 3,5).

Miejsca pracy dla absolwentów pedagogiki tworzy znacznie częściej sektor publiczny (pracuje w nim 66%) niż prywatny (34%). Większość badanych pracuje w sektorze MŚP, w tym niemal taki sam odsetek w firmach mikro (36%) i małych (35%), a 16% w przedsiębiorstwach średniej wielkości. Większość badanych absolwentów pedagogiki pracuje w szkolnictwie (59%).

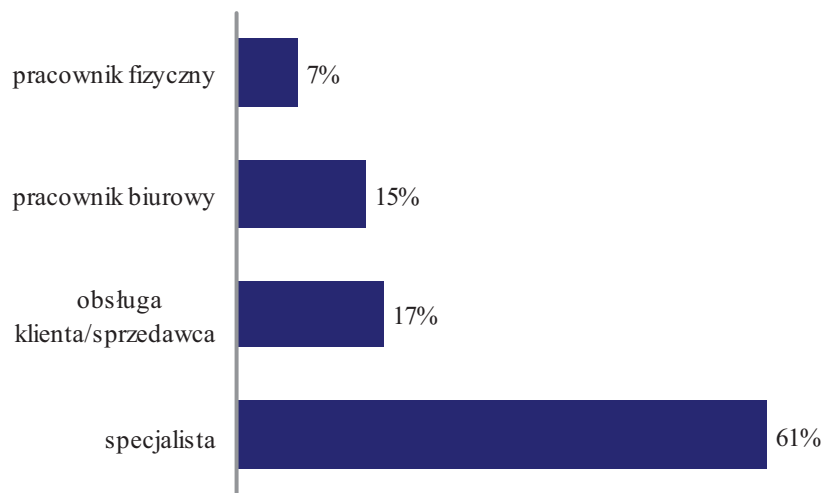
PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Dominującą formą zatrudnienia jest umowa o pracę (77%). Na kolejnych miejscach znalazły się umowa zlecenie (12%), praca na część etatu (5%) oraz praca na umowę o dzieło (4%).

Absolwenci pedagogiki znacząco częściej niż pozostali deklarują pracę na stanowiskach specjalistycznych (61%), co jest kolejnym wyróżnikiem tej grupy, jaki można łączyć ze specyfiką miejsca pracy i kierunku (praca w „kierunkowym sektorze”). Blisko jedna piąta (17%) pracuje przy obsłudze klienta, a 15% wykonuje prace biurowe. Rzadko (7%) absolwenci pedagogiki wykonują prace fizyczne.

Wykres 67. Pracujący absolwenci pedagogiki – stanowisko (N=78)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

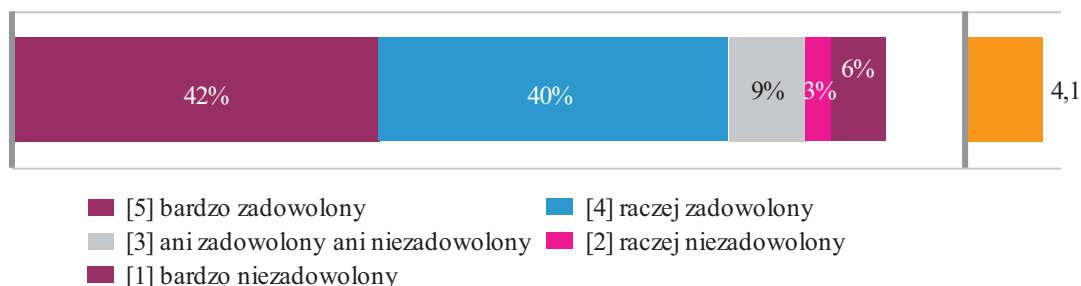
Ze względu na fakt, że absolwenci pedagogiki najczęściej pracują w szkolnictwie, w grupie tej najczęściej można było się spotkać z opinią, że wykonywana praca jest adekwatna do kwalifikacji (62%). Jednocześnie jedna trzecia oceniła swoją pracę jako poniżej kwalifikacji, a 4% uznało, że wykonuje pracę wymagającą wyższych kwalifikacji niż te uzyskane w trakcie studiów.

Zdecydowana większość absolwentów pedagogiki uzyskuje zarobki poniżej 2501 złotych brutto miesięcznie. Wyższe zarobki mają osoby z wykształceniem magisterskim. W tej grupie próg 2500 złotych miesięcznie przekroczyło 29% badanych, podczas gdy w grupie respondentów z licencjatem – 16%. Mediana wynagrodzenia wyniosła 1687 zł i była najniższa w porównaniu z absolwentami wszystkich pozostałych kierunków.

Czterech na pięciu pracujących absolwentów określa się jako zadowolonych z pracy, w tym 42% stanowią osoby bardzo zadowolone, a 40% osoby umiarkowanie zadowolone.

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wykres 68. Czy ogólnie rzecz biorąc z obecnej pracy jest Pan(i) ...?: (N=78)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Zadowolenie z pracy to przede wszystkim satysfakcja z atmosfery w pracy (średnia 4,1 na 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało zupełnie nieważne, a 5 – bardzo ważne), praca zgodna z wykształceniem, stabilność pracodawcy oraz korzystna lokalizacja względem miejsca zamieszkania (średnie 3,9). Z kolei najmniejsze zadowolenie budzi wysokość zarobków (3,3) oraz pakiet socjalny (3,5).

Wśród niepracujących absolwentów pedagogiki rzadko (na tle innych kierunków) zdarzały się osoby bez doświadczenia zawodowego – co piąty absolwent (19%) nie podjął zatrudnienia i jest zarejestrowany jako osoba bezrobotna, a co dziesiąty (9%) mimo niepodjęcia pracy nie zarejestrował się w powiatowym urzędzie pracy. Najczęściej natomiast w omawianej grupie obecny brak zatrudnienia był efektem nieprzedłużenia umowy o pracę (62%).

Według badanych głównym powodem trudności ze znalezieniem pracy jest brak ofert pracy adresowanych do absolwentów pedagogiki (75%). Stosunkowo często twierdzono również, że dostępne oferty pracy nie spełniają oczekiwań (23%). Rzadko który respondent przyznawał się natomiast do braku umiejętności poszukiwania pracy (1%).

5.14. Absolwenci administracji na rynku pracy – wnioski

5.14.1. Absolwenci administracji według danych statystycznych

W roku akademickim 2008/2009 administrację na podlaskich uczelniach ukończyły 1302 osoby. Stanowiły one 25% łącznej liczby absolwentów badanych kierunków i 11% łącznej liczby absolwentów w województwie podlaskim. Absolwenci administracji reprezentowali głównie dwie uczelnie: Wyższą Szkołę Administracji Publicznej w Białymstoku (55%) oraz Uniwersytet w Białymstoku (38%). Niewielki udział mieli wśród nich absolwenci Wyższej Szkoły Suwalsko-Mazurskiej w Suwałkach (7%). Kierunek administracja charakteryzuje się bardzo wysokim udziałem studiujących w trybie niestacjonarnym (83%; odsetek o 10 punktów procentowych wyższy niż wśród ogółu absolwentów badanych kierunków) oraz bardzo niskim udziałem magistrów (38%; odsetek o 19 punktów procentowych niższy). Jest to również nieco bardziej niż przeciętnie sfeminizowany – udział kobiet wśród absolwentów badanego roku wynosił 67% i był o 2 punkty procentowe wyższy niż w całej populacji.

PODLASKI ABSOLWENT.

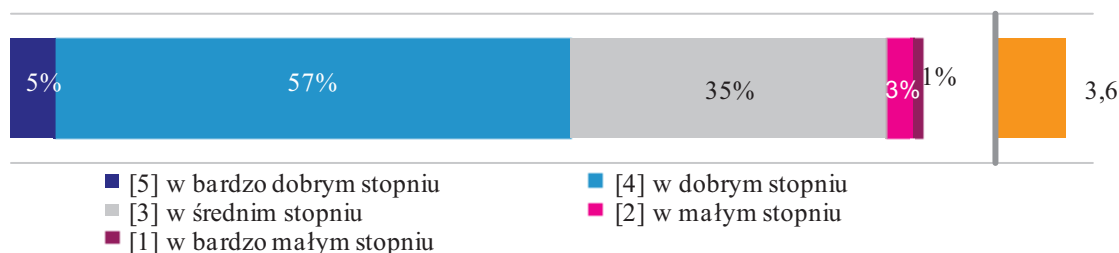
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Liczba absolwentów administracji napływających na podlaski rynek pracy jest od lat bardzo wysoka – rekordową liczbę odnotowano w roku 2007/2008 (1764), w pozostałych latach w okresie 2005-2009 liczba ta wahała się od 800 do 1300. W roku akademickim 2010/2011 liczba absolwentów studiów magisterskich wyniesie ok. 1270. Pod koniec 2009 roku w powiatowych urzędach pracy zarejestrowanych było 144 absolwentów o zawodzie „specjalista administracji publicznej”, co stanowiło 11,1% absolwentów administracji badanego rocznika. W pierwszej połowie 2010 roku liczba ta spadła do 99.

5.14.2. Absolwenci administracji w opinii pracodawców

Pracodawcy relatywnie dobrze – na tle absolwentów pozostałych kierunków – oceniają przygotowanie do pracy absolwentów administracji. Nieco ponad 60% pracodawców wyraziło opinię o dobrym (57%) lub bardzo dobrym (5%) stopniu przygotowania. Wśród pozostałych respondentów przeważały opinie o średnim stopniu przygotowania (35%). Zdecydowanym liderem pod względem kształcenia w zakresie administracji jest Uniwersytet w Białymstoku (70%), na drugim miejscu (56% wskazań) uplasowała się Wyższa Szkoła Administracji Publicznej w Białymstoku.

Wykres 69. W jakim stopniu Pana(i) zdaniem ukończone studia przygotowują absolwentów administracji do wykonywania pracy zawodowej? (N=110)

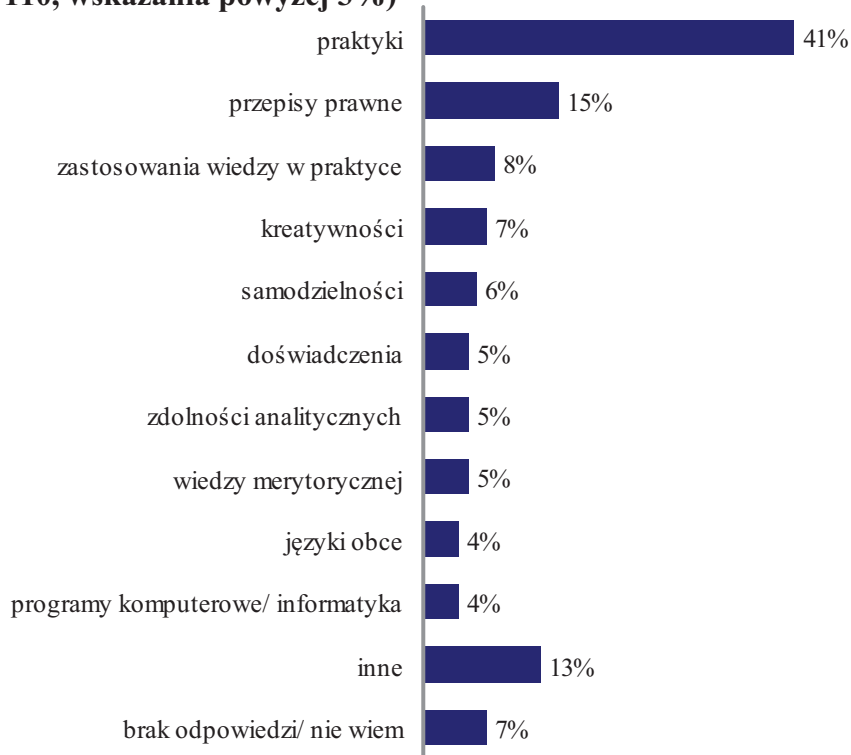

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

Typowym zarzutem pracodawców pod adresem absolwentów administracji był brak praktyki zawodowej (41%). Dosyć często zgłaszano także zastrzeżenia dotyczące: braku znajomości przepisów prawnych (15%), umiejętności zastosowania wiedzy w praktyce (8%), niedostatecznej kreatywności (7%) i samodzielności (6%).

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wykres 70. Jakich umiejętności i wiedzy brakuje absolwentom kierunku administracja? (N=110, wskazania powyżej 3%)

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

Wielowymiarowa ocena absolwentów administracji (na 5-stopniowej skali: 1 – bardzo niski poziom kompetencji, 5 – bardzo wysoki poziom kompetencji) świadczy o umiarkowanym poziomie satysfakcji pracodawców z absolwentów (średnie wahają się od 2,9 do 3,7). Dotyczy to jednak wszystkich opisywanych grup absolwentów. Najmocniejsze strony absolwentów administracji (średnie 3,6-3,7) to:

- wiedza ogólna;
- umiejętność uczenia się/samokształcenia;
- umiejętność pracy w grupie;
- umiejętność komunikowania się;

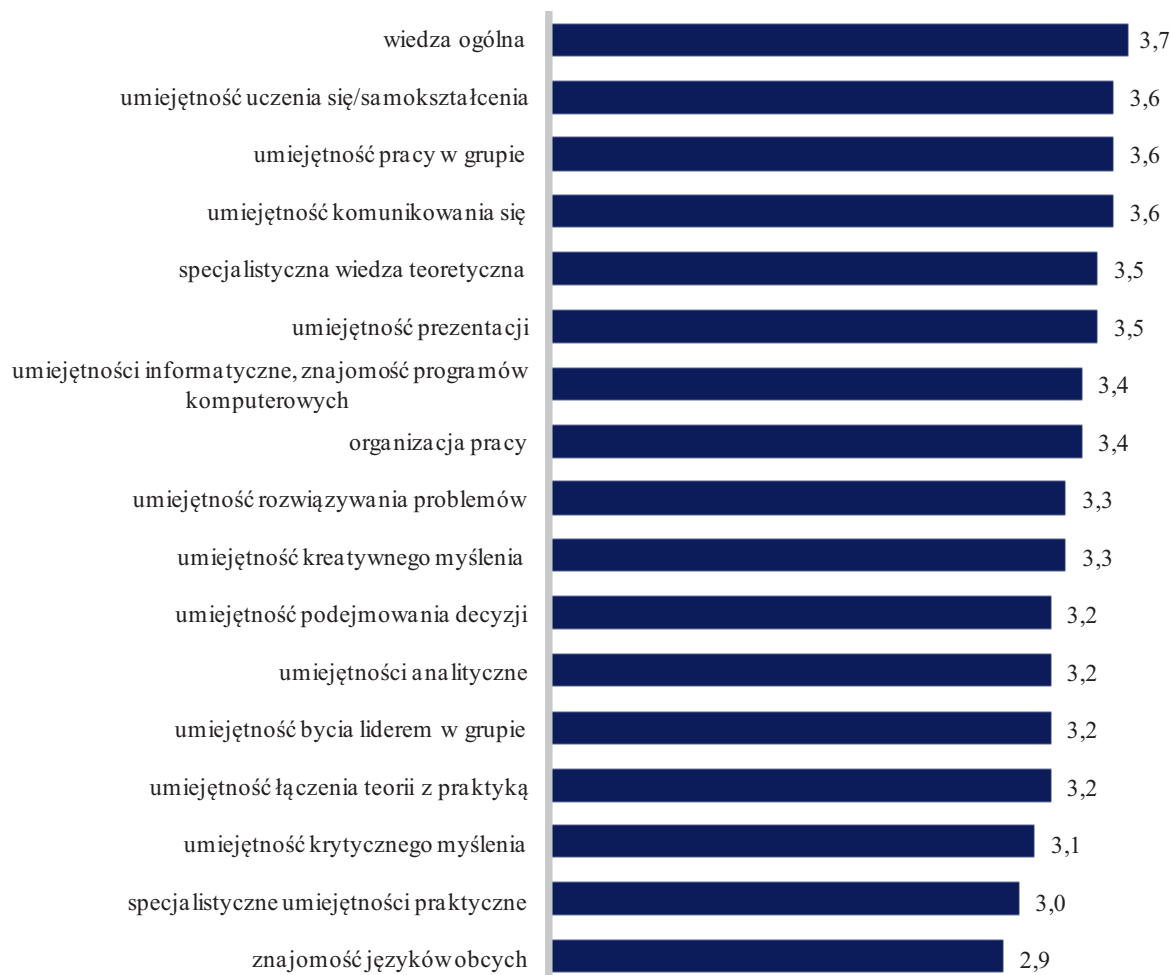
zaś ich słabe strony (średnie 2,9-3,0) to:

- znajomość języków obcych;
- specjalistyczne umiejętności praktyczne.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wykres 71. Jak Pan/Pani ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności przez absolwentów administracji? Średnie, skala: 1 - bardzo niski poziom kompetencji, 5 - bardzo wysoki poziom kompetencji. (N=110)

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

Według deklaracji trzech czwartych pracodawców absolwenci administracji wykonują pracę adekwatną do swoich formalnych kwalifikacji (odsetek opinii wskazujących na dostosowanie kompetencyjne jest szczególnie wysoki). W 16% podmiotów wykonywane przez absolwentów administracji zadania zawodowe wymagają większych kwalifikacji niż te uzyskane w trakcie studiów, a w co dziesiątym zakładzie pracy wymagają one mniejszych kwalifikacji.

Specjaliści z zakresu administracji relatywnie często znajdują miejsce w planach zatrudnieniowych podlaskich przedsiębiorstw – 13% badanych podmiotów deklaruje zamiar ich zatrudnienia w ciągu najbliższego roku (analogiczny odsetek dla pozostałych kierunków w wyjątku ekonomii wynosi 4-5%). Jednak dynamika zatrudnienia pracowników z wykształceniem w zakresie administracji w ciągu najbliższych dwóch lat utrzyma się zdaniem większości pracodawców na niezmiennym poziomie (wśród pozostałych opinii na

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

temat dynamiki zatrudnienia były podzielone). Podobny odsetek (77%) przewiduje też utrzymanie znaczenia tej kategorii pracowników na tym samym poziomie w ciągu najbliższych pięciu lat (wśród pozostałych ponownie opinie były podzielone, z niewielką przewagą liczebną na korzyść scenariusza wzrostu).

5.14.3. Losy zawodowe absolwentów administracji

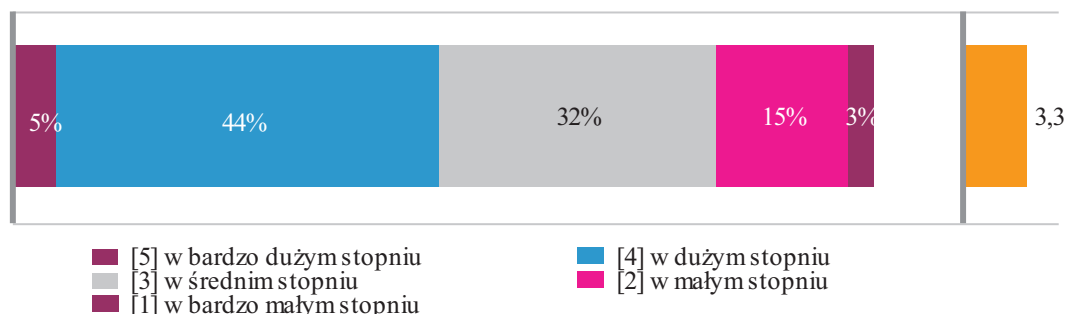
Podobnie jak w przypadku wszystkich grup absolwentów głównym czynnikiem skłaniającym do decyzji o studiach w województwie podlaskim była bliskość uczelni względem miejsca zamieszkania (72%). Duże znaczenie (większe niż w pozostałych grupach absolwentów) miała również interesująca oferta studiów (51%), częściej zwracano też uwagę na renomę lokalnych uczelni (39%). Sporą wagę w decyzji przypisywano także sugestiom znajomych (39%) oraz niskim kosztom życia w Podlaskiem (35%). O tym, że przez część studentów brane były jednak pod uwagę inne, bardziej atrakcyjne opcje, świadczą również wskazania na niższe wymagania związane z rekrutacją (16%) i obawy przed wyjazdem do innego miasta/województwa (12%), które ostatecznie przesądziły o wyborze Podlasia. Absolwenci administracji, kierujący się w wyborze studiów bliskością geograficzną ośrodków akademickim, okazali się również mało mobilni po ukończeniu studiów. Zdecydowana większość z nich (98%, na tle pozostałych grup kierunków jest to odsetek wyjątkowo duży) pozostała po ukończeniu studiów na terenie województwa.

Wśród kryteriów wyboru kierunku studiów (oceny za pomocą 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało czynnik zupełnie nieistotny, a 5 – czynnik bardzo istotny) żadne – podobnie jak zresztą w pozostałych grupach absolwentów – nie okazały się szczególnie ważne, co wskazywałoby na brak głębszych motywacji stojących za wyborem kierunku. Głównym uzasadnieniem dla wyboru administracji było zainteresowanie zawodem, do którego przygotowuje kierunek oraz możliwość zdobycia wiedzy ogólnej i specjalistycznej (średnie 3,8-3,9). Wśród absolwentów administracji większe niż przeciętne znaczenie miał również czynnik – choć nie należący do najważniejszych, to jednak wskazujący na pewien stopień oportunistu w wyborze kierunku – łatwość studiowania. Liczono również częściej na możliwość wyjazdu na zagraniczną wymianę studencką.

Ocena uzyskanego w wyniku studiów na kierunku administracja przygotowania do pracy zawodowej jest podobna jak w przypadku pozostałych kierunków studiów. Przeważają opinie o dużym stopniu przygotowania przez studia do pracy zawodowej (44%), częste są również jednak oceny ambiwalentne (w średnim stopniu – 32%). Do rzadkości nie należą też oceny negatywne (w małym lub bardzo małym stopniu – w sumie 18% wskazań). Jednak pod względem wszystkich szczegółowych wymiarów oceny studiów – zapewnienia przez nie szansy na: podjęcie pracy zgodnej z wykształceniem, przynoszącej wysokie zarobki, pogłębienie umiejętności we wcześniej wyuczonym zawodzie, rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej – absolwenci administracji oceniają swoje studia nieco niżej niż ogół badanych (pozytywnie wyraziło się o nich odpowiednio 53%, 33%, 46% i 12% badanych).

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wykres 72. W jakim stopniu ukończone przez Pana/Panią studia przygotowały Pana/Panią do wykonywania pracy zawodowej? (N=191)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Ponad trzy czwarte absolwentów administracji (78%, na tle wyniku dla populacji odsetek ten jest nieco niższy) pierwsze doświadczenia zawodowe zdobywało jeszcze w czasie studiów. Najczęściej były to prace nie związane z profilem studiów: praca dorywcza (38%) lub stała (24%). Blisko jedna czwarta badanych (22%) już na studiach posiadała pracę stałą, związaną z profilem studiów. Znacznie rzadziej natomiast absolwenci administracji zdobywali swoje doświadczenia zawodowe (nie związane z profilem studiów) za granicą (8%; wynik o 13 punktów niższy niż w populacji).

W celu oceny wpływu edukacji wyższej na rozwój kompetencyjny absolwentów proszono również o samoocenę pod względem różnych umiejętności (lista 17 kompetencji indywidualnych i interpersonalnych) przed rozpoczęciem studiów oraz po ich ukończeniu, na 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało bardzo niski poziom kompetencji, a 5 – poziom bardzo wysoki. Poziom opanowania wszystkich analizowanych kompetencji przed studiami absolwenci administracji oceniają bardzo nisko – średnie wahają się od 2,9 do 3,6. Po studiach poziom oceny wszystkich kompetencji znacząco wzrósł o 0,3-1,1 punktu w zależności od cechy. Największe wzrosty (0,9-1,1) zarejestrowano w przypadku:

- specjalistycznej wiedzy teoretycznej;
- umiejętności uczenia się;
- wiedzy ogólnej;
- umiejętności prezentacji;

najmniejsze (0,3-0,5) natomiast pod względem:

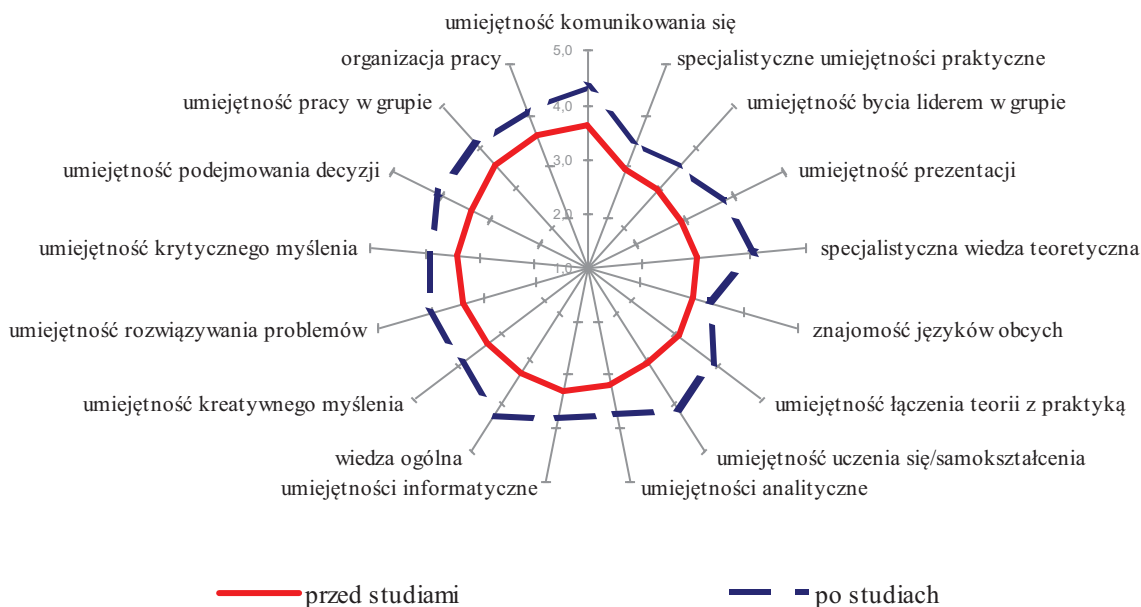
- znajomości języków obcych;
- umiejętności informatycznych;
- umiejętności pracy w grupie;
- umiejętności organizacji pracy;
- umiejętności analitycznych;
- umiejętności krytycznego myślenia.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Po ukończeniu studiów absolwenci administracji oceniali się na przeciętnym poziomie (średnie ocen dla poszczególnych kompetencji wahały się od 3,3 do 4,3). Najmocniejszymi stronami absolwentów – w ich samoocenie – są: umiejętność komunikowania się, wiedza ogólna i specjalistyczna wiedza teoretyczna, umiejętność podejmowania decyzji, organizacji pracy i uczenia się (średnie 4,1-4,3). Do słabości należą natomiast: znajomość języków obcych, umiejętności przywódcze oraz specjalistyczne umiejętności praktyczne (średnie 3,3-3,5).

Wykres 73. Jak Pan(i) ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności w trakcie realizowanych przez siebie studiów? Średnie, skala: 1 - bardzo niski poziom kompetencji, 5 - bardzo wysoki poziom kompetencji. (N=191)

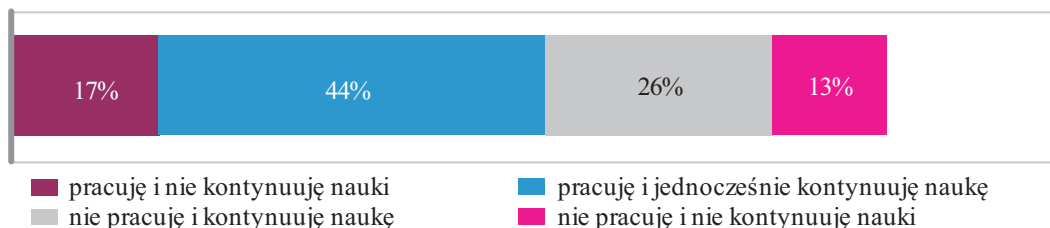
Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Połowa absolwentów administracji (51%) w momencie przeprowadzenia badania pracowała zawodowo⁷⁴: wśród absolwentów studiów magisterskich odsetek ten wynosi 53% (jest on niższy niż ogólnopolski wskaźnik zatrudnienia dla absolwentów szkół wyższych – 80%), zaś wśród osób z tytułem licencjata 62%; wśród studentów studiów stacjonarnych – 34%, wśród studentów niestacjonarnych – 68%. Większość pracujących absolwentów administracji pracę znalazła jeszcze przed obroną (74%; wśród osób z dyplomem magistra – 58%) i jest to na tle badanych reprezentujących pozostałe kierunki odsetek ponadprzeciętny. Wynika to jednak z wysokiego udziału wśród absolwentów administracji studentów niestacjonarnych, posiadających pracę już w trakcie studiów.

⁷⁴ Oznacza to, że w momencie realizacji badania nie pracowało około 640 absolwentów administracji. Zdecydowana większość z nich mieszka w województwie podlaskim.

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wykres 74. Obecny status zawodowy absolwentów administracji (N=191)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Stosowane przez absolwentów administracji sposoby poszukiwania pracy są podobne jak w całej badanej populacji: bezpośrednie kontakty z firmami (35%, dodatkowo 12% badanych wysłało dokumenty bezpośrednio do firm) oraz pomoc rodziny/znajomych (30%). Korzystano też, aczkolwiek rzadziej, z lektury ogłoszeń o pracę (12%). Publiczne służby zatrudnienia pomogły w znalezieniu pracy w przypadku 1% badanych.

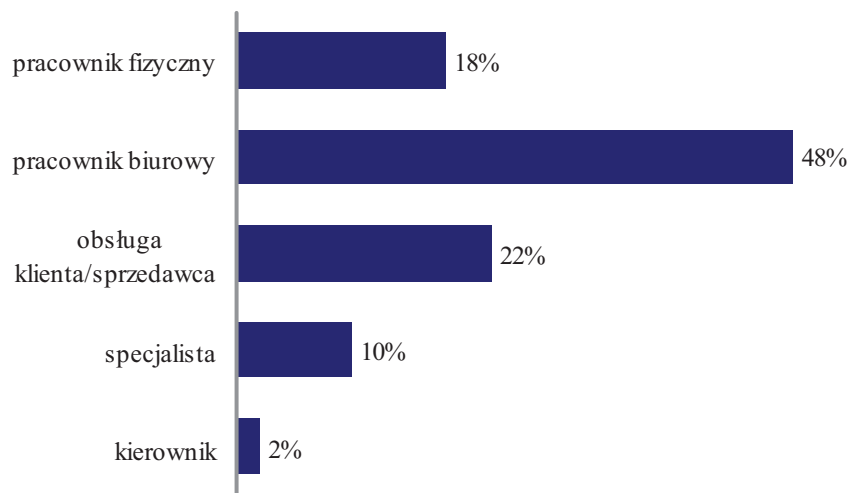
Wśród cech, które zdaniem pracujących absolwentów administracji zdecydowały o ich zatrudnieniu, najważniejsze okazały się – podobnie jak w przypadku ogółu absolwentów – cechy osobowości (średnia 4,0 na 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało zupełnie nieważne, a 5 – bardzo ważne). Wszystkie pozostałe kryteria – z wyjątkiem doświadczenia zawodowego zdobytego w trakcie studiów – miały znacznie mniejsze znaczenie niż w pozostałych grupach absolwentów. Szczególnie mało istotne – na tle analogicznych ocen w pozostałych grupach absolwentów – były ukończony kierunek studiów oraz ocena na dyplomie. Można więc postawić hipotezę, że w rekrutacji absolwentów administracji stosowano mniej rygorystyczne kryteria selekcji. Na rzecz tej hipotezy przemawia fakt, że blisko jedna trzecia pracujących absolwentów administracji wykonuje pracę w małym stopniu związaną z wykształceniem (w przypadku 37% praca jest związana w dużym bądź bardzo dużym stopniu z wykształceniem, w przypadku 34% jest to związek średni) oraz że ponad połowa absolwentów administracji wykonuje pracę poniżej swoich formalnych kwalifikacji (56%, pracę adekwatną do kwalifikacji ma 30% badanych, a przekraczającą kwalifikacje – 14%). Odsetki wskazujące na małe dopasowanie pracy do formalnych kwalifikacji, wyższe wśród absolwentów administracji niż przeciętne w populacji, pozwalają przypuszczać, że w ich rekrutacji kryteria merytoryczne odgrywały znacznie mniejszą rolę.

Absolwenci administracji znajdują zatrudnienie zarówno w sektorze publicznym (56%), jak i prywatnym (43%). Są to podmioty zróżnicowanej wielkości, z przewagą podmiotów dużych, zatrudniających ponad 250 osób (44%) oraz małych, zatrudniających od 10 do 49 osób (29%). Dominującą formą zatrudnienia jest umowa o pracę (83%), w pozostałych przypadkach wskazywano umowy cywilno-prawne.

Absolwenci administracji zajmują w przeważającej mierze stanowiska pracowników biurowych (48%), sprzedawców (22%) oraz – dwukrotnie częściej niż pozostałe grupy absolwentów – pracowników fizycznych (18%). Potwierdza to zatem sygnalizowany wyżej mniejszy związek wykonywanych zadań zawodowych z profilem wykształcenia.

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wykres 75. Pracujący absolwenci administracji – stanowisko (N=116)

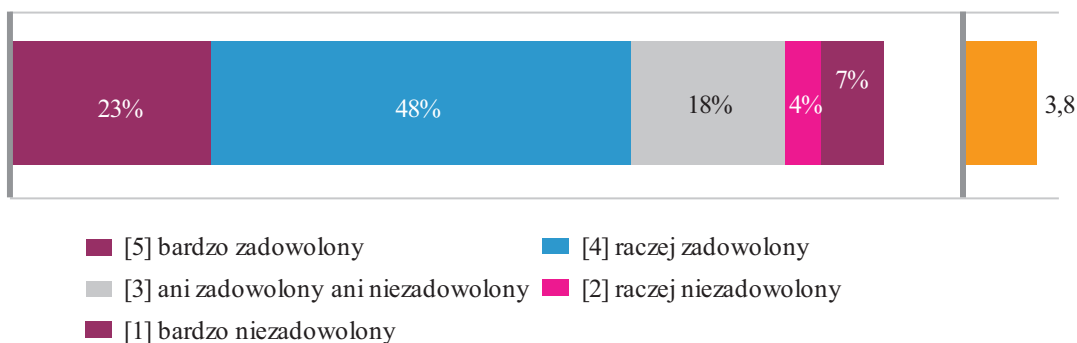

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Mediana zarobków uzyskiwanych przez absolwentów administracji wynosi 1882 zł brutto, przy czym dochody kobiet są niższe niż mężczyzn: średnia płaca kobiet, 1802 zł, stanowi 88% średniej dla mężczyzn, tj. 2037 zł.

Absolwenci administracji należą do umiarkowanie zadowolonych z pracy. Zadowolenie wyraża 71% badanych, w tym 23% bardzo duże zadowolenie. Najważniejsze oczekiwania absolwentów administracji kierowane pod adresem pracy: stabilność zatrudnienia, możliwość rozwoju zawodowego, wysokie zarobki, są zaspokojone w stosunkowo małym stopniu. Powodów do zastrzeżeń nie daje jedynie stabilność zatrudnienia (średnia 4,1 na 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznacza bardzo źle, a 5 – bardzo dobrze). Jednak możliwość awansu i wysokie zarobki to najniżej oceniane aspekty pracy, słabo również wypada ona w wymiarze powiązania z profilem ukończonych studiów (średnie 3,1-3,3). Pewną rekompensatą mogą być dla absolwentów administracji oceniane wyżej niż przeciętnie pakiet socjalny i elastyczne godziny pracy.

Wykres 76. Czy ogólnie rzecz biorąc z obecnej pracy jest Pan(i) ...?: (N=116)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wśród niepracujących absolwentów administracji (stanowiących w tej populacji 49%) jakiegokolwiek doświadczenia zawodowe posiadają nieliczni (22%). Doświadczenia te dosyć często nie znajdowały kontynuacji z powodu nieprzedłużenia umowy. Około 40% niepracujących obecnie absolwentów zarejestrowanych jest jako bezrobotni. Dwa główne powody braku pracy to brak kwalifikacji atrakcyjnych dla pracodawców (65%) oraz brak ofert pracy dla absolwentów administracji (61%). Dosyć często podjęcie pracy uniemożliwia kontynuacja nauki (38%). Najczęstszym rozwiązaniem na zawodową przyszłość jest praca w kraju w zawodzie – takie nadzieje wyraża ponad połowa badanych (54%). Wyjątkowo częste były również deklaracje poszukiwania pracy za granicą (19%, głównie chodziło o pracę niezwiązaną z zawodem).

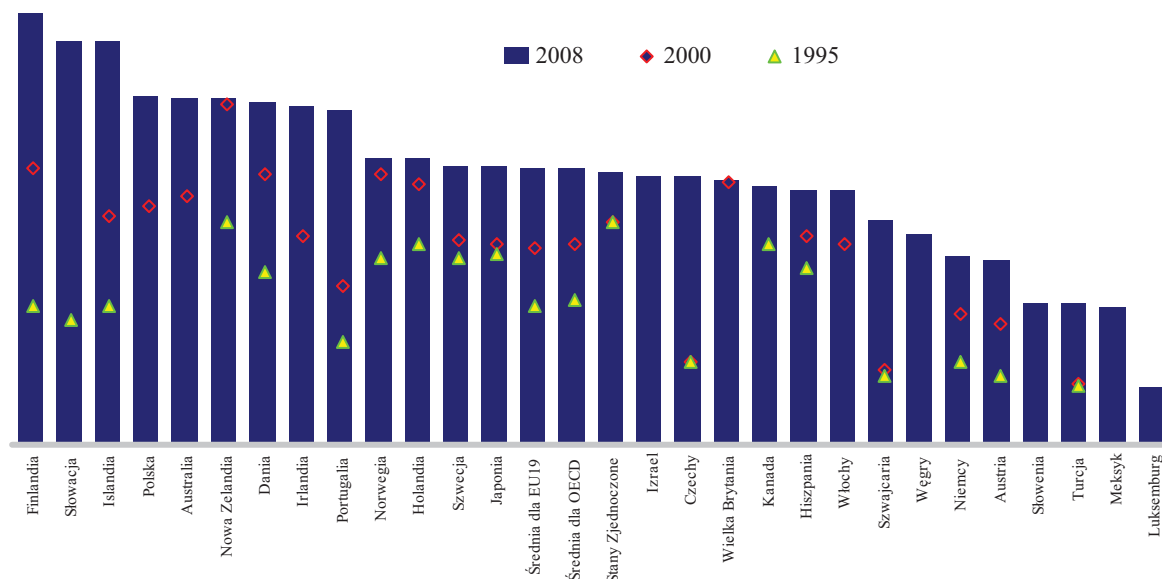
PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

6. Rekomendacje

1. Zmiana modelu szkolnictwa wyższego

Model szkolnictwa wyższego w Polsce (podobnie jak w innych krajach Europy Środkowo-Wschodniej) nadal cechują rozwiązania systemowe i instytucjonalne typowe dla gospodarki socjalistycznej. Mówi się o tym, że sytuacja w szkolnictwie wyższym jest wynikiem niedokończonej transformacji.⁷⁵ W obecnym kształcie polskie szkolnictwo wyższe nie jest w stanie sprostać nasilającej się konkurencji światowej w sektorze edukacji. Uczelnie polskie charakteryzują się małą elastycznością i niskim poziomem innowacyjności. Jednocześnie jednak zachodzące w latach dziewięćdziesiątych ubiegłego stulecia przemiany w polskiej gospodarce spowodowały rozbudzenie aspiracji edukacyjnych młodzieży, w tym także dotyczących szkolnictwa wyższego. Statystyki donoszą, że liczba absolwentów studiów wyższych w Polsce stawia nasz kraj na wysokim czwartym miejscu w świecie (dane dotyczą absolwentów w roku 2008).⁷⁶

Wykres 77. Odsetek absolwentów studiów pierwszego stopnia w 1995, 2000 i 2008 roku

Źródło:

http://wiadomosci.gazeta.pl/Wiadomosci/1,80708,8350495,Polska_generuje_wiecej_absolwentow_wyzszych_uczelni.html, data wejścia: 01-05- 2011.

⁷⁵ Thieme K., (2009), *Szkolnictwo wyższe. Wyzwania XXI w.. Polska, Europa, USA*, Difin, Warszawa, s. 372.

⁷⁶ Jak wynika z raportu Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) z 2010 roku, odsetek osób w wieku szkolnym, które w 2008 r. w Polsce zdobyły wykształcenie wyższe, wyniósł aż 50%. Przed Polską znalazły się tylko Finlandia (63%), Słowacja (57%) i Islandia (57%). Polska w tym zestawieniu wyprzedziła m.in. Wielką Brytanię, Stany Zjednoczone czy Izrael.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wzrost zainteresowania kształceniem na poziomie wyższym wśród młodych Polaków napotyka jednak szereg problemów związanych z funkcjonowaniem systemu szkolnictwa wyższego w Polsce, do których zaliczyć należy: zróżnicowanie jakości kształcenia w poszczególnych uczelniach, małą popularność kierunków ścisłych oraz zbyt niskie tempo wzrostu liczebności kadry akademickiej w stosunku do gwałtownego przyrostu liczby studentów.⁷⁷ Szczególnie istotnym problemem szkolnictwa w Polsce jest jednak słabe przygotowanie absolwentów uczelni do wejścia na rynek pracy, zarówno polski, jak i zagraniczny – według rankingu systemów szkolnictwa wyższego 17 krajów OECD, przeprowadzonego przez niezależną organizację The Lisbon Council, Polska znajduje się na ostatnim miejscu także pod względem przystosowania studiów do rynku pracy⁷⁸. Tezę tę potwierdzają także wyniki niniejszego projektu badawczego, odnoszące się do sytuacji na rynku pracy absolwentów uczelni podlaskich.

Biorąc pod uwagę powyższy kontekst i uwzględniając przede wszystkim sugestie pracodawców z województwa podlaskiego zatrudniających absolwentów analizowanych kierunków należałoby zarekomendować uczelniom wyższym podjęcie działań dotyczących:

- doradztwa w sprawach planowania kariery zawodowej, usprawnienie funkcjonowania uczelnianych biur karier, nie tylko pośredniczących w poszukiwaniu zatrudnienia dla absolwentów, ale także organizujących szkolenia z zakresu umiejętności niezbędnych na rynku pracy;

Przykład: Biuro Pośrednictwa Pracy (Work Placements) na Coventry University w Wielkiej Brytanii spełnia następujące funkcje wobec studentów: prowadzi praktyczne zajęcia z zakresu sytuacji na rynku pracy, szkoli studentów pod kątem umiejętności poszukiwanych przez pracodawców wśród absolwentów, „testuje” ścieżkę kariery zawodowej danego studenta oferując mu zdobycie doświadczenia zawodowego w danym obszarze, daje możliwość realizacji praktyki zawodowej w środowisku pozaakademickim, dostarcza informacji o wolnych stanowiskach pracy.⁷⁹

- weryfikacji oraz dostosowania istniejących kierunków kształcenia i programów nauczania do potrzeb rynku pracy zgodnie z celami procesu bolońskiego,

Weryfikacja kierunków i programów kształcenia powinna być prowadzona w kooperacji wykładowców i praktyków (głównie przedsiębiorców, ale też pracowników sektora publicznego), a podstawą do niej powinien być niniejszy raport z badań potrzeb pracodawców i badań opinii absolwentów na temat luk kompetencyjnych. Weryfikacja programów nauczania poszczególnych przedmiotów powinna opierać się także na modelu kompetencyjnym, określającym zamierzone efekty kształcenia zgodnie ze strukturą bolońską.

⁷⁷ Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007 – 2013, 1 czerwca 2009, s. 112-113.

⁷⁸ Ederer P., Schuller P., Willms S., University Systems Ranking: Citizens and Society in the Age of the Knowledge, The Lisbon Council 2008, wersja elektroniczna, <http://www.lisboncouncil.net/publication/publication/38-university-systems-ranking-citizens-and-society-in-the-age-of-knowledge.html>, data wejścia: 11-05-2011.

⁷⁹ Więcej informacji dostępne pod: <http://www.coventry.ac.uk/cu/careers/placements>, data wejścia: 05-05-2011.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Programy nauczania dostosowane do potrzeb rynku pracy pozwolą bowiem na zwiększenie liczby studentów, posiadających umiejętności praktyczne wymagane przez pracodawców.

- wypracowania nowych, bardziej innowacyjnych sposobów nauczania języków obcych; lektoraty uczelniane w obecnej formie są prowadzone w sposób mało atrakcyjny dla studentów, a przez to uczenie języków na uczelniach jest mało skuteczne;
- większej internacjonalizacji (umiędzynarodowienia) kształcenia poprzez m.in. tworzenie wspólnie z uczelniami zagranicznymi programów oferujących wspólne dyplomy, organizowanie systemu zachęt do realizacji części studiów w innych krajach dla studentów polskich, czy też wprowadzenie programu studiów w języku angielskim (w początkowej fazie przedmioty prowadzone w języku angielskim mogą być włączane jako przedmioty obieralne do „normalnych” programów studiów)⁸⁰;
- wprowadzenia nowoczesnych metod nauczania łączących teorię z praktyką; wprowadzenie takich metod powinno być poprzedzone edukacją wykładowców akademickich (po fundusze na ten cel uczelnie podlaskie mogą m.in. aplikować do Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, w ramach którego przewiduje się środki na podniesienie kompetencji nauczycieli akademickich⁸¹);

Przykłady: Jednym z zasadniczych kierunków zmian charakteryzujących proces tworzenia Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego jest nowe podejścia do kształcenia. Zamiast patrzeć na proces kształcenia od strony „wejścia” (spojrzenie z punktu widzenia wykładowcy – czego i jak będziemy uczyli), w coraz większym stopniu należy patrzeć na ten proces od strony „wyjścia” (spojrzenie z punktu widzenia studenta – co student/absolwent będzie wiedział i umiał).⁸² W tym nowym podejściu kluczowe znaczenie ma pojęcie efektów kształcenia. Efekty kształcenia mogą być związane z pełnym programem studiów i odpowiadającym mu dyplomem, z modułem dydaktycznym (blokiem programowym), z pojedynczym przedmiotem, a nawet z pojedynczym wykładem, czy pojedynczą sesją zajęć laboratoryjnych. W każdym przypadku efekty kształcenia powinny być mierzalne (przez instytucję prowadzącą kształcenie). Na poziomie programu studiów celowe jest rozróżnienie następujących rodzajów efektów kształcenia: ogólne (generyczne) – charakterystyczne dla danego poziomu kształcenia (np. dla studiów pierwszego stopnia), w znacznym stopniu niezależne od kierunku studiów; „dziedzinowe” – charakterystyczne dla danego poziomu kształcenia w określonej dziedzinie lub grupie kierunków studiów (np. dla kierunków technicznych); a także szczegółowe – specyficzne dla danego programu studiów i jego konkretnej realizacji w danej uczelni. Ogólne efekty kształcenia są określone przez

⁸⁰ Warto tutaj podkreślić, że polskie Prawo o szkolnictwie wyższym w sposób jasny stwierdza, że uczelnia ma pełną swobodę decydowania o prowadzeniu zajęć dydaktycznych i egzekwowaniu wiedzy w językach obcych.

⁸¹ Na przykład WSE im. J. Tischnera z Krakowa realizowała projekt finansowany z poddziałania 4.1.1 PO KL pt. „Kompetencje ku przyszłości”. W ramach projektu zaplanowano podnoszenie kompetencji nauczycieli akademickich m.in. poprzez szkolenia metodyczne realizowane przez ekspertów z uniwersytetów w Oxford i Durham z Wielkiej Brytanii. Ponadto w ramach projektu zakupionych zostanie też ok. 100 studiów przypadku opracowanych przez Harvard Business School Cases o tematyce biznesowej m.in. finanse, zarządzanie, leadership.

⁸² Realising the European Higher Education Area – Achieving the Goals, European Commission, May 2005, wersja elektroniczna: www.coe.int/t/dg4/highereducation/EHEA2010/MainDocuments_EN.asp, data wejścia: 11-05-2011.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

odpowiednie regulacje obowiązujące w danym kraju, zaś dziedzinowe efekty kształcenia – sformułowane przez środowisko akademickie z uwzględnieniem rozwiązań wypracowywanych w gremiach międzynarodowych. Sformułowanie szczegółowych efektów kształcenia (zgodnych z efektami ogólnymi i dziedzinowymi) powinno natomiast pozostawać w wyłącznej kompetencji uczelni (jednostki prowadzącej studia).⁸³

Warto tutaj nadmienić, że istnieje obecnie w naszym kraju, w tym w województwie podlaskim, konieczność dostosowania istniejącego systemu kwalifikacji do potrzeb współczesnego rynku pracy po to, aby był on bardziej przejrzysty, spójny, elastyczny i przyjazny obywatelom. Możliwości takie daje Uchwalona przez Sejm ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o zmianie ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz niektórych innych ustaw*, która zakłada wprowadzenie Krajowych Ram Kwalifikacji (KRK). Zgodnie z założeniem do nowelizacji ww. ustawy, Krajowe Ramy Kwalifikacji rozszerzają autonomię uczelni w sferze dydaktyki, dopuszczając samodzielne tworzenie programów kształcenia z zachowaniem metody właściwej dla KRK. Programy kształcenia będą oparte na efektach kształcenia, wykorzystując właściwe opisy dla poziomów KRK, jak i obszarów kształcenia. Efekty kształcenia powinny być podzielone na trzy kategorie: wiedzę, umiejętności, kompetencje. Elementy te powinny być uwzględnione przez uczelnie podlaskie oferujące analizowane kierunki kształcenia w przygotowywanych i aktualizowanych programach przedmiotów.

W uczelniach zachodnioeuropejskich coraz powszechniejsze staje się tworzenie programów studiów ukierunkowanych na kształtowanie umiejętności ogólnych (tj. niezwiązanych bezpośrednio z danym zawodem, ale poszukiwanych na rynku pracy): obejmujących m.in.⁸⁴: umiejętności „intelektualne”, takie jak zdolność analizowania, krytycznej oceny, syntezy, rozwiązywania problemów, gromadzenia, strukturalizowania i wykorzystywania informacji, umiejętność komunikowania się (w mowie i w piśmie), umiejętności organizacyjne, takie jak samodzielność, zdolność podejmowania inicjatyw, umiejętność zarządzania czasem i innymi zasobami, umiejętności interpersonalne, takie jak umiejętność pracy w zespole, umiejętność motywowania innych osób, umiejętność adaptacji do nowych warunków, umiejętność prowadzenia badań, umiejętność posługiwania się komputerem, a także znajomość języków obcych. Pozytywnym przykładem dbałości o „wyposażenie” absolwentów w odpowiedni zasób umiejętności ogólnych jest strategia przyjęta w *University of Cambridge*.⁸⁵ Jej podstawowym elementem jest oferta odpowiedniego zestawu zajęć realizowanych w ramach programu studiów oraz zajęć ponadobowiązkowych kształtujących umiejętności uniwersalne. Przygotowana została także podobna oferta dla pracowników uczelni, obejmująca zajęcia kształtujące umiejętności niezbędne do prowadzenia zajęć dydaktycznych i prac badawczych.⁸⁶

⁸³ Kraśniewski A., (2009), *Proces boloński. To już dziesięć lat*, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa, s. 35-36.

⁸⁴ Tamże, s. 22, za: Klemencic M., (2006), *The Bologna process and student expectations*, EUA BolognaHandbook, Raabe Academic Publisher, rozdz. A 1.1-3.

⁸⁵ Skills, University of Cambridge, wersja elektroniczna: www.skills.cam.ac.uk, data wejścia: 11-05-2011.

⁸⁶ Kraśniewski A., (2009), *Proces boloński. To już dziesięć lat*, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa, s. 23.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Innym przykładem jest nauczanie z wykorzystaniem metody projektu. Projekt może być realizowany nie tylko jako element działań dydaktycznych, ale także jako system. Pokazuje to eksperyment wprowadzony trzy lata temu w Danii na Uniwersytecie w Aalborgu: na projekcie oparte jest kształcenie studentów na wszystkich kierunkach i poziomach: zawodowym, magisterskim i doktorskim. Obszerne doświadczenia stały się bazą dla stworzenia systemu nauczania, którego trzonem jest projekt, a zajęcia teoretyczne mają charakter służebny w stosunku do projektu – dostarczają wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych niezbędnych do stworzenia czegoś, co wykracza poza tradycyjną studencką bierność. W systemie edukacji w Danii metoda projektu jest wprowadzana kompleksowo: uczeń przechodząc przez różne poziomy kształcenia od początku jest wdrażany do pracy projektowej. W szkołach niższego szczebla jest ona łatwiejsza – służy przygotowaniu ucznia do pracy w grupie, rozwija umiejętności komunikacyjne, umiejętności skutecznego porozumiewania się i niekonfliktowego współistnienia. Nieco starszym uczniom podnosi się stopień trudności. Powinni nauczyć się kreować swój wizerunek w zespole, zgodnie z posiadanymi umiejętnościami wykonawczymi określić swoją rolę i zadania, rozwiązywać sytuacje konfliktowe w sposób optymalny dla realizowanego projektu. Dzieje się tak, ponieważ nie można oczekiwać osiągnięć merytorycznych od osób, które nie zdołają poradzić sobie z organizacją pracy zespołu ludzkiego. Na kolejnym etapie kształcenia wymagania rosną: 4-5 osobowe zespoły samodzielnie określają sposób opracowania tematu i strukturę wewnętrzną projektu, poszukują zasobów merytorycznych i określają formę prezentacji. Wzrasta również stopień skomplikowania projektów. Projekty na poziomie akademickim mają charakter interdyscyplinarny, łączą różne dziedziny wiedzy.⁸⁷ Warto jeszcze w tym miejscu podać przykład metody nauczania wykorzystującej studium przypadku. W większości wyższych szkół amerykańskich (zwłaszcza prawniczych i biznesu) metoda case'owa jest już od dawna jedną z podstawowych metod nauczania. Popularność tej metody wynika stąd, że wprowadza ona rzeczywiste przykłady do sali seminaryjnej, pozwala integrować wiedzę płynącą z doświadczenia z wiedzą teoretyczną i pokazuje współzależności między zjawiskami. Ponadto, analiza przypadków pozwala studentom budować zaufanie do własnych umiejętności, rozwijać umiejętności podejmowania decyzji, porozumiewania się, a także współpracy w warunkach konkurencji. Analizowanie case'ów rozwija umiejętność krytycznego i kreatywnego myślenia, uczy spostrzegania problemów w ich złożonym kontekście, myślenia kategoriami ciągów konsekwencji podjętych decyzji i rozpatrywania problemów wielostronnie.⁸⁸

- organizacji wizyt studyjnych w uczelniach zagranicznych (np. duńskich czy finlandzkich) w celu poznania przez pracowników naukowo-dydaktycznych uczelni podlaskich: sposobów uprządkowania sposobu nauczania, sposobów współpracy nauki z biznesem, czy też nowoczesnych metod zarządzania uczelniami wyższymi (możliwości finansowania tego typu wyjazdów daje m.in. Program „DG Edukacja i Kultura, Uczenie się przez całe życie Erasmus”);

⁸⁷ Lubina E., (2005), *Metoda projektu w procesie dydaktycznym uczelni wyższej*, w: red. Gołębiowski D., Dąbrowski M., Mierzejewska B., *Uczelnia oparta na wiedzy. Organizacja procesu dydaktycznego oraz zarządzanie wiedzą w ekonomicznym szkolnictwie wyższym*, Fundacja Promocji i Akredytacji Kierunków Ekonomicznych, Warszawa, s. 229.

⁸⁸ Wereda W. (2005), *Metoda studium przypadku w dydaktyce nauk o zarządzaniu*, w: *Uczelnia oparta na wiedzy...*, tamże, s. 216-217.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

- pozyskiwania funduszy na organizację staży w przedsiębiorstwach dla wykładowców akademickich, dzięki czemu mogą oni zdobywać praktykę niezbędną do bardziej efektywnego nauczania, bazującego na konkretnych problemach dotyczących funkcjonowania rynku⁸⁹;
- rozwoju form współpracy uczelni wyższych ze środowiskiem pozaakademickim (zmiany w sposobie realizacji procedur oceny jakości kształcenia wprowadzone przez proces boloński sprzyjają udziałowi w pracach komisji oceniających i ciał akredytacyjnych interesariuszy zewnętrznych, m.in. przedstawicieli pracodawców. W praktyce jednak osoby spoza uczelni są stosunkowo rzadko lub wcale zaangażowane w procesie wewnętrznej, a także zewnętrznej oceny jakości kształcenia i akredytacji⁹⁰);
- angażowania praktyków do realizacji kilku określonych przedmiotów z siatki studiów danej specjalności⁹¹;
- przygotowania oferty edukacyjnej w stosunku do innych grup docelowych niż maturzyści, zgodnie z koncepcją kształcenia się przez całe życie, obejmującą m.in. różne formy doskonalenia kwalifikacji zawodowych przygotowane wspólnie z biznesem, uniwersytety otwarte, uniwersytety trzeciego wieku, zajęcia i wykłady dla uczniów szkół średnich, uniwersytety dziecięce, studia podyplomowe.

Przykład: Około 50% uczelni europejskich, głównie w krajach skandynawskich, Wielkiej Brytanii i Francji, oferuje programy doskonalenia zawodowego, opracowywane i prowadzone wspólnie z przedsiębiorstwami. W niektórych krajach osoby pracujące stanowią znaczny odsetek populacji studentów (przykładowo, w Wielkiej Brytanii ok. 40% wszystkich osób korzystających z usług uczelni to studenci pracujący).⁹² Jednym z najbardziej zaawansowanych krajów w realizacji spójnej koncepcji uczenia się przez całe życie jest Wielka Brytania. Szersze otwarcie się uniwersytetów w tym kraju na studentów reprezentujących różne kategorie wiekowe zbliżyło uczelnie do obywateli oraz stworzyło możliwość pozyskiwania funduszy ze źródeł alternatywnych. Wiele brytyjskich uniwersytetów już obecnie reformuje programy nauczania, biorąc pod uwagę zmieniające się potrzeby społeczne i gospodarcze. W sferze dydaktyki ogromną wagę przywiązuje się do dostosowania tematyki kursów podyplomowych czy MBA do oczekiwań społecznych, a także do rekrutacji studentów zagranicznych⁹³.

⁸⁹ Przykład: projekt „Badania i rozwój w gospodarce opartej na wiedzy” realizowany przez Wyższą Szkołę Ekonomiczną w Białymstoku w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki Priorytet IV. Szkolnictwo Wyższe, Działanie 4.2, a także Projekt „Podniesienie potencjału uczelni wyższych jako czynnik rozwoju gospodarki opartej na wiedzy”, realizowany przez Politechnikę Białostocką z w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki Priorytet IV. Szkolnictwo Wyższe.

⁹⁰ Kraśniewski A., (2009), *Proces boloński. To już dziesięć lat*, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa, s. 20-30.

⁹¹ W formie zatrudnienia na umowę-zlecenie.

⁹² Kraśniewski A., (2009), *Proces boloński. To już dziesięć lat*, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa, s. 46-47.

⁹³ Antonowicz D., (2004), *Z tradycji w nowoczesność, Brytyjskie uniwersytety w drodze do społeczeństwa wiedzy*, Nauka i Szkolnictwo Wyższe, nr 1, s. 131.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

2. Powiązanie rozwoju kierunków, programów nauczania ze strategiami rozwoju województwa/regionu

W chwili obecnej najbardziej stabilnymi, w niewielkim stopniu uzależnionymi od wahań cyklu wyborczego, strategiami rozwojowymi są strategie realizowane przy wykorzystaniu środków europejskich. Powinny one korespondować z działaniami podejmowanymi przez szkoły wyższe. Przykładowo, jeżeli dany region zamierza rozwijać określone sektory gospodarki, to właśnie do tych sektorów powinna być kierowana oferta edukacyjna szkół wyższych. Nie może mieć miejsca sytuacja, w której działania uczelni rozmiągają się z działaniami strategicznymi realizowanymi przez władze samorządowe. W takim przypadku będziemy być może dysponować bogatym zapleczem technologicznym i jednocześnie nie będziemy dysponować zasobami kadrowymi, które mogłyby zaplecze to wykorzystywać.

W tym przypadku rodzi się też pytanie czy (a jeżeli tak), na ile strategie rozwojowe uczelni podlaskich, w tym rozwój poszczególnych kierunków są powiązane ze Strategią Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 (z dnia 30 stycznia 2006)? Możemy w niej m.in. przeczytać, że słabą stroną województwa jest niedopasowanie profili kształcenia do potrzeb rynku pracy.

Wyniki przeprowadzonego badania nie pozwalają na wyznaczenie przyszłościowych, perspektywicznych dla województwa i jego gospodarki kierunków kształcenia. Z całą jednak pewnością można stwierdzić, że podaż absolwentów badanych kierunków jest wyższa niż możliwości absorpcyjne podlaskiej gospodarki, czego efektem jest niższy niż przeciętny w kraju wskaźnik zatrudnienia absolwentów studiów magisterskich badanych kierunków. Zasadne wydaje się zatem postulowanie ograniczenia naborów na te kierunki. Autorzy raportu mają jednak świadomość, że nie istnieją jednak – na gruncie obecnego prawa o szkolnictwie wyższym – instrumenty, które by pozwalały ten postulat w praktyce zrealizować. Jak mówi ustawa, uczelnie są autonomiczne we wszystkich obszarach swojego działania (na zasadach określonych w ustawie), mają również prawo do ustalania warunków przyjęć na studia, w tym liczby miejsc na studiach, z wyjątkiem studiów medycznych (według znowelizowanej ustawy, które wejdzie w życie 1 października 2011 roku, z wyjątkiem studiów medycznych, studiów dla kandydatów na żołnierzy zawodowych w poszczególnych uczelniach wojskowych oraz studiów strażaków). Reglamentowanie naboru na badane kierunki studiów pozostaje zatem w sprzeczności z zasadą autonomii uczelni i w obecnym stanie prawnym jakakolwiek korekta mechanizmu rynkowego jest trudna do wyobrażenia.

Niemniej jednak warto monitorować systematycznie regionalny rynek pracy możliwie szczegółowo (a zatem na poziomie sektorów), a zwłaszcza jego stronę popytową (zapotrzebowanie na zawody i kwalifikacje). W ten postulat wpisuje się również wprowadzany przez znowelizowaną ustawę o szkolnictwie wyższym obowiązek monitorowania losów absolwentów przez uczelnie. Działania te dostarczą uczelniom i kandydatom na studia zobiektywizowanych danych na temat szans poszczególnych

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

kierunków kształcenia oraz ich absolwentów na rynku pracy. Sposób wykorzystania tych danych pozostaje jednak trudny do przesądzenia.

Warto w tym kontekście wspomnieć również o istnieniu „białych plam” w statystyce publicznej dotyczącej bezrobocia absolwentów szkół wyższych według ukończonego kierunku studiów. Luki te powodują, że trudno w kompleksowy sposób wypowiadać się o sytuacji absolwentów wybranych kierunków na rynku pracy.

3. „Elitaryzacja” wykształcenia wyższego

W Polsce od wielu lat obserwujemy przyrost liczby studentów, przy nieadekwatnym do niego przyroście liczby kadry akademickiej. Zjawisko to dotyczy również Podlasia. W sytuacji zwiększenia liczby studentów przypadających na jednego naukowca nie ma praktycznie możliwości, aby nie towarzyszył temu spadek jakości kształcenia. Niezależnie od modyfikacji programów nauczania, poprawy uczelnianej infrastruktury technicznej proces ten będzie postępował. Dlatego rozwiązaniem wydaje się elitaryzacja wykształcenia wyższego, przynajmniej na poziomie magisterskim. Mogłoby to polegać na utrzymaniu dotychczasowych (dość liberalnych) zasad rekrutacji na studia, ale tylko na studia do poziomu licencjata. W przypadku osób chcących kontynuować naukę zostałyby zastosowane ostre kryteria selekcyjne, tak aby ograniczyć możliwość uzyskania dyplomu jedynie do grona najlepszych.

4. Zwiększenie znaczenia wykształcenia zawodowego

Ostatnie dwudziestolecie wytworzyło negatywny wizerunek wykształcenia zawodowego. Poniekąd idzie to w parze z brakiem pomysłu na reformy (po 1989 roku) szkolnictwa zawodowego oraz jego dekapitalizacją. Jednocześnie towarzyszy temu wzrost aspiracji edukacyjnych społeczeństwa, które są po części budowane na wizerunku człowieka sukcesu i człowieka przegranego z lat 90. Ten pierwszy to osoba gruntownie wykształcona, drugi natomiast to osoba z wykształceniem zawodowym, bezskutecznie poszukująca pracy po upadku socjalistycznego zakłady przemysłowego. Pomimo zmian, jakie zaszły od początku transformacji w polskiej gospodarce, obraz ten wciąż jest żywy, choć jak pokazują badania pracodawców, jak również informacje płynące z rynku niemieckiego, istnieje duże zapotrzebowanie na pracowników dysponujących konkretnym przygotowaniem zawodowym. W efekcie obserwujemy w Polsce ponadprzeciętne (w porównaniu z innymi krajami) zainteresowanie osób młodych kształceniem na poziomie wyższym (w tym na poziomie na studiów magisterskich) i marginalne zainteresowanie kształceniem na poziomie zawodowym.

Nie ma jednej prostej recepty przeciwdziałania temu negatywnemu zjawisku. Proces degradacji szkolnictwa zawodowego trwa wiele lat, duża jest zatem liczba zaniedbań, nie zawsze też obszary wpływu znajdują się pod bezpośrednią kontrolą decydentów. Zasadne wydaje się jednakże postulowanie:

- Zwiększenia nakładów na szkolnictwo zawodowe – dotyczy to szczególnie infrastruktury technicznej (warsztatów).

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

- Wprowadzenie motywacyjnego systemu wynagradzania nauczycieli. W obecnym systemie trudno wskazać motywatory, które by premiowały (czyli opłacalnym) działania ukierunkowane na podnoszenie jakości nauczania.
- Kontynuowanie dobrych praktyk współpracy z przedsiębiorstwami. Może być to szczególnie trudne ze względu na niewielki poziom dyscypliny społecznej (w Polsce) i brak ukształtowanych postaw samorzeszczania (samorządności). Jest to poważna przeszkoda, albowiem przy określonej strukturze polskiej przedsiębiorczości (dominacja przedsiębiorstw mikro) największy poziom efektywności byłby osiągalny przy współpracy nie z pojedynczymi przedsiębiorcami, ale z grupami zrzeszającymi przedsiębiorców. Takie grupy łatwiej finansowałyby/współfinansowały zakup sprzętu dla szkół, łatwiej też byłoby im delegować praktyków do pracy/współpracy przy nauczaniu przedmiotów zawodowych.
- Promowanie nowego modelu ścieżki edukacji: technikum → praca → studia. Wariant ten zakłada, że po zakończonej edukacji ponadgimnazjalnej absolwenci starają się znaleźć zatrudnienie, a dopiero doświadczenia zawodowe i ocena możliwości rozwoju w ramach danego zawodu skutkują dalszymi wyborami edukacyjnymi.
- Zmiana świadomości społecznej/zmiana wizerunku osoby z wykształceniem zawodowym. Można tu zakładać dwa scenariusze. Pierwszy to zmiana świadomości pod wpływem informacji rynkowych. W tym przypadku mamy już do czynienia z coraz częściej pojawiającymi się informacjami na temat większej opłacalności finansowej podejmowania kształcenia zawodowego i możemy się spodziewać, że będzie to skutkowało powolną zmianą trendu wyboru ścieżek edukacyjnych. Drugi wariant zakłada wzmocnienie oddziaływania rynku poprzez kampanię społeczną promującą szkolnictwo zawodowe. Promocja szkolnictwa zawodowego musi być jednak połączona z kampanią wizerunkową zmieniającą wyobrażenia o absolwentach szkół zawodowych i wykonywanych przez nich zawodach. W przeciwnym razie kampania promocyjna zmniejszy swoją skuteczność w zetknięciu z – bazującymi często na stereotypach – aspiracjami edukacyjnymi rodziców oraz presją części środowiska nauczycielskiego i rówieśniczego.

5. Zapewnienie potencjalnym studentom prawa dostępu do rzetelnych informacji na temat sytuacji rynkowej absolwentów danej uczelni/kierunku

Szkoły wyższe powinny mieć obowiązek monitorowania losów absolwentów. Uzyskane dane powinny być upublicznione, tak aby każdy potencjalny student mógł na ich podstawie (a nie wyłącznie na podstawie informacji płynących z przekazu marketingowego generowanego przez działy promocji poszczególnych uczelni) wyrobić sobie opinie na temat użyteczności rozpatrywanego przez siebie kierunku/uczelni. Jest to szczególnie ważne biorąc pod uwagę fakt, że oczekiwanemu zmniejszeniu liczby kandydatów na studia będzie z całą pewnością towarzyszyła kampania marketingowa szkół wyższych.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

6. Upowszechnienie instytucji doradcy zawodowego

Wyniki badania pokazują, że wybory edukacyjne badanych absolwentów opierają się na mało zobiektywizowanych przesłankach (bliskość względem miejsca zamieszkania, sugestie znajomych, moda). Wydaje się, że również ten fakt może być przyczyną częstej pracy absolwentów nieodpowiadającej wykształceniu. Bardziej zobiektywizowane, przemysłane, oparte na analizie własnych predyspozycji wybory mogą zapewnić konsultacje z doradcami zawodowymi. Doradztwo zawodowe powinno zostać wprowadzone do systemu oświaty w sposób obligatoryjny, poprzez zmianę zapisu ustawowego (z „w szkole może być zatrudniony doradca zawodowy”, na „w szkole musi być zatrudniony doradca zawodowy”, co wymaga zmiany rozporządzenia MENiS z dnia 7 stycznia 2003 roku)⁹⁴.

7. Ponowne zdefiniowanie roli, zasobów, możliwości i zadań publicznych służb zatrudnienia

Wyniki badania pokazują, że PSZ w bardzo niewielkim stopniu przyczyniły się do znalezienia pracy przez absolwentów analizowanych kierunków. Jednocześnie wyniki badania nie pozwalają stwierdzić jednoznacznie, jakie są przyczyny takiego stanu rzeczy. Niemniej jednak widać wyraźnie, że w przypadku absolwentów omawianych kierunków PSZ nie spełniły swojej roli. Dlatego wskazane jest przeprowadzenie diagnozy funkcjonowania PSZ i w zależności od jej wyników przeprowadzenie zmian usprawniających ich działanie.

W kontekście działań związanych z prognozowaniem popytu na pracę PSZ powinny zostać przede wszystkim wzmocnione kadrowo, przede wszystkim o pośredników pracy, doradców zawodowych, specjalistów ds. rozwoju zawodowego. Powinna zostać zapewniona im również możliwość stałej współpracy z zespołami analitycznymi budowanymi w oparciu o zasoby kadrowe lokalnych (wiodących) uczelni. Wskazane byłoby również przeprowadzenie ewaluacji stosowanych obecnie praktyk w zakresie badań popytowej strony rynku.

8. Zmiana wizerunku PSZ, zmiana polityki marketingowej PSZ

Pomimo że WUP/PUP dysponują bogatą ofertą szkoleń, w tym szkoleń, które mogą być atrakcyjne dla absolwentów szkół wyższych, zainteresowanie nimi jest relatywnie niskie. Prawdopodobnie dzieje się tak ze względu na dwa czynniki:

- specyficzny wizerunek WUP/PUP – postrzeganie tych instytucji jako adresowanych do specyficznej grupy klientów, wykluczonych społecznie bądź zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- niewielką skuteczność omawianych instytucji (m.in. z wyżej wymienionego powodu) w dotarciu do niepracujących (niekoniecznie zarejestrowanych w urzędach pracy) absolwentów szkół wyższych.

⁹⁴ § 15 pkt 2 W przedszkolu, szkole i placówce mogą być zatrudnieni pedagog, psycholog i logopeda. W szkole i placówce może być zatrudniony również doradca zawodowy.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Poprawienie tych elementów będzie się przyczyniało do wzrostu zainteresowania usługami oferowanymi przez te instytucje.

Zmiana pierwszego ze wspomnianych czynników nie będzie możliwa bez zmiany postrzegania własnej roli przez pracowników publicznych służb zatrudnienia. Powinni oni przyjąć pozycję usługodawcy, który działa w sferze pośrednictwa pracy. Takim zmianom prawdopodobnie sprzyjałoby wprowadzenie systemów motywacyjnych bazujących na systemach stosowanych w firmach komercyjnych – premiujących osiągnięcie satysfakcjonujących wyników.

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

7. Spis literatury

1. Aktywność ekonomiczna ludności w województwie podlaskim w IV kwartale 2009r., 2009, Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok.
2. Antonowicz D., 2004, *Z tradycji w nowoczesność, Brytyjskie uniwersytety w drodze do społeczeństwa wiedzy*, „Nauka i Szkolnictwo Wyższe” 2004, nr 1, Warszawa.
3. Artykuł o absolwentach wyższych uczelni, Gazeta.pl, wersja elektroniczna, z dn. 08.09.2010.
4. Coventry University, Work Placements: <http://www.coventry.ac.uk/cu/careers/placements>, data wejścia: 05-05-2011.
5. Ederer P., Schuller P., Willms S., 2008, *University Systems Ranking: Citizens and Society in the Age of the Knowledge*, Lisbon Council Policy Brief.
6. *Education at a Glance 2010: OECD Indicators*, 2010, OECD 2010.
7. Feliksiak M., 2009, *Zadowolenie z pracy i mobilność zawodowa*. Komunikat z badań CBOS, Warszawa.
8. Garnuszek M., Rupniewska E., 2010, *Pracujący w gospodarce narodowej w 2009 r.*, GUS, Warszawa.
9. Gołębiowski D., Dąbrowski M., Mierzejewska B., 2005, *Uczelnia oparta na wiedzy. Organizacja procesu dydaktycznego oraz zarządzanie wiedzą w ekonomicznym szkolnictwie wyższym*, Fundacja Promocji i Akredytacji Kierunków Ekonomicznych, Warszawa.
10. Góra M., Sztanderska U., 2006. *Wprowadzenie do analizy lokalnego rynku pracy*, MPiPS, Warszawa.
11. GUS, 2011, Przeciętne zatrudnienie i wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw w marcu 2011 r., Informacja GUS, Warszawa.
12. Kamińska W., Zakrzewska K., 2010, *Stan Ludność w województwie podlaskim w 2009 roku*, Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok.
13. Klemencic M., 2006, *The Bologna process and student expectations*, *EUA Bologna Handbook*, Raabe Academic Publisher.
14. Komisja Europejska, 2005, *Realising the European Higher Education Area – Achieving the Goals*, Bruksela.
15. Kowalewska A. (red.), 2010, *Jak inwestować w rozwój pracowników o niskich kwalifikacjach*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa.
16. Kowalczyk K., 2011, *Komunikat z badań o stanie szkolnictwa wyższego i źródłach jego finansowania*, CBOS, Warszawa.
17. Kraśniewski A., 2009, *Proces boloński. To już dziesięć lat*, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa.
18. MRR, 2009, *Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007 – 2013*, Warszawa.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

19. Ogólnopolskie Badanie Wynagrodzeń przeprowadzone przez Sedlak & Sedlak w 2009 r., publikacja elektroniczna: <http://www.pracuj.pl/zarobki-wynagrodzenia-raporty-placowe-zarobki-polakow-2009.htm?gclid=COfv8rLg1qECFY0z3wod1T4-Kg#top>, data wejścia: 11-05-2010.
20. Okoń W., 1992, Słownik pedagogiczny, PWN, Warszawa.
21. Pilch T. (red.), 2003, *Encyklopedia Pedagogiczna XXI wieku*, Warszawa.
22. Polityka, 2011, *Co się stało z naszą pracą*, rozmowa z prof. W. Łukowskim, nr 19/2011, Warszawa.
23. Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w woj. podlaskim w 2009 roku; II część raportu (popyt na pracę i absolwenci szkół ponadgimnazjalnych i wyższych, 2010, WUP, Białystok.
24. Rocznik Statystyczny Województwa Podlaskiego 2009, Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok 2009.
25. Skills, University of Cambridge, publikacja elektroniczna: www.skills.cam.ac.uk, data wejścia: 11-05-2011.
26. Sprawozdanie Uniwersytetu w Białymstoku „Liczba studentów na Uniwersytecie w Białymstoku stan na 30.11.2010 r.”.
27. Thieme K., 2009, *Szkolnictwo wyższe. Wyzwania XXI wieku*. Polska, Europa, USA, Difin, Warszawa.
28. Wasilewska M., 2010, Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w woj. podlaskim w 2009 roku, WUP, Białystok.
29. Wasilewska M., 2010, Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w woj. podlaskim w I półroczu 2010 roku; WUP, Białystok.
30. Wasilewska M., 2011, Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w woj. podlaskim w II półroczu 2010 roku, WUP, Białystok.
31. Wasilewska M., Falkowska J., Karpowicz D., 2010, *Sytuacja na rynku pracy w województwie podlaskim w 2009 roku*, WUP, Białystok.
32. WUP w Białymstoku, 2011, *Podlaski rynek pracy*, Białystok.
33. Zgierska A., 2010, *Wejście ludzi młodych na rynek pracy w 2009 r.*, GUS, Warszawa.

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

8. Spis tabel

Tabela 1	Struktura próby zrealizowanej według kierunku	14
Tabela 2	Liczba ludności województwa podlaskiego według wieku w roku 2008 i 2009	28
Tabela 3	Pracujący według grup zawodów i sektorów w województwie podlaskim – stan na koniec 2009 roku.....	30
Tabela 4	Migracje wewnętrzne i zagraniczne w województwie podlaskim w 2009 roku.....	31
Tabela 5	Absolwenci badanych kierunków według uczelni i trybu studiów	33
Tabela 6	Absolwenci badanych kierunków według płci	35
Tabela 7	Absolwenci badanych kierunków według rodzaju studiów	35
Tabela 8	Absolwenci badanych kierunków według oceny na dyplomie.....	36
Tabela 9	Zawody najczęściej występujące wśród bezrobotnych absolwentów szkół wyższych (stan w końcu 2009 roku i w pierwszym półroczu 2010 roku)	41
Tabela 10	Napływ absolwentów badanych kierunków w latach 2005-2009.....	42
Tabela 11	Liczba nowo zarejestrowanych bezrobotnych absolwentów w wybranych grupach zawodów oraz liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w 2009 roku	46
Tabela 12	Jakie były główne motywy podjęcia przez Pana/Panią studiów w województwie podlaskim? Proszę wskazać trzy najważniejsze powody.....	77
Tabela 13	W jakim stopniu poniższe kryteria były dla Pana/Pani ważne przy wyborze kierunku studiów? Proszę ustosunkować się do każdego z poniższych kryteriów posługując się 5-stopniową skalą, gdzie 1 oznacza czynnik zupełnie nieistotny, a 5 czynnik bardzo istotny. [średnie].....	78
Tabela 14	Jak Pan/Pani ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności przed studiami? [średnie; skala: 1 – bardzo niski poziom kompetencji, 5 – bardzo wysoki poziom kompetencji]	80
Tabela 15	Jak Pan/Pani ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności po studiach? [średnie; skala: 1 – bardzo niski poziom kompetencji, 5 – bardzo wysoki poziom kompetencji]	82
Tabela 16	Czy ukończenie przez Pana/Panią wybranego kierunku studiów stworzyło Panu/Pani szansę na:...? 86	
Tabela 17	W jakim stopniu ukończone przez Pana/Panią studia przygotowały Pana/Panią do wykonywania pracy zawodowej?.....	89
Tabela 18	Wskaźniki zatrudnienia wśród ludzi młodych (15-34 lata).....	92
Tabela 19	W jakim okresie od zakończenia studiów znalazł/a Pan/Pani swoją pierwszą pracę?	94
Tabela 20	W jaki sposób znalazł/a Pan/Pani swoją obecną pracę?	95
Tabela 21	Jak ważne – według Pana/i opinii – dla Pana/i obecnego pracodawcy były poniższe kryteria rekrutacji?	97
Tabela 22	Na jakim stanowisku jest Pan/Pani zatrudniony/a?	101
Tabela 23	W jakim stopniu Pana/Pani obecna praca jest związana z Pana/Pani wykształceniem?	102
Tabela 24	Wynagrodzenie brutto absolwentów w obecnym miejscu pracy.....	104
Tabela 25	Które z poniższych czynników są dla Pana/Pani ważne przy wyborze miejsca pracy? [średnie]	108
Tabela 26	Jak Pan/Pani ocenia poziom zadowolenia ze swojej obecnej pracy pod względem następujących kryteriów? [średnie; 5-stopniowa skala: 1- bardzo źle, 5 – bardzo dobrze].....	109
Tabela 27	Dlaczego obecnie nie pracuje Pan/Pani zawodowo? Proszę wskazać trzy najważniejsze powody... 111	
Tabela 28	Jakie są Pana/Pani plany zawodowe na najbliższą przyszłość?.....	112
Tabela 29	Czy w czasie studiów podejmował/a Pan/Pani?	113
Tabela 30	Jakie były główne motywy podjęcia przez Pana/Panią dodatkowego kształcenia? Proszę wskazać trzy najważniejsze motywy.	117

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

9. Spis wykresów

Wykres 1 Struktura próby absolwentów ze względu na wiek (N=734)	15
Wykres 2 Struktura próby absolwentów ze względu na obecne miejsce zamieszkania (N=734)	15
Wykres 3 Struktura próby pracodawców ze względu na wielkość (N=300).....	19
Wykres 4 Zasięg działania badanych przedsiębiorstw (N=300)	20
Wykres 5 Bezrobotni z wykształceniem wyższym w województwie podlaskim, stan na 31.12.2009 r.	38
Wykres 6 Osoby bezrobotne, które ukończyły szkołę wyższą, do 27 roku życia (stan na 31.12.2009), w województwie podlaskim w podziale na powiaty	39
Wykres 7 Liczba absolwentów poszczególnych kierunków w latach 2005-2009.....	43
Wykres 8 Szacowana liczba absolwentów badanych kierunków w latach 2011-2015	45
Wykres 9 Jak ogólnie ocenia Pan(i) polskie uczelnie pod względem przygotowywania studentów do przyszłej pracy zawodowej? (N=299)	48
Wykres 10 A jak ocenia Pan(i) podlaskie uczelnie pod względem przygotowania studentów do przyszłej pracy zawodowej? Czy na tle innych wypadają one ...? (N=300)	49
Wykres 11 Poniżej znajduje się kilka stwierdzeń. Proszę zaznaczyć, z którymi z tych stwierdzeń Pan(i) się zgadza? Skala: 1 – respondent zgadza się ze stwierdzeniem po lewej stronie, 7 – respondent zgadza się ze stwierdzeniem po prawej stronie (N=300)	51
Wykres 12 W jakim stopniu Pana(i) zdaniem ukończone studia przygotowują absolwentów do wykonywania pracy zawodowej?	52
Wykres 13 Jak Pan(i) ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności przez absolwentów następujących kierunków?	56
Wykres 14 Jak Pan(i) ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności przez absolwentów następujących kierunków?	57
Wykres 15 Czy absolwenci kierunku ... wykonują w Pana(i) przedsiębiorstwie pracę, która jest zazwyczaj? ...	59
Wykres 16 Czy w ciągu najbliższego roku Pana(i) zakład pracy zamierza zatrudnić absolwentów kierunków ? (N=300).....	61
Wykres 17 Jak Pan(i) przewiduje dynamikę zatrudnienia w Pana(i) zakładzie pracowników z wykształceniem kierunkowym w ciągu najbliższych dwóch lat?	62
Wykres 18 A jak Pan(i) sądzi, czy w perspektywie najbliższych pięciu lat znaczenie pracowników o tym wykształceniu kierunkowym dla Pana(i) zakładu pracy będzie malało, pozostanie na tym samym poziomie czy rośnie?	63
Wykres 19 Jakie zmiany należałoby wprowadzić w szkolnictwie wyższym, aby absolwenci szkół wyższych byli lepiej przygotowani do pracy zawodowej? (N=300)	64
Wykres 20 W jakim stopniu ukończone przez Pana/Panią studia przygotowały Pana/Panią do wykonywania pracy zawodowej? – absolwenci ogółem (N=734)	88
Wykres 21 Jaka jest Pana/Pani obecna sytuacja zawodowa? – absolwenci ogółem (N=734)	90
Wykres 22 Jaka jest Pana/Pani obecna sytuacja zawodowa? – absolwenci ekonomii (N=118)	90
Wykres 23 Jaka jest Pana/Pani obecna sytuacja zawodowa? – absolwenci zarządzania (N=175).....	91
Wykres 24 Jaka jest Pana/Pani obecna sytuacja zawodowa? – absolwenci zarządzania i marketingu (N=62) ..	91
Wykres 25 Jaka jest Pana/Pani obecna sytuacja zawodowa? – absolwenci pedagogiki (N=188).....	91
Wykres 26 Jaka jest Pana/Pani obecna sytuacja zawodowa? – absolwenci administracji (N=191).....	91
Wykres 27 Wskaźniki zatrudnienia podlaskich absolwentów studiów magisterskich na tle absolwentów szkół wyższych w Polsce.....	93
Wykres 28 Jak ważne – według Pana/i opinii – dla Pana/i obecnego pracodawcy były poniższe kryteria rekrutacji? – absolwenci ogółem. Średnie, skala: 1 – zupełnie nieważne, 5 – bardzo ważne. (N=734)	96
Wykres 29 Do jakiego sektora należy Pana/i obecny pracodawca?	98
Wykres 30 Ile osób zatrudnia Pana/Pani obecny pracodawca?	99
Wykres 31 Jaka jest obecna forma Pana/Pani zatrudnienia? – absolwenci ogółem (N=400)	100
Wykres 32 W jakim stopniu Pana/Pani obecna praca jest związana z Pana/Pani wykształceniem? – absolwenci ogółem (N=400).....	102
Wykres 33 Czy w Pana/Pani opinii wykonuje Pan/Pani obecnie pracę, która jest...?	103
Wykres 34 Czy ogólnie rzecz biorąc z obecnej pracy jest Pan/Pani:...?	106
Wykres 35 Czy zaraz po ukończeniu studiów podjął/ęła Pan/Pani pracę zawodową?	110

PODLASKI ABSOLWENT.

**BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009**

Wykres 36 W jakich formach kształcenia Pan(i) uczestniczył(a) po zakończeniu studiów lub uczestniczył(a) obecnie? – absolwenci ogółem (N=485)	115
Wykres 37 W jakim stopniu Pana(i) zdaniem ukończone studia przygotowują absolwentów ekonomii do wykonywania pracy zawodowej? (N=135).....	118
Wykres 38 Jakich umiejętności i wiedzy brakuje absolwentom kierunku ekonomia? (N=135, wskazania powyżej 3%)	119
Wykres 39 Jak Pan/Pani ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności przez absolwentów ekonomii? Średnie, skala: 1 = bardzo niski poziom kompetencji, 5 = bardzo wysoki poziom kompetencji. (N=135)	120
Wykres 40 W jakim stopniu ukończone przez Pana/Panią studia przygotowały Pana/Panią do wykonywania pracy zawodowej? (N=118)	122
Wykres 41 Jak Pan(i) ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności w trakcie realizowanych przez siebie studiów? (N=61)	123
Wykres 42 Obecny status zawodowy absolwentów ekonomii (N=61)	124
Wykres 43 Pracujący absolwenci ekonomii – stanowisko (N=61)	125
Wykres 44 Czy ogólnie rzecz biorąc z obecnej pracy jest Pan(i) ...? (N=61)	126
Wykres 45 W jakim stopniu Pana(i) zdaniem ukończone studia przygotowują absolwentów kierunku zarządzania do wykonywania pracy zawodowej? (N=56)	128
Wykres 46 Jakich umiejętności i wiedzy brakuje absolwentom kierunku zarządzanie? (N=56, wskazania powyżej 3%)	128
Wykres 47 Jak Pan/Pani ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności przez absolwentów zarządzania? Średnie, skala: 1 - bardzo niski poziom kompetencji, 5 - bardzo wysoki poziom kompetencji. (N=56)	129
Wykres 48 W jakim stopniu ukończone przez Pana/Panią studia przygotowały Pana/Panią do wykonywania pracy zawodowej? (N=175)	131
Wykres 49 Jak Pan(i) ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności w trakcie realizowanych przez siebie studiów? (N=175)	133
Wykres 50 Obecny status zawodowy absolwentów zarządzania (N=175)	134
Wykres 51 Pracujący absolwenci zarządzania – stanowisko (N=111)	135
Wykres 52 Czy ogólnie rzecz biorąc z obecnej pracy jest Pan(i) ...? (N=111)	136
Wykres 53 W jakim stopniu Pana(i) zdaniem ukończone studia przygotowują absolwentów zarządzania i marketingu do wykonywania pracy zawodowej? (N=69).....	138
Wykres 54 Jakich umiejętności i wiedzy brakuje absolwentom kierunku zarządzanie i marketing? (N=69, wskazania powyżej 3%).....	138
Wykres 55 Jak Pan/Pani ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności przez absolwentów zarządzania i marketingu? (N=69).....	139
Wykres 56 W jakim stopniu ukończone przez Pana/Panią studia przygotowały Pana/Panią do wykonywania pracy zawodowej? (N=62)	141
Wykres 57 Jak Pan(i) ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności w trakcie realizowanych przez siebie studiów? (N=62)	143
Wykres 58 Obecny status zawodowy absolwentów zarządzania i marketingu (N=62)	144
Wykres 59 Pracujący absolwenci zarządzania i marketingu – stanowisko (N=35)	145
Wykres 60 Czy ogólnie rzecz biorąc z obecnej pracy jest Pan(i) ...? (N=35)	146
Wykres 61 W jakim stopniu Pana(i) zdaniem ukończone studia przygotowują absolwentów pedagogiki do wykonywania pracy zawodowej? (N=104).....	148
Wykres 62 Jakich umiejętności i wiedzy brakuje absolwentom kierunku pedagogika? (N=104, wskazania powyżej 3%)	148
Wykres 63 Jak Pan/Pani ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności przez absolwentów pedagogiki? Średnie, skala: 1 - bardzo niski poziom kompetencji, 5 - bardzo wysoki poziom kompetencji. (N=104)	149
Wykres 64 W jakim stopniu ukończone przez Pana/Panią studia przygotowały Pana/Panią do wykonywania pracy zawodowej? (N=188)	151
Wykres 65 Jak Pan(i) ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności w trakcie realizowanych przez siebie studiów? (N=185)	153
Wykres 66 Obecny status zawodowy absolwentów pedagogiki (N=188)	154
Wykres 67 Pracujący absolwenci pedagogiki – stanowisko (N=78).....	155
Wykres 68 Czy ogólnie rzecz biorąc z obecnej pracy jest Pan(i) ...? (N=78)	156
Wykres 69 W jakim stopniu Pana(i) zdaniem ukończone studia przygotowują absolwentów administracji do wykonywania pracy zawodowej? (N=110).....	157

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wykres 70 Jakich umiejętności i wiedzy brakuje absolwentom kierunku administracja? (N=110, wskazania powyżej 3%)	158
Wykres 71 Jak Pan/Pani ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności przez absolwentów administracji? Średnie, skala: 1 - bardzo niski poziom kompetencji, 5 - bardzo wysoki poziom kompetencji. (N=110)	159
Wykres 72 W jakim stopniu ukończone przez Pana/Panią studia przygotowały Pana/Panią do wykonywania pracy zawodowej? (N=191)	161
Wykres 73 Jak Pan(i) ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności w trakcie realizowanych przez siebie studiów? (N=191)	162
Wykres 74 Obecny status zawodowy absolwentów administracji (N=191)	163
Wykres 75 Pracujący absolwenci administracji – stanowisko (N=116).....	164
Wykres 76 Czy ogólnie rzecz biorąc z obecnej pracy jest Pan(i) ...? (N=116)	164
Wykres 77 Odsetek absolwentów studiów pierwszego stopnia w 1995, 2000 i 2008 roku	166

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

10. Aneks – narzędzia badawcze

Ankieta do badania absolwentów

Szanowny Panie, Szanowna Pani! Serdecznie zapraszamy do udziału w badaniach mających na celu identyfikację losów zawodowych absolwentów wybranych kierunków podlaskich uczelni. Badania obejmują absolwentów kończących studia I lub II stopnia w roku akademickim 2008/2009. Podmiotem zlecającym badania jest Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku. Ankieta ma charakter anonimowy, a udzielone przez Państwa odpowiedzi będą wykorzystywane jedynie do zestawień statystycznych. Przed wypełnieniem ankiety prosimy o zapoznanie się z instrukcją.

Na początku prosimy o podanie, jakie studia ukończył(a) Pan/Pani w roku 2008/2009.

A1. Uczelnia ukończona w roku akademickim 2008/2009

1. Nadbużańska Szkoła Wyższa w Siemiatyczach
2. Niepaństwowa Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Białymstoku
3. Państwowa Wyższa Szkoła Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży
4. Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Suwałkach
5. Politechnika Białostocka
6. Uniwersytet w Białymstoku
7. Wyższa Szkoła Administracji Publicznej w Białymstoku
8. Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Białymstoku
9. Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Białymstoku
10. Wyższa Szkoła Gospodarowania Nieruchomościami w Warszawie, Oddział Zamiejscowy w Białymstoku
11. Wyższa Szkoła Suwalsko-Mazurska w Suwałkach
12. Inna

A2. Ukończony kierunek studiów w roku akademickim 2008/2009

1. Ekonomia
2. Zarządzanie
3. Zarządzanie i marketing
4. Pedagogika
5. Administracja

A3. Rodzaj dyplomu uzyskanego w roku akademickim 2008/2009

1. dyplom licencjacki
2. dyplom magisterski

A4. Tryb realizacji studiów zakończonych w roku akademickim 2008/2009

1. stacjonarny
2. niestacjonarny

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

1. Jakie były główne motywy podjęcia przez Pana/Panią studiów w województwie podlaskim? *Proszę wskazać trzy najważniejsze powody.*

1. bliskość względem mojego miejsca zamieszkania/rodziny/przyjaciół
2. niższe koszty życia niż w innych regionach
3. sugestie znajomych
4. interesująca oferta kierunków studiów
5. tradycje rodzinne
6. niższe niż w innych miastach wymagania związane z rekrutacją na wybrany przeze mnie kierunek
7. renoma lokalnych uczelni
8. obawa przed wyjazdem do innego miasta/województwa
9. inne (jakie?)

2. W jakim stopniu poniższe kryteria były dla Pana/Pani ważne przy wyborze kierunku studiów? *Proszę ustosunkować się do każdego z poniższych kryteriów posługując się 5-stopniową skalą, gdzie 1 oznacza czynnik zupełnie nieistotny, a 5 czynnik bardzo istotny.*

1. zainteresowanie problematyką związaną z kierunkiem
2. ciekawa oferta przedmiotów
3. moda na studiowanie na tym kierunku
4. łatwość studiowania na tym kierunku
5. możliwość zdobycia wiedzy ogólnej na tym kierunku
6. możliwość zdobycia wiedzy specjalistycznej na tym kierunku
7. możliwość znalezienia dobrze płatnej pracy po ukończeniu studiów
8. sugestie rodziców/rodziny
9. stopień trudności dostania się na ten kierunek (wymagana liczba punktów)
10. zainteresowanie zawodem, do którego przygotowuje ten kierunek
11. możliwość wyjazdu na zagraniczną wymianę studencką oferowaną przez ten kierunek

3. Jak Pan/Pani ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności w trakcie realizowanych przez siebie studiów? *Proszę ocenić poziom danej kompetencji przed studiami i zaraz po ich ukończeniu wykorzystując skalę od 1 do 5, gdzie 1 oznacza bardzo niski poziom kompetencji, a 5 bardzo wysoki poziom kompetencji.*

	przed studiami	po studiach
1. umiejętność kreatywnego myślenia	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
2. umiejętność bycia liderem w grupie	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
3. umiejętności informatyczne, znajomość programów komputerowych	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
4. znajomość języków obcych	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
5. wiedza ogólna	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
6. specjalistyczna wiedza teoretyczna	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
7. specjalistyczne umiejętności praktyczne	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
8. umiejętność uczenia się/samokształcenia	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
9. umiejętność podejmowania decyzji	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
10. umiejętność pracy w grupie	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
11. umiejętność łączenia teorii z praktyką	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
12. organizacja pracy	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
13. umiejętności analityczne	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
14. umiejętność rozwiązywania problemów	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
15. umiejętność krytycznego myślenia	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
16. umiejętność komunikowania się	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
17. umiejętność prezentacji	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

4. Czy ukończenie przez Pana/Panią wybranego kierunku studiów stworzyło Panu/Pani szansę na:

	Zdecydowa nie nie	Raczej nie	Raczej tak	Zdecydowa nie tak
1. Podjęcie pracy zgodnej z wykształceniem				
2. Podjęcie pracy przynoszącej wysokie zarobki				
3. Rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej				
4. Pogłębienie umiejętności we wcześniej wyuczonym zawodzie				

5. W jakim stopniu ukończone przez Pana/Panią studia przygotowały Pana/Panią do wykonywania pracy zawodowej?

1. w bardzo dużym stopniu
2. w dużym stopniu
3. w średnim stopniu
4. w małym stopniu
5. w bardzo małym stopniu

6. Czy w czasie studiów podejmował/a Pan/Pani?

	tak	nie
1. studia na uczelni zagranicznej w ramach wymiany studenckiej		
2. praktyki studenckie za granicą związane z profilem kształcenia		
3. pracę dorywczą związaną z profilem studiów		
4. stałą pracę związaną z profilem studiów		
5. pracę dorywczą niezwiązaną z profilem studiów		
6. stałą pracę niezwiązaną z profilem studiów		
7. pracę za granicą związaną z profilem studiów		
8. pracę za granicą niezwiązaną z profilem studiów		
9. dodatkowe kursy językowe (poza lektorem na uczelni)		
10. kursy/szkolenia komputerowe		
11. szkolenia związane z profilem studiów		
12. szkolenia niezwiązane z profilem studiów		
13. pracę w organizacji pozarządowej w ramach wolontariatu		
14. pracę w organizacjach/kołach studenckich		
15. pracę bez wynagrodzenia (np. bezpłatny staż)		

7. Które z poniższych czynników są dla Pana/Pani ważne przy wyborze miejsca pracy?

	bardzo ważne	raczej ważne	ani ważne ani nieważne	raczej nieważne	zupełnie nieważne
1. Atmosfera w pracy					
2. Możliwość awansu					
3. Możliwość rozwoju zawodowego					
4. Pakiet socjalny					
5. Wysokie zarobki					
6. Prestiż firmy					
7. Elastyczne godziny pracy					
8. Korzystna lokalizacja					
9. Dobre warunki lokalowe					
10. Stabilność zatrudnienia					
11. Powiązanie pracy z profilem ukończonych studiów					

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

8. Jaka jest Pana/Pani obecna sytuacja zawodowa?

1. pracuję i nie kontynuuję nauki
2. pracuję i jednocześnie kontynuuję naukę
3. nie pracuję i kontynuuję naukę
4. nie pracuję i nie kontynuuję nauki.

9. W jakim okresie od zakończenia studiów znalazł/a Pan/Pani swoją pierwszą pracę?

1. jeszcze przed obroną pracy
2. zaraz po obronie pracy
3. około 3 miesiące po obronie pracy
4. około pół roku po obronie pracy
5. ponad pół roku po obronie pracy

10. Jak ważne – według Pana/i opinii – dla Pana/i obecnego pracodawcy były poniższe kryteria rekrutacji?

	bardzo ważne	raczej ważne	ani ważne ani nieważne	raczej nieważne	zupełnie nieważne
1. posiadanie dyplomu uczelni wyższej					
2. typ ukończonej uczelni: publiczna – niepubliczna					
3. prestiż ukończonej uczelni					
4. kierunek studiów					
5. ocena na dyplomie					
6. znajomość języków obcych					
7. umiejętności informatyczne					
8. rekomendacje znajomych					
9. doświadczenie zawodowe zdobyte w czasie studiów					
10. cechy osobowości					
11. wyniki testu kompetencji					
12. inne (jakie?)					
13. Nie dotyczy – pracuję na własny rachunek					

11. Ile razy od momentu obrony pracy zmieniał/a Pan/Pani swoje obecne miejsce zatrudnienia?

1. ani razu
2. 1 raz
3. 2 razy
4. 3 razy
5. 4 i więcej razy

12. W jakim stopniu Pana/Pani obecna praca jest związana z Pana/Pani wykształceniem?

1. w bardzo dużym
2. w dużym
3. w średnim
4. w małym
5. w bardzo małym

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

13. W jaki sposób znalazł/a Pan/Pani swoją obecną pracę?

1. oferty internetowe
2. bezpośredni kontakt z firmą
3. pomoc ze strony rodziny/znajomych
4. ogłoszenia prasowe
5. pomoc ze strony publicznych instytucji pośrednictwa pracy
6. pomoc ze strony agencji pośrednictwa pracy
7. wysyłanie dokumentów bezpośrednio do firm
8. udział w targach pracy
9. inne (jakie?)

14. Czy ogólnie rzecz biorąc z obecnej pracy jest Pan/Pani:

1. bardzo zadowolony
2. raczej zadowolony
3. ani zadowolony ani niezadowolony
4. raczej niezadowolony
5. bardzo niezadowolony

15. Jak Pan/Pani ocenia poziom zadowolenia ze swojej obecnej pracy pod względem następujących kryteriów?

	bardzo dobrze	dobrze	średnio	źle	bardzo źle
1. Atmosfera w pracy					
2. Możliwość awansu					
3. Możliwość rozwoju zawodowego					
4. Pakiet socjalny					
5. Wysokie zarobki					
6. Prestiż firmy					
7. Elastyczne godziny pracy					
8. Korzystna lokalizacja					
9. Dobre warunki lokalowe					
10. Stabilność pracodawcy					
11. Pewność zatrudnienia					
12. Powiązanie pracy z profilem ukończonych studiów					

16. W jakim stopniu wykorzystuje Pan/i w swoim obecnym miejscu pracy poniższe umiejętności? Proszę ocenić poziom wykorzystywania danej kompetencji wykorzystując skalę od 1 do 5, gdzie 1 oznacza bardzo niski poziom wykorzystywania, a 5 bardzo wysoki poziom wykorzystywania.

1. kreatywność	1 2 3 4 5
2. umiejętność bycia liderem w grupie	1 2 3 4 5
3. umiejętności informatyczne, znajomość programów komputerowych	1 2 3 4 5
4. znajomość języków obcych	1 2 3 4 5
5. wiedza ogólna	1 2 3 4 5
6. specjalistyczna wiedza teoretyczna	1 2 3 4 5
7. specjalistyczne umiejętności praktyczne	1 2 3 4 5
8. umiejętność uczenia się/samokształcenia	1 2 3 4 5
9. umiejętność podejmowania decyzji	1 2 3 4 5
10. umiejętność pracy w grupie	1 2 3 4 5
11. umiejętność łączenia teorii z praktyką	1 2 3 4 5
12. organizacja pracy	1 2 3 4 5
13. umiejętności analityczne	1 2 3 4 5

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

14. umiejętność rozwiązywania problemów	1 2 3 4 5
15. umiejętność krytycznego myślenia	1 2 3 4 5
16. umiejętność komunikowania się	1 2 3 4 5
17. umiejętność prezentacji	1 2 3 4 5

17. Jaka jest obecna forma Pana/Pani zatrudnienia?

1. praca na pełen etat/ więcej niż jeden etat
2. praca na część etatu
3. praca na umowę zlecenie
4. praca na umowę o dzieło
5. staż absolwencki
6. praca na własny rachunek/własna działalność gospodarcza
7. praca bez oficjalnej umowy
8. inna forma (jaka?)

18. Na jakim stanowisku jest Pan/Pani zatrudniony/a?

1. pracownik fizyczny
2. pracownik biurowy
3. obsługa klienta/sprzedawca
4. specjalista
5. kierownik
6. dyrektor

18a. Czy w Pana/Pani opinii wykonuje Pan/Pani obecnie pracę, która jest...?

1. Znacznie poniżej Pana/Pani kwalifikacji
2. Trochę poniżej Pana/Pani kwalifikacji
3. Jest adekwatna do Pana/Pani kwalifikacji
4. Trochę powyżej Pana/Pani kwalifikacji
5. Znacznie powyżej Pana/Pani kwalifikacji

19. Do jakiego sektora należy Pana/Pani obecny pracodawca?

1. sektor publiczny
2. sektor prywatny
3. sektor non-profit

20. Ile osób zatrudnia Pana/Pani obecny pracodawca?

1. do 9 osób
2. 10 – 49 osób
3. 50 – 249 osób
4. 250 i więcej osób

21. Do jakiej grupy należy Pana(i) obecny pracodawca?

1. urząd administracji samorządowej
2. jednostka organizacyjna administracji samorządowej (np. szkoła, przedszkole, spółka gminna)
3. uczelnia wyższa
4. urząd administracji rządowej
5. organizacja pozarządowa
6. przedsiębiorstwo działające na rynku lokalnym
7. przedsiębiorstwo działające na rynku regionalnym (w tym lokalnym)
8. przedsiębiorstwo działające na rynku krajowym (w tym lokalnych i regionalnych)
9. przedsiębiorstwo działające na rynku zagranicznym (w tym krajowym)
10. bank, instytucja finansowa
11. inna grupa (jaka?).....

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

22. Jakie były główne motywy podjęcia przez Pana/Panią działalności gospodarczej na własny rachunek?

1. chęć bycia niezależnym
2. możliwość pozyskania środków z UE na założenie własnej działalności gospodarczej
3. chęć kontynuacji tradycji rodzinnych
4. możliwość osiągnięcia wyższych dochodów
5. chęć weryfikacji własnych umiejętności
6. niechęć do pracy najemnej
7. inne przyczyny (jakie?).....

23. Czy zaraz po ukończeniu studiów podjął/ęła Pan/Pani pracę zawodową?

1. tak, ale z niej zrezygnowałem/am
2. tak, ale nie przedłużono mi umowy
3. do tej pory nie podjąłem/podjęłam zatrudnienia i jestem zarejestrowany jako osoba bezrobotna
4. do tej pory nie podjąłem/podjęłam zatrudnienia i nie jestem zarejestrowany jako osoba bezrobotna

24. Dlaczego obecnie nie pracuje Pan/Pani zawodowo? Proszę wskazać trzy najważniejsze powody.

1. na rynku nie ma ofert dla absolwentów mojego kierunku
2. nie posiadam kwalifikacji atrakcyjnych dla pracodawców
3. nie posiadam umiejętności poszukiwania pracy
4. dostępne oferty pracy nie spełniają moich oczekiwań
5. przebywam na urlopie macierzyńskim/wychowawczym
6. choruję, jestem niepełnosprawny
7. kontynuuję naukę, co uniemożliwia mi pracę zawodową
8. inne przyczyny (jakie?)

25. Jakie są Pana/Pani plany zawodowe na najbliższą przyszłość?

1. zamierzam podjąć pracę niezwiązaną z moim zawodem w kraju
2. zamierzam podjąć pracę związaną z moim zawodem w kraju
3. zamierzam podjąć pracę niezwiązaną z moim zawodem za granicą
4. zamierzam podjąć pracę związaną z moim zawodem w kraju
5. zamierzam podjąć dalszą edukację
6. zamierzam rozpocząć własną działalność gospodarczą
7. inne, jakie?
8. nie wiem

26. Czy po ukończeniu studiów uczestniczył(a) lub obecnie uczestniczy Pan(i) w jakiejkolwiek formie kształcenia lub szkolenia?

1. tak
2. nie – *proszę przejść do metryczki*

27. W jakich formach kształcenia Pan/Pani uczestniczył/a po zakończeniu studiów lub uczestniczy obecnie?

1. studia magisterskie
2. studia doktoranckie
3. studia podyplomowe
4. kursy języka obcego
5. kursy informatyczne
6. szkolenia i kursy zawodowe
7. szkolenia i kursy hobbystyczne
8. szkolenia i kursy podnoszące wybrane kompetencje
9. seminaria, warsztaty
10. inne (jakie).....

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

28. Jakie były główne motywy podjęcia przez Pana/Panią dodatkowego kształcenia? Proszę wskazać trzy najważniejsze motywy.

1. własne zainteresowania
2. chęć samorealizacji
3. chęć rozwoju zawodowego
4. wymagania pracodawcy
5. wytypowanie przez pracodawcę
6. chęć wyższych zarobków
7. inne motywy (jakie?)

29. W ilu miejscach pracy, niezależnie od formy zatrudnienia (umowa o pracę, umowa zlecenie itd.) do tej pory Pana/Pani pracował?

--

30. Jak długi jest Pana(i) łączny staż zawodowy? Proszę zsumować wszystkie okresy swojego zatrudnienia, niezależnie od formy?

___ miesiący
___ lat

Metryczka

1. Płeć

1. Kobieta
2. Mężczyzna

2. Wiek

1. do 25 lat
2. 26 – 30 lat
3. 31 – 35 lat
4. 36 – 40 lat
5. 41 i więcej

3. Stan cywilny

1. żonaty/zamężna
2. wolny(a)

4. Miejsce zamieszkania

	Przed studiami	Obecnie
1. Białystok		
2. województwo podlaskie - powiat		
3. inne województwo – miasto wojewódzkie, jakie?		
4. inne województwo - inne miasto, wieś		
5. zagranica		

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

7. Obecne miesięczne wynagrodzenie brutto w obecnym miejscu pracy

1. do 1000 zł
2. 1001 – 1500 zł
3. 1501 – 2000 zł
4. 2001 – 2500 zł
5. 2501 – 3000 zł
6. 3001 – 3500 zł
7. 3501 – 4000 zł
8. 4001 – 4500 zł
9. 4501 – 5000 zł
10. powyżej 5000 zł
11. nie dotyczy (pracuję bez wynagrodzenia)

7a. A ile wynosiło pierwsze Pana(i) miesięczne wynagrodzenie brutto – w pierwszym miejscu pracy po ukończeniu studiów?

1. do 1000 zł
2. 1001 – 1500 zł
3. 1501 – 2000 zł
4. 2001 – 2500 zł
5. 2501 – 3000 zł
6. 3001 – 3500 zł
7. 3501 – 4000 zł
8. 4001 – 4500 zł
9. 4501 – 5000 zł
10. powyżej 5000 zł
11. nie dotyczy (bez wynagrodzenia)

7b. Proszę zapisać nazwę swojego obecnego stanowiska pracy:

7c. Czy Pana(i) obecne stanowisko pracy wymaga?

	TAK	NIE
Obsługi maszyn, urządzeń (innych niż urządzenia biurowe)	1	2
Obsługi klientów, współpracy z klientami	1	2
Współpracy z innymi osobami w celu wykonania określonego zadania	1	2
Kierowania pracą innych ludzi, zarządzania ludźmi	1	2
Kontrolowania i oceny jakości prac, usług, pracy innych ludzi	1	2
Pracy w systemie zmianowym	1	2
Pracy w nocy	1	2
Obsługi komputera	1	2
Korzystania z Internetu	1	2
Posiadania prawa jazdy, JAKIEJ KATEGORII _____	1	2
Posługiwania się, choćby w niewielkim stopniu, językiem obcym JAKIM _____	1	2
Pracy fizycznej	1	2
Odporności na stres	1	2
Samodzielnego planowania kolejności zadań do wykonania	1	2
Dyspozycyjności	1	2
Pracy po godzinach	1	2

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

7d. Z których z niżej wymienionych pozafinansowych form nagradzania pracowników korzystał(a) Pan(i) rozpoczynając pracę w pierwszym miejscu pracy po ukończeniu studiów, a z których z nich korzysta Pan(i) obecnie?

	Rozpoczynając pracę w pierwszym miejscu pracy po ukończeniu studiów		Obecnie	
	Tak	Nie	Tak	Nie
Zniżki na produkowane usługi lub produkty	1	2	1	2
Darmowe korzystanie z prywatnej opieki medycznej lub jej dofinansowanie	1	2	1	2
Ubezpieczenia zdrowotne, na życie	1	2	1	2
Preferencyjne kredyty	1	2	1	2
Mieszkania służbowe	1	2	1	2
Karnety wstępu do kin, teatrów	1	2	1	2
Darmowe korzystanie ze stołówki/ bufetu lub dofinansowanie do stołówki	1	2	1	2
Zwrot kosztów dokształcania	1	2	1	2
Szkolenia, kursy doszkalające	1	2	1	2
Przenośny komputer służbowy – laptop	1	2	1	2
Samochód służbowy	1	2	1	2
Telefon komórkowy	1	2	1	2
Inne, jakie?	1	2	1	2

8. Wykształcenie ojca

1. podstawowe, niepełne podstawowe
2. zasadnicze zawodowe lub średnie nieukończone
3. średnie ukończone, pomaturalne
4. nieukończone wyższe,
5. wyższe ukończone

9. Wykształcenie matki

1. podstawowe, niepełne podstawowe
2. zasadnicze zawodowe lub średnie nieukończone
3. średnie ukończone, pomaturalne
4. nieukończone wyższe,
5. wyższe ukończone

10. Ukończona szkoła ponadgimnazjalna

1. liceum ogólnokształcące
2. liceum zawodowe
3. technikum

11. Ocena na dyplomie licencjata/magistra

1. celująca (bardzo dobra z wyróżnieniem)
2. bardzo dobra
3. dobra plus
4. dobra
5. dostateczna plus
6. dostateczna

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

12. Czy obrona pracy licencjackiej/magisterskiej odbyła się:

1. w przewidzianym terminie
2. w terminie późniejszym

Ankieta do badania podlaskich pracodawców

Szanowny Panie/Szanowna Pani, Serdecznie zapraszamy do udziału w badaniu, którego celem jest ocena przygotowania absolwentów podlaskich uczelni, wybranych kierunków do pracy zawodowej. Badanie ma na celu opracowanie wniosków i rekomendacji, które pozwolą na lepsze dopasowanie kształcenia na poziomie wyższym do potrzeb pracodawców. Ankieta jest anonimowa, a zebrane wyniki przedstawiane będą wyłącznie w postaci zbiorczych zestawień statystycznych. Dziękujemy za udział w badaniu.

R1. Czy w Pana(i) zakładzie pracy pracują osoby, które mają wyższe wykształcenie? Interesują nas osoby zatrudnione na umowę o pracę.

1. Tak
2. Nie

ZAKOŃCZYĆ, JEŻELI WSKAZANO KOD 2

R2. Pracownicy jakich kierunków studiów mają kluczowe znaczenie w działalności prowadzonej przez Pana(i) zakład pracy?

1. Ekonomia,
2. Zarządzanie,
3. Zarządzanie i marketing,
4. Pedagogika,
5. Administracja,
6. Inne, jakie?

ZAKOŃCZYĆ, JEŻELI NIE WSKAZANO ŻADNEGO Z KODÓW 1-5.

R3. Czy w ciągu ostatnich dwóch lat w Pana(i) zakładzie pracy zatrudniono absolwentów któregoś z tych kierunków?

1. Tak
2. Nie

1. Ekonomia,
2. Zarządzanie,
3. Zarządzanie i marketing,
4. Pedagogika,
5. Administracja,

ZAKOŃCZYĆ, JEŻELI NIE WSKAZANO „TAK” DLA ŻADNEGO Z KIERUNKÓW

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Ogólna ocena polskich szkół wyższych

Na początku chcielibyśmy zadać kilka ogólnych pytań dotyczących tego, jak ocenia Pan(i) polskie szkoły wyższe.

1. Jak ogólnie ocenia Pan(i) polskie uczelnie pod względem przygotowywania studentów do przyszłej pracy zawodowej?

1. Bardzo dobrze
2. Raczej dobrze
3. Ani dobrze, ani źle
4. Raczej źle
5. Bardzo źle

2. A jak ocenia Pan(i) w tym względzie podlaskie uczelnie? Czy na tle innych wypadają one:

1. Zdecydowanie lepiej
2. Raczej lepiej
3. Porównywalnie
4. Raczej gorzej
5. Zdecydowanie gorzej

3. Poniżej znajduje się kilka stwierdzeń. Proszę zaznaczyć, z którymi z tych stwierdzeń Pan(i) się zgadza? Cyfra 1 oznacza, że zgadza się Pan(i) ze stwierdzeniem po lewej stronie tabeli, cyfra 7, że zgadza się Pan(i) ze stwierdzeniem po prawej stronie. Może Pan(i) także wybrać dowolną cyfrę między 1 a 7, jeśli nie ma Pan(i) zdecydowanej opinii na dany temat.

CADAS: ROTACJA STWIERDZEŃ

	1	2	3	4	5	6	7	
a. absolwenci podlaskich uczelni nie są w stanie konkurować z absolwentami wiodących uczelni ogólnopolskich								absolwenci podlaskich uczelni mogą bez problemów konkurować z absolwentami wiodących uczelni ogólnopolskich
b. zwiększeniu się liczby absolwentów polskich uczelni towarzyszy poprawa i wzrost wiedzy, umiejętności i kompetencji absolwentów								zwiększeniu się liczby absolwentów polskich uczelni towarzyszy zmniejszenie wiedzy, umiejętności i kompetencji absolwentów
c. prywatne uczelnie kształcą lepszych pracowników niż uczelnie państwowe								państwowe uczelnie kształcą lepszych pracowników niż uczelnie prywatne
d. innowacyjność i kreatywność jest słabą stroną absolwentów uczelni								innowacyjność i kreatywność jest mocną stroną absolwentów uczelni
e. absolwenci uczelni mają wygórowane oczekiwania płacowe, nieadekwatne do posiadanych umiejętności								absolwenci uczelni mają realistyczne oczekiwania płacowe, stosowne do posiadanych umiejętności

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Ocena absolwentów

Teraz chcielibyśmy zapytać o podlaskie uczelnie, które w Pana(i) opinii najlepiej przygotowują absolwentów do pracy w ramach kluczowych dla Pana(i) przedsiębiorstwa grup kierunków studiów.

4. Które podlaskie uczelnie przygotowują najlepszych absolwentów kierunku [WSTAWIĆ: 1-sza wskazana przez respondenta w pyt. R2 grupa kierunków spośród kierunków 1-5]. Proszę wskazać maksymalnie 3 uczelnie.

5. W jakim stopniu Pana(i) zdaniem ukończone studia przygotowują absolwentów tego kierunku do wykonywania pracy zawodowej?

1. w bardzo dobrym stopniu
2. w dobrym stopniu
3. w średnim stopniu
4. w małym stopniu
5. w bardzo małym stopniu

6. Jakich umiejętności i wiedzy brakuje absolwentom tego kierunku?

7. Czy absolwenci tego kierunku wykonują w Pana(i) przedsiębiorstwie pracę, która jest zazwyczaj...?
TYLKO JEDNA ODPOWIEŹ

1. Znacznie poniżej ich kwalifikacji
2. Trochę poniżej ich kwalifikacji
3. Jest adekwatna do ich kwalifikacji
4. Trochę powyżej ich kwalifikacji
5. Znacznie powyżej ich kwalifikacji

8. Jak Pan/Pani ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności przez absolwentów tego kierunku? Proszę ocenić poziom danej kompetencji wykorzystując skalę od 1 do 5, gdzie 1 oznacza bardzo niski poziom kompetencji, a 5 bardzo wysoki poziom kompetencji.

1. umiejętność kreatywnego myślenia	1 2 3 4 5
2. umiejętność bycia liderem w grupie	1 2 3 4 5
3. umiejętności informatyczne, znajomość programów komputerowych	1 2 3 4 5
4. znajomość języków obcych	1 2 3 4 5
5. wiedza ogólna	1 2 3 4 5
6. specjalistyczna wiedza teoretyczna	1 2 3 4 5
7. specjalistyczne umiejętności praktyczne	1 2 3 4 5
8. umiejętność uczenia się/samokształcenia	1 2 3 4 5
9. umiejętność podejmowania decyzji	1 2 3 4 5
10. umiejętność pracy w grupie	1 2 3 4 5
11. umiejętność łączenia teorii z praktyką	1 2 3 4 5
12. organizacja pracy	1 2 3 4 5
13. umiejętności analityczne	1 2 3 4 5
14. umiejętność rozwiązywania problemów	1 2 3 4 5
15. umiejętność krytycznego myślenia	1 2 3 4 5
16. umiejętność komunikowania się	1 2 3 4 5
17. umiejętność prezentacji	1 2 3 4 5

POWTÓRZYĆ BLOK PYTAŃ 4-8 DLA KOLEJNYCH WSKAZANYCH PRZEZ RESPONDENTA W PYT. R2 GRUP KIERUNKÓW

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

9. Jakie zmiany należałoby wprowadzić w szkolnictwie wyższym, aby absolwenci szkół wyższych byli lepiej przygotowani do pracy zawodowej? Proszę zaznaczyć nie więcej niż pięć odpowiedzi.

ROTACJA. Jeżeli więcej niż 5 odpowiedzi wówczas alert.

1. zwiększyć liczbę godzin nauki języków obcych
2. wprowadzić bardziej ostrą selekcję kandydatów na studia, której celem byłoby wyłonienie najlepszych studentów
3. zwiększyć liczbę godzin ćwiczeń praktycznych kosztem zajęć teoretycznych
4. zacieśnić współpracę między światem nauki i biznesu
5. ograniczyć możliwość otwierania nowych uczelni
6. niezależnie od kierunku studiów wprowadzić zajęcia z przedsiębiorczości, uczące na czym polega prowadzenie biznesu
7. podnieść poziom kadry akademickiej (naukowcy z zagranicy, praktycy w zawodzie)
8. rozwijać kompetencje psychospołeczne absolwentów
9. unowocześnić metody kształcenia
10. zwiększyć elastyczność procesu studiowania (indywidualne programy nauczania, studia międzykierunkowe)
11. ułatwić najzdolniejszym osobom dostęp do najlepszych uczelni
12. uzależnić finansowanie uczelni od jakości kształcenia i dorobku naukowego
13. zwiększyć liczbę studentów na kierunkach nauk ścisłych i technicznych
14. inne, jakie?

Plany zatrudnieniowe

10. Czy w ciągu najbliższego roku Pana(i) zakład pracy zamierza zatrudnić absolwentów kierunków [WSTAWIĆ NAZWY KIERUNKÓW WSKAZANYCH W PYT. R2]?

1. Tak
 2. Nie
-
1. Ekonomia,
 2. Zarządzanie,
 3. Zarządzanie i marketing,
 4. Pedagogika,
 5. Administracja

11. A jak Pan(i) przewiduje dynamikę zatrudnienia w Pana(i) zakładzie pracowników z wykształceniem kierunkowym[CADAS: WSTAWIĆ NAZWY KIERUNKÓW WSKAZANYCH W PYT. R2] w ciągu najbliższych dwóch lat? Czy liczba pracowników z tym wykształceniem w ciągu najbliższych dwóch lat:...?

1. Zmaleje
 2. Utrzyma się na tym samym poziomie
 3. Wzrośnie
-
1. Ekonomia,
 2. Zarządzanie,
 3. Zarządzanie i marketing,
 4. Pedagogika,
 5. Administracja

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

12. A jak Pan(i) sądzi, czy w perspektywie najbliższych pięciu lat znaczenie pracowników o tym wykształceniu kierunkowym..... [CADAS: WSTAWIĆ NAZWY KIERUNKÓW WSKAZANYCH W PYT. R2] dla Pana(i) zakładu pracy będzie:...?

1. Maląo
2. Pozostanie na tym samym poziomie
3. Rosło

1. Ekonomia,
2. Zarządzanie,
3. Zarządzanie i marketing,
4. Pedagogika,
5. Administracja

Metryczka

M1. Proszę powiedzieć, jakie zajmuje Pan(i) stanowisko?

1. właściciel firmy
2. współwłaściciel firmy
3. prezes / wiceprezes
4. dyrektor/kierownik personalny / HR / kadr
5. inne, jakie?

M2. Ilu pracowników zatrudnia Pana(i) zakład pracy?

1. do 9 pracowników
2. od 10 do 49 pracowników
3. od 50 do 249 pracowników
4. powyżej 249 pracowników

M3. Ilu pracowników w Pana(i) przedsiębiorstwie posiada wyższe wykształcenie? Proszę udzielić odpowiedzi w liczbach lub podać szacunkowy odsetek takich osób w stosunku do ogółu pracowników.

1. Liczba
2. Szacunkowy odsetek

M4. Od jak dawna Pana(i) zakład pracy jest obecny na rynku?

1. nie więcej niż 3 lata
2. od 3 do 5 lat
3. od 5 do 10 lat
4. od 10 do 20 lat
5. powyżej 20 lat

M5. Proszę powiedzieć, w jakiej branży (sekcji PKD) działa Pana(i) przedsiębiorstwo?

1. Rolnictwo i leśnictwo, rybołówstwo i rybactwo
2. Górnictwo i wydobywanie
3. Przetwórstwo przemysłowe
4. Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
5. Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
6. Budownictwo
7. Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
8. Transport i gospodarka magazynowa
9. Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
10. Informacja i komunikacja
11. Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
12. Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
13. Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA,
ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

14. Edukacja
15. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
16. Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
17. Administracja publiczna
18. Pozostała działalność usługowa
19. Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
20. Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne

M6. Jaka jest forma prawno-organizacyjna Pana(i) zakładu pracy?

1. Osoba fizyczna prowadząca własną działalność gospodarczą
2. Spółka cywilna
3. Spółka jawna
4. Spółka z o.o.
5. Spółka akcyjna
6. Spółdzielnia
7. Przedsiębiorstwo państwowe
8. Inna, jaka?

M7. W jakim sektorze działa Pan(i) przedsiębiorstwo?

1. Prywatny
2. Publiczny
3. Organizacja pozarządowa

M8. Czy jest to przedsiębiorstwo z udziałem kapitału zagranicznego?

1. Tak
2. Nie

M9. Na jakim rynku działa Pana(i) zakład pracy?

1. Lokalnym (najbliższa okolica)
2. Wojewódzkim (na terenie jednego województwa)
3. Regionalnym (na terenie kilku województw)
4. Ogólnopolskim
5. Międzynarodowym

M10. W jakim województwie zlokalizowany jest Pana(i) zakład pracy?

.....

M11. Czy jest Pan(i) zainteresowany(a) otrzymaniem raportu w postaci elektronicznej z wyników tego badania?

1. Tak
2. Nie

ZADAĆ M12, JEŚLI W M11 UDZIELONO ODPOWIEDZI „TAK”

M12. Czy raport ma być wysłany na ten sam adres mailowy, na który dotarła niniejsza ankieta?

- Tak
Nie

ZADAĆ M13, JEŚLI W M12 UDZIELONO ODPOWIEDZI „NIE”

M13. Proszę podać adres mailowy, na który ma być wysłany raport.

To już wszystkie pytania ankiety. Dziękujemy za chęć wzięcia udziału w badaniu.

Publikacja bezpłatna

Publikacja współfinansowana ze środków
Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
ISBN: 978-83-62258-25-3

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

